Στο Μεσαίωνα...
Σαράντα χρόνια πριν αλωθεί η Πόλις...
Στη Λυκία της Μικρασίας...
Απέναντι απ' τη Ρόδο των Ιωαννιτών Ιπποτών...
Σε μια πόλη Ελλήνων...
Οπου οι Τούρκοι κυριαρχούν...
Και οι Εβραίοι συνωμοτούν...
Μέσα στους χορούς των Δερβισών...
Οταν οι Εθνικοί ονειροπολούν...
Και οι Μάγοι αποφασίζουν...
Γεννιέται ένα όνειρο...
Που 'ναι κι εφιάλτης...
Ωστε κάτω απ' τις ταφόπλακες...
Να γλυστρά ένας Μύθος...
Ενα αρχέγονο μυστικό...

ISBN: 960-7522-07-9
"ΗΛΙΟΦΟΡΟΣ"

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΧΥΛΙΟΥ
ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΧΥΛΙΟΥ

"ΗΛΙΟΦΟΡΟΣ"

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΧΥΛΙΟΥ

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Θά 'θελα να ζω τρακόσια χρόνια
Εκατό χρόνια να σκοτώνω παλιανθρώπους
Εκατό χρόνια να κάμω φυλακή,
κι εκατό χρόνια να γλεντάω.

Πάνος Ντρούτσας
ο τρισπάπος μου

ISBN: 960-7522-07-9
Εκδόσεις "ΗΛΙΟΦΟΡΟΣ"
Κεφαλληνίας 54 - 112 51
☎ 8649010
Σχέδιο και επιμέλεια εξωφύλλου: Χ.Κουσουμβρής
Στοιχειοθεσία: Β.Σκαρμαλιωράκης

Δέκα χιλιάδες Χριστιανοί με αγαπώσι
κι ένας με μισεί.
Χίλιοι Τούρκοι με αγαπώσι κι
ένας όχι τόσον.
Χιλιάδες Εβραίοι θέλουν τον θάνατό μου
και ένας όχι...

Κοσμάς ο Αιτωλός

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ

Α 'χεις ακούσει τους χίλιους, μύριους ψιθύρους που ψευτοπηδούν κι ανασταίνονται μέσα από 'να κάποιο κοχύλι στις ακτές του Νότου. Ετσι κι εγώ, ακούω το κοχύλι, χθες, σήμερα, αύριο, πάντα τ' ακούω και θυμάμαι. Και τα παλιά, και τα τωρινά, και τα μελλούμενα. Μα και συ, θα 'χεις χαρεί μα και ηδονιστεί συνάμα από κείνη την γνώριμη αίσθηση που ανακατεύει το μύθο με τον τυχοδιωκτισμό στη φευγάτη Μεσόγειο, τη θάλασσα που ζωντανεύει τις μεθυστικές σου σκέψεις για να τις πλάσει σε μια γεμάτη ζωτικότητα έπαρση...

***

Οι ψίθυροι ακούγονται γαλήνια, σαν λόγοι μαγικοί, με το ρυθμό ενός απαλού κύματος που ξάφνου όμως ξεσπάει λυσσασμένα γιατί φωνές πλήθους κι ακράτητου όχλου χάλασαν τη γλυκειά μελωδία.

Ερχονταν απ' το παζάρι. Ανδρες με θυμωμένη την όψη και τα γένεια να σφουγγίζουν την άφρη του μένους τους, έσερναν την πλαδαρή τους κοιλιά προσπαθώντας να πιάσουν το φυγά. Οι πάγκοι με τις ποικίλες πραμάτειες αναποδογυρίζονταν στο ξαφνικό κυνηγητό την ίδια ώρα που οι βρισιές των εμπόρων χύνονταν ανάκατες με την οργή τους σε κείνη την ανομοιογενή, αναμεμιγμένη με χίλιους δυο διαφορετικούς κόσμους ανθρωποθάλασσα! Μετά την πρώτη αναπάντεχη ταραχή της εμπορικής καθημερινότητας, άρχισε να γίνεται ολοένα και πιο ξεκάθαρη η εικόνα ενός μικρού, ξυπόλητου αγοριού που, πηδώντας πάνω από ανθρώπους και σκόρπιες κατσίκες, προσπαθούσε να ξεφύγει απ' τους φωνακλάδες του διώκτες πετώντας ξωπίσω του, για να τους κλείσει το δρόμο, λογής - λογής φρούτα και σκόρπια εμπορεύματα.

"Πιάστε τον κλέφτη".

Στ' αγριεμένο συνοθύλευμα των εμπόρων προστέθηκαν περίεργοι κι αργόσχολοι περαστικοί. Ο πασίγνωστος δρόμος του μεγάλου παζαριού της Εζρά συνωστίστηκε στη στιγμή. Ενα διαρκώς αναπτυσσόμενο οχλοβουητό ακολούθησε τον μικρό κλεφτάκο γυρεύοντας να τον αδράξει. Κείνος πέταξε με μιας το ασημένιο θηκάρι που 'χε αρπάξει απ' τους πάγκους του Ελιέζερ του Οβριού, για να ελαφρύνει τη θέση του ακόμη περισσότερο και να παραπλανήσει τους θυμωμένους εμπόρους.

"Κλείστε του το δρόμο", ούρλιαξε ο χοντροκαμωμένος Ελιέζερ. Ο αλητάκος ίσα που πρόλαβε και γλύτωσε το χτύπημα των μανάβηδων. Οι μπροστινοί έμποροι που 'χαν έγκαιρα ειδοποιηθεί απ' τις φωνές του παζαριού γύρισαν πάνω του κατά μέτωπο και χύμηξαν να τον συλλάβουν. Γλύστρησε πάνω στα πατημένα φρούτα και στις λιγοστές κοπριές των προβάτων που βέλαξαν αναστατωμένα πίσω απ' τους πάγκους του Σεμπιλχανέ όπου οι περαστικοί αγοραπωλητές ξεκουράζονταν στο περίπτερό του ξεδιψώντας με νερό και σερμπέτι. Αμέσως έχασε την ισορροπία του κι έπεσε πάνω στον κόσμο λαχανιασμένος και τρομοκρατημένος σαν αδέσποτο σκυλί. Σηκώθηκε και προσπάθησε να ξεφύγει αλλά μάταια. Ενας έφηβος τον βαστούσε απ' τα παλιωμένα βρώμικα ρούχα του και τον εμπόδιζε να το σκάσει.

"Βρωμιάρη, κοπρόσκυλο του κερατά. Θα σου χύσω τα μάτια" φώναζε ο Οβριός έμπορος από μακριά. "Να 'σαι καλά μωρέ Γιοσέφ που με τον έπιασες. Τώρα θα στον εφτιάξω γω τον παλιοκλέφτη και μη σε νοιάζει".

Το πλήθος ζύγωνε για να χαρεί το θέαμα της επικείμενης τιμωρίας που επέβαλλε ο πασίγνωστος νόμος των εμπόρων. Οι περίεργοι σμπρώχνονταν με τους ιδιοκτήτες των πάγκων και το προηγούμενο βουητό είχε πια μετατραπεί σ' ένα ακατανόητο μουρμουρητό διακεκομμένο πού και πού από βρισιές και βλαστήμιες. Ο μικρός κλέφτης αγωνιζόταν και πάσχιζε να ελευθερωθεί από τα δεσμά του νέου που τον κρατούσε δυνατά δίχως να του δώσει την παραμικρή ελπίδα να το κατορθώσει.

Την ώρα που πλησίαζε ξεφυσώντας ο Ελιέζερ μαζί με τον ραββίνο τον Σαμπεθάϊ, ο συγκεντρωμένος κόσμος άνοιξε τον κύκλο του κι εμφανίστηκε ψυχρός κι αγριωπός ο τσαούσης[1] Σελίμ. Παραμέρισε τους περίεργους και πλησίασε τον μικρό αλητάκο.

"Τι συμβαίνει νεαρέ, γιατί τον βαστάς;", απευθύνθηκε προς τον έφηβο.

"Μου' κλεψε ένα ασημένιο θηκάρι", ούρλιαξε παρεμβαίνοντας ο λαχανιασμένος Ελιέζερ, "πρέπει να πληρώσει".

Ο Τούρκος γύρισε το κεφάλι του και τον αντίκρυσε με τα μάτια μισάνοιχτα σαν να τον εξέταζε βαθιά.

"Εχει δίκιο", είπε παγερά κι ο ραββίνος που φανερώθηκε μπροστά του για να συμφωνήσει το δίχως άλλο με τον ομόθρησκό του.

"Φυσικά και θα πληρώσει" σήκωσε τη βίτσα του ο Σελίμ και χτύπησε βίαια τον μικρό στο βρώμικο πρόσωπό του για να επιβληθεί. Το μάγουλο του κλέφτη σημαδεύτηκε απ' το δέρμα του μικρού μαστιγίου, μα εκείνος δεν έβγαλε άχνα. "Μόνο που είναι Μουσουλμάνος και πρέπει να τιμωρηθεί από μας".

"Ο νόμος είναι ξεκάθαρος", έκανε ο ραββίνος με νόημα, μη αποδεχόμενος δεύτερη κουβέντα. "Ξέρεις πολύ καλά τι έχει αποφασίσει ο Σαντζάκ - Μπέης[2] στον Εσπερο. Οποιος κλέβει Οβραίο, τιμωρείται από μας".

Πράγματι ο Σελίμ ο Τούρκος οπισθοχώρησε κι έπαψε ν' ανακατεύεται στο γεγονός. Η δικαιοδοσία του σταματούσε εκεί που όρισε κι ο ραββίνος Σαμπεθάϊ. Μπορεί να φρόντιζε για την διεκπεραίωση των υπολοίπων ζητημάτων, ωστόσο στους στενούς νόμους των εμπόρων δεν είχε την παραμικρή δικαιοδοσία. Και δεν έμοιαζε καθόλου παράξενο που οι αλλοπρόσαλλοι κάτοικοι του Εσπέρου ήταν αληθινά τόσο μονοιασμένοι σ' ό,τι αφορούσε στα συμφέροντά τους.

"Πώς σε λένε εσένα;", είπε προς τον έφηβο που συνέλαβε τον κλέφτη προτού κάνει να φύγει.

"Γιοσέφ Μουχτάρ", απάντησε περήφανα ο νεαρός.

"Εσύ δεν είσαι που γυμνάζεσαι με τους Σπαχήδες της φρουράς;", ρώτησε με σιγουριά.

"Μάλιστα", έκανε πάλι ο νέος. "Θα γίνω ιππέας σύντομα".

"Οβραίος είσαι για Τούρκος;", είπε ο Σελίμ κάπως ύποπτα.

"Οβραίος είμαι αλλά μουσουλμάνος", υπογράμμισε κείνος, "Γκαρέμτα"[3].

"Καλά", γρύλισε ο Σελίμ και γύρισε την πλάτη του απομακρυνό-

---

[1] Λοχίας

[2] Νομάρχης

[3] Τάγμα εξισλαμισμένων Ιουδαίων που αργότερα συμμετείχαν στην πολιορκία της Πόλης.

μενος απ' το πλήθος που άρχισε να φωνάζει ανυπόμονο για την επιβολή της τιμωρίας. Ξάφνου κοντοστάθηκε. Γύρισε για μια στιγμή πίσω σαν να ξέχασε κάτι.

"Τι θες πάλι;", ρώτησε επιθετικά ο ραββίνος. "Δεν άκουσες τι σου' πα πριν; Ετσι τ' ορίζει ο νόμος με τη Βούλα του σαντζάκ - μπέη. Ο μικρός θα πληρώσει σε μας".

Ο Τούρκος σήκωσε τους ώμους του αδιάφορα. "Το ίδιο μου κάνει, ραββίνε. Πολύ με ζαλίζεις με το μπάσταρδο που σ' έκλεψε".

"Τότε;"

"Το κλοπιμαίο", είπε με νόημα ο τσαούσης Σελίμ. Γύρισε ειρωνικά προς τον έφηβο που τον κοίταζε ακόμη εχθρικά. "Κατά πώς το λέει κι ο νόμος δηλαδή. Ετσι δεν είναι; Αν για κλεψιά αλλόθρησκος τιμωρήσει Μουσουλμάνο τότε τα κλεμμένα πάνε στο Ισλάμ. Το θηκάρι νεαρέ. Είναι πειστήριο για τη διοίκηση. Μπρος!".

Ο νεαρός που συνέλαβε το μικρό κλεφτάκο κοίταζε προς το ραββίνο. Κείνος σήκωσε νευρικά το χέρι του σαν να συμφωνούσε με το ζόρι. "Μονάχα γύρνα το πίσω ξανά". "Δώστο να χαθεί" έκαμε κι ο Ελιέζερ ο έμπορος, "θα του πάρουμε το αίμα γι' αντάλλαγμα. Δώστο μπρε".

Ο Σελίμ ο Τούρκος άρπαξε το θηκάρι απ' τον νεαρό Οβραίο κι απομακρύνθηκε κάπως επιδεικτικά. "Στο κάτω - κάτω τι με νοιάζει;", είπε προς τη φρουρά του καθώς έφευγε. "Δεν είναι Τούρκος ο κλέφτης. Μπάσταρδος είναι", έκανε σαν να δικαιολογήθηκε. Και με το θηκάρι στο χέρι, κάπως ψωροπερήφανα, κάπως νευρικά, πρόσταξε τη φρουρά ν' αποχωρήσει μαζί του.

Η συντροφιά των Οβραίων συσπειρώθηκε. Ο έμπορος πλησίασε κι άρπαξε το χέρι του μικρού κλέφτη. Κείνος τίναζε κάθε μέλος του σώματός του φοβισμένος, προσπαθώντας απεγνωσμένα να γλυτώσει το επώδυνο μαρτύριο.

"Ο Αλλάχ να στο πληρώσει παλιοβριέ", έφτυσε προς το ραββίνο γνωρίζοντας τη σίγουρη πλέον καταδίκη του.

"Σκάσε βρωμόστομα που πιάνεις τ' όνομα του Αλλάχ", φώναξε ο έφηβος κρυπτοεβραίος, ο Γιοσέφ Μουχτάρ, ο Γκαρέμτα. "Ο Θεός θα σου πάρει το βρωμόγλωσσο όπως πρέπει στους κλέφτες", κι αμέσως τον έσφιξε απ' το λαιμό για να τον διατηρήσει ακίνητο.

Ο μικρός ήταν πια ανήμπορος. Το αίμα που 'σταζε στο χτυπημένο του μάγουλο απ' τη μαστιγιά του λοχία Σελίμ, ήταν μόνο η αρχή. Πρόλαβε να δει τους αναποδογυρισμένους πάγκους, τον ανάκατο κόσμο που παρακολουθούσε, το ραββίνο Σαμπεθάϊ να σηκώνει ένα τελετουργικό χατζάρι και τις γυναίκες του όχλου να σκύβουν και να ουρλιάζουν μέσα απ' τους φερετζέδες προϊδεάζοντας για κείνο που θα συνέβαινε. Στη στιγμή άκουσε έν' απότομο σφύριγμα που ξέκανε την αντοχή του και λιποθύμησε πάνω στα χέρια των τιμωρών του. Η μικρή του παλάμη βρέθηκε ραντισμένη απ' το αίμα του πάνω στο ρούχο του ραββίνου. Κείνος ξερόγλειφε τις στάλες που 'χαν βρέξει τα σγουρά του γένεια κοιτώντας μ' ένα αόριστο βλέμμα προς τα κάτω σαν να 'χε ζαλιστεί απ' την έκσταση μιας θρησκευτικής τελετής. Μια μύγα μπλέχτηκε στο μούσι του κι ύστερα στάθηκε αδιάφορη πάνω στη γαμψή του μύτη.

Ο όχλος ξέσπασε σε κραυγές κι οι έμποροι φώναξαν ενθουσιασμένοι. Μια 'κόμα σκηνή ιερής τιμωρίας πραγματοποιήθηκε καθώς όριζε ο νόμος του Εσπέρου. Κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για τον μικρό κλεφτάκο που μάλλον θα πέθαινε απ' την αιμορραγία. Ωσπου ακούστηκε ένα τύμπανο και ο κόσμος τραβήχτηκε πέρα φοβισμένος, σκύβοντας το κεφάλι από ντροπή. Με βήματα αργά και σταθερά εμφανίστηκε ο Μουφτής του Εσπέρου Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ πλάϊ απ' τον Αλή Μπεσκέρ τον βοηθό του που χτύπαγε το τύμπανό του μ' έναν διαρκή, θλιμμένο ρυθμό.

Ο Μουφτής γονάτισε προς τον κουλοχέρη πια μικρό την ώρα που η Οβραίικη συντροφιά έφευγε ευχαριστημένη.

Εδεσε πρόχειρα το πληγωμένο του χέρι κι ο βοηθός του αφού ξεκρέμασε το ταμπούρλο από τον ώμο σήκωσε τον τιμωρημένο κλέφτη και τον αγκάλιασε στοργικά. Το λιπόθυμο αλητάκι γύρισε άθελά του τ' αποκαμωμένο του κεφάλι πάνω στα ψαρά μακριά γένια του Αλή Μπεσκέρ και μοιραία τραβήχτηκε μαζί του προς τα πέρα.

Μια ανήσυχη κατάρα ξέφυγε τώρα απ' το στόμα του Μουφτή προς το παρασυρμένο θρησκευτικό του ποίμνιο.

"Ανάθεμά σας που αγνοείτε έναν λαβωμένο σας ομόθρησκο. Ανάθεμα στους νόμους των εμπόρων τούτης της καταραμένης πόλης!". Κανείς δεν απάντησε. "Είναι οι παράδες σας μπρε πάνω απ' τον Αλλάχ;".

Κτύπησε δυνατά το μπαστούνι του στο χώμα και σύντομα οι μετανιωμένοι Μουσουλμάνοι σίμωσαν κοντά σαν ένα βουερό αναστατωμένο μελίσσι που ζητούσε συγχώρεση.

"Τι είπε μπρε ανόητα κουτάβια ο Σαλ - ίμπν - Αμπνταλλάχ αλ Τουστάρ; Αν κάποιος κλείσει έστω και για μια στιγμή τα μάτια του

στο Θεό, ποτέ δεν θα καθοδηγηθεί ορθά σ' όλη του τη ζωή. Ανόητα πλάσματα που ακολουθείτε τους νόμους των ξένων! Μαζευτείτε γρήγορα δίπλα μου και σωπάστε. Θα σας πω μιαν ιστορία για να ξυπνήσετε. Κάποτε..."

Κι έπιασε με την παραβολή του να μαγεύει κείνο το αλλοπρόσαλλο πλήθος που ξετύλιγε τον μίτο της αλληγορίας του τόσο μ' ευλάβεια όσο και μ' αξεδίψαστη περιέργεια.

***

Απόγιομα. Βυθιζόταν ο ήλιος στη θάλασσα του Αιγαίου και μια μονάχα ροδαλή πτυχή του βαστούσε ακόμα πάνω του λιγοστό φως, μια τοξοειδή λωρίδα που 'μενε για λίγο αβούλιαχτη σαν ένα ματόκοφτο γιαταγάνι της ανατολής που το 'πινε η αδηφάγος θάλασσα των Ιώνων.

Ο Μουφτής του Εσπέρου, Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ βρισκόταν ξαπλωμένος στο ντιβάνι του, κουρασμένος απ' το κήρυγμα αλλά και την τροπή των πραγμάτων κατά τη διάρκεια της ημέρας. Στα χέρια του βαστούσε τ' ασημένιο θηκάρι που 'χε κλέψει ο μικρός αλήτης απ' τον πάγκο των Οβραίων εμπόρων. Το πήρε απ' τον Σελίμ τον τσαούση που του τόφερε για να επιβεβαιώσει κι ο ίδιος την πράξη του κλέφτη. Τώρα, το πειστήριο της κλοπής που δικαίωνε τους εμπόρους και το ραββίνο, ασημοφέγγισε στο αχνό φως των πυρσών με τα σκαλισμένα λεπτοφυή του σχέδια να λάμπουν πιότερο προκλητικά. Ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ χάϊδεψε τα σχέδια τούτα και παρατήρησε πως ήταν μάλλον ελληνικά, πιο σωστά βυζαντινά. Με υποψία άξαφνη που συνήθιζε να τον διακατέχει στις πάμπολλες εμπνεύσεις του, άρχισε να κουνά πάνω κάτω τούτη την απλή και συνηθισμένη θήκη και να την ψάχνει. Την έβαλε στ' αυτί του, μετά στα μάτια του κοντά, στο τέλος την κτύπησε πάνω στο ντιβάνι για να ελέγξει τη σταθερότητά της. Ενας ψιλός, μάλλον απροσδιόριστος ήχος γλύστρησε τότε από μέσα της και αυτό τον ερέθισε μονομιάς.

"Περίεργο", μουρμούρισε σκεπτικός.

Αρπαξε ένα λεπτό μαχαιράκι και για λίγη ώρα σκάλισε προσεκτικά το εσώτερο τοίχωμα του θηκαριού. Δεν άργησε ν' ανακαλύψει το αίτιο της υποψίας του. Με δεξιοτεχνία έσυρε από μέσα μια τυλιγμένη περγαμηνή, που φούντωσε την ήδη κεντρισμένη του περιέργεια.

Τώρα σηκώθηκε απ' το ντιβάνι και συνοφρυωμένος κάθισε σταυροπόδι στα χαλιά του δαπέδου. Ξετύλιξε αργά και πολύ προσεκτικά αυτήν την παράξενη περγαμηνή αδημονώντας να ρουφήξει και το στερνό ίχνος απ' το μεδούλι της.

"*Οι Ιωνες επιτέθηκαν στους Λυκίους και έκλεψαν το ξόανο του Απόλλωνος. Εκτοτε η θρησκεία του έφθασε στους Ελληνες. Αλλά οι Λύκιοι πρόλαβαν έναν από τους επιδρομείς που δεν κατόρθωσε να διαφύγει στο καράβι του και τον βασάνισαν φρικτά. Εκείνος ήταν ιερέας των Ελλήνων. Προτού ξεψυχήσει ζήτησε και του έδωσαν μια μαρμάρινη πλάκα όπου μπόρεσε και λάξευσε μιαν προειδοποίηση. Μα οι Λύκιοι τον χλεύασαν. Ωστόσο τη νύχτα, μετά το θάνατό του, ακούστηκε ένας ανατριχιαστικός θόρυβος απ' το φύσημα ενός κοχυλιού και σηκώθηκε τρικυμία. Το πρωί οι άνδρες της πόλης βρέθηκαν σφαγμένοι. Αυτός ήταν ο μύθος της λαξεμένης πλάκας*"

Ανδρεύς ο Εφέσιος

"*Οταν οι Αραβες επέδραμαν στη Μικρά Ασία για να αντιπερισπαστούν τον Νικηφόρο Φωκά στην Κρήτη, συνέβη το εξής γεγονός: Εφθασαν στη Λυκία με αρχηγό τον Σαΐφ - αντ - Νταούλα και τρομοκρατούσαν τους Ελληνες. Ενας γέροντας όμως που σκάλισε μια κατάρα πάνω σε κάποια πέτρα άκουσε τον περίεργο ήχο ενός βούκινου που ίσως νά 'ταν και κοχύλι και το ξημέρωμα οι άνδρες της αραβικής φρουράς ανακαλύφθηκαν φονευμένοι. Αυτά μαρτυρούν και οι στρατιώτες του Λέοντος του Φωκά που παρακινούμενοι απ΄το παράδοξο τούτο φαινόμενο κυνήγησαν τους Αραβες και τους εφόνευσαν όλους στα στενά της Ανδρασού. Τόσοι ήταν οι νεκροί καθώς οι σωροί των λειψάνων παρέμειναν υψηλοί για πολλά ακόμη χρόνια*".

Πορφύριος ο Διάκονος

Ο Μουφτής ανάσανε απότομα βαθιά κι αμέσως μετά ξεφύσηξε παρατεταμένα. Τον έκοψε απ' τις μύριες του σκέψεις η είσοδος του Αλή Μπεσκέρ, του βοηθού του.

"Ο μικρός είναι καλύτερα", έκαμε κείνος. "Νομίζω πως θα τα καταφέρει. Τώρα κοιμάται".

Ο Μουφτής σήκωσε το κεφάλι του και θάρεψε πως σύννεφα καπνού τον εμπόδιζαν να συναντήσει το βλέμμα του Αλή. Αναστέναξε μάλλον για να συνέλθει κι ανασύνταξε τους λογισμούς του.

"Θα τα καταφέρει λες, ε;".

"Ετσι πιστεύω".

"Ο Αλλάχ είναι μεγάλος", παρατήρησε σχεδόν από συνήθεια. Ετριψε το κεφάλι του μηχανικά και πιάστηκε απ' το ντιβάνι για να

σηκωθεί. Εξακολουθούσε ωστόσο να νιώθει ζαλισμένος.

"Το θηκάρι", είπε ο Αλής.

"Τι μωρέ;", ξαφνιάστηκε ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ κι αναρίγησε σύγκορμος.

"Να το επιστρέψουμε στη διοίκηση καθώς είπε κι ο Σελίμ".

"Αυτό λες; Α, ναι, θα το επιστρέψουμε", έκανε τώρα κάπως εφησυχασμένος. "Δεν είναι πρόβλημα. Σύρτο μπρε Αλή αύριο στο Νομάρχη να το πάρουν οι Οβραίοι.Ηδη θά 'χουνε σκάσει για να το πάρουνε πίσω. Ετσι νά 'σαι καλά. Ούτε που θέλω να δω στα μάτια μου τον σαντζάκ - μπέη και τα παλιοταγάρια του τους αυλικούς. Ακου δικαιώματα και ξέχωρους νόμους για τους τσιφούτηδες[4]. Καταραμένη πόλη!".

"Οπως ποθεί η ψυχή σου", υπάκουσε ο άλλος.

"Και τον μικρό μπρε Αλή", ξανάπε ο Μουφτής.

"Ξέρω, θα τον κρατήσουμε".

"Ναι, αυτή τη φορά θα τον κρατήσουμε".

"Διαβολεμένο παιδί πάντως", παρατήρησε ο Αλή Μπεσκέρ.

Ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ δεν απάντησε. Τύλιξε προσεκτικά πάλι την περγαμηνή και την τοποθέτησε στην παράξενη ασημένια θήκη μ' αισθήματα ανάμεικτα και κρυφά.

"Είναι τίποτα που γνωρίζεις;", ρώτησε ο βοηθός του.

"Ο Αλλάχ μονάχα γνωρίζει τα πάντα".

"Καταλαβαίνω".

"Ε, μπρε Αλή. Κι αυτός ο μικρός πού το βρήκε το θηκάρι και τό 'κλεψε; Ετσι στην τύχη;"

"Του γυάλισε, είπε".

"Του γυάλισε", επανέλαβε μουρμουριστά κι ο Μουφτής. Κάθισε φαρδιά - πλατιά πάνω στο ντιβάνι και ξαναβυθίστηκε στις αδιάβαστες σκέψεις του. Τα μάτια του μισόκλεισαν αργά κι έτσι κάπως νωχελικά και νωθρά το βλέμμα του απόπεσε πέρα στην άκρη του δώματος. Ο Αλής κατάλαβε πως ήταν ώρα να φύγει κι έπιασε το θηκάρι για ν' αποσυρθεί.

"Πού 'σαι μπρε Αλή, μη φεύγεις ακόμα".

"Ναι".

"Πιάσε και κείνη την πέτρα και διώχτηνα μαζί με το θηκάρι" είπε κι έδειξε προς την άκρη όπου κοίταγε τώρα.

[4] Εβραίοι

"Να την πάρω;", έκαμε σαν να μην πίστευε στ' αυτιά του ο Αλής.

"Καν' την ότι θες".

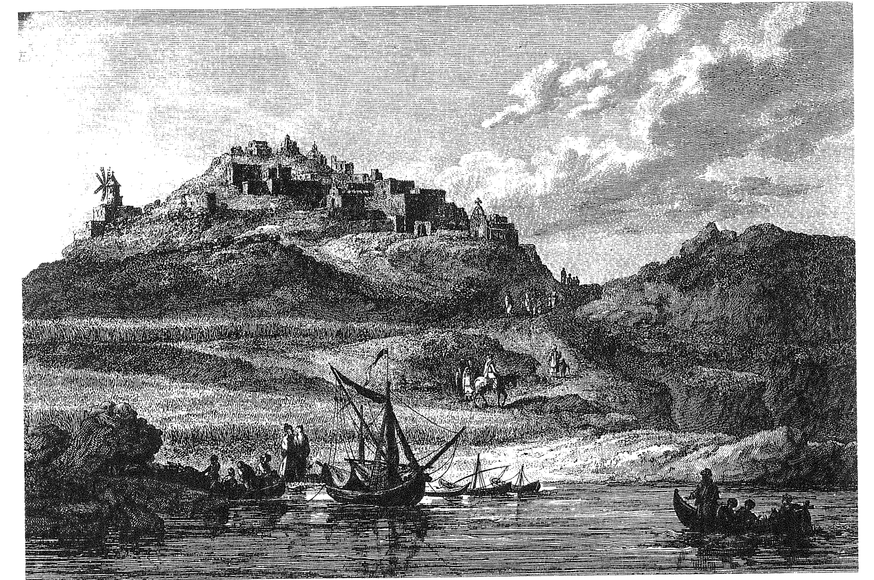
"Σίγουρα Μουφτή μου; Μα αυτή η πέτρα...", ξανά 'πε διστακτικά.

"Σίγουρα. Πάρτηνα για δώρο στο σαράϊ να γελάσουν τα μουστάκια του σαντζάκ - μπέη. Να χαρεί που τον θυμάμαι".

"Θα την πάρω".

"Ναι μπρε Αλή να χαρείς. Αρκετά, την βαρέθηκα. Κουράστηκα με τους λογισμούς", είπε και ξαναφύσηξε με νόημα.

Και χαλαρωμένος κάπως, έστρεψε τα βαρύθυμα μάτια του τώρα έξω απ' το καφασωτό παράθυρο, προς το ροδαλό χρώμα τ' ουρανού. Ηταν μια απ' τις τελευταίες ζεστές ημέρες του φθινοπώρου. Ο ήλιος όμως πο 'χε τώρα χαθεί, έπαψε να καίει τον ιδρώτα της πόλης και ν' ανεβάζει τη φωνή της. Ενα μικρό τσίμπημα που 'μοιαζε με ψεύτικο δροσερό αεράκι και 'ρχόταν απ' τη Δύση, μηνούσε πως ο χειμώνας δεν θ' αργούσε. Ο Εσπερος της Λυκίας ήταν η πρώτη απ' τις πόλεις της Μικρασίας που 'φερνε το χειμώνα στην παράξενη Ανατολή.

Ο μικρός κλεφτάκος τέθηκε υπό περιορισμό ως γενίτσαρος στο οθωμανικό κελλί του Μουφτή Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ και εσώκλειστος δέχτηκε την παιδεία που του προσφέρθηκε για να γλυτώσει τις περαιτέρω τιμωρίες. Και η πόλη μεγάλωνε. Μαζί μ' αυτήν και το πολυεθνικό μωσαϊκό της που εξασφάλιζε την επιβίωσή του απ' τις οικονομικές δραστηριότητες που καθόριζαν τη διατήρηση του πλούτου και της προσφοράς στην περίεργη εκείνη γωνιά της Μικρασίας.

Πέρασαν χρόνια από τότε. Ο μικρός Μουσουλμάνος μεγάλωσε κι αποφάσισε, έφηβος πια, να γυρίσει τον κόσμο, να μάθει και να ταξιδέψει. Ενας περίεργος πλέον ισλαμιστής στους δρόμους των ιεροδιδασκαλείων της βαθιάς Ασίας. Κατά την απουσία του οι Τούρκοι αύξαιναν τη δύναμή τους και πιστοποιούσαν την υπεροχή τους στο νέο θαυμαστό βιλαέτι της Ιωνίας. Με τον καιρό προσάρμοζαν τη ζωή τους στα νέα ήθη και τις πολυτελείς συνήθειες των απίστων του Καφιριστάν του Εσπέρου ώστε μετά προσοχής να μην καταστρέφουν την εύθραυστη ειρήνη της πόλης που βόλευε τα νέα τους συμφέροντα.

Ωστόσο το καζάνι έβραζε. Ο ένας μαχαλάς μπερδεύτηκε με τον άλλον. Η οθωμανική αυτοκρατορία με τα πάμπολλα προβλήματα ήταν έτοιμη να εκραγεί και να κυριαρχήσει.

Είναι πια καλοκαίρι του 1413. Απ' τις ψηλότειχες επάλξεις του κάστρου μας, δώθε στη Ρόδο, στο καστέλλο των Ιωαννιτών Ιπποτών, θωρούμε τώρα μεσ' το λιόβρεχτο καταμεσήμερο ένα βενετσιάνικο καράβι να προσαράζει στο λιμάνι μας. Περίεργες κινήσεις διαπιστώνω στην αποβάθρα. Γιατί τόση μυστικότητα άραγε; Απ' τους ψιθύρους μαθαίνουμε πως τελικός προορισμός του καραβιού πρέπει να 'ναι μια περίεργη περιοχή βορειοανατολικά μας, στην αντικρυνή γωνιά της Μικρασίας. Ναι, οι ανύποπτοι ναύτες, που μεθάνε στα κρασοπουλειά, κι οι ξένοι τυχοδιώκτες εξομολογούνται πως γυρεύουν ένα αρχαίο, παράξενο μυστικό, που πρέπει να καταλήξει στα χέρια του Πάπα Ιωάννη. Ψίθυροι τάχα; Κουβέντες του πιοτού; Ανεμοσκορπίσματα;

Ηταν την ίδια πάλι εποχή που ο μικρός κλεφτάκος του λιμανιού θα εγκατέλειπε τις περιπλανήσεις του και θα γυρνούσε στο μέρος που γεννήθηκε. Θα τον καλούσε ύστερα από χρόνια ένας γνώριμος ανερμήνευτος ήχος απ' την πόλη που θα βάφτιζε το κισμέτ και θα σημάδευε το πεπρωμένο του.

***

Ο δαίμονας τοη θάλασσας
είναι μισο άνθρωπος και μισό ψάρι, και...
...πότε καβαλικεύει ένα δελφίνι...

Νικόλαος Πολίτης
"Παραδόσεις Ζακύνθου"

Η ΚΟΙΛΙΑ ΤΟΥ ΨΑΡΙΟΥ

"ΡΕΪΣ[5], ρεΐς, ξύπνα ρεΐς!", ταξίδεψε η φωνή του ναύτη στα νωπά σκουρόχρωμα ξύλα του αμπαριού. Μια στιγμή πιο μετά κείνος γδύθηκε απ' τον ταραγμένο του ύπνο και με μάτια έκπληκτα και γουρλωτά τήραξε πάνω απ' το ντιβάνι του τον αλλοπαρμένο άντρα που τον καλούσε. Ακόμα ο κρύος ιδρώτας έσταζε χοντρός στα πυροκάστανα φρύδια του κι όταν σηκώθηκε να πεταχτεί στο μήνυμα του ναύτη, κείνα δεν μπόρεσαν πια να τον στραγγίξουν. Ακατάσχετος κι άφραχτος κύλησε από το μέτωπο γοργά στις αιχμηρές του βλεφαρίδες κι αλμύρωσε τα μάτια του που 'καμαν να δακρύσουν.

"Μου 'ξασες το μαλλί μωρέ τρίχα - τρίχα", απάντησε φωναχτά και σκούπισε το πρόσωπό του με το φαρδύ, λερωμένο του μανίκι.

"Ανέβα στο κατάστρωμα ρεΐς και θα καταλάβεις που 'χα δίκιο που σ' έκραξα", ανταπάντησε ο ναύτης δίχως πολλά - πολλά .

Σήκωσε την παλιωμένη μικρούτσικη κασέλα ο καπετάνιος κι έσυρε το λεπίδι του έτσι φυσικά όπως θα 'δενε την πουκαμίσα του. Ζαβλακωμένος συνέχισε να μουρμουρίζει και σχεδόν υπνωτισμένος ακολούθησε τον ναύτη του στη σκαλωσιά. "Ατιμο όνειρο μου 'σκισε την καρδιά και βυζαγμένη από γλώσσα δαίμονα την έφτυσε στα μαύρα βράχια πανάθεμά με. Χίλιοι διάβολοι της κόλασης κι ο Αλλάχ πάνω απ' όλους. Εφιάλτης ήταν, μπα θα περάσει. Ακου, ουρλιαχτούς λύκου ν' ακούσω στον ύπνο μου ασταμάτητα. Ακούς εκεί!"

Ετριξε η σκάλα αδύναμα στο στερνό του πήδημα κι η θάλασσα χύθηκε στα μάτια του όμοια με παμπόνηρο θηλυκό που πάλευε να τον παλαβώσει. Τον έκλεινε γύρω - γύρω απ' τη γκαλιότα[6] του με την αγκαλιά της και τ' αφρώδη της χέρια μα δεν ξεχώριζε αν ήταν από αγάπη για από φαρμακωμένο γδικιωμό. Η νύχτα άφηνε τη μαύ-

[5] καπετάνιε (τούρκικα)
[6] Μικρό κουρσάρικο

ρη σκιά της πάνω της λίγο πριν ξεψυχήσει και ο ήλιος, που δεν φαινόταν πουθενά ολόκληρος, έστελνε μια υποψία μονάχα κόκκινης ανταύγειας απ' τ' αντικρυνά βουνά της Ανατολής.

"Εδώ - εδώ, ρεΐς", φώναξε πάλι ο ναύτης που τον ξύπνησε πριν λίγο. Οι άλλοι του πληρώματος έφτυναν κι έσκουζαν στην άκρη του καταστρώματος, έτσι ένας κύκλος φλύαρος όλοι μαζί σαν να τελούσαν από βραδύς ανομολόγητη δοξολογία στα τέρατα των θαλασσών.

"Τι παραλαλείτε δώθε μωρέ σαν μαδημένοι γλάροι;", έστειλε την απειλή του καταμούτσουνα στο τσούρμο του και βιάστηκε να τους πλαγιάσει. Η πρωινή δροσιά πάγωνε το νοτισμένο ακόμη κούτελό του καθώς βημάτιζε οργισμένος κι αψύς.

"Δω, δω, κοίτα ρεΐς και θα ιδείς γιατί παραλαλούμε σαν μωροί", απάντησε κάποιος απ' τον σωρό. Κείνος έσμπρωξε με τα χέρια του τους ναυταίους κι ανοίγοντας μια τρύπα στον πολυδεμένο τους κύκλο απαίτησε να παρατηρήσει το αντικείμενο της πρωινής αναστάτωσης. Μα δεν πρόλαβε να πολυτηράξει κι ασυναίσθητα έπιασε με το ζερβό του χέρι το κατωσάγονό του απορημένος απ' τ' απρόσμενο θέαμα. Τα μάτια του, που δεν είχαν προλάβει καλά - καλά να ξαναλάβουν το φυσικό τους σχήμα απ' το βραδυνό του εφιάλτη, τώρα ξαναγούρλωσαν σχεδόν φοβισμένα. "Να μου κοπροφορέσετε τα μούτρα αν έχω ματαδεί τέτοιο πράμα!", είπε και χαμήλωσε την ένταση της φωνής του. "Τι 'ναι τούτο το θέαμα μωρέ που μου πορνεύει τα λογικά μου;".

"Ποιός να ξεύρει ρεΐς, ποιός να ξεύρει;", απάντησε ο ναύτης δειλά και συνέχισε κι αυτός το ίδιο μαγεμένος όπως οι υπόλοιποι να κοιτά αποσβολωμένος προς τα κάτω.

Ο καπετάνιος κρέμασε στο ζωνάρι απ' το κοντοβράκι του το καλοτροχισμένο του λεπίδι κι αφέθηκε πιο ψύχραιμα να παρατηρεί για να δώσει μιαν εξήγηση σ' όλους. Σιμά στα ξυπόλητα πόδια του ο τόπος ήταν γιομάτος αίμα. Κάποιες ρανίδες ήταν βουτηγμένες στα σκοινιά και στα σανίδια. Κάποιες άλλες συνέχιζαν αδιάκοπα να κυλούν από 'να λαβωμένο κήτος που ξάπλωνε φαρδύ και καταπίστομα δίπλα στο πρυμνιό κατάρτι.

"Πού το μαζέψατε αυτό;", συνέχισε πάντα συγχυσμένος.

"Ανοιχτά", έδειξε ο ναύτης με το λερωμένο του δάχτυλο.

"Πότε;"

"Δεν πάει ώρα πολλή"

"Καλά και είστε θεοπάλαβοι και ψαρεύετε δελφίνι;", ρώτησε πιότερο φοβισμένος από δεισιδαιμονία, παρά νευριασμένος.

"Δεν το θέλαμε ρεΐς, για ξιφία μοχθούσαμε", απάντησε απολογητικά.

"Και τούτο τ' άλλο τι 'ναι μωρέ που δεν βγάνω άκρη, θα μου πεις;"

"Σκυλόψαρο"

"Λες να μην το βλέπω; Άλλο σε ρωτώ και δεν μου λες. Θα μου πει κανείς ή θα μουρλαθώ;"

"Είναι όπως το θωρείς καπετάνιο", πετάχτηκε ένας άλλος ναύτης. "Κανείς δεν μπορεί να το εξηγήσει. Ψαρέψαμε τον δέλφινα από λάθος και κάμαμε να τον σύρουμε πάνω. Στην αρχή μέλωσε το μυαλό μας απ' το βάρος και νομίσαμε πως πιάσαμε αρκετό ψάρι. Μα πιο ύστερα καταλάβαμε πως δεν ήταν έτσι. Βγάλαμε όξω το κήτος κι ώσπου να το μετανιώσουμε, να το ματαπετάξουμε στο νερό είδαμε που 'τανε λαβωμένο. Πάει, δεν ζούσε άλλο. Μα η κοιλιά του ήταν σκισμένη. Το γυρίσαμε με το στανιό, και να! Πρησμένη η κοιλιά του, έτοιμη να σκάσει. Πιάνουμε τα μαχαίρια, τ' ανοίγουμε, κι ορίστε!", έδειξε με τα λιγδιασμένα του χέρια απ' το αίμα του ψαριού. "Τούτος ο σκυλόψαρος έστεκε μες την κοιλιά του".

Πιάνει την πουκαμίσα του ο καπετάνιος να την τραβήξει. Πιάνει και το κοντοβράκι του. Φτύνει μια βρισιά, ξύνει το κεφάλι του, τραβάει και το γενάκι του. Τίποτα. Προσπαθούσε ο ήλιος να φέξει κι ίσα που το κατόρθωνε. Σύγνεφα βροχής μες το κατακαλόκαιρο εμπόδιζαν το φως του και μόνο μια κοκκινιά ξεσπάθωσε πάνω στα νερά. Το βρώμικο αίμα απ' το κατάστρωμα θα 'τανε δυο και τρεις πιτσιλιές πεταμένες απ' τον κόκκινο νερόλακο της γυναικείας θάλασσας που τον κορόϊδευε ολογυρνά. Ναι, έμοιαζε τούτη μ' έναν λάκο γιομάτο απ' το αίμα όλων των ψαριών του πελάγου.

"Μωρέ κατάρα θα 'ναι", μουρμούρισε κλεφτά ένας απ' το τσούρμο των πειρατών.

"Κι αν είναι θαύμα του Ποσειδώνα;", τ' απάντησε με μιας ο καπετάνιος δίχως και να πολυξέρει γιατί.

Μα θα 'ταν; Τι παράξενο πουρνό κι αυτό, καταχαμένο, θαρείς πως δεν είναι θερινό. Εναν εφιάλτη, λυκίσιους ουρλιαχτούς ν' ακώ ολοβραδύς και τούτο τώρα τ' ανήκουστο πράμα μπροστά μου. Κι αυτός τι καιρός; Να 'ταν μελτέμι ή και λίβας καταξεριάς ακόμη θα 'ταν λογικό. Μα τούτη η δροσιά πού 'θε έρχεται; Ενα σκυλόψαρο φαγωμένο σαν κρασάτο κατάπιομα από 'να δελφίνι. Αυτά δεν γίνονται. Να τό 'βλεπε μοναχά Αιγύπτιος καμηλιέρης πέρα απ' τις ξέρες της Μπαρ-

μπαριάς και θα 'λεγε πως κάτι τέτοια σημάδια απ' την άβυσσο μηνούν ξαναγέννημα νεκρού. Ναι, ξαναγέννημα νεκρού, κάπως έτσι, φύσηξε φουρκισμένος.

Οι ναύτες βαστούσαν δαδιά πάνω στο κατάστρωμα κι ας άρχιζε να φωτάει στον ουρανό έστω και λίγο. Μάλλον κρατούσαν φωτιές σαν να 'καμαν λιτανεία. Μουσουλμάνοι κάποιοι, άλλοι χριστιανοί. Μα όλοι αδιάφοροι για τη θρησκεία τους, κουρσάροι μοναχά που δόξαζαν τα παράξενα της θάλασσας και τα πονηρά ναυάγια.

Ξάφνου την αλλόκοσμη θρησκευτική τους σύναξη σβάρνισε μια κανονιά. Η βάρκα που 'σερνε η γαλιότα τους κομματιάστηκε στη στιγμή, τα σανίδια θρυμματίστηκαν και τινάχτηκαν με τις ξυλόβιδες αρκετά ψηλά απ' την επιφάνεια, κάποια κομμάτια ξέπεσαν ανάμεσα στον σκιαγμένο τους κύκλο ενώ δύο ναυταίοι που 'στεκαν μέσα της βρέθηκαν λαβωμένοι στο νερό. Πάνω στο κατάρτι το μαύρο πανί της πειρατικής σημαίας τρεμόπαιξε ταραγμένα. Μια απειλή το ροκάνιζε πίσω απ' τον ακριανό βράχο της στεριάς, ένα αναπάντεχο τούρκικο καταδιωχτικό, μισή κανονιά ίσως και λίγο παραπάνω απόσταση απ' τη γαλιότα. Οι ναύτες που μόλις σηκώθηκαν ξανά πάνω στο κύμα, στα συντρίμμια της βάρκας τους ούρλιαξαν τρομαγμένοι: "Τούρκικη γαλέρα!".

Το τούρκικο ετοιμαζόταν πάλι να μυχθίσει τη μπόμπα του. Μα ο κουρσάρος έπαψε το νυσταλέο του ρόγχο και τα νεύρα του φούσκωσαν καταμεσής στο λαιμό του. "Ρίχτε τα δαδιά στη θάλασσα" κραύγασε αθάμπωτος απ' το μεγαλεπήβολο πλοίο που τους καταδίωκε. "Πιάστε τα κουπιά και βοηθήστε τα ξάρτια", ξαναδιέταξε δείχνοντας σε μια πορεία παράλληλη με το γιαλό. Το ευκίνητο κουρσάρικο κινήθηκε αμέσως κατά πώς όρισε κείνος. Εσκισε τα νερά και γλύστρησε πάνω τους σκοπεύοντας να εκμεταλλευτεί, όσο μπορούσε, κάτι απ' την ελάχιστη καταχνιά. Το τούρκικο καράβι ωστόσο δεν ακολούθησε ευθύς, παρά διέσχισε τον κόλπο από κάβο σε κάβο για να κυκλώσει το πειρατικό.

"Θα μας φτάσουν ρεΐς", φώναξε ο ναύτης απ' το τιμόνι "Κόβουν δρόμο όσο εμείς πάμε γιαλό - γιαλό", έκαμε ανήσυχος.

"Ασ' τους να το πιστεύουν", απάντησε ο καπετάνιος κι αμέσως ξαναδιέταξε "Κόψτε ρυθμό και πηγαίνετε αργότερα. Αστε τους να κοντέψουν κι άλλο."

Οι Τούρκοι τους μπομπάρδισαν ξανά. Στην τρίχα η μπάλα του κανονιού τους σφύριξε καταπάνω τους και βούλιαξε ξυστά της πρύμνης. Η γαλιότα μείωνε κι άλλο την ταχύτητά της κι οι διώκτες της νόμισαν πως η στερνή κανονιά θα 'πρεπε να την είχε ζημιώσει. Τώρα η απόσταση μεταξύ τους μίκραινε ακόμη περισσότερο. Ενας άνδρας απ' το τουρκικό κατάστρωμα άρπαξε τον τηλεβόα. "Παραδόσου καϊκτσή, οι ώρες σου είναι μετρημένες", απαίτησε ειρωνικά απ' το κουρσάρικο.

"Κόπιασε Φαΐκ Σελίμ", ούρλιαξε ο καπετάνιος της γαλιότας υστερικά.

"Παραδόσου βρωμόσκυλο ρεΐς, καλά κατάλαβες. Σε διατάζει ο διοικητής του Εσπέρου".

Μα η γαλιότα δεν έδειχνε να προσπαθεί να ξεφύγει. Οργυά μ' οργυά το τούρκικο πλοίο πλησίαζε ολοένα και απειλητικότερα.

"Μπράβο μωρέ Φαΐκ Σελίμ, τσανακογλείφτη. Από λοχία που σε θυμόμουν κάποτε τώρα και διοικητής. Και εις ανώτερα", κορόϊδεψε ο πειρατής. Το τούρκικο απάντησε με μπόμπα ξανά. Τούτη τη φορά η κανονιά βρήκε την άκρη της κουπαστής και συνέτριψε ένα ναύτη που βρέθηκε στην πορεία της. Ενα ρήγμα χαράκτηκε στα σανίδια του κουρσάρικου χωρίς ωστόσο να το βουλιάξει. Το καράβι των πειρατών σχεδόν στεκόταν τώρα λίγες οργυές εμπρός από τα βράχια αφήνοντας μοναχά το ρεύμα να το κινεί άκαρπα όσο πλάγιαζαν οι Τούρκοι. Καθώς οι φωνές ακούγονταν τώρα ξεκάθαρα, ανάκατες από βλαστήμιες, η γαλιότα έμοιαζε μ' εύκολη κι άμοιρη λεία στα δόντια των διωκτών.

"Ετοιμάσου αποστάτη", μούγκρισε φουρκισμένος ο Τούρκος αξιωματικός κι έκανε νόημα στον καπετάνιο να πλησιάσει ακόμη πιο πολύ. Αυτός γύρισε στους πολυάριθμους άντρες του και τους προετοίμασε για ρεσάλτο. "Τζελάνικο ρεΐς! Πολέμα τώρα προδότη του Ισλάμ, μαγαρισμένε Σικελέ", συνέχισε με την ίδια στριγγλιάρικη φωνή. " Τα παλούκια είναι δω για να σκολοπίσω του Ζεϊμπέκους σου".

Ο κουρσάρος ανέβηκε στον πλωριό πύργο κι άρχισε να τραγουδά. Απλώθηκε μια ησυχία λίγο πριν ξεσπάσει η καταιγίδα του πολέμου λες κι όλοι ήθελαν ν' ακούσουν το ερωτικό άσμα του πειρατή. Τραγουδούσε ο μουσουλμάνος αποστάτης του τουρκικού στρατού, ο επικηρυγμένος Τζελάνικο ρεΐς ο "τραγουδιστής". Σκαρφαλωμένος στο μεροβίγλι του περίμενε με χυδαία αδιαφορία το φουσάτο των αντιπάλων του. Ο ήλιος ξεπρόβαλλε απ' τις πολεμίστρες των αντικρυνών βουνών κι έφεξε τα στουπιασμένα μαδέρια κάτω απ' τα γόνατα των αντιπάλων. Ασήμισαν στη θωριά του τα τούρκικα γιαταγάνια

και τα λιγοστά πειρατικά διπλοτσέκουρα. Το τραγούδι έφτανε τώρα στο τέλος του.

"Σελίμ, Σελίμ", φώναξε ο μαυρειδερός καπετάνιος της γαλέρας με τόνο φαρμακωμένο. "Οχι, γυρίστε πίσω. Παγίδα. Στα κουπιά γρήγορα, στα..."

Ακούστηκε ένας βάρβαρος ήχος, βαθύς κι υπόκωφος συνάμα που ξεπήδησε απ' τα ύφαλα του καραβιού. Ευθύς αμέσως το μεγάλο πλοίο έχασε τ' ορθοπλώρισμα κι έγειρε λίγο λοξά. Οι Τούρκοι ναυταίοι του κι οι μελαψοί Σαρακηνοί μάταια προσπάθησαν να συγκρατηθούν απ' την κουπαστή και ξάπλωσαν μαζί με τα χατζάρια τους στο κατάστρωμα. Η γαλέρα είχε εξωκοίλει στο ύφαλο όπου τους είχε παρασύρει ο πειρατής κι όλα αναποδογύρισαν στη στιγμή. Ο Τζελάνικο ρεΐς άλλαξε τις διαταγές κι η γαλιότα έστριψε ταχύτατα για να ξεφύγει απ' το εχθρικό πεδίο βολής. Οι Τούρκοι αγωνίζονταν να ορθοποδήσουν μα η απόσταση ήταν ωστόσο ελάχιστη κι είχαν ακόμη ελπίδες. Μ' έναν νέο μακρόσυρτο θόρυβο η γαλέρα, που 'χε γραπωθεί απ' τον ύφαλο βρήκε κάποιο ρήγμα στα βράχια κι ανέκτησε λίγη απ' την ισορροπία της χωρίς ωστόσο να προχωρά. Τώρα η γαλιότα ξεπηδούσε απ' το λούφαγμά της κι έκαμε ν' απομακρυνθεί. Οι ναύτες της κωπηλάτισαν γοργά και πέρασαν δίπλα, σχεδόν ξυστά απ' το τούρκικο καράβι. "Γρήγορα" ούρλιαξε ο Σελίμ και μαστιγώνοντας τους ναύτες τους έσυρε μαζί του. Το μεσοφόρι του ήταν σκισμένο κι η λύσσα έσταζε απ' τα χείλια του μακελλάρισσα και μοχθηρή. "Την άγκυρα, τώρα", κραύγασε αλλοιθωρίζοντας μεσούρανα. Οι αραπάδες τράβηξαν μιαν άγκυρα με χοντρή αλυσίδα και με δύναμη όλοι μαζί την πέταξαν έξω απ' την κουπαστή προς το κουρσάρικο που πήγαινε να ξεφύγει. Επεσε με βρόντο βαρύ σαν μυλόπετρα πάνω στους φυγάδες σπάζοντας τα επιφανειακά μαδέρια της γαλιότας. Οι παγιδευμένοι Τούρκοι είχαν τώρα παγιδεύσει τον ρεΐς κι ετοιμάστηκαν να πηδήξουν απάνω του. Ακουγόταν η στριγγλιάρικη φωνή του Τούρκου αξιωματικού που καλούσε σ' ανασυγκρότηση. "Γα σκοινιά!".

Οι πρώτοι αγριεμένοι Σαρακηνοί που τόλμησαν το ρεσάλτο ξάπλωσαν νεκροί απ' τα τσεκούρια των λιγοστών πειρατών πάνω στο κατάστρωμα της γαλιότας. Ηδη ετοιμαζόταν το δεύτερο πολυάριθμο κύμα όταν μια μπαταριά καρφώθηκε στα ξάρτια της γαλέρας ερχόμενη απ' το πέλαγος. Οι Μωαμεθανοί άλλαξαν αμέσως στόχο και βιάστηκαν ν' απαντήσουν προς τα κει. "Σελίμ", γύρισε ο μελαψός καπετάνιος προς τον Τούρκο αξιωματικό. "Μας μπομπαρδίζει άλλο

πειρατικό από πέρα. Τους άντρες στα κανόνια, γύρνα τους άντρες στα κανόνια".

Ο κουρσάρος αμέσως κατάλαβε τι συνέβαινε κι έκαμε ν' αρπάξει ευθύς τον ταύρο από τα κέρατα. Σήκωσε το διπλοπέλεκυ κι άρχισε να γκρεμίζει μια μεριά της κουπαστής. Στην αντάρα της μάχης οι πειρατές του μαζώχτηκαν όλοι μαζί κι άρχισαν να σμπρώχνουν την τούρκικη άγκυρα προς τον ρεΐς. Ο ειρωνικός τριγμός της χοντρής αλυσίδας ξεχώρισε απ' τα σφυρίγματα κάποιων σκόρπιων λεπιδιών που πετιόνταν απ' το εχθρικό καράβι. Δίχως την πίεση της επιδρομής όμως, οι πειρατές κατόρθωσαν σύντομα να την ξαποστείλουν στα νερά. Ο δυνατός παφλασμός από την είσοδό της στη θάλασσα έστειλε την άφρη του πάνω στη γαλιότα και τ' αλμυρά απόνερα ανακατεύτηκαν με το ξερό αίμα των νεκρών Σαρακηνών και των ψόφιων ψαριών που με μάτια γυάλινα παρακολουθούσαν τις σκηνές της ναυμαχίας. Την ίδια ώρα η τούρκικη γαλέρα μπομπάρδιζε τ' απροσδόκητο πειρατικό πλοίο που της χάλασε τα σχέδια.

"Θα σε ματαδώ σαβανωμένο, Φαΐκ - Σελίμ", φώναξε ειρωνικά ο καπετάνιος των κουρσάρων προς τη γαλέρα καθώς απομακρυνόταν απ' τον κίνδυνο.

"Σικελέ αποστάτη σύντομα θα γονατίσεις στο Ισλάμ", ούρλιαξε ανταπαντώντας ο Σελίμ και τρέχοντας μ' οργή προς την πρύμνη πέταξε μάταια το γιαταγάνι του προς το κουρσάρικο σκαφίδι. "Μαγαρισμένε γενίτσαρε", ξανάφτυσε φουρκισμένος.

"Φωτιά στη Φραγκιά, φωτιά και στην Τουρκιά", χλεύασε ο ρεΐς. "Για τα σειρήτια μάχεσαι φουκαρά, για τα οφίτσια".

"Για τον Μπέη του Εσπέρου και τον Σουλτάνο που θα πασπαλίσει με τα κόκκαλά σου το κρασί του", ούρλιαξε κείνος καθώς μάταια προσπαθούσαν να τον συγκρατήσουν οι Σαρακηνοί του.

"Φωτιά και στα σκέλια της Μπεΐσας", γέλασε βροντερά ο Σικελός. "Αμ' δεν κυβερνούν αυτοί τον Εσπερο καημένε, αμ' δε. Χαρά στους "καμπούρηδες" που προσκυνάς", είπε μακρόσυρτα και ειρωνικά καθώς η αυξανόμενη απόσταση αργόσβενε τη φωνή του. Οι μπαταριές μειώνονταν, ο ήλιος σηκωνόταν φωτεινός και σαλιάριζε παθιάρικα όλο μέγγλες και νάζια με τον μπαρουτοκαπνισμένο αγέρα. Οι πειρατές τάιζαν τα ψάρια του πελάγους με τα πτώματα των οχτρών τους. Απέναντι οι Τούρκοι πέταγαν βάρκες στο νερό κι αποβιβάζονταν άπραγοι στη διπλανή στεριά.

Και καθώς η γαλιότα του ξανοιγόταν μεσοπέλαγα και πισωγύρ-

ναγε στο βραχώδες ακρωτήρι απ' όπου δέχτηκε την πρώτη πρωινή κανονιά, αμέσως έπαιξε στη ματιά του το είδωλο του παράξενου κουρσάρικου που βάλθηκε να τους σώσει την καίρια στιγμή που ετοιμάζονταν να ακριβοπουλήσουν το τομάρι τους.

"Χριστιανικό;", μουρμούρισε αναρωτημένος.

"Ελληνικό", απάντησε ο διπλανός ναύτης απ' την Κάσο.

"Από πού;", ξανάκανε κάπως πιο αγαλιανός.

"Θαρώ πως θα 'ναι μανιάτικο".

"Μανιάτικο είναι. Απ' το κάστρο του Πασσαβά, βλέπω το μπαϊράκι του", είπε ο βοηθός του ο Καρπαθιώτης που τήραγε προς τα κει, μέσα απ' το ματοκιάλι του.

"Αλλόκοτο και τούτο", μονολόγησε ο καπετάνιος. "Δε βαριέσαι", ξανασκέφτηκε και ξανάπιασε το ερωτιάρικο τραγούδι του. Μ' απότομα σταμάτησε. Γύρισε ταραγμένος και κοίταξε δίπλα προς το σκυλόψαρο που βρέθηκε στην κοιλιά του δελφινιού και σκέφτηκε το μυστήριο εκείνο θέαμα και πιο πριν το παράξενο όνειρό του. Αξαφνα ανατρίχιασε. Τέτοια σημάδια ξαναγεννούν νεκρούς, συλλογίστηκε με δέος. Ναι, θυμήθηκε πως κάτι σαν κι αυτό το 'χε ξανακούσει. Πάνε χρόνια που στη Μάλτα μια πόρνη, μια τυφλή γριά σεληνιασμένη ούρλιαζε με τη βραχνή φωνή του τρισκατάρατου "η κοιλιά του ψαριού, η κοιλιά του ψαριού, και του νεκρού το ξαναγέννημα". Τότε ήταν αμούστακο παιδί...

Ξύπνησε απ' τις παράξενες σκέψεις του και πρόσταξε μια κανονιά ευχαριστήρια. Αμέσως τ' άλλο πειρατικό τ' απάντησε μονομιάς. Είχε ανοίξει τα βαρβάτα πανιά του κι αρμένιζε νοτιανατολικά πίσω απ' το ακρωτήρι της Σιλιδονίας. Αυτός θα διάλεγε τα βορειότερα νερά όξω απ' το γενοβέζικο λιμάνι απέναντι απ' τη Ρόδο. Κι αυτό για λίγο. Μέχρι που θα ξανακρυβόταν στις Δρακοσπηλιές της Μικρασίας.

***

Γαλάζιοι αρωματικοί καπνοί στροβιλίζονταν όξω από τον καφενέ του άραβα του Ρασίντ. Στέκι του λιμανιού, γωνιά των Μουσουλμάνων με κάθε χρώμα. Καπνοί μυρωδάτοι απ' τους θαμώνες που ρούφαγαν απ' όξω μαζί και την καλοκαιριάτικη λιακάδα. Εστριβαν οι μυρωδιές και τρύπωναν στις σχισμάδες της παχιάς κληματαριάς σαν να κλείναν τις ρωγμές μην και ταξιδέψουν οι λέξεις μεσούρανα. Και

στην άκρη στ' αγιόκλημα κουρνιάζανε κι οι γύφτοι, μουσουλμάνοι κι αυτοί. Στο στρόγγυλο τραπέζι ένας χαλκοπρόσωπος ποιητής απ' το Ικόνιο εξιστορούσε. Τον άκουγαν δύο Μαμελούκοι ευγενείς απ' την γειτονική Αττάλεια και χάϊδευαν τα μουστάκια τους. Κουβεντολόϊ με συνοδειά το πέταγμα της σφήκας που ζαλιζόταν απ' τις οσμές και λούφαζε στο τέλος στα φαρδομάνικα των θαμώνων. Στρατιώτες μπουχτισμένοι και ναυταίοι απ' τις ζώνες της ανατολής. Ξεπέζευτοι ιππείς. Αυστηρά παραταγμένο ανθρωπομάνι. Ζαλιζόταν με τάξη φιλήδονη, σχεδόν θρησκευτική.

Ο στρατοδίκης ρούφηξε τον καφέ με το χασίς παθιάρικα, αφήνοντας ένα μακρόσυρτο σοβαροφανές σφύριγμα να γαργαλήσει τ' αυτιά των συνομιλητών του. Μετά, με ρυθμό τελετουργικό άφησε το φλυτζάνι του στη μπρούτζινη πλάκα του τραπεζιού του κι έπιασε το κομπολόϊ του. "Είναι ασήμαντος ο αποστάτης για να σε κάνει να παλαβώνεις. Κανονικά δεν θά 'πρεπε να σ' απασχολεί. Αυτή 'ναι και η γνώμη του έπαρχου".

Ο Φαΐκ Σελίμ χτύπησε τη βίτσα του πάνω στο διαρκώς κινούμενο γόνατό του και οι ησυχασμένες μύγες ξύπνησαν ενοχλημένες, πετώντας νευρικά πάνω απ' τα κεφάλια τους. Στον οξύ ήχο ο στρατοδίκης αντέδρασε με μια έκπληξη του προσώπου του. Η εύθραυστη ηδυπάθειά του φανερά αναστατώθηκε.

"Τον είχα στα χέρια μου τον σκύλο σου λέω, στα χέρια μου", είπε ο Σελίμ κι έδειξε την παλάμη του.

"Πόσοι τέτοιοι! Πόσοι ασήμαντοι. Την άλλη φορά θα τον κρεμάσουμε χωρίς να το καταλάβεις. Σάμπως κάμει και τίποτα; Σπαρταράει σαν ψάρι λίγο και μετά ψοφάει όπως όλοι", παρατήρησε ο στρατοδίκης, ανακτώντας την αυτοπεποίθησή του. "Ενα σκαφίδι έχει, κι αυτό έτοιμο να βουλιάξει".

"Σύμφωνοι, καλά το λες. Ομως είναι άλλο που με θεριεύει. Καταλαβαίνεις".

"Καταλαβαίνω, ξέρω εγώ. Κι έχεις δίκιο. Είν' αποστάτης".

"Οταν σου λέω εγώ, το λοιπόν, έχω πάντα δίκιο. Σ' αυτά δεν κάμω χωρατά. Δεν είναι Τούρκος; Πάει, δεν είναι δικός μας. Αυτό είναι όλο".

"Κι άλλοι δεν είναι Τούρκοι, μα γίνονται", διαφώνησε ο στρατοδίκης.

"Ποιοί μπρε; Τι μου λες;", νευρίασε ο Σελίμ. "Γίνονται Τούρκοι οι Γιουνάν[7]; Οχι πες μου, γίνονται;"

"Πολλοί άπιστοι γονάτισαν στην δόξα του Αλλάχ".

"Πολλοί λαοί ναι. Κι άλλοι τόσοι θα γονατίσουν με κεφάλια ή δίχως κεφάλια. Αλλά τούτος ο λαός είναι διαβολεμένος, που σου λέω. Και που 'χουν γίνει πολλοί από δαύτους Μουσουλμάνοι, κακό είναι. Ζεσταίνουμε φίδια στον κόρφο μας". Σάμπως οι Ζεϊμπέκοι που 'ρθαν στο Ισλάμ τι έκαμαν μπρε; Ατακτοι στρατιώτες είναι, βρωμο - Γιουνάν, όποιον τους έρθει πολεμάνε".

Ο μικρός βόμβος της νυσταλέας σφήκας ενόχλησε προς στιγμήν τον στρατοδίκη που κούνησε το κεφάλι του. "Μωρέ Σελίμ, τι λες; Μήπως μιλάς σαν αιρετικός; Να μην τους κάνουμε μουσουλμάνους και να τους αφήσουμε χριστιανούς;

"Τι λέει το Κοράνι στρατοδίκη μου; Τι λέει; Ή θα πιστεύουν ή θα πεθαίνουν. Ε, αυτό σου λέω κι εγώ, να πεθαίνουν! Διαβόλου ράτσα τούτη, ακούς;"

"Σ' αυτό δεν έχεις άδικο", διαπίστωσε ο στρατοδίκης. "Ή θα τους κυριέψουμε μια και καλή ή θα τρωγόμαστε μεταξύ μας. Αυτή 'ναι η αλήθεια Τουρκομάνε μου".

"Αμα σκέφτονταν πολλοί σαν κι εμένα, πολλά θά 'χανε τελειώσει", περηφανεύτηκε ο Σελίμ και ξαναχτύπησε τα κανιά του με τη βίτσα του. Ετσι δεν είναι μπρε, τι λες και συ;", είπε απευθυνόμενος προς τον παλαίμαχο στρατιώτη, γνωστό θαμώνα του καφενέ.

"Ααχ!", ξεφύσηξε κείνος τον βαρύ του αναστεναγμό. "Πόσα μου θυμίζεις νεαρέ διοικητή μου. Πόσα μου θυμίζεις!". Κούνησε το κεφάλι του πάνω - κάτω και συνέχισε. "Αυτό ήταν τ' όνειρο και του Σουλτάνου του Βαγιαζήτ. Αλλά τον τσάκισε ο Ταμερλάνος στην Αγκυρα κι έπειτα γιομίσαμε στο Αιγαίο δυο ταγάρια λαοί και κόσμοι".

"Του στρατοδίκη να τα πεις", συμφώνησε ο Σελίμ.

"Γιατί εμένα, τι 'πα εγώ;" ζήτησε κείνος το λόγο.

"Γιατί τέτοια έλεγε κι ο Ταμερλάνος κι έσφαξε Οθωμανούς. Ναι, τέτοια. Τάχα πως όλοι θα γίνουμε παιδιά του Ισλάμ, όλοι, όλος ο κόσμος".

"Ξεχνάς πως τον Βαγιαζήτ τον παράτησαν πολλοί εμίρηδες", υπογράμμισε ο στρατοδίκης.

"Εγώ αυτό ξέρω", είπε με τα χείλια σφιχτά ο Σελίμ. "Τούρκοι είμαστε και σαν Τούρκοι θα νικήσουμε".

"Αμ, καλά λέω 'γω καθαρός Τουρκομάνος", γέλασε ο στρατοδίκης. "Σκυλοκέφαλος ανθρωποφάγος. Ετσι λέει η Πύλη για τον τουρκομάνο νομάδα. Ετσι ακριβώς. Μάθε διοικητή μου πως δεν γίνονται έτσι τα πράγματα. Θέλει και μυαλό. Για δες τους τουρκοβριούς. Ασκημοι είναι; Και στο Ισλαμ πιστεύουν και για μας πολεμούν. Και οι αραπάδες; Πόσοι Σαρακηνοί πλένουν τα καράβια μας; Οχι, πες μου".

Ο Σελίμ στραβομουτσούνιασε. Εξυσε το μέτωπό του από αμηχανία και κούνησε τη βίτσα του νευρικά. Ο στρατοδίκης εκμεταλλεύτηκε τη σιγή του χωρίς πολλά πολλά και συνέχισε. "Και λες ο Βαγιαζήτ, ο Βαγιαζήτ, καλά. Δεν είχε Μπαλκάνιους ο Βαγιαζήτ; Κι όταν τον νίκησε ο Ταμερλάνος ποιοί τον υπεράσπισαν μέχρι θανάτου; Οι Γενίτσαροι, αυτοί μείναν τελευταίοι και πέθαναν στο πλευρό του. Ετσι είναι".

Οι μακρόστενες κουτάλες χτύπησαν στα χάλκινα φλυτζάνια και συνόδεψαν το τρίξιμο των δοντιών του Τούρκου αξιωματικού. Ο στρατοδίκης είχε δέσει τα χέρια στο στήθος του σα να θωράκιζε τη σιγουριά του.

"Καλά", συμφώνησε αναγκαστικά ο Σελίμ. "Αλλο όμως οι άλλοι λαοί κι άλλο οι Γιουνάν", έμεινε σταθερός στην αρχική του άποψη.

"Οσο τους έχουμε ζευγμένους, όσο πιστεύουν στο Ισλάμ και πολεμούν για την Πύλη, έχει καλώς. Οσο σηκώνουν όμως κεφάλι, να τους το παίρνουμε", βεβαίωσε ο στρατοδίκης. "Να φύγουν απ' τη γης, δεν τους θέλουμε", μούγκρισε ο παλαίμαχος της συντροφιάς. "Ατιμη φυλή, όλοι γι' αυτούς λένε, όλοι αυτούς ξέρουν. Πας εδώ, αυτοί. Πας εκεί, πάλι αυτοί. Χρόνια πολεμάω πάνω - κάτω κι όλο γι' αυτούς μαθαίνω. Αϊ σιχτίρ πια!". Εφτυσε δίπλα φουρκισμένος κι αγριωπός. Το ρούχο του δονήθηκε απ' την οργή του και σύντομες κυματιστές πτυχώσεις χόρεψαν πάνω του. Ο νοτιάς που ανέβαινε απ' το πόρτο, μπόλιαζε τις διαθέσεις με παράξενο θυμό.

"Είναι διαβολεμένη φάρα το δίχως άλλο", πήρε το λόγο πάλι ο στρατοδίκης, "και πρέπει να τους προσέχουμε". Αξαφνα έσκυψε πάνω στο τραπέζι και κοιτώντας συνωμοτικά πότε τον παλαίμαχο μεσήλικα και πότε τον Σελίμ, ψιθύρισε με τρόπο: "Πολλοί από δαύτους αλλαξοπίστησαν για μας. Κι όχι λίγοι γίνηκαν γκουλάμ[8]. Ο Καρατάι τι 'τανε θαρείτε; Γιουνάν ήταν. Και ήταν και ατάμπεης, γενικός διοικητής κι ανεβοκατέβαζε βεζύρηδες. Και μάθαινε και γράμματα στην οικογένεια του Σουλτάνου, τότε παλιά. Αχ, ξέρω εγώ, ξέρω πολλά".

[7] Ελληνες (Ιωνες)

[8] Κρατικοί αξιωματούχοι

Γύρισε και κοίταξε γύρω του. Ξανατράβηξε μια ρουφηξιά απ' τον καφέ του και στυλώθηκε 'φχαριστημένος. Ενιωθε πως τους έτρωγε το ενδιαφέρον σαν να 'τανε καλομαγειρεμένο πιλάφι. "Πόσες οικογένειές τους σουρθήκανε στην Πύλη, πόσες! Τι Γαβράδες, τι Μαυροζώμηδες, τι Κομνηνοί. Τους κεντήσαμε τη σάρκα, τους ήπιαμε το αίμα και δουλέψανε για μας. Αμ, ο Αμίν - αλ - Μικάϊ, ο θησαυροφύλακας; Γιουνάν κι αυτός. Κι ο Χας - Ογκούς ο λογοτέχνης τα ίδια. Πάνε αυτά. Τους πήραμε το αίμα και τους έχουμε του χεριού μας. Ξέχασαν την καταγωγή τους κι είναι πια Τούρκοι. Σίγουρα πρέπει να τους προσέχουμε αλλά όχι και να τους φοβόμαστε. Τώρα πια τους ξεζουμίσαμε για τα καλά. Κι είναι κι άλλος λαός στο πλευρό μας που θέλει να τους ξεκάνουμε, και μας βοηθά. Αλλά τούτο δεν είναι της στιγμής". Κάθισε πίσω στη θέση του και χασκογέλασε χαρούμενος για τα μυστικά του.

"Μπρε διαβολεμένοι που λέω κι εγώ τούτοι οι Γιουνάν", γρύλισε ο Σελίμ, "παντού τους συναντάς, όπου και να πας".

Ο παλαίμαχος αναστέναξε πάλι με νόημα. Χάϊδεψε τα γένεια του σαν να τραβούσε μέρος απ' την έμπνευσή του και γλύστρησε με πόνο στο μαύρο μετάξι των αναμνήσεών του για ν' αναπολήσει το παρελθόν. Εγειρε πίσω κι αυτός και το πρόσωπό του απέκτησε την ανάγλυφη έκφραση της κεντημένης απ' τα χρόνια εμπειρίας. Ηπιε ναργιλέ και το χρώμα του κόντεψε να γίνει όμοιο με το τούρκικο γαλάζιο.

"Τότε που 'χασε ο Βαγιαζήτ, όσοι γλυτώσαμε χωθήκαμε στα φουσάτα του Ταμερλάνου και γενήκαμε δικοί του στρατιώτες. Πω - πω, ο Αλλάχ μονάχα ξέρει τι στρατιά ήταν εκείνη. Και κείνος ο άτιμος με την απόφαση όλα να τα σαρώσει. Δεύτερος Ισκεντέρ[9] ήτανε να γίνει. Τι πεζικάριοι, τι ιππείς, τι δουλευτές και χτιστάδες τον ακολουθούσαν! Στρατοί αμέτρητοι. Μέσα κι εγώ μαζί. Κοίταξε μια από 'δώ στη Δύση, πάει τα τσάκισε όλα. Ομως εγώ το 'χα μαράζι. Γιατί με τους Ρουμιούς συμφώνησε και τους άφηκε. Πάει αυτό, χαλάλι. Είναι που' ναι κι αυτοί παμπόνηροι και τον έπεισαν. Κοιτάει μια κι από κει στην Ανατολή, αυτό ήταν, αγρίεψε. Γύρεψε την Κίνα. Μ' ακούτε; την Κίνα. Ωωχ! Αλλοίμονο στους οχτρούς του. Ασ' τα φιρμάνια και τις διαταγές, άσε τους ντελάληδες. Χρυσοί κι ασημένιοι δίσκοι ταξίδεψαν το μπουγιουρντί του. Σαν φλέβες θα 'πιανε τα ποτάμια και θα τα

[9] Μέγας Αλέξανδρος

ξερίζωνε. Εδώ εμείς κι ανάμεσά μας η Ασία όλη. Εφτιανε τότε την εκστρατεία, θα 'νωνε το Ισλάμ. Μαζεύει ένα σώμα στρατιωτών και τους στέλνει μυστικούς, μέσα κι εγώ. Το 'χα μαράζι ακόμα που δεν ξέκανε τους Γιουνάν αλλά πολεμούσα πια για την πίστη. Σκύβω το κεφάλι και πάω λοιπόν. Πού; Χα - χα. Πέρα απ' το Χορασάν, πέρα κι απ' το Κερμάν. Πορείες και ανθρώπινα καραβάνια, καραβάν σαράγια, φύλαξη, γιατί σου 'πα, ήμουν μυστικός. Αλλα ρούχα τώρα, άλλα μετά. Κούραση κι εξάντληση δεν μ' έπιανε, προχωρούσα. Κάποτε περνούμε τα σύνορα, κάποιοι από μας φτάνουν στην Τεχεράνη. Κείθε ήταν κι ένας μικρός μαχαλάς περιφερόμενων Κινέζων. Ο αξιωματικός μου μου 'δωσε διαταγές να μπω κει μέσα και αγάλι - αγάλι να μάθω τα χούγια τους. Μετά να του δώσω κι αναφορά, να μάθουμε τι άνθρωποι είναι κι εκείνοι, το σόϊ διαβόλους θα πολεμούσαμε. Υπάκουσα. Μέρες, βδομάδες αγόραζα και πούλαγα, άρχισαν να με μαθαίνουν. Πέρσης όμως δεν ήμουν, Αραβας δεν ήμουν, ήταν ακόμα κουμπωμένοι. Με τα πολλά γνωρίζω μια χήρα, νέα γυναίκα. Αλλάχ! Ηταν σαν τα κρύα τα νερά. Αλλες συνήθειες εκείνοι, άλλα ζακόνια. Κι εγώ θεριό, ντούρος στα ντουζένια μου πάνω. Με ζήτησε. Ναι, με ζήτησε και με κάλεσε στον οντά της. Μύριζε αρωματικά, παντού σχέδια εξωτικά, πω, γυρίσανε τα σπλάχνα μου από ηδονή. Κάναμε μαζί μέχρι το πρωί, δεν την άφηνα στιγμή. Ναι, λέω. Θα πολεμήσω για τέτοια ουρί του παραδείσου, χαλάλι του Ταμερλάνου που δεν ξέκανε τους Γιουνάν, δεν πειράζει, πάει, αυτούς τους ξέχασα. Μετά φώτισε ο ήλιος απ' τις χαραμάδες, ξημέρωσε. Με ρωτάει από πού έρχομαι. Μακρυά, της λέω. Πού; με ξαναρωτά. Τούρκος είμαι, λέω, πέρα, απ' τη γη των πιστών στη Μεσόγειο. Και τότε μου λέει κείνη αυθόρμητα, κείνη που δεν ήξερε ούτε την διπλανή πολιτεία, ούτε ίσως και την πατρίδα της. Α, είσαι απ' τη γη των Γιουνάν, ξέρω. Γέλασε ανάλαφρα. Εγώ άξαφνα πνίγηκα, κόντεψα να καταπιώ τη γλώσσα μου και να πεθάνω. Ολοι τους ξέρουν τους Γιουνάν, ξαναγέλασε χαρούμενη. Νόμισα πως είδα μια λουρίδα κόκκινη στα μάτια μου, θόλωσα. Ενα απόβρασμα πιο μικρό κι από της γίδας, το Γιουνανιστάν, και τούτη το 'ξερε καλά. Αρπάζω το μαχαίρι μου, το χουφτώνω γερά και την χτυπώ. Την χτυπώ ασταμάτητα μέχρι που σωριάζομαι κάτω απ' το λαχάνιασμα. Το αίμα της είχε βάψει τους τοίχους. Η αμυγδαλένια της ομορφιά είχε γίνει τριανταφυλλένια. Βγαίνω όξω στους δρόμους κι αρχίζω να τρέχω παλαβωμένος. Στο διάβολο κι ο Ταμερλάνος, λέω τ' αξιωματικού, τρέχω πίσω να πολεμήσω τους γκιαούρηδες. Αλλά ήμουν ακόμη βασανισμέ-

νος...".

Σταμάτησε χολωμένος. Ολο το βουερό μουσουλμάνικο μελίσσι του καφενέ είχε πάψει και τον άκουγε με προσοχή. Οι κάπνες της αυλής πύκνωναν κι έφτιαχναν ομίχλη. Μέχρι που ξαφνικές ριπές κείνου του περίεργου Νοτιά ανέβαιναν πονηρά απ' το λιμάνι και χύμαγαν με θράσος να τη διαλύσουν. Ο παλαίμαχος ξανάπιε ναργιλέ.

"Καθώς ταξίδευα στην επιστροφή, αρρώστησα. Δεν ήταν αρρώστεια φυσική, του μυαλού ήταν. Δεν μπόρεγα να ξεχάσω. Συναντώ έναν ντερβίση πολύ μυστήριο. Χόρευε μόνος του, μίλαγε μόνος του, ταξίδευε μόνος του. Κει που βάδιζα με κοιτά σχεδόν κοιμισμένος και με σταματά. Σε ξέρω εσένα, μου λέει. Νόμισα πως ήταν πιο τρελλός από μένα, δεν τού 'δωσα σημασία. Είσαι απ' τον Εσπερο, μου ξανακάνει, απ' τη γη των Γιουνάν. Πάει, η τρέλλα μου ξαναφούντωσε, μεγάλωσε πιότερο. Μάγος είναι τούτος, ντερβίσης μάγος. Αλλά να ξέρει τη γη των Γιουνάν κι αυτός! Στενοχωρήθηκα, έκλαψα πάλι απ' το θυμό μου για τούτο το καταραμένο σίχαμα της γης που το 'ξεραν ακόμη και στην άκρη του κόσμου. Τον έπιασα, ήτανε νέος πολύ. Του ζήτησα να με συμπονέσει. Αυτός όμως με κοίταξε μ' αδιαφορία και μου 'πε σχεδόν μισητά: Οταν σε ξαναδώ θα πεθάνεις! Εφυγα, το 'βαλα στα πόδια".

Οι γύφτοι απ' την άκρη του καφενέ στ' αγιόκλημα τον παρατηρούσαν με δέος. Ο ένας είχε πιάσει τον άλλονα κι είχαν τεντώσει τ' αυτιά.

"Βδομάδες που λες, μήνες πολλοί. Με τα χίλια ζόρια φτάνω διαλυμένος, σχεδόν νεκρός πίσω στον Εσπερο. Οι κακουχίες κι ο πόνος μ' είχανε τσακίσει. Δεν κατάπινα παρά ένα σπυρί. Οι χοτζάδες όμως της περιοχής με λυπήθηκαν. Μ' έχωσαν στο ιεροδιδασκαλείο, με τάισαν και μ' έφεραν πίσω στα συγκαλά μου. Κι εγώ έμεινα λίγο εκεί, παρακολούθησα τα μαθήματα κι άρχισα να μαθαίνω τη γλώσσα του Αλλάχ και την πίστη. Δεν πέρασε λίγος καιρός κι ο χότζας άρχισε μια παραβολή, ήταν ο χότζας μας, ο Αλή Μπεσκέρ, ο βοηθός του Μουφτή. Ηθελε λέει κάποτε ο Σουλτάνος να του κάμουν την ωραιότερη ζωγραφιά. Και κάλεσε γι' αυτό όποιονα πίστευε πως ήταν ο καλύτερος για να την κάμει. Κατεβαίνει στην αυλή και τι βλέπει; Ητανε δύο ομάδες που τσακώνονταν μεταξύ τους για την πρωτιά. Ρωτάει τους πρώτους, ήτανε Κινέζοι - Μ' έπιασε η καρδιά μου, νόμισα το 'λεγε για μένα - Ρωτάει τους δεύτερους, ήτανε Γιουνάν - Εγώ πάλι άκουγα την παραβολή, άρχιζα να μαραζώνω - Μα ο χότζας συνέχιζε να μιλά:

Παίρνει και τους δύο ο Σουλτάνος και πάει σ' ένα μεγάλο δωμάτιο και το χωρίζει μ' ένα μεγάλο πανί. Ορίστε λέει, εσείς στο 'να μέρος κι εσείς στο άλλο. Φεύγει. Περνάνε οι μέρες κι οι άλλοι δούλευαν. Οι Κινέζοι έκαμαν την ωραιότερη ζωγραφιά του κόσμου - Εγώ τώρα χάρηκα - Κι οι Γιουνάν απλά έξυσαν πολύ τους τοίχους της μεριάς τους - Αρχισα γω να γελάω για τους γκιαούρηδες - Γυρνάει πίσω ο Σουλτάνος, χαίρονταν οι Κινέζοι, αλήθεια και κείνος θαύμασε το έργο τους, δεν υπήρχε καλύτερο. Ανοίγει το χώρισμα και βγάζει το πανί. Και τι βλέπει; Ολάκερη η ομορφιά των Κινέζων καθρεφτίστηκε στο ξυσμένο δώμα των Γιουνάν και φάνταζε ωραιότερη. - Πάνε δέκα χρόνια από τότες. Ο Ταμερλάνος πέθανε κι η εκστρατεία στην Κίνα δεν γίνηκε ποτέ. Εγώ σχεδόν λάλησα. Εκαμα κόπο να συνέλθω απ' όλα τούτα και να μην τρελλαθώ. Μα όποτε ακούω και βλέπω τους Ρουμιούς, είναι σαν να βλέπω τον ίδιο τον διάβολο. Δεν μετρώ τίποτ' άλλο παρά τη μέρα που θα τους ξεκάμουμε και θα τους χώσουμε στις χαράδρες και στα πηγάδια της γης. Αλλη γιατρειά από τούτη, μάρτυς μου ο Αλλάχ, δεν πρόκειται να βρω!".

Ο ποιητής απ' το Ικόνιο σηκώθηκε όρθιος και στάθηκε δίπλα στον παλαίμαχο στρατιώτη. Με μια υπόκλιση απέδωσε το σεβασμό του και φώναξε προς τον Ρασίντ, τον άραβα ιδιοκτήτη του καφενέ να προσφέρει χαλβά στην εκλεκτή συντροφιά του στρατοδίκη.

"Κάποτε θα 'πρεπε να γράψω για τούτη την ιστορία, να φτιάξω ένα ποίημα. Είναι η πιο σατανική ιστορία που άκουσα ποτέ, μάλλον το πιο σατανικό ποίημα. Θα το γράψω, ναι, κι ο Αλλάχ ας με βοηθήσει ν' αλαφρύνω με το μέλι του τον πόνο τούτου του πολεμιστή".

"Πράγματι, έτσι θα 'πρεπε", συμφώνησε ο στρατοδίκης.

"Μου θυμίζει τα δαιμονικά λόγια της ειδωλολάτρισσας Θεάς της ερήμου της Οζά, που ψιθύρισε με δόλο ο Σατανάς στον Μωάμεθ".

"Ενδιαφέρουσα θέση", απάντησε ο στρατοδίκης, "Εννοείτε πως όπως ο προφήτης νόμισε κατά λάθος ότι η ειδωλολάτρισσα Οζά είναι μέρος του Θεού, έτσι και ο άνθρωπος αυτός πίστεψε λανθασμένα στο τέλος ότι οι Γιουνάν έχουν θείες ή έστω δαιμονικές ιδιότητες".

"Ακριβώς", κορδώθηκε ο ποιητής.

Ο Σελίμ κοίταξε και τους δύο νευριασμένος. "Φταίμε μεις που αφήνουμε δικαιώματα στους άπιστους λέω γω, κι αφήστε τα τ' άλλα. Ο τρισένδοξος Καϊκαούς τους απαγόρεψε τα ξίφη, τους κατέβασε απ' τ' άλογα και πέταξε απ' τις εκκλησιές τους τις καμπάνες".

"Μεγάλο τ' όνομά του, όντως", συμφώνησε ο στρατοδίκης. "Ετσι

έπρεπε να κάμει στους Χριστιανούς".

"Σ' όλους, και στους Οβραίους ακόμη", πρόσθεσε ο Φαΐκ Σελίμ.

Ο στρατοδίκης στάθηκε διστακτικός. "Δεν είναι ίδιοι μάλλον".

"Τα μέτρα του χαλίφη Ομάρ. Πάνε δυο αιώνες κι ακόμη δεν έχουν εφαρμοστεί στη Μικρασία, γιατί; Αφού 'ναι και γι' αυτούς".

"Οι καιροί αλλάζουν Φαΐκ μου, σου το ξανά 'πα. Θέλει μυαλό η διακυβέρνηση της αυτοκρατορίας. Σταμάτα να σκέφτεσαι σαν νομάδας".

"Τι υπέροχη ερωτική ιστορία κι αυτή, αγαπητέ", συνέχισε να λέει ο ποιητής στον παλαίμαχο". Δεν βρίσκετε κι εσείς φίλοι μου;", απευθύνθηκε προς τους δύο Μαμελούκους ευγενείς απ' την Αττάλεια. "Θα γράψω για τον άνθρωπο αυτόν επίσης μιαν ερωτική ωδή, ένα γαζέλ, και θα το συντροφέψω με ντέφι, σαζ, ζουρνά και ίσως και με νακκαρέ, με διπλοτύμπανο για ν' ακούγεται θλιμμένο. Αχ, αυτός ο Εσπερος. Σέρνει πολύ πόνο πάνω του, γι' αυτό τον επισκέπτομαι διαρκώς!"

Ο Σελίμ ο αξιωματικός αδιαφόρησε επιδεικτικά. Σηκώθηκε χωρίς να χαιρετήσει και με τη βίτσα στο χέρι παραμέρισε τους θαμώνες και βγήκε απ' τον αυλόγυρο του καφενέ. Οι μπότες του σύρθηκαν στο βρώμικο χώμα του στερεμένου ρυακιού κι οι στρατιώτες μόλις τον αντελήφθησαν στάθηκαν προσοχή. "Γιουνάν - Γιουνάν, άπιστοι Γιουνάν", αρχίνησαν να τραγουδούν οι παλιοί μαχητές απ' τον καφενέ του Ρασίντ. Το κέφι τους είχε ζωηρέψει. "Τα λιοντάρια του προφήτη θ' ανεμίσουν στα λάβαρα ξανά κι οι τζιμήδες[10] θα πνιγούνε στη θάλασσα". Κι ο παλαίμαχος σύντροφός τους, με μάτια κόκκινα, πυρά, τραβούσε το ναργιλέ του και παρατηρούσε χαμένος στις θύμησές του κείνη την ταραγμένη απ' το Νοτιά θάλασσα που ανάσταινε τους δαίμονες που συνέτριψαν κάποτε τα λογικά του. Ατιμη θάλασσα, θάλασσα των Γιουνάν, ποτέ μου δεν έμαθα τι γεννάς...

Απέναντι, δύο νεαροί Ελληνες κατέβαιναν τα λοξόδρομα σκαλιά της ψαραγοράς και στρίβοντας θυμωμένοι απ' τ' άκουσμα του τουρκικού εμβατηρίου εισέβαλλαν στο καπηλειό των Βυζαντινών. Από πάνω ψηλά, πίσω απ' τις πολεμίστρες στην εσχατιά του κάστρου, μαύρα πουλιά κεντούσαν και βίγλιζαν τον ουρανό πετώντας γύρω απ' τους μιναρέδες

***

[10] υπόδουλοι

Η Μικρασία δε φαίνεται απ' τα κάστρα μας. Τούτα τειχίζουν ολογυρνά το Εμποριό και κλείνουν τ' οχυρωμένο μας λιμάνι, το λιμάνι της Ρόδου. Μα, από τότε, που άραξε για λίγο το περίεργο βενετσιάνικο καράβι ανάμεσα στις γαλέρες μας, άλλο δεν έχουν στην πόλη να συζητούν από την αντικρυνή στεριά της Μικρασίας. Κάτι, λένε οι ανώτεροι αξιωματικοί, πως συμβαίνει τούτες τις ημέρες με κείνη τη γη. Λαϊκοί Φράγκοι από το νότιο μπούργκο, ακόμα κι Ελληνες έμποροι του νησιού, προσπαθούν να μας κλέψουν κουβέντες, λες και μεις ξέρουμε τίποτα. Κι Εβραίοι ακόμα, απ' το "μαράσιον" της γειτονιάς τους, ζήτησαν να μπουν στο καστέλλο και να μιλήσουν με το Μάγιστρό μας. Ποιος να ξέρει; Τα κόκκινα λάβαρα και τα πολύχρυσα φλάμπουρα του Τάγματος κυματίζουν, πάντως, ανέμελα στις επάλξεις. Σημασία έχει ότι η κυριαρχία μας δεν κλονίζεται από κανέναν, είμαστε αβάσκαντοι, που λένε κι οι ντόπιοι, αβασκάνιστοι, τίποτα δε μας πιάνει.

Ολη την ημέρα ο ήλιος έλαμψε πάνω απ' τα θαλασσόβρεχτα τειχιά μας και κατάφερε να στεγνώσει τους αλμυρωμένους λευκούς σταυρούς στα καλκάνια των πλοίων. Αργότερα, κατά το σούρουπο και μετά, ένας ιπποκόμος, που γλύστρησε δειλά απ' τη δεύτερη πύλη, κατέβηκε στη φρουρά μας στο λιμάνι και μας είπε πως άκουσε τους αξιωματικούς του ιππικού να μιλούν με το Μαρεσάλο κι αυτός να τους ψιθυρίζει: "Οι Τούρκοι είναι εχθροί, δε μας κόφτει για δαύτους. Οι Ελληνες είναι ραγιάδες κι ανήμποροι. Αλλά οι άλλοι..., ας κάμουν ό,τι θέλουν. Θα επωφεληθούμε κι εμείς...".

Κάτι συμβαίνει, το δίχως άλλο, μα θα το μάθουμε σύντομα. Σίγουρα θα μας καλέσουν και θα μας δασκαλέψουν τα μαντάτα. Ομως, το περίεργο είναι πως τα πρόσωπα των Ανωτάτων Ιπποτών είναι φωτισμένα, λαίμαργα, λες και περιμένουν κάτι να τους χαρίσεις. Διαισθάνομαι κάτι που δε μοιάζει με την ανησυχία του πολέμου, αλλά με την αχόρταγη προσμονή της κλοπής. Στους όρκους των Ιωαννιτών Ιπποτών, ναι, κάπως έτσι μου μοιάζει!

***

Εσύ που λες "γιατί με το κρασί
ν' αγοράζεις τη ζωή σου;"
ρώτα τον οινοχόο που όρισε
τόσο μικρή τιμή.

Φιγκάνι

ΣΥΡΙΓΜΟΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΟΣ

ΑΠ' τα μαύρα, κατάβαθα νερά ακόμη, διακρινόταν το κάστρο του Εσπέρου στη Λυκία. Κανένας υπερυψωμένος πύργος δεν ξεχώριζε επιβλητικός, κανένα γνώρισμα από κείνα των Φράγκικων και Ενετικών φρουρίων δεν έκανε φανερή την παρουσία του στο λιμάνι εκείνο που διαφέντευε επιβλητικά τη νότια γραμμή της Μικρασίας, σ' ένα τόξο που, εμπορικά τουλάχιστον, εκτεινόταν ίσαμε τα πρόθυρα της μεσανατολίτικης γης. Εξωτερικά τα τείχη διατηρούσαν το βυζαντινό αρχιτεκτονικό τους ρυθμό χτισμένα πάνω στις βάσεις της αρχαίας πέτρινης περιβόλου της παλαιάς ιωνικής πόλεως που προϋπήρχε.

Οι νέοι κατακτητές δεν άλλαξαν τη μορφή τους παρά μπάλωσαν κάποιες γκρεμισμένες γωνιές όσο ήταν αναγκαίο και απαραίτητο. Τα παλιά όμως εσώτερα τείχη της πόλης, που χώριζαν την έκτασή της σε τρία επίπεδα, τ' άφησαν στην τύχη τους και τον μαρασμό τους. Τώρα, χαμηλοί ερειπωμένοι μαντρότοιχοι θύμιζαν την παλιά αμυντική διάταξη του άστεως, ίσα για να διαφοροποιούν με τα σημάδια τους τους διάφορους εθνικούς μαχαλάδες της πολύβουης εκείνης περιοχής.

Κάθε είδος εμπορεύματος φανερωνόταν κείθε όπου η τούρκικη λαίλαπα έφθασε να κυριαρχεί. Ενδύματα και είδη ρουχισμού, χρυσοποίκιλτες κατασκευές και πολύτιμοι λίθοι, τρόφιμα, ξυλεία, εργαλεία και όπλα, στρατιωτικός ειδικός εξοπλισμός, βότανα και αρώματα, μπαχαρικά και πλήθος άλλων ανέβαζαν τον πυρετό της αγοραπωλησίας στα ύψη. Με την απώλεια της Μικρασίας οι προύχοντες της Κωνσταντινούπολης αδυνατούσαν να διακινήσουν τα εμπορεύματά τους κατευθείαν στην Ανατολή, περιοριζόμενοι στις συναλλαγές με τη Δύση. Τα λιμάνια της Αρμενίας και της Μαύρης Θάλασσας έχαναν την αξία τους σταδιακά, μη όντας σε θέση να εκμεταλλευτούν

την απομάκρυνση των Μογγόλων απ' τις οδούς της "μογγολικής ειρήνης" που κατέρρεε. Ο Εσπερος απολάμβανε πλέον το μονοπώλιο με τα λιμάνια της Κύπρου, της Συρίας και της Παλαιστίνης και με τους χερσαίους σταθμούς της Αττάλειας και του Ικονίου, εξασφαλίζοντας τ' αρώματα, τους πολύτιμους λίθους και τα μπαχαρικά της Ανατολής. Το σαπούνι, τα υφάσματα και τα μεταλλουργικά προϊόντα κατέφταναν από τη Γαλλία και την Ιταλία σε τιμές προσιτές ενώ δειλά - δειλά κάποιοι απ' τους Βυζαντινούς εμπόρους φρόντιζαν για τη μεταφορά σιταριού μυστικά απ' τις εκβολές του Δούναβη. Ετσι οι κοινωνικές τάξεις παρέμεναν σταθερές και δραστήριες, τηρώντας την επικίνδυνη ισορροπία των πολυάριθμων εθνικών ομάδων.

Αργά και μεθοδικά οι Οθωμανοί σάρωναν τις άκρες του Αιγαίου πάνω απ' την Μπαρμπαριά καθώς οι πάλαι ποτέ πανένδοξοι Ελληνες ένιωθαν την αυτοκρατορία τους να κουρσεύεται. Η Φράγκικη αίγλη των ιπποτών ξέφτιζε πίσω απ' την απώλεια των νησιών της κυριαρχίας της και το εμπορικό δαιμόνιο των Βενετσιάνων ανυπομονούσε ν' αδράξει κείνη την υπέροχη γωνιά που τους στερούσε ο αυξανόμενος κίνδυνος των Μωαμεθανών. Οσο για τα καταλάνικα καράβια, κείνα με τους λυσσασμένους κουρσάρους, ούτε που τολμούσαν να περάσουν απο τα πελάγη του Εσπέρου. Μοναδική εξαίρεση αποτελούσαν κάποια σκόρπια πειρατικά κι ιδιαίτερα ο Σικελός κουρσάρος Τζελάνικο Ρέΐς ο τραγουδιστής που οι Τούρκοι τον κυνηγούσαν μανιωδώς γιατί ήταν μουσουλμάνος αποστάτης του ναυτικού τους. Μα ήδη επικηρυγμένος από καιρό λούφαζε στα ορμητήρια των κρυφών σπηλιών της Καραμανίας, της απέναντι απ' τη Ρόδο ακτής της Μ.Ασίας. Γιατί η πόλη του Εσπέρου δεν στήριζε την ασφάλειά της μόνο σε κάποιες παντοδύναμες φρουρές, μα στα υπάρχοντα συμφέροντα πολλών φανερών και κρυφών κυριάρχων των εδαφών και του πλούτου.

Απ' τα μαύρα νερά ακούγονταν οι φωνές στο ξεφόρτωμα των πραματειών στο λιμάνι που 'φερνε μαζί τους αντίθετους πασίγνωστους κόσμους. Καραμουσάλια[11] και ντζέρμες[12] μαζί και καράκες και γαλιόνια[13]. Καθένας, ακόμη και μεταξύ τους εχθροί, αντάλλασσαν τα εμπορεύματά τους γιατί όπως συνέφερε τους Τούρκους με την αλόγιστη επικαρπία των φόρων, ο ανοικτός νόμος των Οβραίων εμπόρων

[11] Τουρκικά εμπορικά πλοία
[12] Μεγάλα καραμουσάλ
[13] Δυτικά εμπορικά

συντηρούσε και επεδίωκε την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών όλων των ειδών. Ηταν ένα κίβδηλο μέρος που 'μοιαζε να ειρωνεύεται με τις εμπορικές του ανακωχές τα διπλανά του ταραγμένου Αιγαίου θέατρα πολέμου, όπου πρωταγωνιστούσαν οι ίδιοι σχεδόν μαγαζάτορες.

Από τα μαύρα νερά ακόμα, όσο που άνοιγαν και γίνονταν ελαφρά γαλανότερα, διακρινόταν μια αλλοπρόσαλλη πολιτεία. Καλοφτιαγμένο πόρτο με μεγάλο άπλωμα και προκυμαία που 'κλεινε ολογυρνά και τιθάσευε τα κύματα.

Κοντά πολύ στα τείχη του χριστιανικού μαχαλά ξεχώριζε ο τρούλος του Αη-Γιώργη πίσω απ' τα Βυζαντινά αρχοντόσπιτα που σαν πρώτη θέα του λιμανιού θύμιζαν την παλιά ευμάρεια και καλοζωία. Την επανέφερε στη μνήμη και η απείραχτη Πύλη των Αετών, η μεγαλοπρεπής είσοδος της βυζαντινής συνοικίας στην οποία σιγά - σιγά άρχιζαν να κατοικούνε και Τούρκοι. Μα ο κύριος όγκος των τελευταίων διαφέντευε τους βορεινούς μαχαλάδες, κει όπου οι φρουρές των στρατιωτών έκλειναν την είσοδο απ' τα βουνά. Φυσικά οι Οβραίοι κατοικούσαν στα σπίτια που γειτόνευαν με τον εμπορικότερο κεντρικό δρόμο του παζαριού και της πόλης, την οδό της Εζρά, ένα μεγάλο πλακόστρωτο πλάτωμα πλεγμένο στους σταθμούς και στα μαγαζιά του από αναρίθμητα σοκάκια που συγκροτούσαν μια μακρόστενη συνοικία. Οι πρόγονοι των κατοίκων της ζούσαν εκεί από αιώνες. Αλλοι ήσαν από κείνους που 'φτασαν κείθε, όπως και στην Εφεσο, πρόσφυγες μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ και το διωγμό τους απ' τους Ελληνες και τους Ρωμαίους. Αλλοι πάλι μετανάστευσαν στην περιοχή κυνηγημένοι απ' τον Ηράκλειο όταν κατά τους πολέμους του με τους Αραβες και τους Πέρσες τέθηκαν εναντίον του προσπαθώντας να τον εκμηδενίσουν. Εκείνος τους εξεδίωξε και τους ανάγκασε να εκχριστιανισθούν για να γλυτώσουν το θάνατο. Δεν άργησαν όμως να επιστρέψουν στο παραδοσιακό τους θρήσκευμα και να διεισδύσουν στην οικονομική ζωή της περιοχής. Λίγα χρόνια αργότερα, όταν ο άραβας Μωαβίας κατέκτησε τη Ρόδο, φρόντισαν να μεταφερθούν τα κομμάτια του πεσμένου Κολοσσού του Θεού Ηλίου, σ' έναν ομοεθνή τους μεγαλέμπορο στην Εδεσσα της Συρίας. Με τη νέα τουρκική κατοχή η δύναμή τους αυξανόταν ραγδαία. Ο μύθος των Ελλήνων ότι η αυτοκρατορία τους θα γνώριζε πολλά δεινά και τον αφανισμό από μία περιτμημένη φυλή, ολοένα και λησμονιόταν, άσχετα αν γινόταν σάρκα και οστά με τη σύμπραξή

τους με τους Οθωμανούς και τη στενή τους συνεργασία. Ωστόσο δεν ήταν λίγοι απ' τους επιφανείς Οβραίους του Εσπέρου που ένιωθαν ότι η ζηλοφθονία των Τούρκων αυξανόταν μέρα με την ημέρα.

Με τη δύση του ηλίου όλο εκείνο το επίμεικτο μωσαϊκό έχανε κάτι απ' τη ζωτικότητα και την ένταση που έδειχνε ολημερίς. Μα η ζωή της πόλης δεν έπαυε ποτέ. Συνέχιζε να υπάρχει στα κρυφά δρομάκια της βόρειας συνοικίας, στις κλειστές πόρτες των εμπόρων που μετρούσαν και υπολόγιζαν το χθες και το αύριο, στα βυζαντινά καπηλειά που 'παιρναν φωτιά μέχρι αργά το βράδυ και σε κάποιο μπριγκαντίνι που τραβούσε στο λιμάνι για να διασκεδάσουν τα μέλη του με σάρκα αγαρηνής ή ρωμιοπούλας.

Ολες οι μοίρες αγανοπλέκονταν στο σκοτάδι. Κι όσο τούτο έπεφτε βαρύ και πυκνό στα παράθυρα της πολιτείας, κανείς περαστικός απ' τον κεντρικό δρόμο της Εζρά δεν μπορούσε να προβλέψει ή και ν' ακούσει τους μουλωχτούς ψιθύρους που γλυστρούσαν συριχτά απ' το Συναγώϊ. Τ' άστρα που 'στεκαν ψηλά στον ουρανό μαρτυρούσαν αναντίρρητα μια νύχτα ανίερης συνωμοσίας.

"Είν' επικίνδυνο να συναντιόμαστε εδώ πέρα. Κάνε όσο πιο γρήγορα μπορείς". Τα λόγια που ψιθύρισε ο ψηλός άνδρας μέσα από την κάπα του ήσαν βιαστικά κι έδειχναν μια μικρή ταραχή. Η δεύτερη σκιά πλησίασε το λυχνάρι της κοντά στον επισκέπτη της Συναγωγής και τα μάτια της τρεμόπαιξαν σαν φίδια που αιωρούνται από κάποιο κλαδί για να κτυπήσουν φαρμακερά.

"Είσαι βέβαιος πως δεν σε είδε κανείς;"

Ο ψηλός άνδρας έγνευσε καταφατικά. Καθώς και οι δύο συνομιλητές βρέθηκαν κοντά στο μικροσκοπικό φως του λυχναριού οι λεπτές γκριζωπές τους σκιές ξεδιπλώθηκαν σχεδόν αόρατα από τα μικρά παράθυρα του χώρου και βούτηξαν στην ακόρεστη μαυρίλα του σκοταδιού.

"Ησύχασε λοιπόν. Δεν υπάρχει λόγος να φοβάσαι. Η νύχτα είναι βαθιά αν και ούτως ή άλλως κανείς δεν θα τολμούσε να παραβιάσει τον ιερό χώρο της Σιών". Ο τελευταίος γύρισε την πλάτη του στη σφαλισμένη θύρα κι έδειξε σ' ένα μικρό στρογγυλό τραπέζι στο βάθος της αίθουσας. Προχώρησε κρατώντας πάντα το λυχνάρι σμπρώχνοντας τον ψηλό άνδρα που δεν δίστασε να τον ακολουθήσει. Σύντομα έφθασαν στην άκρη της τελετουργικής αίθουσας μπρος από μια ξύλινη πόρτα που στο αμυδρό φως του λυχναριού φανέρωνε αρχαία θρησκευτικά σχέδια μιας παμπάλαιας πίστης ή και μαγείας, προεξέχουσα

των οποίων και μεγαλύτερη ήταν μία ανεστραμμένη πεντάλφα.

Στο βάθος του δώματος ξεχώριζε μια πλάκα από λείο και στιλπνό νεφρίτη όπου ήταν χαραγμένες δύο συμβολικές πέτρες του ποταμού Τζομπέλ, οι άφθαρτες πέτρες που σχημάτισαν και συγκρότησαν τα θεμέλια της Ιερουσαλήμ.

"Λοιπόν, θ' αναρωτιέσαι γιατί σε κάλεσα σήμερα στο Συναγώγι" είπε ο κοντύτερος ηλικιωμένος άνδρας και κάθισε αργά πάνω στο μικρό ξύλινο θρόνο του Ιεζεκιήλ που στηριζόταν σε τέσσερα μεταλλικά πρόσωπα, ένα βοδιού, ένα αετού, ένα λιονταριού κι ένα ανθρώπου.

"Ειδικά σήμερα και ειδικά τέτοια ώρα", απάντησε κάπως νευρικά ο συνομιλητής του.

"Δεν είναι και τόσο τραγικό".

"Σεβασμιότατε ραββίνε μου, το ξέρεις πως η γνωστή ιδιότητά μου στον Εσπερο δεν μου επιτρέπει τέτοιες συναντήσεις. Οι δρόμοι είναι γεμάτοι μάτια. Υποτίθεται ότι δεν έχω ιδιαίτερη σχέση μαζί σου, είχαμε συμφωνήσει...".

"Πάψε, πάψε". Σταμάτησε να χαϊδεύει το μυτερό του γένι, μα τα μάτια του εξακολουθούσαν να έχουν την ίδια αστραφτερή απόχρωση μ' εκείνη που τον υποδέχτηκε προηγουμένως. "Δεν είμαι ηλίθιος. Κάποτε θα πρέπει να καταλάβεις πως οι ιδιότητες των πνευματικών ανθρώπων της τάξης μου δεν είναι ούτε ασήμαντες ούτε τυχαίες. Δεν θα σε καλούσα αν ο λόγος δεν ήταν σοβαρός".

"Σ' ακούω", γρύλισε ο άλλος άνδρας μέσα από την σκουρόχρωμη κάπα του που επίτηδες άλλωστε απέφυγε να βγάλει.

"Τ' άστρα" είπε μ' επιβεβλημένη αυστηρότητα ο Οβραίος ιερέας.

"Τ' άστρα;", επανέλαβε ο νεαρότερος επισκέπτης σουφρώνοντας εκνευρισμένος τα χείλη του. Το οξύθυμο ύφος του αναμφίβολα πρόδιδε άνθρωπο σίγουρα πολεμιστή παρά θεωρητικό γνώστη και διανοούμενο.

"Τ' άστρα βέβαια", συνέχισε με την ίδια παγερή αυστηρότητα. "Τ' άστρα αδελφέ μου δεν είναι όπως τα θέλουμε, δεν είναι μαζί μας αυτές της ημέρες. Τα ιερά βιβλία φανερώνουν μαύρους κύκλους πάνω απ' τα κεφάλια των φονέων".

"Δεν σε καταλαβαίνω", έτριξε πνιχτά η φωνή του ανυπόμονου άνδρα. Ο άλλος ξεφύσηξε με νόημα.

"Φοβάμαι πως είναι προτιμότερο να περιμένουμε".

"Να περιμένουμε;", ούρλιαξε δαγκωμένος ο επισκέπτης. "Μήπως θα πρέπει να συμβουλευθούμε το Ταλμούδ και το Λευιτικό για να ξεκάνουμε τον σκύλο που μας εμποδίζει;", ξεστόμισε όσο πιο ειρωνικά μπορούσε. Δεν σταμάτησε. Εκοψε απότομα το στραβό του χαμόγελο και πλησίασε το χαμηλό ημίφως ωσότου η γαμψή του μύτη φωτίστηκε ελαφρά σαν χαρακιά ανάμεσα στα μελανά εξογκωμένα του ζυγωματικά. Τα κατάμαυρα παθιασμένα του μάτια πλέχτηκαν από κόκκινες γραμμές και σμίχτηκαν στο ριζορίνιο κάτω από τα θυμωμένα φιδίσια του φρύδια.

"Ασχημη ώρα διάλεξες για να κάνεις αστεία. Τα συζητήσαμε και τις προάλλες στο συμβούλιο, δεν χρειάζεται να τα ξαναπούμε σεβασμιότατε ραββίνε", πρόφερε τις τελευταίες λέξεις μ' επιτηδευμένο σεβασμό κι αργά - αργά.

"Είχα χρέος να σου μεταφέρω τις σκέψεις μου".

"Δεν υπάρχει λόγος να περιμένουμε. Κάθε ώρα που περνάει, κάθε στιγμή που φεύγει, ο μουσουλμάνος σκύλος όλο και βρίσκει καινούργιες ευκαιρίες για να μας κατηγορήσει με το βρωμόστομά του. Ηδη οι Τούρκοι έχουν αρχίσει να συζητούν, σε λίγο κάποιοι θα ξεσηκώνονται. Στον καφενέ του Ρασίντ - του άραβα - χθες οι στρατιώτες του Σελίμ και τα τσιράκια τους - οι παλαίμαχοι - κάτι γλώσσευαν για την κοινότητά μας. Τ' αυτί μου πήρε κάτι ψιθύρους για τους Οβραίους που διαφεντεύουν τον Εσπερο με τα λεφτά τους. Κι ο άτιμος ο Σελίμ τελευταία γυροφέρνει συνεχώς το σαράϊ και κουβεντιάζει με τον Εμίρη".

"Αυτό είναι αλήθεια" συμφώνησε ο ραββίνος. "Τις προάλλες που ανέβηκα στο Σαράϊ για να συναντήσω τον Εμίρη και να μιλήσω με το παπά και το Μουφτή είδα τον Σελίμ που 'φυγε αμέσως με την άφιξή μου. Αλλά και ο Μουφτής με κοίταζε όπως πάντα με μισό μάτι".

"Είναι σκύλος ο Αλ - Χαμέτ που σου λέω. Στο τζαμί του δεν κάμει άλλη δουλειά. Χαράμι πάει, λέει, το αίμα του Ισλάμ που χύθηκε για να κατακτηθεί ο Εσπερος. Αλλοι βαστούν τον πλούτο. Ακούς; Οι Τούρκοι είναι μπουνταλάδες. Αν ψοφήσει ο Μουφτής τους κανείς δεν θα μιλήσει πια για μας. Μην ξεχνάς πως το μυστικό που ψάχνεις το γνωρίζει κι αυτός".

"Ο,τι και να γνωρίζει το σίγουρο είναι πως δεν έχει τίποτα στα χέρια του. Πες μου, έμαθες τίποτα για το μυστικό άραγε;", ρώτησε με λαίμαργη περιέργεια ο ραββίνος.

"Οχι, μα ήδη υποψιάζομαι πού μπορεί να βρίσκεται. Κι εσύ τι έκαμες με τον σαντζάκ - μπέη;"

"Το συνάφι των εμπόρων του Ελιέζερ σχεδιάζει να δωρίσει στον

Εμίρη την επόμενη προμήθεια. Μεθαύριο θα επισκεφτώ των αδελφό Ελιέζερ για να συνεννοηθώ".

"Ο χρόνος κυλά", μουρμούρισε ο επισκέπτης.

"Εχεις δίκιο, απλώς κάτι περίεργο διαισθάνομαι", παρέμεινε σκεπτικός ο ραββίνος.

"Δεν έχουμε περιθώρια για τέτοια. Θα 'ρθει το Μπαϊράμι και δεν αποκλείεται τα σκυλιά να κηρύξουν Γκαζά, ιερό πόλεμο. Το λιμάνι θα κλείσει, τα ευρωπαϊκά καράβια θα εξαφανιστούν και το εμπόριο θα χαθεί. Αντί να τους στείλουμε στον πόλεμο με τους Χριστιανούς, θά 'ναι κείνοι που θα μας δημεύσουν τις περιουσίες. Οχι, δεν θα χάσουμε όλα όσα κρατάμε τώρα στον Εσπερο".

Τα μάτια του ραββίνου γυάλισαν απότομα σαν να 'σβηναν με το δαιμονικό τους φως τις πρωτύτερες σκέψεις του. "Τορά, Εμουνά, Ζεντακά - Νόμος, Πίστη, Δικαιοσύνη -. Οι ευγενέστατοι άρχοντες τούτου του τόπου αγνοούν τους λόγους των προφητών. Αγνοούν επίσης πως οι δοκιμασίες είναι το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα της φυλής μας. Είμαστε προετοιμασμένοι για πολλά, εδώ και αιώνες", παρατήρησε ειρωνικά. Πίσω του απλώνονταν με συμβολική και αλληγορική διάταξη δέκα κηροπήγια γύρω - γύρω απ' την Κιβωτό του Μαρτυρίου. Ο χώρος όλος είχε μια ιδιαίτερη βαθιά οσμή που 'μοιαζε με τα χαρακτηριστικά αρώματα για την φροντίδα των λειψάνων. Τα χερουβείμ ήταν τοποθετημένα στις άκρες του κρυφού δώματος πλάι σ' ένα ζεύγος χρυσών και αδαμάντινων αφιερωμάτων. Καθισμένος στο μικρό, ξύλινο, σκαλιστό θρόνο ένοιωθε σίγουρα ακλόνητος και πανίσχυρος.

"Απόψε κιόλας", μούγκρισε ο νεώτερος άνδρας και μια ιδρωμένη τούφα των σγουρών του μαλλιών γλύστρησε απ' την κουκούλα και φάνηκε στο μέτωπό του.

"Απόψε είναι η κατάλληλη ώρα για να κλείσω το στόμα του σκύλου. Ολοι θα ρίξουν το φόνο στους Χριστιανούς. Θα 'ναι η λογικότερη εξήγηση".

"Θα βοηθήσουμε και μεις γι' αυτό", χαμογέλασε ο ραββίνος.

"Η κυριαρχία μας στην αγορά μέχρι το πόρτο θα 'ναι πια παντοδύναμη και ολοκληρωτική. Οι Ρωμιοί θα χάσουν τα πάντα. Μετά θα μπορούμε με την ησυχία μας να ψάξουμε γι' αυτό που μας ζήτησε ο αδελφός από τη Ρώμη και να ξεφορτώσουμε το υλικό του καραβιού απ' τη Νεάπολη".

"Το ξέρεις καλά πως θα χαρώ απ' τα βάθη της ψυχής μου να ζυμώσω τα πουρίμ με το αίμα των παιδιών τους".

Σιγή απλώθηκε άξαφνα στο Συναγώγι και το λυχνάρι τρεμόπαιξε για να χάσει κι άλλη ένταση απ' το φως του. Ακόμη περισσότερο σκότος τύλιξε τις δύο συνωμοτικές φιγούρες. Ο ραββίνος σηκώθηκε σιγομουρμουρίζοντας ακατανόητα. Ακόμα κι αν οι μεταφυσικές του ανησυχίες πίεζαν τις αποφάσεις του, δεν έπαυε να είναι ένας άνθρωπος πολιτικός και διορατικός. Εσπρωξε τη βαριά ξύλινη πόρτα με τα περίεργα αποκρυφιστικά σχέδια και χάθηκε στο χάσμα του κρυφού δωματίου για να εμφανιστεί λίγο αργότερα το ίδιο αθόρυβα όπως απομακρύνθηκε. Αυτή τη φορά το πρόσωπό του αντανακλούσε ακόμη και στο ημίφως μ' αρχαία προγονική μυστικότητα.

"Πάρτο. Ολα θα γίνουν σύμφωνα με τις γραφές", ψιθύρισε μέσα απ' τα κούφια του δόντια κι ακούμπησε στο τραπέζι ένα μακρύ μαχαίρι μ' ασημένια λαβή και τελετουργική φιδογυριστή λάμα. "Μην ξεχνάς πως ο Αλ - Χαμέτ δεν είναι ένας τυχαίος Μουσουλμάνος. Εχω σοβαρές πληροφορίες πως ο γέρος ήτανε παλιότερα μέλος των Δερβίσηδων Μεβλεβήδων. Τον ξέρω τον μασκαρά, καταλαβαίνεις; Είναι θρησκευτικός μύστης κι έχει σημασία να πεθάνει μ' ανάλογο τρόπο".

Ο συνομιλητής του έκανε έναν αδιάφορο μορφασμό, αλλά κούνησε το κεφάλι του γνέφοντας καταφατικά.

"Πρόσεχε τώρα. Το σκουλίκι είναι άοπλο και δεκτικό στις νυχτερινές επισκέψεις. Θα τα καταφέρεις, αρκεί να 'ναι μοναχός του".

"Αυτή τη δουλειά μάλλον την κατέχω καλύτερα από σένα", έτριξε η φωνή του κουκουλοφόρου. Τον κοιτούσε με την βεβαιότητα της εμπειρίας του. Ωστόσο ο ραββίνος προσπάθησε πάλι να σβήσει τις προληπτικές του ανησυχίες.

"Θυμάσαι τα ιερά λόγια;". Ο επισκέπτης χούφτωσε το μαχαίρι και το 'βαλε μπροστά στο λυχνάρι χαϊδεύοντας την παράξενη κυματιστή του γραμμή. Στη συνέχεια το 'φερε να τρυπήσει αργά-αργά την κάπα του και κείνο προχώρησε έως ότου συνάντησε τον αλυσιδωτό του θώρακα και σταμάτησε μ' ένα μεταλλικό ασήμαντο τρίξιμο.

"Ναι", γρύλισε απότομα καθώς γυρνούσε την πλάτη του στο ραββίνο και κατευθύνθηκε με βιαστικά και γοργά βήματα έξω απ' την κρυφή αίθουσα προς τη μυστική έξοδο της Συναγωγής. Μέχρι που 'κλεινε την πόρτα και χυνόταν γεμάτος μένος στο στενό σοκάκι με τις διάσπαρτες τριανταφυλλιές πίσω απ' την Εζρά, άκουγε τους ακατανόμαστους ψιθύρους του ραββίνου που μουρμούριζε στην αρχέγονη γλώσσα των προγόνων του κάποιες άγνωστες φράσεις με

ανερμήνευτη έννοια.

Τώρα η έντονη οσμή με τη χαρακτηριστική ιδιότητα του αρώματος των λειψάνων ολοένα χανόταν όσο απομακρυνόταν απ' το θρησκευτικό χώρο κι ένα τρομαγμένο νυχτοπούλι έκρωξε στη θωριά του.

***

Τα στενά σοκάκια που τραβούν στην απάνου πόλη μοιάζουν με κουλουριασμένα φίδια όπου και η παραμικρή σκιά φτάνει για να σύρεις το σπαθί σου μπας και προλάβεις να σώσεις το τομάρι σου. Αντίθετα με το λιμάνι και τη μέσα πόλη όπου το ξίφος συρόταν για έναν τυχαίο καυγά, μια βρισιά ή μια οποιαδήποτε ασήμαντη διαφορά, στους τουρκικούς μαχαλάδες ποτές δεν χαιρόσουν το θέαμα μιας τίμιας, έστω και δεύτερης ποιότητας μονομαχίας.Εδώ οι διαφορές - σχεδόν πάντα ως άνισες μάχες - λύνονταν στο βαθύ σκοτάδι, πισώπλατα σε μια στημένη ενέδρα, για λόγους που 'χαν αληθινά τους αίτια στα μίση και τις αντεκδικήσεις όλων εκείνων των επωνύμων που θέλοντας να διατηρήσουν την κοινωνική τους θέση μίσθωναν τα χειρότερα ρεμάλια του πόρτου για να ξεκάνουν τους εχθρούς τους.

Γι' αυτό μια σκιά στο σκοτάδι ή κι ένας απλός θόρυβος μεσ' απ' τα καλντερίμια τη βραδιά εκείνη θα 'ταν ικανός να σε αναγκάσει να χουφτώσεις το σπαθί σου και να κυλιστείς στο αίμα. Δεν ήταν απαραίτητο να 'χες προσωπικούς εχθρούς. Τα συμφέροντα των ανθρώπων κινούνται στον Εσπερο απ' τα νήματα τόσων παράδοξων λόγων και σατανικών εγκεφάλων που 'χουν το προνόμιο να πλέκουν τη μοίρα σου αθόρυβα και, αλλοίμονο, αναμφισβήτητα έντεχνα.

Ο άνδρας ωστόσο με τη μαύρη κάπα που γλύστρησε σαν χέλι στα μικρά δρομάκια της πόλης, έδειχνε γνώστης των στενών του Χας - Γκιορέμ κι ίσως θολωμένος απ' τον σκοπό του δεν είχε τη διάθεση να σκεφτεί πως μπορεί να τον ακολουθούσαν. Το ύφος του άλλωστε δεν τον έκανε να μοιάζει με υποψήφιο θύμα όσο μ' επίδοξο θύτη. Ωστόσο, όχι λίγες φορές λοξοκοίταξε προς τις διάφορες πλευρές απ' όπου ένα τρίξιμο, κάποια μακρινά βήματα ή η υποψία μιας σκιάς διέγειρε τις αισθήσεις του. Προχώρησε με το βήμα της γάτας. Τα πλαϊνά σπίτια ήταν βυθισμένα στο απόλυτο σκοτάδι και σπάνια αχνόφεγγε μέσα από τους ανατολίτικους κήπους και τα καφασωτά παράθυρα κάποιο ελάχιστο φως. Ακουγόταν τώρα λαχανιασμένος. Εστησε την πλάτη

του στο μαντρότοιχο της πηγής του Χασσάν για να πάρει στην απότομη ανάσα του μια γρήγορη απόφαση. Απέναντι και σε μικρή απόσταση φαινόταν μέσα απ' τα χαμόσπιτα της οθωμανικής συνοικίας το τζαμί με τους ψηλούς μιναρέδες που ένωνε τους τοίχους της οπίσθιας πλευράς του με τα δώματα του Μουφτή και το σπίτι του. Δρασκέλισε τη μικρή ξύλινη γεφυρούλα που με λεπτούς τριγμούς υποδέχτηκε το βάρος του και τη διέσχισε προσεκτικά πηδώντας γρήγορα απέναντι απ' το βρώμικο κιτρινωπό ρυάκι. Διαλέγοντας τον παράλληλο με τον δρόμο της αυλής δρομίσκο, μοιραία βούτηξε στις σκόρπιες λάσπες καλυμένος απ' τις θαμνώδεις πικροδάφνες και τις ιτιές του αυλόγυρου. Είχε πλέον πλησιάσει αφανής την είσοδο του δώματος του Μουφτή απ' την αθέατη πλευρά του τζαμιού και πλάγιασε τη θύρα. Χαλκόδετες υφασμάτινες λωρίδες πλεγμένες με γκριζοκίτρινες χάντρες στόλιζαν την είσοδο κει όπου τα σανίδια έλειπαν για να μπαίνει απρόσκλητος οποιοσδήποτε πιστός ένιωθε την ανάγκη να εκφράσει τον πόνο του.

Ο ψηλός κουκουλοφόρος παραμέρισε αθόρυβα τις κρεμαστές λωρίδες της εισόδου και διάβηκε το κατώφλι ψάχνοντας με μάτια γουρλωμένα κι ερευνητικά. Στους μικρούς τοίχους στρόγγυλες ασιατικές ασπίδες και μπρούτζινοι θώρακες - τσεμπέδες - ήταν καρφωμένοι ψηλά, ενώ βαριά χατζάρια και γιαταγάνια πιασμένα χιαστί ανάμεσά τους άστραφταν ακόμη και μες τη νύχτα που 'δειχνε να υποχωρεί σημαντικά στο δώμα, όσο το φως των τριγύρω δαυλών βοηθούσε τα μάτια να συνηθίσουν.

Ενας κάτασπρος γενειοφόρος γέροντας ήταν ξαπλωμένος πάνω στα πυκνοΰφαντα χαλιά κι είχε μόλις κλείσει τα μάτια του τυλιγμένος ελαφρά μ' ένα μεταξένιο σεντόνι. Στα μαξιλάρια πάνω κιτρίνιζαν τα φύλλα κάποιου βιβλίου που αμυδρά φαινόταν στο κιτρινωπό φως των πυρσών.

"Μεγάλε Μουφτή Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ", έτριξε η φωνή του άνδρα που προχώρησε βαθιά στο δωμάτιο πλησιάζοντάς τον. Ο γέρος ξύπνησε σιγά - σιγά και μ' ανάλογο αργό ρυθμό σπίθωσε τα μάτια του για ν' αντικρύσει τον επισκέπτη. Ηταν μια, το πολύ δυο στιγμές. Η ερευνητική πολύπειρη ματιά του δεν άργησε να τον γνωρίσει. Τέντωσε το γέρικο κορμί του και στήριξε τα χέρια του για να σταθεί καλύτερα πάνω στο παχύ αναπαυτικό μιντέρι. Ξανακοίταξε τον αιφνίδιο επισκέπτη μα άγνωστο γιατί, δεν του απάντησε αμέσως. Ενιωσε την ησυχία που 'ταν απλωμένη παντού και παραξενεύτηκε σαν από

διαίσθηση για την περίεργη αυτή σιγαλιά.

"Ώρα καλή Γιοσέφ Μουχτάρ", απάντησε με ύφος που δεν πρόδιδε και ιδιαίτερη ευγένεια. "Τι να σ' ορμήνεψε ο Αλλάχ και διαβαίνεις το κατώφλι μου στα περασμένα μεσάνυχτα απόψε;".

Ο άνδρας γέλασε απαλά και στο αχνό φως σκιαγράφηκε μια μορφή με δύο μεγάλους κατάμαυρους κύκλους για μάτια, αρκετά πιο ψηλά απ' τα αστραφτερά σκυλίσια του δόντια.

"Λες να με φώτισε για να 'ρθω να σου ζητήσω τη φετφά[14];", είπε ειρωνικά.

"Ποτέ δεν έδειξες και ιδιαίτερα θρήσκος", παρατήρησε σαν να 'ταν κάτι συνηθισμένο ο γερο - Μουφτής και τέντωσε τ' αυτιά του στο άκουσμα μιας κουκουβάγιας που έκρωξε απ' έξω σ' ανήσυχο κι ασυνήθιστο τόνο. Ωστόσο η νυχτερινή ησυχία ήταν τόσο πνιγηρή και βαθιά που δεν ακούγονταν ούτε τα φτεροκοπήματα των νυχτερίδων, ούτε οι τσιριχτοί τους συριγμοί απ' το κρυφό χάλασμα του τζαμιού τριγύρω στον μαντρότοιχο του ιερού του δώματος.

"Γιατί γύρεψες να με δεις το λοιπόν, τι θέλεις;"

"Πραγματικά ζητάς να μάθεις Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ;", ξαναγέλασε ο επισκέπτης.

"Το σπίτι μου δεν είναι χαμάμ μήτε μποζαχανάς για ν' αγοράσεις κρασί", θύμωσε ο γέρος. "Λέγε, τι θέλεις;", είπε ανήσυχα κι άδραξε το κομπολόϊ της προσευχής με τις κατάλευκες χάντρες από ελεφαντοστούν.

"Κανείς δεν ξεύρει τις σκέψεις των ανθρώπων που γυρνούν μες τη νύχτα", βάστηξε το αγούβιαστο χαμόγελο πάνω του και συνέχισε το ίδιο χαιρέκακα και προκλητικά: "Ηρθα να σου πάρω τη ζωή γέροντα! Αρκετά ταλαιπωρήθηκες σε τούτο τον κόσμο".

Ο Μουφτής πισωπάτησε έκπληκτος. "Ωστε είναι αλήθεια, τελικά, πως ένας Τσιφούτης είναι πάνω απ' όλα Τσιφούτης και ποτέ Μουσουλμάνος. Αλλάχ ουάκμπάρ, Μεγάλος είναι ο Θεός".

"Καιρός να βρεις τον προφήτη σου στον Καβσέρ, τον ποταμό του Παραδείσου. Το δίχως άλλο η γλώσσα σου παραήταν μακριά για να πιάνει και να βρίζει τη φυλή μου. Βρωμόστομα".

"Καταραμένο σκυλί", βρυχήθηκε ο γέρος κι έκαμε να τραβήξει μια σπάθα από τον τοίχο. Ομως το γρήγορο χέρι του νέου άνδρα έσυρε το γιαταγάνι του στον τοίχο κόβοντας τη φόρα του Μουφτή κι η

---

[14] Ιερή γνωμοδότηση

μυτερή του άκρια τον ακούμπησε κάτω απ' το πηγούνι του σαν μια ειρωνική διασκεδαστική απειλή.

"Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ", έκανε αργά - αργά σαν να του διάβαζε την καταδικαστική απόφαση της θανατικής του ποινής. "Τι κρίμας που..."

Μια λαρυγγώδης άναρθρη κραυγή χύθηκε απότομα προς τα μέσα απ' τις χάντρινες λουρίδες της θύρας προϊδεάζοντας το θέαμα ενός ογκώδους πολεμιστή που όρμησε με το σπαθί του υψωμένο κατά πάνω του. Ο Γιοσέφ Μουχτάρ συγκέντρωσε μια αιφνίδια απορία στα γουρλωμένα του μάτια μα χωρίς καν να προλάβει να το σκεφτεί, είχε τινάξει τη λάμα του προς τον άγνωστο αντίπαλό του αποκρούοντάς τον με μια αυθόρμητη επιδέξια κίνηση.

"Ποιός είσαι εσύ, διάβολε της νύχτας;", ούρλιαξε μανιασμένα τινάζοντας το χέρι του για μια δεύτερη επίθεση, εκνευρισμένος απ' την απροσδόκητη εξέλιξη των πραγμάτων. Προσπάθησε στιγμιαία να τον αναγνωρίσει. Μάταια. Φορούσε γάντια στα χέρια του και πολεμούσε με τ' αριστερό, ενώ η σταχτιά του κουκούλα κάλυπτε το γεροδεμένο του σβέρκο και το νευρώδες πρόσωπό του. Εδειχνε ακλόνητα ήρεμος και σταθερός όσο ο Μουχτάρ κυριευόταν απ' τον θυμό της άγνοιας και της απότομης τροπής των καταστάσεων. "Ποιός είσαι δαίμονα;", ξαναούρλιαξε. "Πώς βρέθηκες εδώ μέσα;".

Η απάντηση ακούστηκε ειρωνική και κρυστάλλινη καθώς οι δύο αντιμέτωποι άνδρες μετεκινούντο ελαφρά ζυγιάζοντας τις δυνάμεις τους και τις επόμενες κινήσεις.

"Κανείς δεν ξεύρει τις σκέψεις των ανθρώπων που γυρνούν μες τη νύκτα...".

"Είμαι βέβαιος πως με παρακολουθείς από ώρα άτιμε, έτσι δεν είναι;", είπε ο Μουχτάρ και ξανασήκωσε το χαντζάρι του. Αυτή τη φορά το γεμάτο οργή και λύσσα χτύπημά του ανάγκασε τον άγνωστο αντίπαλό του να υποχωρήσει με την πλάτη στον τοίχο. Του ήταν πια αδύνατο να αποδεχθεί την αποτυχία του σχεδίου του. Μαζί μ' αυτήν θ' αποκαλυπτόταν και μια ολόκληρη συνωμοσία στον Εσπερο. "Οποιος κι αν είσαι άτιμε θα το μετανιώσεις". Τίναξε ξανά το χατζάρι του μ' ακόμα μεγαλύτερη ορμή. Η ακρότητα των περιστάσεων κι η νέα συναισθηματική του φόρτιση τον γέμιζε μ' ακόμα μεγαλύτερη δύναμη. Ο ήχος των μετάλλων που κρούονται ακούστηκε οξύς σαν καμπάνισε κάτω απ' τις διακοσμητικές ασπίδες και τους χάλκινους θώρακες των ανοιχτόχρωμων τοίχων. Ο αντίπαλός του πολεμούσε μ'

ένα κατώτερης ποιότητος σπαθί, δυτικής κατασκευής μ' ευθεία γραμμή, που ωστόσο αν και πιο βαρύ δεν ήταν το ίδιο ευκίνητο και το ίδιο γερό με το δικό του, ψημένο στους ξακουστούς φούρνους του Χοροζάν, της Αριανής της ανατολικής Περσίας. Εμοιαζαν να το γνωρίζουν και οι δυό. Ο Γιοσέφ Μουχτάρ σταμάτησε να ελίσσεται για να σκίσει απλώς τη σάρκα του άλλου και συνέχισε να επιτίθεται επιδιώκοντας την κρούση των σπαθιών τους και την τριβή. Ορμησε πάλι με μεγαλύτερη δύναμη και χτύπησε αποφασιστικά. Το σατανικό του χαμόγελο έλαμψε στα καθαρά, δίχως σκιές ολόμαυρα μάτια του. Τα νερά του δυτικού σπαθιού δεν άντεξαν. Εσπασε στα δύο και το μεγαλύτερο τμήμα της λάμας του κουκουλοφόρου ξέφυγε πέφτοντας πάνω στα μεταξωτά μαξιλάρια του δώματος έλκοντας την απογοητευμένη ματιά του Μουφτή.

"Και τώρα δαίμονα της κακιάς ώρας, μάλλον θα γυρίσεις πίσω στην κόλαση".

Το έδαφος ήταν πλέον ελεύθερο και ανοιχτό για να πραγματοποιήσει τη στερνή του επίθεση προς τον άοπλο αντίπαλό του που τον περίμενε περίεργα ατάραχος με τα χέρια ανοικτά και τα γόνατα λυγισμένα. Γύρισε το βλέμμα του προς τα πίσω και αντίκρυσε το Μουφτή να στέκει βουβός κάτω απ' τους πυρσούς. Ξεγελώντας τον κουκουλοφόρο που περίμενε την τελική του επίθεση, έδρασε αναπάντεχα και αστραπιαία. Τ' αριστερό του χέρι γλύστρησε μέσα στο θώρακά του και τράβηξε το τελετουργικό μαχαίρι της Συναγωγής διαγράφοντας μια πορφυρή αιμάτινη τροχιά ίσαμε το λαιμό του γέροντα.

"Οχι!", ούρλιαξε ο κουκουλοφόρος. Ηταν μια απροσδόκητη στιγμή όταν ο Μουφτής άπλωνε ανήμπορος τα χέρια στο λάρυγγά του. Το αίμα τινάχτηκε σαν συντριβάνι και σταμάτησε απότομα για να συνεχίσει με μικρές διακοπές να ραντίζει τα διάσπαρτα στρωσίδια. Ο Μουχτάρ στάθηκε ελάχιστα από πάνω του και ψέλλισε μ' αρχετυπική τελειότητα τα μακάβρια λόγια των οβραίικων γραφών. "Τορά, Εμουνά, Ζεντακά".

Τ' άσπρα μουστάκια του νεκρού έπεφταν στο μισάνοιχτο στόμα του που αδυνατούσε να βγάλει έστω και μια κραυγή πόνου, μια φωνή απελπισίας. "Κουράστηκες Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ. Οι οχτροί των Οβραίων πάντα πληρώνουν".

Ο άοπλος αντίπαλός του πρόλαβε να χυμήξει. Ενστικτωδώς ο Μουχτάρ κατάφερε ένα σκίσιμο στο μπράτσο του μα ο πόνος τη στιγ-

μής φάνηκε αδύναμος να σκεπάσει την οργή και το μένος του. Η γροθιά του αγνώστου βρήκε σαν ατσάλι το πρόσωπό του και παραπατώντας σαν μεθυσμένος ξάπλωσε στους πυκνοΰφαντους τάπητες. Το χατζάρι ξέφυγε απ' το χέρι του μα ο μανιασμένος του εχθρός έμοιαζε να μην ήταν σε θέση να το αντιληφθεί. Δόθηκε με τη φόρα του σώματός του πάνω του και συνέχισε να τον χτυπά μ' όση λύσσα και δύναμη διέθετε.

"Ανανδρε φονιά θα σε σκοτώσω με τα ίδια μου τα χέρια", μούγκρισε αγριεμένος. Ακούγονταν οι γδούποι των γροθιών και τα μουγκρητά του κουκουλοφόρου μέσα στη νύκτα καθώς η συμπλοκή εξελισσόταν σε μια απίστευτα άνιση μάχη σε βάρος του Μουχτάρ. Μέχρι που ο τελευταίος αντέδρασε απεγνωσμένα με την εμπειρία που διέκρινε πάντα τις κινήσεις του. Με μιας ύστατης αντοχής προσπάθεια χούφτωσε ξανά το τελετουργικό μαχαίρι του ραβίνου που 'χε παραπέσει την ώρα που τα χέρια του άγνωστου εχθρού του αγκάλιασαν σαν φίδια το λαιμό του πιέζοντάς τον ασφυκτικά. Η μαχαιριά χάραξε τα πλευρά του επίδοξου φονιά του που 'νιωσε ένα έντονο κάψιμο και τραβήχτηκε πίσω ενστικτωδώς. Ο Μουχτάρ ανασηκώθηκε στη στιγμή ζαλισμένος και τινάζοντας μ' όσο κουράγιο διέθετε το κορμί του ξεχύθηκε προς τον αυλόγυρο του τζαμιού παραπατώντας προς την ξύλινη γεφυρούλα της πηγής του Χασσάν. Βρίζοντας ξωπίσω του ο τραυματισμένος κουκουλοφόρος στάθηκε με κόπο ορθός και παρά την αιμορραγία απ' τη λαβωματιά του κατάφερε ν' αδράξει το μαχαίρι του Μουχτάρ και να συρθεί προς τα έξω για να τον κυνηγήσει. Τα πόδια του αργοσέρνονταν στα καλντερίμια του Χας - Γκιορέμ και οι κόκκινες στάλες της πληγής του πιτσίλιζαν τους μαντρότοιχους όσο στηριζόταν πάνω τους για να μην σωριαστεί κατάχαμα αναίσθητος κι αποκαμωμένος. Η μυρωδιά που αναδυόταν απ' τους ανατολικούς κήπους ζάλιζε τις αισθήσεις του και οι βρισιές του έπνιγαν τ' αγκομαχητά του ίσαμε που μετατράπηκαν σ' ένα άναρθρο υστερικό γρύλισμα.

Το τρεχαλητό του Γιοσέφ Μουχτάρ που ξεμάκραινε μπέρδεψε με τον ήχο του τους κτύπους της καρδιάς του σαν ένα σφίξιμο που δέσμευε την αναπνοή του στο στήθος και περιόριζε το κουράγιο του.

Γρήγορα τη νυχτερινή ησυχία διέκοψαν θόρυβοι και φωνές που ταξίδευαν από ψηλά. Η φασαρία της συμπλοκής προδόθηκε σαν φωτιά που λαμπύρισε στο μαύρο σκοτάδι κι οι φρουρές της απάνου πόλης προφανώς ειδοποιημένες απ' τον Μουχτάρ, δεν άργησαν να

κινηθούν. Το ποδοβολητό απ' τα γειτονικά καλντερίμια ολοένα κι α-κουγόταν τώρα κοντύτερα.

"Αλαΐμπεη[15] Μουχτάρ", φώναζαν έντρομοι οι πρώτοι αστυνόμοι που τον συνάντησαν.

"Αφήστε τα λόγια και ξυπνάτε!", είπε κείνος καθώς ανακτούσε τώρα το κουράγιο του. "Ακουσα φασαρία δίπλα απ' το τζαμί κι έσπευσα να βοηθήσω τον Μουφτή".

"Το Μουφτή!", φώναξαν οι άλλοι ταυτόχρονα.

"Φοβάμαι ότι δεν πρόλαβα να τον γλυτώσω. Ειδοποιήστε τον τσαουσμπάς Σελίμ να κυκλώσει το μαχαλά. Αντε γρήγορα", σύριξε σαν φίδι και μπέρδεψε τους άλλους. "Είναι ένας ψηλός κουκουλοφόρος κάπου δω κοντά. Αϊντε".

Ο πληγωμένος αντίπαλός του άκουσε τις φωνές και κατάλαβε πως όλα θα γυρνούσαν ανάποδα. "Ισα που προλαβαίνω" ξέβρασε τη φωνή του πνιχτά μέσ' απ' την κουκούλα που εξακολουθούσε να σκεπάζει το πρόσωπό του. Γύρισε πίσω και πήρε τον ανάποδο δρόμο απ' την πηγή του Χασάν για να σβήσει τα ίχνη του αίματος στην παχιά λάσπη. Προχωρούσε ολοένα παραπατώντας και διαγράφοντας ζαλισμένους στριφογυριστούς βηματισμούς έως ότου κατρακύλησε στην κατηφοριά του ρυακιού που 'βγαζε πίσω στα χαμόσπιτα των φτωχών οθωμανών του Χας - Γκιορέμ. Ο δρόμος ήταν έρημος κι έξω απ' τις φρουρές οι κάτοικοι φοβόντουσαν να βγούν για να ξεδιψάσουν την περιέργειά τους για τις φωνές.

Ακολούθησε το βρώμικο ρυάκι και πλησίασε το λίθινο χαντάκι του μαχαλά περνώντας το με κόπο. Μ' ανάσα ακόμα πιο βαριά χύθηκε στους πυκνούς θάμνους του τελευταίου μικρού σπιτιού που 'βλεπε προς τα βορειοδυτικά τείχη της πόλης και ψιθυρίζοντας κάτι που δεν ακούστηκε διόλου σύρθηκε, με τα δάκτυλα πρώτα κι όλο το κορμί του μετά στη μικρή πόρτα, έως ότου αναίσθητος ξαπλώθηκε μπροστά της. Ακούσθηκε ένας γδούπος κι αμέσως φάνηκαν μέσα απ' τις γρύλιες της θύρας τα γουρλωμένα μάτια ενός ανήσυχου γέροντα. Ηταν ο ιδιοκτήτης που τον παρατηρούσε με το στόμα ανοιχτό, δίχως νά 'ναι σε θέση να εξηγήσει τ' απρόσμενο θέαμα. Με βιαστικές κινήσεις έσυρε όσο μπορούσε τον αναίσθητο άνδρα μέσα στο κατώφλι κι έκλεισε τη θύρα κοιτώντας δεξιά κι αριστερά. Τράβηξε την κουκούλα του με προσοχή κι ανοιγόκλεισε τα μάτια του προσπαθώντας μες

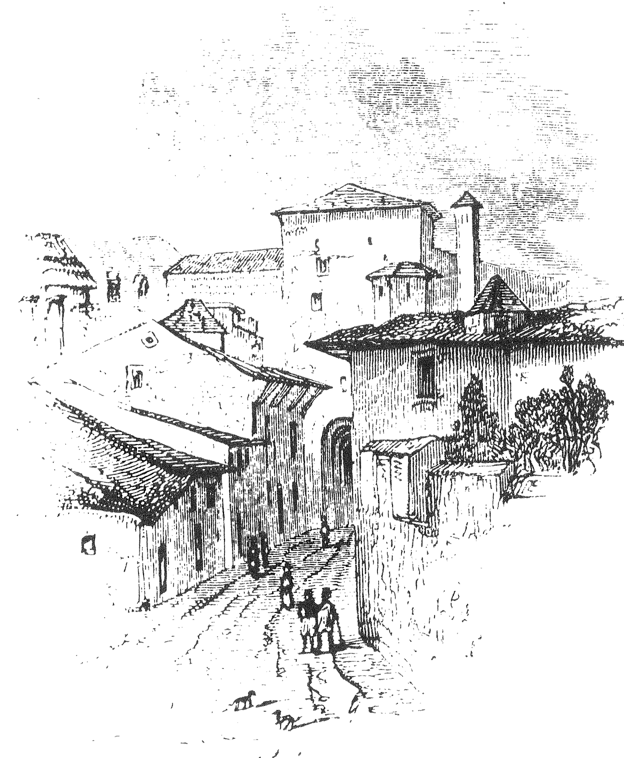
[15] Αρχηγός των Σπαχήδων - ιππέων

στην ασέληνη νύκτα να θυμηθεί. Οι ήχοι τούρκικων φράσεων και βρισιών ακούστηκαν να κοντεύουν όσο η φρουρά πλησίαζε τη γειτονιά του και τα τρομαγμένα κοκόρια ξεδίπλωσαν τα φτερά τους αποφασισμένα να ξυπνήσουν το μαχαλά.

Μές απ' τους μενεξεδένιους κήπους η μυρωδιά εξακολουθούσε να πέφτει μαγευτική κι επώδυνη πάνω στην περίεργη βραδυά και ο γέροντας Αλή Μπεσκέρ, που τη ρούφηξε μ' όλη του την ανάσα, στάλιασε δυο δάκρυα στο ασπρουλό του γένι.

"Ομάρ, αλητάκι του μαχαλά! Αγόρι μου, δόξα στον Αλλάχ! Ομάρ Γιουνάνκουρτ".

***

Στην Αίθουσα των Ιπποτών είχαν μαζευτεί πολλοί, σχεδόν όλοι. Ακόμη, κι όσοι δεν είχαν τον τίτλο του Ιωαννίτη Ιππότη, προσπαθούσαν να μπουν πίσω απ' τα μικρά δώματα σαν υπηρέτες για ν' αρπάξουν κάτι απ' τις συζητήσεις. Το καστέλλο ζούσε την παρουσία μιας παρέας σπουδαίων Τρουβαδούρων που μας επισκέφθηκαν, περιπλανώμενοι απ' τη μακρινή Προβηγκία. Ηταν μια νύχτα βαθιά που θύμιζε Ευρώπη.

Μας τραγούδησαν "Λανσελότο", "Ιβαίν", "Περσεβάλ" του Τρουά, ακόμη "Τριστάνο και Ιζόλδη", έως και "Μπρουτ" του Λαίγιαμον. Οταν έπαψαν να μας μαγεύουν με τις χορδές του δοξαριού τους και ν' αποδίδουν τις καθιερωμένες τιμές στη Δεσποσύνη των ονείρων τους, πλησίασαν τις θέσεις των Ανωτέρων Ιπποτών κι άρχισαν να συνομιλούν μαζί τους. Τάχα αδιάφορα, τεντώσαμε μερικοί τ' αυτιά μας, μήπως και η απρόοπτη ένταση των ημερών θ' αποκτούσε μια κάποια εξήγηση. Αλλά οι Τρουβαδούροι, φυσικά ως συνηθίζουν, μιλούν πάντα αλληγορικά και δυσερμήνευτα. Ανέφεραν τα κλειδιά της Ιπποσύνης, τα Αιώνια Μυστικά που αναζητά η ακόρεστη για μάθηση ψυχή του ατρόμητου Ιππότη, τη φιλοσοφική λίθο των αλχημιστών, και, όπως ήταν αναμενόμενο, την αναζήτηση του Δισκοπότηρου, του Ιερού Γκράαλ.

Οι Ανώτεροι αξιωματικοί ευχαριστήθηκαν από τη συζήτηση και οι ιερείς αναλώθηκαν σε μεταφορές και συμβολισμούς, δείχνοντας με τα χέρια τους προς τ' άστρα της αστείρευτης τούτης νύχτας. Αναφέρθηκαν στα στοιχεία, στον αιθέρα και στη φιλοσοφία της αστρολογίας. Ετσι κύλισε το συμπόσιο. Ωσπου στο τέλος ο Μεγάλος Μάγιστρος είπε: "Είμαστε, και μεις, και το δηλώνω μ' όλη την συναίσθηση των ευθυνών μου, πολύ κοντά στην κατάκτηση ενός "κλειδιού της ζωής". Οι ιερείς σηκώθηκαν - αυτόματα και μεις οι κατώτεροι - χωρίς να καταλάβουμε το παραμικρό, κι όλοι μαζί υψώσαμε τις κούπες του κρασιού μας σε μια πρόποση ευχών και χαράς. Τότε οι Τρουβαδούροι χάϊδεψαν τις χορδές των λυρών τους κι άρχισαν πάλι να σιγοψέλνουν: "Πάνε 99 χρόνια που κάηκε στην πυρά ο Ζακ ντε Μολαΐ", έγρυξε κάποιος από δαύτους κι αμέσως ο καμπαλιστής μας ιερέας πιάστηκε απ' το στόμα του "και είναι εποχή για όνειρα κι εφιάλτες, για μεγάλα μυστικά".

Ολοι, σίγουρα, κοιμήθηκαν ανήσυχα. Ολοι ήξεραν πως αυτός ο Ζακ ντε Μολαί, που αναφέρθηκε, ήταν ο τελευταίος Διδάσκαλος του διαλυμένου τάγματος των Ναϊτών, γύρω απ' τους οποίους, πριν ένα αιώνα, πλέκτηκε το υφάδι μιας αλλόκοτης κατάρας. Και δεν ήταν δύσκολο να καταλάβει κανείς πως οι Τρουβαδούροι τούτοι ήσαν κρυπτο - ναϊτες, μυημένοι σε μυστικά ανάλογα των Ανωτέρων μας Ιπποτών. Αν και αμύητος σε σχέση μ' αυτούς, γνωρίζω όμως τη δύναμη των 99 ετών, των δύο εννιαριών. Μπορώ να υπολογίσω τα ψηφία του τρέχοντος έτους 1413 - που 'χουν άθροισμα εννέα - όσο και του 1314 πριν 99 έτη που πέθανε ο παράξενος Ντε Μολαί, μ' άθροισμα πάλι εννιά. Δυο εννιάρια σε μια εποχή για όνειρα κι εφιάλτες, δυο ανεστραμμένα ίσως εξάρια, και κείνη η παράξενη πάντα ένταση για τη γειτονική στεριά της Μικρασίας...

Πίσω απ' τις μαρμάρινες κολώνες στις επάλξεις μας, είναι αλήθεια, η ζέστη είχε αρχίσει να γίνεται ανυπόφορη και κολλώδης. Κι αναζητώντας μάταια τη βραδινή δροσιά που δεν έλεγε να γλυστρήσει σαν κλέφτης απ' τα παράθυρα των κελλιών μας, είχαμε όλοι πια διαισθανθεί την υφή μιας παράξενης, αναμενόμενης όσο κι αλλόκοτης υποψίας.

Είπε ο Θεοδόσιος "Τους ιερείς δει σιγάν ή τεθνάναι"

Λιβάνιος

ΟΙ ΑΥΛΟΙ ΤΗΣ ΝΥΚΤΑΣ

Το κοχύλι ψιθυρίζει αδιάκοπα τους ήχους του βυθού και της αβύσσου της ψυχής. Μέσα του έχει κείνη την παιχνιδιάρικη ομορφιά που μόνο ένας αβασκάνιστος ψαράς γνωρίζει να θαυμάζει. Εχει όμως και κάτι από την μακρινή γαλήνη των αιρετικών γιών του Μωάμεθ και την απλότητα της ζωής της Ανατολής. Γιατί αυτή η αιμόκοφτα αναπτυσσόμενη θρησκεία έχανε στην Ελληνική Μ.Ασία μπόλικη απ' τη νομική της ακριβολογία και το λατρευτικό της τυπικό. Παντρευόταν άθελά της όπως κι ο Χριστιανισμός αρκετά παλαιότερα με την μαγική δύναμη των θρύλων και των δοξασιών ενός αδιόρατου λαϊκού παγανισμού κι από τούτη την ανάμειξη και τις βαθύτερες ανατολικές αιρέσεις του Ισλάμ, ένας απρόσκλητος μεταφυσικός Ελληνισμός άπλωνε το μανδύα του και σκίαζε τη μυστηριώδη μορφή του Μουσουλμανισμού. Κάτι που δεν παραδέρνει την ψυχή με χιλιάδες διλήμματα, κάτι που την αναγκάζει ν' αποδέχεται απροβλημάτιστα έναν και μοναδικό σκοπό. Κι αυτό το μυστικό του κοχυλιού ο Ομάρ προσπαθούσε να το μάθει από μικρός. Το σπούδαζε με τον Μουφτή, τον πνευματικό του καθοδηγητή. Ο γέροντας τού 'χε χαρίσει - απ' όσο παλιά μπορούσε να θυμηθεί και ο ίδιος - ένα μεγάλο γυαλιστερό κοχύλι με παράξενα, πανέμορφα σχέδια. Τον δίδασκε να το τοποθετεί στ' αυτί του και με την ακοή της ψυχής του και μόνο να προσπαθεί αγάλι - αγάλι να αισθανθεί τους μύριους απόκοσμους ψιθύρους που ξεπηδούσαν απ' τ' ανείδωτα βάθη του. Και παρ' ότι δίσταζε στην αρχή, αργότερα πάλευε ν' ακούσει και κείνος. Πάλευε, πάλευε μα δεν τα κατάφερνε. Η καρδιά του ήταν σφιχτή, οι προβληματισμοί του απροσδιόριστοι, το πνεύμα του ανελεύθερο. Μα δεν ξέχασε ποτέ τα λόγια του Μουφτή Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ, του πνευματικού του πατέρα που τον ορμήνεψε να προσπαθήσει πάλι ν' ακούσει τα μυστικά λόγια του κοχυλιού όταν μεγαλώσει. Και μπορεί ν' άλλαξε τ' όνομά του όταν έψαχνε την τύχη του στις βενετσιάνικες

γαλέρες αφήνοντας πίσω τη σκιά του Ομάρ Γιουνάνκουρτ στον Εσπερο, όμως τα λόγια του γέρου έμειναν ανεξίτηλα στην καρδιά του.

Τον λάτρευε εκείνον τον γέρο. Ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ τον κράτησε στη ζωή απ' όταν ήταν ορφανό αλητάκι, μια ζωή που' παιξε αργότερα στην τύχη τόσες και τόσες φορές. Και τον σεβόταν, τον αναγνώριζε για έναν λόγο παραπάνω: Είχε την υπόνοια πως δεν ήταν απλός Μουφτής αλλά ένας παράξενος μυστικιστής που κρυβόταν έντεχνα απ' τις υπόλοιπες αρχές του Εσπέρου. Ομως δεν μπορούσε να τ' αποδείξει.

Οταν μεγάλωσε ο Ομάρ τράβηξε και περιηγήθηκε όλη τη Μικρασία. Γνώρισε τα τάγματα των αγροτών Μπεκτασήδων, και αργότερα μυήθηκε στο τάγμα της Γιασαβίγια.

Διδάχθηκε τα μυστικά του Χατζή Μπεκτάς και του Τζαλαλουντίν Ρουμί. Σιγά - σιγά το φως του σκληρού Μωαμεθανισμού όλο και λιγόστευε μπροστά του, η υψηλή θεολογία του εκμηδενιζόταν και χανόταν απ' τα μάτια του. Αρχαία ανεξιχνίαστα μυστικά αποκτούσαν σάρκα και οστά, το πνεύμα του ξεδιψούσε με τις αλήθειες μιας πρωτύτερης γνώσης.

Οσο ωρίμαζε και μορφωνόταν εγκατέλειπε το Νέο Κόσμο που οδηγούσε στα πλούτη των Βυζαντινών και στους δρόμους που άναβαν φωτιές προς την Κωνσταντινούπολη. Αντίθετα με τις ορδές που πλήθαιναν στη Μικρασία ζητώντας να επιβεβαιώσουν τους λόγους του Κορανίου για την κατάκτηση της πόλης του Ηράκλειου πριν από τη Ρώμη, εκείνος χάθηκε στην Ανατολή με την προτροπή του παράξενου Μουφτή του για ν' ανακαλύψει το Μυστικό του Κοχυλιού όπως αυτός τον είχε ορμηνέψει. Μυήθηκε στους Μοναχούς Δερβίσες, στους Καλεντέρηδες και περιπλανήθηκε για δύο χρόνια μαζί τους ξυρίζοντας τα φρύδια και τα γένεια του, φορώντας πάλι το παράξενο μπαλωμένο τους ράσο, το μουρκά. Εκεί στις μακρινές του περιηγήσεις στις ανοικτές στέπες όπου στις αστείρευτες έναστρες νύχτες ξενυχτούσε με τις αγέλες των λύκων, η ζωή του απέκτησε ένα νόημα διαφορετικό και παθιασμένο. Ο Σεΐχ ο δάσκαλός του τον παρομοίασε με το λύκο και του 'πε πως η αναζήτησή του μοιάζει με τη μοναχική ερημιά ενός αγριεμένου ζώου που δυσκολεύεται ν' αποβάλλει την αγριάδα για να ποτιστεί απ' τα νερά της σοφίας και της γαλήνης. Συνέχισε κι οδηγήθηκε πιο μακριά χορεύοντας και στριφογυρίζοντας τρελλά στους κρυφούς δρόμους του Ιράν κάτω από τους ήχους των μουσικών οργάνων και των βαρύρυθμων τυμπάνων της Καραουνί-

για. Εως ότου η τρομερή μυστικιστική πορεία του αγριεμένου λύκου κατέληξε στο τάγμα της Ρίφα-ίγια, στις τάξεις των ωρυομένων Δερβισών, των πλέον σκληρών και ξακουστών, των φημισμένων για τα υπεράνθρωπά τους κατορθώματα. Αδιάφορος για τη ζωή του, μυήθηκε σαν τυχοδιώκτης κι όχι ως αναζητητής του πνεύματος στις φονικές, αδυσώπητες τεχνικές τους. Τρύπησε το κορμί του με τα σουβλιά του και το 'καψε στα πυρακτωμένα τους καζάνια, αμίλητος και σιωπηλός. Προχωρούσε απαθής και αδιάφορος. Ο Μουρσίτ ο διδάσκαλος του τάγματος τον τίμησε και τον άφησε να ιππεύσει την τίγρη. Ομως δεν τον κράτησε, ούτε τον έχρισε.

Οταν ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ ολοκλήρωσε τον κύκλο του, τον κάλεσε και του πρότεινε να φύγει μακριά και να ταξιδέψει. Το πνεύμα του δεν ήταν ήπιο, τα κατορθώματά του δεν προέρχονταν από τη φιλοσοφική πραότητα και την ένωση με την άπειρη οντότητα του Θεού που απαιτούσε ο σουφισμός, όσο από την εξαιρετική του γενναιότητα και την παθιασμένη του οργή. Είχε φτάσει κοντά στην κορφή, μα ήταν ακόμα ένας αρχάριος μαθητής. Κατακτούσε τα μυστικά των ιερέων αλλά διατηρούσε την ακατέργαστη ψυχή του πολεμιστή. Είχε αποτύχει.

Ο Μουρσίτ τον συμβούλευσε να γυρίσει πίσω και να πολεμήσει τον πόλεμο της ύλης προτού αποφασίσει να πολεμήσει τον ίδιο του τον εαυτό στον μεγάλο εσωτερικό τζιχάντ. Ο Ομάρ αδιαφόρησε σαν να συνειδητοποίησε την ανάγκη εκπλήρωσης ενός άλλου χρέους. Από μακριά στη θύμησή του έλαμψε και πάλι το μυστικό του κοχυλιού του Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ, του Μουφτή του, που αδυνάτισε ο ίδιος να διδαχθεί και να μάθει. Δαμασκός, Χαλέπι, Ιερουσαλήμ, Αδανα. Προσπαθώντας να λησμονήσει την πνευματική του αποτυχία ταξίδεψε προς την Ευρώπη με ό,τι μέσο διέθετε, κι έγινε πειρατής. Χάθηκε ξανά στην λατρευτή παραζάλη του κινδύνου δίχως το παραμικρό πια ψυχικό και ιδεολογικό κίνητρο μιας εσωτερικής αναζήτησης.

Τώρα, έσμπρωχνε νωχελικά το κοχύλι που πήρε απ' τον Αλή Μπεσκέρ, τον Τσερκέζο φίλο του Μουφτή και το γέμιζε νερό σαν να 'θελε να πνίξει τις αναμνήσεις του. Το 'φερε πάνω απ' το πρόσωπό του και δρόσιζε το ηλιοκαμένο του μέτωπο. Το γυρτό μαύρο του μουστάκι, ριχτό προς τα κάτω και αρειμάνιο, σκέπαζε τα χείλη του που σκληρά και σαρκώδη έδειχναν ψημένα στον ήλιο του πελάγους. Εκεί, στις ανταριασμένες θάλασσες γνώρισε πιότερο τον εαυτό του

και άρχισε να συλλογιέται το είναι του.

Στο καθρέφτισμα των γαλανών νερών ανακάλυψε τα γκρίζα του μάτια κι ένιωσε για πρώτη φορά την καταγωγή του φανερά διαφορετική από κείνη των Τούρκων που τον ανέθρεψαν, χωρίς να μπορεί να την ερμηνεύσει. Πάντοτε ήταν παράξενος σαν μια αδιόρατη τρέλλα να θόλωνε κείνα τα ιδιόμορφα γκριζογάλανα μάτια με την αλλόκοσμη θωριά. Μα όσο περνούσε ο καιρός και τα μπράτσα του έδεναν στα πειρατικά καράβια όπου μεταπήδησε γι' αχόρταγο πλιάτσικο, γέμισε τον τυχοδιωκτισμό του με λιγότερο νόημα και πολύ περισσότερο μίσος.

Μισούσε. Μισούσε τους Τούρκους κι ας είχε καταβολές μουσουλμανικές γιατί η μεταγενέστερη ανατροφή του ήταν σχισματική κι αιρετική. Θυμόταν πάντα τα λόγια του μεγάλου λευκού Πέρση σουφιστή Αμπού Σαΐντ των Καλεντέρηδων που τα σιγομουρμούριζε με μένος θρησκευτικό: "Το άγιο έργο μας δεν μπορεί να επιτελεστεί πριν κάθε τζαμί κάτω από τον ήλιο δεν μεταβληθεί σε ερείπια".

Μισούσε ακόμη πιότερο τους Οβριούς εμπόρους που διαφέντευαν κρυφά την πόλη όπου μεγάλωσε κι ένας γάντζος σαν μεταλλικό μισοφέγγαρο στο δεξί του χέρι πότιζε την οργή του με πορωμένο και φονικό τον πόθο της εκδίκησης.

Μα περιφρονούσε και τους άπιστους Ρωμιούς, τους χριστιανούς σπιούνους που χάλασαν όπως είχε μάθει απ' τον Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ τη δύναμη των αρχαίων σοφών τους προγόνων, ενώ οι Δερβίσες τραγουδούσαν ακόμη τα λόγια του Ηράκλειτου, του Παρμενίδη και του Πλάτωνα. Τους θυμόταν στον Εσπερο, καλοθελητάδες με μεταξωτές φορεσιές ν' ανακατώνονται στους εμπόρους κι η τρίχα του σηκωνόταν όσο οι Τούρκοι στο τζαμί τον φώναζαν παλιά γενίτσαρο μπάσταρδο, για το λευκό του ροδαλό δέρμα και την πιθανότατα ρωμέικη καταγωγή του. "Μπισμπιλλάχ! Στ' όνομα του Θεού!"

Μισούσε τους μπάσταρδους. Και μια λέξη, ένα μακρινό τρισάθλιο όνομα, Μουχτάρ, Γιοσέφ Μουχτάρ, κείνος ο μπάσταρδος Τουρκοβριός Γκαρέμτα πύρωνε το χρώμα των ματιών του και φούντωνε το μίσος του τόσο, που 'θελε σίγουρα κάποιον να σκοτώσει, έναν σκλάβο, έναν εχθρό - δεν είχε σημασία - έτσι, για να ηρεμήσει και να ξεχάσει.

Μα πώς να ξεχάσει! Στα νερά που μόλις αντίκρυζε μπροστά του, έπεφτε η σκιά των μικρών τειχών του Εσπέρου κι έμοιαζαν τώρα απροσπέλαστα για κείνον τον ίδιο που 'θελε όσο τίποτε άλλο να έμπει

μέσα και να πάρει τη ζωή του Μουχτάρ. Αaa! Κι ήταν τόσο κοντά. Απ' την πρώτη βραδιά που το πλοίο των Βενετσιάνων αφεντικών του άραξε στον Εσπερο για να παραδώσει το μυστικό του φορτίο ερχόμενο για πρώτη φορά απ' τα λιμάνια της Ιταλίας, φαγώθηκε να ψάχνει για μια ολόκληρη βδομάδα αθόρυβα και προσεκτικά. Κι όταν ανακάλυψε τα στέκια του άνδρα που μισούσε θανάσιμα, τον ακολούθησε απ' το σούρουπο ντυμένος μουσουλμάνος ίσαμε τη Συναγωγή.

Ξαφνιάστηκε όταν τον είδε να μπαίνει μέσα κι όταν αργότερα βγήκε έξω τραβώντας προς τον μαχαλά τους Χας - Γκιορέμ δεν μπόρεσε να εξηγήσει τον προορισμό του. Γιατί ο Τουρκοβριός να θέλει τον θάνατο του Μουφτή; Η αντιπάθεια του Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ προς εκείνους, δεν έφτανε για να εξηγήσει μια τέτοια απόφαση. Σίγουρα κάτι περίεργο κρυβόταν πίσω από τούτο το παράξενο εγχείρημα. Αλλοίμονο! Ο Μουφτής, ήταν νεκρός από δικό του λάθος, απ' τη δική του υπεροψία. Ο άνθρωπος που τον ανέθρεψε σκοτώθηκε απ' τα χέρια του Τουρκοβριού δίχως να προλάβει να δει τον ερχομό του μικρού πολυαγαπημένου του Ομάρ. Και ο φονιάς; Ελεύθερος! Μια σουβλιά κέντησε απότομα την καρδιά του σαν σκέφθηκε τις συνέπειες της αποτυχίας του να σώσει τον πνευματικό του πατέρα.

Ολα γύριζαν ανάκατα στο παραδαρμένο του μυαλό. Ο νεκρός Μουφτής, ο αρχηγός της φρουράς των σπαχήδων[16] Μουχτάρ, ένα περίεργο τελετουργικό μαχαίρι που 'ρθε στην κατοχή του, το σπίτι με τη βαριά ευωδιά των μενεξέδων κοντά στην πηγή Χασάν της οθωμανικής φτωχογειτονιάς...

Μεσ' απ' το θολωμένο απ' το μίσος κεφάλι του ίσα που μπόρεσε να ξεδιαλύνει το πώς γλύτωσε από τη φρουρά των ακεντζίνων. Θυμήθηκε τη χθεσινή νύχτα και το σούρσιμό του στο κατώφλι του γερο-Τσερκέζου Αλή που πρόλαβε τελικά και τον τράβηξε στην αυλή του για να τον κρύψει τη νύχτα. Ολο το βράδυ παραμιλούσε κι ωρυόταν απ' τον πόνο και τον πυρετό. Ο χότζας τον λιβάνιζε και του έψελνε ξόρκια, πού και πού άλλαζε την πληγή του κι έβρεχε το ιδρωμένο του μέτωπο μ' ένα μουσκεμένο πανί. Και κείνος έβλεπε όνειρα κι εφιάλτες. Εικόνες απ' την παιδική του ζωή στον Εσπερο, παιγνίδια, κρυψώνες, κυνηγητά και μαλώματα. Ωσπου στο τέλος ξανάδε την κακιά ανάμνηση απ' την παλιά του τιμωρία, ξύπνησε σκιαγμένος και λουσμένος στον ιδρώτα και ξαναλιποθύμησε. Δεν θυμόταν

[16] Ιππέων

πια τίποτε.

Αργότερα κατάλαβε πως ο Αλής τον έπλυνε και τον έντυσε με προσοχή. Αυγή - αυγή κι επειδή οι φρουρές οργίαζαν για τη σύλληψη του φονιά με πρώτο τον Μουχτάρ που συκοφαντούσε κατά των Ελλήνων ανάβοντας φωτιές στην μανία του τούρκικου πληθυσμού, τον έκρυψε στο μικρό του κάρο κι ακολουθώντας τα βορειοδυτικά γκρεμισμένα τείχη τον φυγάδευσε λίγο πιο έξω από την πόλη. Σταμάτησε στο χωριό των ψαράδων και τον παρέδωσε στους Γιουνάν ναυτικούς που δέχθηκαν να τον φιλοξενήσουν γιατί όπως είπε κι ο φτωχός Αλή Μπεσκέρ, ο Μουφτής τα 'χε καλά μαζί τους και κάποιες φορές τους είχε βοηθήσει και γλυτώσει απ' τους Τούρκους. Περιδιάβαινε το χωριό τους στα χαλάσματα κι έπινε καμιά ρακή με τους γέρους και συνομιλούσε. Του άρεσε του Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ να μιλά με τους άπιστους. Τούτοι οι γκιαούρηδες ήταν περίεργοι και δεν τάχαν καλά με τους Βυζαντινούς. Ηταν φτωχοί και ρακένδυτοι κι οι Χριστιανοί τους είχαν πετάξει από παλιά έξω απ' τα τείχη του Εσπέρου γιατί 'ταν αιρετικοί. Τους έλεγαν Εθνικούς, ήταν λέξη υβριστική και κακιά.

Ηταν έξυπνη η σκέψη του Αλή. Ολοι θ' ασχολούνταν με τους Χριστιανούς και κανείς δεν θα 'δινε σημασία στους ημιάγριους δεισιδαίμονες ειδωλολάτρες που 'ταν του πεταμού, κι ανάξιοι προσοχής. Πράγματι. Τις ώρες που ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ ανάρρωνε στην παραθαλάσσια σκηνή του χωριού, οι Τούρκοι χαλούσαν τον κόσμο στον Εσπερο ψάχνοντας το δολοφόνο. Ο εμίρης της επαρχίας του Τεκέ κάλεσε τον διοικητή του στρατού και τον διέταξε να του φέρει το κεφάλι του άνανδρου γκιαούρη για να το παλουκώσει στο πιο κεντρικό σημείο της Εζρά. Παράλληλα γίνονταν συλλήψεις κι αμέτρητες έρευνες. Οι φρουρές έμπαιναν στα σπίτια κι έσερναν τους Χριστιανούς ύποπτους στο σαράϊ που συνεδρίαζε ο εμίρης με τον τσαουσμπάς[17] Φαϊκ Σελίμ. Εβραζε η πόλη κι όλοι περίμεναν την αναταραχή από στιγμή σε στιγμή. Ο ίδιος ο Γιοσέφ Μουχτάρ παρουσιάστηκε στο συμβούλιο και διαβεβαίωσε τον εμίρη πως κυνήγησε με τους σπαχήδες έξω από το τζαμί έναν τάχα χριστιανό που έφευγε τρέχοντας απ' το σπίτι του Μουφτή. Η είδηση ταξίδεψε σαν αστραπή. Καταζητούσαν τώρα έναν ψηλό άνδρα που 'χε λαβωθεί και κάπου θα κρυβόταν στον Εσπερο.

[17] Διοικητής

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ σήκωσε το λεπτό του πουκάμισο κι άδραξε την πληγή του. Εντελώς ανερμήνευτα ήταν κλειστή. Μια εξογκωμένη βαθύχρωμη σκουροκόκκινη γραμμή ζωγραφιζόταν στα πλευρά του, αλλά η πληγή ήταν κλειστή και μόνο ένα ελαφρό μούδιασμα του θύμιζε τη χθεσινή μαχαιριά. Χαμογέλασε πονηρά. Δεν ήταν η πρώτη φορά που τρυπούσε το κορμί του. Η μακρινή θύμηση των πυρωμένων σουβλιών της Ρίφα - ίγια σπίθισε στα λυκίσια του μάτια. Είχε ανοίξει τα ρουθούνια του ηδονικά και ρουφούσε άπλετα την αλμυρή μυρουδιά της θαλάσσιας αύρας σαν άτρωτος θεός. Ολομόναχος στην τρυφερή αμμουδιά αντίκρυζε τα τείχη του Εσπέρου με το γκριζωπό αόριστο βλέμμα του, φτωχό από σκιές και ραβδώσεις, να δημιουργεί μια εύλογη απορία για τα συγκαλά του. Το κοχύλι του Μουφτή έπαιζε στα χέρια του έλκοντας τις γαλαζωπές πινελιές της θάλασσας κι οι ατέλειωτες σκέψεις του φυσούσαν ανάερα στο νού του όμοια με τον δροσερό μπάτη του Αιγαίου που φούσκωνε το ελαφρύ του σαλβάρι. Κόλλησε παιγνιδιάρικα το αυτί του στο κοχύλι κι αφέθηκε στην πλημμύρα των ανάκατων ψιθύρων και των υπόκωφων βοών. Βρισκόταν εκεί, στην γαλήνια απεραντοσύνη του αλμυρού γαλάζιου, καθισμένος σταυροπόδι , με το αδύναμο κύμα να σέρνεται ανήμπορο προς τη μεριά του και να γητεύει τις αισθήσεις του καθώς τα μάτια του σιγόκλειναν νωχελικά και φιλήδονα. Πλάϊ του ένας ερειπωμένος ιωνικός Ναός βρισκόταν κατά το ήμισυ στη θάλασσα με τα πολύπυκνα μάρμαρά του χορταριασμένα απ' τα σκουροπράσινα φύκια.

"Ποιός να ξέρει άραγε το μυστικό του κοχυλιού που φανερώνει το παρελθόν;", ακούστηκε άξαφνα μια κρυστάλλινη πειθήνια φωνή σε πεντακάθαρα ελληνικά. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ γύρισε απότομα το πρόσωπό του κι αντίκρυσε σχεδόν με θυμό τον άνδρα που μ' αναπάντεχη θρασύτητα τολμούσε να διακόπτει τους συλλογισμούς του.

"Δεν ζήτησα από κανέναν να μ' ενοχλήσει!", απάντησε με σωστή ελληνική άρθρωση, ανάκατη όμως με την βαριά ανατολίτικη προφορά που ξεπηδούσε χαρακτηριστικά και άγρια απ' το σκληρό του λαρύγγι.

"Από κανέναν;", χαμογέλασε ο άνδρας. Ο Ομάρ πρόσεξε πως φορούσε έναν κατακόκκινο μανδύα που σκέπαζε σχεδόν όλο το ψηλό του κορμί, ακόμη κι αυτά του τα χέρια, που προφανώς στέριωναν και βαστούσαν το ένδυμα απ' το εσωτερικό του μέρος. Τα μαλλιά του, άκοπα και μακριά, έπεφταν στο λαιμό του ξανθά σαν μεγαλωμένα στάχυα, πασπαλισμένα θαρείς στις άκρες τους με τέφρα. Είχε μάτια με μια πρασινωπή απόχρωση, σταθερή και ανεξίτηλη, σχεδόν λαμπερή, δίχως τις γαλάζιες σκιές των ματιών των ανθρώπων του Βορρά. Δεν έμοιαζε με τους Φράγκους που 'χε γνωρίσει σαν Πειρατής. Αντίθετα με τα λαξεμένα τους χαρακτηριστικά, το πρόσωπό του μυστήριου άνδρα δεν παρουσίαζε γωνίες μα απαλές γραμμές σαν να χάριζαν μια σπάνια παλιά ομορφιά στο είδωλό του που αναμφισβήτητα εκείνη την στιγμή τον θάμπωσε και τον εκνεύρισε συνάμα.

"Ααα! Βλέπω πως είσαι χαμένος στους κόσμους του λογισμού. Να με συμπαθάς άνδρα. Μ' αλήθεια τι γνωρίζεις απ' τα μυστικά του κοχυλιού που βαστάς;"

Ταράχτηκε. Γύρισε, αιφνιδιασμένος απ' την περίεργη ερώτηση και κοίταξε το κοχύλι του μηχανικά. Ο άγνωστος άνδρας που δεν έμοιαζε για κάποιος απ' τους ψαράδες του χωριού, φάνηκε να τον περιπαίζει για κάτι που μάλλον πίστευε πως γνώριζε.

"Ξέρω ν' ακούω τις φωνές των δαιμόνων που αναζητούν εκδίκηση σ' έναν καινούργιο κόσμο", είπε μ' αγαβρίαμα και φούσκωσε τα στήθη του με πιότερη υπερηφάνεια ο Ομάρ. "Ξέρω ακόμη να ξεχωρίζω την τρανή φωνή του Αλλάχ ανάμεσα στις τόσες άλλες των άπιστων μάγων που αυτοκηρύσσονται άγιοι". Τα μάτια του είχαν σπιθώσει με μιαν αλαζονεία που 'κανε εμφανή τη λαθεμένη ίσως υποψία του για τα χριστιανικά πιστεύω του άγνωστου συνομιλητή του.

Μύριζε έντονα η θάλασσα. Μα μύριζε η αλμυρή της επιφάνεια κι όχι ο ανακατεμένος βυθός όπως συνήθως μετά από κάποια τρικυμία. Ο μπάτης σήκωνε ψιλά - ψιλά σταγονίδια από τούτη την φαινομενικά ακύμαντη μάζα και πάλευε να τα σύρει στην παραλία. Μα κείνα αρνιόνταν ν' ακολουθήσουν και σύντομα ξανάπεφταν στην υγρή τους μάννα και γίνονταν ένα πάλι με τη θωριά της.

Ο άνδρας τον πλησίασε μ' ανάλογα γαλήνιο ύφος. Καθώς σύρθηκε στην αμμουδιά ακούστηκε ένα τσιριχτό τρίξιμο από κρουόμενο μέταλλο κι ο Ομάρ χαμηλώνοντας το βλέμμα του προς τα πόδια του πρόσεξε τις αλυσίδες που 'δεναν τους αστραγάλους του.

"Είσαι φυλακισμένος; Δραπέτης; Τι;", τον ρώτησε με περιέργεια.

"Δραπέτης ίσως, ναι", είπε χαμογελαστά ο περίεργος επισκέπτης.

"Από πού το 'σκασες, από τον Εσπερο μήπως, απ' τα σιδερένια μπουντρούμια του Ντεμίρ - Μπουρτζί;".

Ο άνδρας σήκωσε αδιάφορα τα χέρια. "Η φυλακή μου σου είναι άγνωστη".

"Καλά, δεν μου πέφτει λόγος. Αν είναι έτσι κάθισε. Εδώ πάντως

είσαι καλοδεχούμενος" παρατήρησε ο Ομάρ φανερά πιο ήρεμος τώρα και εφησυχασμένος. "Τουλάχιστον δεν σε πήρε από πίσω κανείς, έτσι;".

"Κανείς", ξαναγέλασε ο άλλος κουνώντας το κεφάλι του.

Ο Ομάρ ξαναμάζεψε τα πόδια του και τοποθέτησε πάλι το κοχύλι στ' αυτί του συνεχίζοντας την επαφή του με τους ατέλειωτους ψιθύρους. Πότε πότε το απομάκρυνε από το αυτί του και αμέσως μετά το 'φερνε γρήγορα στην προηγούμενη θέση του φτιάχνοντας ήχους δικούς του με παράξενες διακοπές. Κείνο το μακρόσυρτο βουητό του δημιουργούσε μια ελαφριά μεθυστική ύπνωση που την απολάμβανε αδιαμαρτύρητα.

"Μήπως θέλεις να σου βγάλω τις αλυσίδες;", ρώτησε λίγο αργότερα.

"Δεν νομίζω πως χρειάζεται", απάντησε ο άλλος πάλι γαληνά. "Είναι τόσο παλιές που 'χουν γίνει ένα με το δέρμα μου".

"Οπως νομίζεις", είπε αργά και ψιθυριστά ο Ομάρ και τον κοίταξε παράξενα.

"Θέλεις να μου μιλήσεις, θέλεις να μου πεις πολλά μα διστάζεις", ξανάπε ο άλλος χαρωπά.

"Εχω συναντήσει πολλούς περίεργους ανθρώπους και δεν μ' άρεσε ποτέ να τους απασχολώ και να τους ενοχλώ. Ομως είναι αλήθεια πως μου μοιάζεις παράξενος".

"Εχεις ταξιδέψει"

"Ναι"

"Κι είμαι βέβαιος πως έχεις μάθει πολλά". Ο Ομάρ τον αγροίκησε παραξενεμένος.

"Το κοχύλι όμως ακόμη δεν έμαθες να τ' ακούς καθαρά".

"Σου 'πα και πριν πως ακούω..."

"Τα πάντα;"

"Κάτι ξεδιαλύνω..."

"Τα πάντα;"

"Οχι..."

Ο ψηλός ξανθός άνδρας προχώρησε ακόμη ένα βήμα κοντά του. Μαζί του σούρθηκαν και οι χοντρές σκουριασμένες αλυσίδες απ' τα κόμπια των αστραγάλων του, αποτυπώνοντας τις ραβδώσεις της πορείας τους στην άμμο.

"Κανείς δεν μπορεί ν' ακούσει το κοχύλι, κανείς κοινός. Ισως εσύ βέβαια να μπορείς να το κατορθώσεις γιατί 'σαι διαφορετικός".

"Γιατί το λες αυτό, τι ξέρεις για μένα;".

Ο παράξενος συνομιλητής του άδραξε το κοχύλι με τα μακριά του δάκτυλα χωρίς να απαντήσει.

"Βάλ' το στ' αυτί σου".

"Είναι χρόνια από μικρός που προσπαθώ ν' ακούσω τ' απόκρυφα μυστικά του".

"Η τέχνη του κοχυλιού είναι πανάρχαια. Πιο αρχαία κι απ' τους πιο αρχαίους. Πρωτόγονη. Βάλ' το στ' αυτί σου".

"Δεν μπορώ να μαντέψω τη σκούφια σου. Από πού είσαι;"

"Ποιός ξέρει; Ισως από κει που ψάχνεις. Βάλ' το στ' αυτί σου".

Ο Ομάρ υπάκουσε πειθήνια και σχεδόν υπνωτισμένος τοποθέτησε και πάλι το κοχύλι στ' αυτί του, την ώρα που ο άνδρας σήκωνε το χέρι του για να ζωγραφίσει με παράξενα νοήματα τη λαλιά του. Πρόλαβε, πριν σφαλίσει τελείως τα μάτια και χαθεί στους παράξενους κόσμους της αναζήτησης, να διακρίνει απέναντί του έναν απρόσμενο θεϊκό φανατισμό και να νιώσει έναν περίεργο φόβο και δέος μαζί, που ελάχιστα του θύμισε το δέος στο άκουσμα των λόγων του Μωάμεθ. Τη στιγμή που έκλεινε τα βλέφαρά του ήταν βέβαιος πως μόλις αντίκρυσε την ιερή τρέλλα ενός εξώκοσμου αλλοπαρμένου προφήτη. Ακουγε τώρα έναν εύηχο ψίθυρο χωρίς να 'ναι σε θέση να προσδιορίσει εάν η πηγή του βρισκόταν στο βάθος του κοχυλιού ή στον απροσδιόριστο επισκέπτη.

"Τα μυστικά του κοχυλιού απλώνονται σε τούτη τη γη με τη δύναμη του αγέρα. Οσο κείνος φυσά, τα μυστικά ταξιδεύουν και φτάνουν βαθιά μες την καρδιά μας. Διαφορετικά, κάθε μήνυμα είναι αδύνατο να φτάσει και ξεψυχεί ανάμεσά μας. Οι άνθρωποι δεν συλλαμβάνουν τα μηνύματα τούτα. Τ' αυτιά τους είναι παραδομένα σ' άλλους σκοπούς και ρυθμούς.

Μα γιατί ο αγέρας άραγε; Γιατί ο αγέρας είναι η δύναμη που ξεχύνεται για να κατακτήσει, να κάψει σαν λίβας και να παγώσει σαν βοριάς. Μα και γιατί φέρνει τη λήθη. Ξεμακραίνει αλήθεια τόσο εύκολα τα μυστικά που 'φτασαν κάποτε κοντά μας, σηκώνει την άμμο και σκεπάζει όσα κάποτε φτιάχτηκαν μ' αρμονία και τελειότητα".

Η ψηλή ξερακιανή σκιά άρχισε να υποχωρεί καθώς η παλάμη της ξαναχώθηκε πίσω απ' τον καταπόρφυρο μανδύα της και ο γνώριμος ήχος της αλυσίδας της ξανακούστηκε συριχτός.

"Το κοχύλι είναι η πηγή των νεκρών. Αυτό είναι. Τριγύρω μας σεργιανεύουν οι ψυχές τους. Ξεπηδούν από μέσα του και χορεύουν

τώρα που δύει ο ήλιος για να χαθεί το φως των ανθρώπων και να γυρίσει το φως των Θεών".

Ο Ομάρ ήταν καθισμένος σταυροπόδι όταν άρχισε να συσπάται το πρόσωπό του και να κινείται νευρικά το στόμα του σαν να εκστασιαζόταν. Πνιχτά δάκρυα κύλησαν άθελά του στο τρεμάμενο μάγουλό του.

"Μη σκιάζεσαι. Οι νεκροί σκιάζουν τους δειλούς. Φοβούνται το αίμα όσοι ποτέ τους δεν το αντίκρυσαν. Οι νεκροί είναι το αίμα των γονιών μας κι αν τρυγούν και το δικό μας καμιά φορά είναι για να μας θυμίσουν.

Νιώσε ένα γύρα σου την σιγαλιά. Ταξιδεύουν οι ψυχές απ' την άβυσσο του χρόνου και σιμώνουν κοντά μας. Δεν θ' αργήσουν να κεντήσουν τη σάρκα μας. Τώρα δα που το αίμα μας κυλάει και γίνεται ένα με τη θάλασσα, ακούς τους ανέμους του κοχυλιού να παραδέρνουν απ' τα βάθη των αιώνων. Κοίτα τους νεκρούς μας. Δεν είναι τρισάθλιοι σκελετοί που περιφέρονται με μίσος για τους ζωντανούς. Οι νεκροί μας είναι όμορφοι άνδρες, όπως τους βλέπεις τώρα με γερά κορμιά κι αετήσιο βλέμμα. Χάθηκαν σε τούτη τη γη από κείνους που τώρα την διαφεντεύουν παίρνοντας μαζί τους το άγνωστο μυστικό τους. Τούτο το μυστικό είναι που τώρα αχνοφέγγει μπροστά σου. Το βλέπεις; Κείθε στο βάθος του κόλπου ανάμεσα σε θάλασσα και κόκκινο ήλιο.

Δεν είναι πίστη δικιά σου το μαρτύριο του όχλου. Το μυστήριό σου είναι οι νεκροί που ψιθυρίζουν στ' αυτί σου τις ίδιες κραυγές κι αγάπες, τους ίδιους έρωτες. Κι είναι ίδια όλα τούτα γιατί μέσα μας κυλά το αίμα το δικό τους, το δικό τους αίμα μόνο. Ανασαίνουμε την ανάσα τους γιατί πιαστήκαμε ένα τέτοιο δειλινό απ' τον έρωτά τους. Μήτρα είναι αυτή η γη. Ξεπετάχτηκες άνδρα απ' το ποτάμι που ρέει μπροστά μας και χύνεται στη ζωή και στη θάλασσα.

Αυτή 'ναι η πίστη σου, οι γραφές που ξεδιπλώνουν μέσα απ' το κοχύλι και γιομίζουν τη γνώση με τις πράξεις των νεκρών. Θυμάσαι τ' αδέλφια σου που αρμενίζανε με τα πλοία τους στο πέλαγος μπροστά σου; Θυμάσαι τις ρυθμικές φωνές που φιλούσαν τις ακτές της Ιωνίας;

Θυμάσαι! Ακου τη φωτιά που σιγοκαίει, τα κλαδιά που τρίζουν στα δέντρα. Ο αέρας φυσά και πάλι μέσα απ' το κοχύλι. Ναι, θυμάσαι. Κει που τ' όνειρο εκτείνεται μακριά, το ξέρεις, ποτέ δεν χαλιέται γιατί βρίσκεται αγνό και ατόφιο μέχρι να ξαναγυρίσει.

Οχι μη δακρύζεις. Η φωνή σου ήταν πάντα βροντερή και στη μάχη και στο θάνατο. Ααα. Ο υπέροχος θάνατος που χαϊδεύει στη μάχη τα μαλλιά των ανδρείων δεν είναι ο αιώνιος ύπνος των κολασμένων. Δεν είναι δικές σου οι φωνές που ζητούν απ' τον Αδη μέλι και γάλα στις χοές. Ακου τον ψίθυρο του κοχυλιού. Κοίτα τα πρόσωπα των νεκρών που χορεύουν σιμά μας. Η βουή ακούγεται απ' τα Πεδία των Ηλυσίων που δεν άδραξε ποτέ μήτε ο Χριστός μήτε ο Μωάμεθ".

Ο μανδύας του ψηλού απομακρυσμένου ειδώλου βράχηκε απ' το νερό της ακύμαντης θάλασσας και οι βαριές αλυσίδες βούλιαξαν μ' έναν μικρό παφλασμό στα ρηχά. Μικροί ταχύτατα αναπτυσσόμενοι κύκλοι απλώθηκαν γύρω του κι έγλειψαν τα εξέχοντα αγκωνάρια απ' τα σπασμένα κιονόκρανα που κείτονταν δύο μέτρα απ' την ακτή. Σιγά - σιγά, καθώς η σκιά οπισθοχωρούσε βαθύτερα, ο κόκκινος μανδύας της ακούμπησε τα λαξεμένα μάρμαρα σαν να τους χάριζε μι' απρόσμενη πορφύρα.

"Θα τρώγεσαι να μάθεις αν είμαι 'γω ένας γνώστης του κοχυλιού. Μια ιδέα, ένα όραμα, το κρώξιμο ενός γλάρου. Ακου. Ακου τους τρελλούς ψιθύρους, πλάστους, δώστους ζωή. Δεν φτάνει να μισείς όσους σ' εχθρεύονται. Ισως νά 'ναι καιρός ν' ανακαλύψεις εκείνα για τα οποία οι εχθροί σου σε μάχονται. Μάννα, πατέρας, ένα φύσημα του αγέρα, βούιξε, το 'χασες. Ακου, είσαι ο Λύκος, ο γιός του κοχυλιού, είσαι παιδί των νεκρών, σάρκα της σάρκας τους. Τούτος είναι ο τόπος σου, άνδρα. Τα νερά χρυσίζουν στην αυγή και βαστούν το χρώμα της μέχρι το δείλι που η σκιά των βουνών μελανά σκουραίνει τα βάθη της. Ω, πόσοι νεκροί ζηλεύουν τούτη την άμμο που τώρα πατούμε. Η Μοίρα ύφανε για σένα στον αργαλειό της πλεξίδι με τα ωραιότερα χρώματα. Μην το λησμονείς, μην τ' αποδιώχνεις απ' το νου σου. Θα σε κυνηγά για πάντα στη ζάλη της οργής σου.

Το αίμα έτρεξε, Λύκε. Οι νεκροί θα ξαναχαθούν στο κοχύλι παρασέρνοντας τους οδυρμούς των ψυχών της θάλασσας μαζί τους. Ακούμπα το αίμα και πιες την αλμύρα του, γεύσου τον πόνο των νεκρών που αποζητούν εκδίκηση σ' έναν καινούργιο κόσμο. Τώρα πια, μαθαίνεις ποιές είναι οι φωνές κι οι μύριοι ψίθυροι. Ορκίσου με το αίμα στα χείλη σου, ορκίσου! Είσαι ο Λύκος, ο γιος του κοχυλιού...".

Η σκιά του απροσδόκητου επισκέπτη που χανόταν το ίδιο παράξενα όπως εμφανίστηκε, είχε τώρα βυθιστεί μέχρι το λαιμό στη γαλαζωπή θάλασσα. Δεν ακούγονταν πια οι αλυσίδες του παρά μια διαρκώς επαναλαμβανόμενη φράση, το ίδιο δαιμονική όσο κι ευλα-

βής. "Είσαι ο Λύκος, ο γιός του κοχυλιού", ψιθύρισε και χάθηκε. "Είσαι ο Λύκος, ο γιος του κοχυλιού,
ο γιός του κοχυλιού
ο γιός του κοχυλιού
ο γιός του κοχυλιού..."

***

Ο μαυρομάλλης πειρατής δέχτηκε ένα δυνατό σκούντημα την ώρα που κοιμόταν ξαπλωμένος στην αμμουδιά με τα πόδια του να βρέχονται απ' το ελάχιστο, αθόρυβο κύμα, χαμένος στην επικούρεια θέρμη των χρωματιστών νανουριστών ψιθύρων του κοχυλιού. Το γνωστό κοκκινωπό χρώμα του γιόματος ήταν απλωμένο στο κορμί του τόσο ταιριαστά, που 'μοιαζε αλήθεια να 'ταν βουτηγμένος στο αίμα. Σαν νεκρός ναυαγός που ξέβρασε η θάλασσα ύστερα από κουρσάρικο ρεσάλτο και φονική ναυμαχία.

"Ξύπνα, ξύπνα".

Πετάχτηκε πάνω στη στιγμή και κοίταξε τη γυναίκα που του μιλούσε. Είχε ξυπνήσει απότομα απ' τον παράξενο ύπνο του και τώρα αντίκρυζε μέσα ακόμη απ' τ' όνειρό του το νεαρό πρόσωπό της να τον καλεί να συνέλθει.

"Ξύπνησες πια; Εχει βραδιάσει", παρατήρησε κείνη χαϊδεύοντας αμήχανα τα μακριά καστανά της μαλλιά.

Κούνησε το κεφάλι του γνέφοντας θετικά.

"Να με συμπαθάς αν σ' ενόχλησα. Κοιμόσουνα βαριά".

Ο πειρατής σήκωσε το χέρι του αδιάφορα. Ωστόσο μια τρομερή ζάλη βασάνιζε ακόμη το κεφάλι του.

"Αν θέλεις μπορείς να 'ρθεις μαζί μας", έκανε η νέα κάπως χαρούμενα. "Στο χωριό έχουμε γιορτή".

Η ματιά του Ομάρ Γιουνάνκουρτ τρεμόπαιξε ύποπτα. Μα το αχνό φως του δειλινού πνιγόταν απ' το αναπτυσσόμενο σκοτάδι που δεν βοηθούσε να ξεμακρύνει τούτη η ματιά. Σαν βράχια κάτασπρα που ξεμύτιζαν απ' την επιφάνεια της θάλασσας, σπασμένα κιονόκρανα και αμφορείς μιας άλλης εποχής χάνονταν στη σιωπή του αγνώστου. Η φωνή του ακούστηκε ξερή και βαριά.

"Τι γιορτή;"

"Ελα και θα δεις", απάντησε η άλλη αόριστα σαν να χαιρόταν που του διέγειρε την περιέργεια.

"Ελα", ξανάπε θεληματικά απλώνοντάς του την απαλή της παλάμη. Ο Ομάρ σηκώθηκε μ' αργές κινήσεις κι έπιασε το χέρι της συγκαταβατικά. Εξακολουθούσε ωστόσο να μην κατανοεί.

"Δεν έχεις ξανάρθει στη γιορτή μας;", είπε παιχνιδιάρικα κείνη αφού 'ταν ολοφάνερο πως γνώριζε την απάντηση. Αρχιζε να τον τραβά με αβρότητα καθώς χαιρόταν όλο και περισσότερο με την άγνοιά του. "Μήπως", έκανε κάπως πιο ήπια σαν να 'θελε να πει κάτι κακό και δείλιαζε λιγάκι. Το χέρι της τώρα έπαψε να το σφίγγει προδίδοντας τα λόγια της. "Μήπως είσαι Μουσουλμάνος;", έκανε με φοβία που μάλλον την ερέθιζε.

Ο Ομάρ την τράβηξε κοντά του και την κοίταξε με τα παγερά του μάτια, αλλά δεν της απάντησε. Ανέπνευσε βαριά σαν να χαιρόταν αυτός με την σειρά του για την απορία της. Η νεαρή τρόμαξε κι αγριφώθηκε πάνω του παρατηρώντας σαστισμένη τον πειρατικό γάτζο στο χέρι του.

"Εσύ τι λες;", ρώτησε κείνος ανέκφραστα.

"Στο χωριό είπαν ότι 'σαι Γενίτσαρος".

"Και λοιπόν;"

"Πως σε προστάτευε ο γερο - Χότζας απ' τον Εσπερο".

"Μπα, και τα πάτε καλά εσείς με το Χότζα;", παρατήρησε ο Ομάρ ειρωνικά.

"Αυτός δεν είναι σαν τους άλλους", έκανε η νεαρή κοπέλα θυμωμένη. "Δεν είναι Τούρκος. Η σκούφια του βαστάει απ' αλλού".

"Μα είναι μουσουλμάνος. Οι Τούρκοι τον αγαπούν".

"Οχι όλοι", τον διέκοψε. "Κάποιοι τον μισούν και θέλουν να τον ξεκάμουν όπως ξέκαμαν και τον Μουφτή".

"Και συ λυπήθηκες που σκότωσαν το Μουφτή;"

"Οχι τόσο. Δεν έπαυε να 'ταν στην υπηρεσία τους. Ωστόσο ήταν περίεργος άνθρωπος και ήξερε πολλά. Πιο πολύ μισούσε άλλους, όχι εμάς"

"Και συ τι ξέρεις;", έτριξε η φωνή του Ομάρ καθώς της τίναξε το χέρι αρπαγμένος.

"Δεν είναι όλοι οι Τούρκοι ίδιοι, αυτό ξέρω. Μερικούς δικούς μας τους άλλαξαν με το ζόρι και τους έκαμαν Γενίτσαρους" είπε και τον κοίταξε με νόημα.

"Κι οι άλλοι;"

"Οι άλλοι θα μας αφανίσουν. Αλλά δεν είναι οι μόνοι. Εχει κι άλλα φίδια στον Εσπερο", είπε σαν ν' άδειαζε την φωνή της στο πονεμέ-

νο δοχείο της καρδιάς του. Ο Ομάρ ανοιγόκλεισε τα μάτια του κι αναστέναξε. Της ξανάπιασε το χέρι και προχώρησε μαζί της μπροστά. Το σούρουπο ήταν πράγματι γλυκό και ερεθιστικό. Ενιωθε πως η ζάλη του δεν θα 'φευγε ποτέ.

"Δεν μου 'πες τι πιστεύεις για μένα", της θύμισε ξανά.

Εκείνη τον κοίταξε φευγαλέα. "Πιστεύω πως θα 'πρεπε να 'χες πεθάνει!", αποκρίθηκε. "Τέτοια λαβωματιά και να ζείς; Μια μέρα μετά κι είσαι ακμαίος κι αναρρωμένος".

"Αλλο σε ρώτησα", φώναξε ο Ομάρ, δίχως να λάβει απάντηση.

Η νέα είχε στρέψει το πρόσωπό της προς την προέλευση ενός παράξενου ήχου που ολοένα και δυνάμωνε μες το αυξανόμενο σκοτάδι. "Ακου", είπε προτρεπτικά.

"Τι 'ναι;", έκανε αυτός γιομάτος απορία.

"Είναι οι αυλοί της νύχτας". Ο Ομάρ ξανακοίταξε με το στόμα ανοιχτό. "Δεν με ρωτούσες πριν για τη γιορτή; Να λοιπόν που τώρα ξεκινά".

"Τι γιορτάζετε;"

"Τη μεγαλύτερη μέρα του χρόνου. Από αύριο θα μικραίνει", είπε και χωρίς αυτός να το καταλάβει το χέρι της γλύστρησε απ' το δικό του και απομακρύνθηκε ανάερα σαν νεράιδα προς το βάθος για να ενωθεί με τους συγχωριανούς της. Ο πειρατής ένιωσε να μηνίγγια του να πιέζονται ακόμη πιότερο από κείνη την ιδιόμορφη ζάλη του ύπνου του. Τώρα μαζί με τους αυλούς ακούγονταν κι οι παράξενοι ήχοι μιας λύρας που συντρόφευε την πνευστή μουσική.

"Σήμερα ξεδιψούν οι νεκροί και ξαναγεννιούνται", έκανε πονηρά η φωνή της νέας που αγάλι αγάλι σκεπάστηκε απ' την αυξανόμενη μελωδία του σκότους κι έσβησε σαν κρυμένη πυγολαμπίδα.

Ο Ομάρ έμεινε εκεί ασάλευτος να παρακολουθεί μιαν απρόσμενη εξέλιξη στα δρώμενα της νύχτας. Απεναντί του από κει που με δυσκολία μπορούσε να διακρίνει, μόλις που κατάφερε ν' ακούσει το χρεμέτισμα κάποιων αλόγων κι αμέσως μετά τους αυλούς και τη λύρα συνόδεψαν οι φωνές κάποιων γριών που μοιρολογούσαν. Τρεις δάδες άναψαν στην αντικρυνή του πλευρά και φώτισαν με μιας ένα τέθριππο πάνω στο οποίο στέκονταν όρθια τρία μικρά λευκοφορεμένα κορίτσια.

"Η άμαξα σε λίγο θα φύγει απ' το μνημείο των νεκρών για το Ναό του αρχόντου των αλόγων, για τον Ποσειδώνα", έκανε ψιθυριστά η γλυκιά πάντα φωνή της νεαρής κοπέλας. Πράγματι. Το τέθριππο φάνηκε να ξεκινά κι αργά πολύ άρχισε ν' απομακρύνεται από ένα μαρμάρινο κτίσμα που 'μοιαζε με οστεοφυλάκιο. Απροσδιόριστα πότε ακριβώς, η χρειά της μουσικής έγινε πιο στριγγή καθώς ξυλοκύμβαλα και μεταλλικά κρόταλα προσετέθησαν στα προηγούμενα όργανα για να ταιριάξουν με τη φωνή των μοιρολογιστρών.

Εμοιαζε ν' ανεβαίνει ένας πυρετός. Οι αισθήσεις κορυφώθηκαν. Ηταν σαν να ξυπνούσαν οι νεκροί που τους αναπαράσταιναν τα λευκοφορεμένα κορίτσια, έστω για μια μόνο νύχτα. Η άμαξα σύρθηκε στην άμμο όσο τα τέσσερα άλογα προχωρούσαν αργά πάντα προς το Ναό. Οι γριές επεκαλούντο τα πνεύματα των προγόνων σε κείνη την καλοκαιριάτικη νεκρανάσταση του ηλιοστασίου κι η μουσική άλλαζε συνεχώς. Ο ρυθμός της ελαφρά επιταχύνθηκε καθώς τα κορίτσια πλησίαζαν τον προορισμό τους. Τώρα οι δάδες τους φώτιζαν καθαρά τα πρόσωπά τους που 'ταν σκεπασμένα συμβολικά από πηλό. Τα τύμπανα κτυπούσαν δυνατότερα, ακόμη πιο δυνατά, ακόμη, ακόμη. Ο ρυθμός τους κορυφώθηκε όταν το τέθριππο έφθασε στο Ναό του Ποσειδώνα με τα ερειπωμένα κιονόκρανα κι ένας γέροντας ξεπρόβαλε πιάνοντάς τους ζυγούς της άμαξας. Τα κορίτσια κατέβηκαν κρατώντας στα χέρια τους ένα υφαντοδόνητο πέπλο που το ξεδίπλωσαν προσεκτικά και σύντομα με τη βοήθεια του γέροντα το κρέμασαν απ' το μισογκρεμισμένο αέτωμα. Τα κρουστά απότομα έπαυσαν. Ακουγόταν τώρα η γλυκειά μελωδία της λύρας και της πηκτίδας που την συντρόφευσε ο ήχος του ξυλόφωνου. Οι κοπέλες έμπηξαν τις άκρες των πυρσών τους στην άμμο κάτω απ' τ' αέτωμα κι αμέσως το πέπλο φωτίστηκε. Σύντομα κι άλλες νιές ξεμύτισαν ανάερα απ' το βαθύ σκοτάδι κι ένωσαν τα χέρια τους με τις υπόλοιπες. Οι πρώτες έσυραν το χορό γύρω απ' το Ναό κι η μουσική επαναλήφθηκε ρυθμική. Χόρευαν το συρτό βουλιάζοντας τα γυμνά τους πόδια στη ρηχή θάλασσα που 'χε φουσκώσει κι έγλειφε την άκρη των κιόνων στην πίσω πλευρά.

Ο Ομάρ ανατρίχιασε. Παρατήρησε πως το θέμα του πέπλου ήταν ένας πλεκτός λύκος περικυκλωμένος απ' τους κυνηγούς του. Μα δεν πρόλαβε να εμμείνει στους συλλογισμούς του. Βοστριχωτά δακτυλίδια καπνού γλύστρησαν απ' το θυσιαστήριο μ' ανοδική πορεία προς τον ουρανό. Οι γριές τραγουδούσαν τώρα ρυθμικά με συλλαβές διακεκομμένες τις φράσεις του τραγουδιού του χορού και οι νεαρές συνέχιζαν να χορεύουν. Κι ο γέροντας κάπνιζε τα ιερεία απ' το θυσιασμένο του ζώο αμίλητος και σιωπηλός.

Κατόπιν και δίχως τίποτα να σταματά απ' την αρχαιοπρεπή γιορτή, ο γέρος πλησίασε σε μια βάρκα στην πίσω πλευρά του Ναού και τοποθέτησε σ' αυτήν μέρη απ' τα σφάγια. Μετά έβαλε φωτιά στη βάρκα και την έσπρωξε να κατευθυνθεί προς τα βαθιά. Η πυρακτωμένη ξυλόβαρκα ξεχύθηκε στο πέλαγος τρυπώντας με το φως της το πυκνό μαύρο σκοτάδι. Τώρα η θάλασσα έμοιαζε με το λάδι ενός καντηλιού που το 'πινε η πυρά του καϊκιού.

"Οι νεκροί ταξιδεύουν στο νησί των Μακάρων", ψέλλισε τραγουδιστά η φωνή της γυναίκας που μίλαγε από πριν στον Ομάρ. Ωστόσο εκείνος παρακολουθούσε βουβός τον λαβυρινθώδη συρτό χορό των κοριτσιών που αναπαράσταιναν την πορεία προς τον άλλο κόσμο.

Η μουσική υποχώρησε, αργόσβενε και χανόταν. Ακούστηκε άξαφνα η βουή ενός κέρατος που 'ταν σίγουρα το κέλευσμα σε μία νέα πράξη. Οι γριές σταμάτησαν να τραγουδούν. Σταμάτησε και ο χορός. Τα κορίτσια έφυγαν απ' το Ναό ρίχνοντας δειλές φευγαλέες ματιές προς τον πλεγμένο λύκο του μεγάλου πέπλου που κρεμόταν απ' τ' αέτωμα, με τις κουδουνίστρες των χεριών τους να παιχνιδίζουν άψυχα κάτω απ' τ' αρσενικό κέρας.

"Τώρα η γιορτή είναι για σένα", είπε η γυναίκα στον Ομάρ και κείνος κατάλαβε - ακατανόητα πώς - ότι δεν θα την ξανάκουγε πια για κείνο το βράδυ.

Σπαθιά κρούονταν τώρα ρυθμικά πάνω σε σιδερένιες ασπίδες. Νέοι με ταινίες πορφυρές στο μέτωπό τους πλάγιασαν το Ναό κι άρχισαν με τη σειρά τους να χορεύουν χορούς πολεμικούς. Το αίμα του πειρατή έμοιαζε να πυρώνει και να ζεματίζει τη σάρκα του. Οι μυρωδιές απ' τους κλωθογυριστούς καπνούς των σφάγιων ανέβαζαν τη ζάλη του, η κρούση των όπλων το ίδιο και η πυρακτωμένη βάρκα ακόμη πιότερο. Τέλος, ήταν και κείνος ο λύκος στο αραχνοΰφαντο πέπλο που συνέτριβε τις αναστολές του.

Βρέθηκε χωρίς να το καταλάβει ανάμεσα στους χορευτές της αμμουδιάς κι ακολούθησε τους ρυθμούς τους. Τα κύμβαλα ξανακούστηκαν και τα κρόταλα μαζί. Η λύρα ίσα που συνόδευε με μειλίχια αβρότητα σα να μην ακουγόταν καν. Εκστασιάστηκε μ' έναν μοναδικό γι' αυτόν πρωτόγνωρο σίγουρα χορό που κορύφωσε τον πυρετό του. Οταν τέλειωσε, ο ιδρώτας έτρεχε σαν ποτάμι απ' το ημίγυμνο κορμί του.

Δεν πρόλαβε να συνέλθει. Ο γέροντας έκανε νόημα στους νέους άντρες και κείνοι προχώρησαν αντίθετα προς το Ναό παρασύροντας

άθελά τους και τον πειρατή. Διέσχισαν μαζί την αμμουδερή ακτογραμμή και προσέγγισαν έναν μικρό θυσανωτό ύψωμα αρκετά μακρύτερα απ' την αρχική τους θέση. Τώρα οι δαυλοί των αόρατων μέχρι πριν παρευρισκόμενων θεατών άναψαν και πάμπολλα μικρά φωτάκια πιστοποίησαν την πυκνή παρουσία των κατοίκων των γύρω χωριών που συγκεντρώθηκαν για το θερινό ηλιοστάσιο. Τα τύμπανα άρχισαν να βροντούν ξανά.

Ο Ομάρ έστρεψε τα μάτια του στους συγχορευτές του και πρόσεξε πως ένας - ένας πλησίαζαν τον οπλοβαστό που μόλις τώρα παρατήρησε σιμά του κι έπαιρναν από 'να ακόντιο ο καθένας για να μπουν στη σειρά. Σχεδόν υπνωτισμένος ακολούθησε τους υπόλοιπους κι αρματωμένος κι αυτός βρέθηκε τελευταίος στην παράξενη εκείνη πολεμική ακολουθία, δίχως να καταλαβαίνει μα και δίχως να ρωτά το παραμικρό.

Τότε ο γέροντας σήκωσε ένα ερυθρόμορφο αγγείο κι έχυσε λάδι σε μία λυχνία που λάμπρυνε τη νύχτα. Η λυχνία τοποθετήθηκε πίσω απ' το πέπλο του Ναού κι ο υφαντός λύκος του περιγράμματος φωτίστηκε ξεχωριστά. Τα πολεμικά ένστικτα του Ομάρ Γιουνάνκουρτ θέριεψαν απότομα κι ο ίδιος ξυπνώντας απ' τη ζάλη του άρχισε να κατανοεί.

Ο πρώτος απ' τους νέους θα 'ταν λίγα χρόνια μικρότερός του. Κράτησε γερά το ακόντιο με το δεξί του χέρι και προχώρησε βιαστικά κουνώντας το ρυθμικά πάνω - κάτω. Χωρίς να κλέψει περισσότερο χώρο, το εκσφενδόνισε μ' όλη του τη δύναμη προς το πέπλο του αετώματος σκίζοντας την αιθέρια μουσική με τον βουερό του ήχο. Το ακόντιο κάλυψε τη μακρυνή απόσταση κι έφτασε στο Ναό. Δεν πέτυχε όμως το στόχο του και καρφώθηκε δίπλα απ' τον λύκο του πέπλου. Ακούστηκε ένα απότομο παραπονεμένο βουητό απ' τους θεατές που πίστεψαν προς στιγμήν πως θα τα κατάφερνε.

Ακολούθησαν και οι υπόλοιποι. Ενας - ενας έπαιρναν φόρα και πέταγαν το ακόντιο με στόχο το θήραμα του πλεκτού υφαντού. Λίγοι κατόρθωσαν να το φθάσουν. Οι περισσότεροι έστελναν το ακόντιο μόλις μπροστά απ' το αέτωμα.Μα και όσοι το προσέγγισαν δεν χάρηκαν το στόχο και τ' ακόντιά τους τσίμπησαν περίγυρα το πέπλο που παρέμενε κρεμασμένο με το λύκο ανέγγιχτο και προκλητικό.

Τώρα η γιορτή είναι για μένα, σκέφτηκε ο Ομάρ θυμούμενος τα λόγια της γυναίκας. Σαν ήρθε η σειρά του ανεβοκατέβασε το ακόντιό του και το σταθεροποίησε με την αιχμή του στραμμένη ακριβώς προς

τον λύκο με τα σκιστά γκριζωπά μάτια. Το αίμα του είχε ανέβει στο κεφάλι και του σφυροκόπαγε τα μηνίγγια. Με το γάντζο του άλλου του χεριού σήκωσε το κοχύλι του, και για να πάρει θάρρος φύσηξε μέσα του την πνοή του. Ο ήχος ξεπήδησε αρχετυπικός μεσ' απ' τα βάθη των αιώνων. Το ακούμπησε κάτω και κίνησε με γοργά επιταχυνόμενα βήματα προς το στόχο του. Εκσφενδόνισε το ακόντιο με μιαν αγριωπή ιαχή που δήλωνε μένος και αποφασιστικότητα. Ολοι άκουσαν ένα σύριγμα κι αμέσως μετά ξέσπασαν σε φωνές επιδοκιμασίας. Οι δαυλοί ανακατεύτηκαν μεταξύ τους και νέα φωτεινά σχήματα ζωγράφισαν την παράξενη βραδυά. Ο λύκος του πέπλου είχε καρφωθεί ανάμεσα στα μάτια, αλλά η δύναμη της αναπάντεχης αυτής βολής είχε σαρώσει το υφαντό απ' το αέτωμα που 'πεσε πάνω στη λυχνία και άρχισε να καίγεται στη στιγμή. Οι χωρικοί έτρεχαν προς τα κει για να σώσουν το πέπλο με κραυγές αγωνίας. Ο Ομάρ ωστόσο έμεινε στη θέση του και κοιτούσε πια μάλλον αδιάφορα.

Τους εμπόδισε η παλάμη του γέροντα απ' το Ναό που 'γνεψε ν' απομακρυνθούν. Με μάτια βλοσυρά κοιτούσε το λύκο του υφαντού να καίγεται με το ακόντιο καρφωμένο στο κεφάλι του. Κατόπιν σήκωσε το χέρι του προσεκτικά κι έκαμε νόημα να συνεχιστεί η γιορτή. Τα κύμβαλα ξανακτύπησαν κι οι αυλοί της νύχτας χόρεψαν πάλι τρελλά με τις συνεχείς τους φωνές.

"Κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει ποτέ μέχρι τώρα", φώναξε χαρωπά προς τον Ομάρ ένας νέος με καλοξυρισμένο πρόσωπο και τον πλησίασε με φανερή περιέργεια. Τον κτύπησε στον ώμο φιλικά. Ηταν ο πρώτος άνδρας που εκσφενδόνισε το ακόντιό του κοντά πολύ στο στόχο του λύκου στην αρχή του τελετουργικού αγωνίσματος. "Πίστεψα ότι θα τα κατάφερνα. Αλλά εσύ...", μάσησε τα λόγια του με θαυμασμό. "Χαλάλι σου το έπαθλο. Το δίχως άλλο το κέρδισες με την αξία σου".

"Δεν καταλαβαίνω", γρύλισε ο πειρατής τη στιγμή που ο γέροντας πήρε το κοχύλι απ' το χέρι του και το τοποθέτησε σχεδόν ευλαβικά σε μιαν ασπίδα στο κέντρο του ιερού που λειτουργούσε σαν άβακας.

"Κόπιασε", είπε ο συναγωνιστής του. "Καιρός να πιούμε και να γελάσουμε". Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ συνοφρυώθηκε. Δεν γέλαγε παρά σπάνια, ίσως και ποτέ του.

Ακολούθησε τον νεαρό άνδρα περνώντας δίπλα απ' τα έκπληκτα πρόσωπα των χωρικών που τον τηρούσαν με δέος. Προχώρησαν μαζί

με τους υπόλοιπους αθλητές σ' ένα ξύλινο δάπεδο που 'ταν μάλλον ανδρωνίτης κι όπου τα διψασμένα στόματα είχαν ήδη ξεκινήσει την οινοποσία. Στο κατώφλι οι γριές μοιρολογίστρες τους κέρασαν πρόσφορα απ' τα πιθάρια, βρασμένο στάρι με φαγώσιμους σπόρους κι όσπρια με ξερά σύκα.

Κάθησαν στο κέδρινο τραπέζι και φιλεύτηκαν κρασί από τ' ασκιά. "Με λένε Δημήτριο Πανούδη", συστήθηκε ο νεαρός. "Εχω καπηλειό στον Εσπερο στον ελληνικό μαχαλά πάνω απ' την ψαραγορά, στην σκάλα του μπαλίκ - παζάρ".

"Με λένε Ομάρ Γιουνάνκουρτ", απάντησε ο πειρατής και πιτσίλισε το λαρύγγι του με το περιεχόμενο του δερμάτινου ασκιού. Ο άλλος έπαυσε για μια δυο στιγμές, μα βρήκε το θάρρος να συνεχίσει. "Το ξέρω". Πήρε μι' ανάσα. "Ησουν γενίτσαρος;".

Ο Ομάρ τον κοίταξε ψύχραιμα έχοντας στραβώσει το χείλος του σχεδόν περιπαικτικά. "Θα μπορούσες να με πεις κι έτσι. Πάντως Τούρκος δεν είμαι, αφού αυτό σ' απασχολεί". Ο συνομιλητής του αναθάρρησε χαμογελαστός. "Δεν ήθελα να σε προσβάλλω. Απλά οι στιγμές είναι δύσκολες. Μα δεν είσαι μόνος σου θαρώ". Ο πειρατής σπίθωσε τα ματόκλαδα. "Ναύτης ήμουν του Βενετικού...", είπε μόνον στην αρχή αν και ύστερα συνέχισε πιο θαρρετά. "Κατέχω και κάτι φίλους απ' τα παλιά που κάμουν ρεσάλτα και σε Τούρκους και σε Χριστιανούς. Τίποτ' άλλο. Πάνε άλλωστε και χρόνια...".

Ο νεαρός κούνησε το κεφάλι δεκτικά. Κατάπιε το σάλιο του και κοίταξε δίπλα προς τους θαμώνες. "Τον καπετάνιο απ' το χωριό τον γνωρίζεις. Ηταν υπεύθυνος για την ανάρρωσή σου από βραδύς", είπε κι έδειξε προς τον γενειοφόρο της παρέας. Ο Ομάρ έγνευσε καταφατικά.

"Να σου γνωρίσω και τον Γερμανό Χρυσόπουλο", έκαμε νόημα για δίπλα και δάνεισε τ' ασκί του συντροφικά.

"Εκαμες κάτι που 'ναι μάλλον μυθικό", του 'πε ο άλλος ηλιοκαμένος άνδρας. "Γι' αυτό και τ' αξίζεις". Ακούμπησε πάνω στην τάβλα ένα αντικείμενο τυλιγμένο με πορφυρό βυζαντινό μετάξι.

Ο Ομάρ έβαλε το χέρι του πάνω στ' αντικείμενο χωρίς να το ξετυλίξει και κοίταξε αγαλίφιαστος στα μάτια τον άνδρα που του το πρόσφερε.

"Ο Γερμανός κατάγεται απ' το Μυστρά", είπε ο νεαρός Δημήτριος. "Ταξίδεψε εδώ και μέρες απ' τη Μαΐνη του Μωριά για να μας μεταφέρει ένα ιδιαίτερο μήνυμα".

"Τι μήνυμα;", έκανε ο κουρσάρος που κοιτούσε πάντα ίσια στα μάτια τον Μωραΐτη.

"Είναι το μήνυμα του προστάτη των νόμων της ελεύθερης Ελλάδος", είπε ο Δημήτριος κάπως αόριστα.

Ο Ομάρ γρύλισε με τρόπο. "Του Γεμιστού πα να πει;". Ο νεοσυστημένος άνδρας σάστισε απ' την παρατήρηση. Το ζωηρόχρωμο μεταξωτό του πανωφόρι κινήθηκε καθώς έδωσε με τα χέρια του έμφαση στην ερώτησή του. "Ξαφνιάζομαι που τον γνωρίζεις. Εχεις έρθει στα μέρη μου ποτέ;".

"Οχι", απάντησε βαρύθυμα ο Ομάρ.

"Τότε;"

"Διάβασα ένα βιβλίο του στην Εντρενέ[18], στην αυλή του Σουλτάνου, τότε που ταξίδευα στην Ανατολή. Οι δάσκαλοί μου με πληροφόρησαν πως είναι ένας σοφός άνθρωπος. Δίδασκε και το Ζωροάστρη".

"Τους Νόμους", πετάχτηκε ο Δημήτριος. "Διάβασες τους Νόμους; Συνήθως οι μουσουλμάνοι έχουν το πολύ - πολύ γνώσεις χριστιανικές ή οβραίικες και τίποτα παραπάνω. Μοιάζει απίστευτο", συνέχισε έκπληκτος ο Γερμανός Χρυσόπουλος.

"Δεν είναι τυχαίος άνδρας", παρατήρησε μ' έξαψη ο νεαρός Δημήτριος. "Φάνηκε και στη γιορτή".

"Το δίχως άλλο", κούνησε το κεφάλι του ο Μωραΐτης. "Δίκαια κέρδισε τούτο το έπαθλο. Δίκαια και κάτι παραπάνω".

Δεν μίλησε ο αγριεμένος πειρατής. Στην Ανδριανούπολη είχε διαβάσει την Πλανούδειο ανθολογία, είχε μελετήσει αποσπάσματα Ησιόδου, Πινδάρου, Ευριπίδη και Θεόκριτου. Αλλά αυτό είχε συμβεί παλιά, πολύ πριν ακολουθήσει τη ζωή του ληστή και του κουρσάρου. Ηταν μια εποχή που 'μοιαζε με όνειρο.

"Μάθαμε πως σε κυνήγησαν οι άνδρες του Γιοσέφ Μουχτάρ. Οι Θεοί σ' έχουν διαλέξει για εχθρό του", είπε ο Δημήτριος και κοίταξε με νόημα προς τον Χρυσόπουλο. "Ας μιλήσουμε ανοικτά λοιπόν".

"Μεταφέρω το μήνυμα του Γεμιστού καθώς σωστά κατάλαβες μαζί μ' ένα κουρσάρικο Τσακώνων και Μανιατών απ' το κάστρο του Πασσαβά", συμπλήρωσε ο Μωραΐτης. "Εδώ στην επαρχία του Τεκέ όπου στα γύρω χωριά οι Ελληνες εξακολουθούν την παλαιά λατρεία είναι ίσως ο μόνος τόπος της κατακτημένης Πατρίδας που μπορεί να ξυπνήσει το Γένος, έτσι είπε κι ο Ανώτατος δικαστικός λειτουργός

18 Ανδριανούπολη

της χώρας, ο Πλήθων". Ο Ομάρ τέντωσε τ' αυτιά και σκούπισε το κρασί απ' τα σαρκώδη του χείλη. "Στα Σύλλα, όξω απ' το Ικόνιο, στο Μαυρόζ, είναι ένας μαχαλάς Μουσουλμάνων που τον λένε Τσακωνιά. Ο νομάτοι του μιλούν αρχαία ελληνικά".

"Κι οι δικοί μου Τσάκωνες το ίδιο", έπαιξε τα μάτια του ο Μανιάτης. "Θα 'χουνε πολλά να τους πουν. Οι Τσάκωνες της Λυκίας βαστούν απ' τους Απελάτες του Μαύρου όρους της Κιλικίας. Πιστεύω πως θα καταλάβουν, έχουν την ίδια φάρα".

"Και τι μπορεί να γίνει;", αγγρίστηκε κάπως ο πειρατής. "Από αλλού υπάρχει βοήθεια για ν' αβγατάνουν οι επαναστάτες;".

"Στην Πόλη βασιλεύει λήθαργος. Τ' αργυρόβουλα και τα χρυσόβουλα του δασκάλου δεν έτυχαν προσοχής. Ο Σχολάριος έβαλε πυρ εναντίον του Πλήθωνος και τον πολεμά ανελέητα". "Είναι καιρός να δράσουμε", μεσολάβησε ο νεαρός κάπελας. "Οι Τούρκοι ήδη εξεγέρθηκαν και ζητούν Γκαζά[19] για να εκδικηθούν το θάνατο του Μουφτή τους. Ολοι κατηγορούν τους Ελληνες. Απ' το πρωί γυροφέρνω τα μαγαζιά και τα σπίτια των Χριστιανών στη γειτονιά της πόλης χωρίς αποτέλεσμα. Λίγοι συμφώνησαν μαζί μου, οι περισσότεροι φοβούνται. Πήγα και στο μετόχι της Μονής του Οσίου Λουκά έξω απ' τα Ροδίτικα για να βρω τον ηγούμενο. Τρόμαξε μ' αυτά που του ζήτησα και μ' έδιωξε σκιαγμένος. Είπε πως η ώρα δεν είναι κατάλληλη κι ότι τα λόγια κι οι απαιτήσεις του Πλήθωνος του Γεμιστού φαντάζουν παράλογα και δαιμονικά. Ομως στ' αρχονταρίκι της μονής ο διαβαστής κι ο καμπανάρης μου μίλησαν με συμπάθεια. Θα δούνε, λένε. Περιμένουν και θ' αποφασίσουν".

"Δεν είναι και καλά τα μαντάτα σου", ψέλλισε ψυχρά ο Ομάρ.

"Το ξέρω", απάντησε ο νεαρός χαμηλώνοντας το κεφάλι του θλιμμένα. Ο Χρυσόπουλος εξακολουθούσε να τηράει τον μακρυμάλλη πειρατή με βλέμμα σταθερό κι αποφασιστικό όπως άλλωστε κι εκείνος. "Η ώρα είναι κρίσιμη. Δεν έχουμε επιλογές. Οι Χριστιανοί ακόμη σκέφτονται τα εμπορεύματά τους και το βιός τους για ν' αποφασίσουν. Ομως οι Εθνικοί των γύρω χωριών δεν έχουν τίποτα πια να χάσουν και βράζουν αγανακτισμένοι".

"Είναι άοπλοι και λιγοστοί", ξαναγρύλισε ο Ομάρ κυνικά. Δεν του απάντησε κανείς. Μια παύση ακολούθησε τη στεγνή από συναισθηματισμούς φράση του. Καθώς χανόταν η άπνοια, η αύρα αναση-

19 Ιερός πόλεμος

κώθηκε ξεθαρρεμένη και μπέρδεψε την ανάκατη κώμη του πάνω απ' τους φαρδείς θεριεμένους του ώμους. Ο νεαρός Δημήτριος τον έπιασε απ' το μπράτσο. "Μπορεί να 'μαστε και χαμένοι. Κι ούτε εσένα σε υποχρεώνει κανείς. Ησουν προσκεκλημένος μας και δίκαια συμμετείχες. Οσο για το έπαθλο...", γύρισε και κοίταξε τον σύντροφό του απ' το Μυστρά. "Ο νους σου δεν χωράει πόσοι θα το ζήλευαν. Με τις υγειές σου λοιπόν παράξενε άνδρα".

Αμέσως ο Γερμανός Χρυσόπουλος δίχως ν' αφήσει τα μάτια του απ' το πρόσωπο του πειρατή άδραξε το πορφυρό ύφασμα πάνω στο τραπέζι και με τρόπο τελετουργικό το ξετύλιξε για να φανερώσει το έπαθλο. Ενα δερμάτινο ζωνάρι κάλυπτε το πιο περίεργο ξίφος που 'δε ποτέ με τα μάτια του ο Ομάρ. Ο Μωραΐτης τράβηξε το μικρό σκουριασμένο σπαθί και του το πρόσφερε με τα δυό του χέρια.

"Τουλάχιστον εσύ τώρα δεν είσαι άοπλος", έκανε πονηρά. Οι άνδρες της γύρω συντροφιάς σηκώθηκαν απ' τους κέδρινους πάγκους και κοιτούσαν κι αυτοί το ξίφος με θαυμασμό όσο και μ' αλλόκοτη περιέργεια. Ο Ομάρ που δεν περίμενε κάτι τόσο σπουδαίο όσο αυτό, το χάϊδεψε και το φίλησε με σεβασμό. Τα όπλα πάντα διέγειραν την ψυχή του.

"Το λεπίδι τούτο μου το παρέδωσε ο Πλήθων για να το χαρίσω σαν έπαθλο στο νικητή της Ελληνικής γιορτής. ''Κάνε όπως σ' ορίζω'' μου 'πε ''και μη σε μέλλει''. Ε, άλλος θωρούσα πως θα το κέρδαγε μα εσύ στάθηκες πιο άξιος απ' όλους".

Ο Ομάρ έσφιγγε αμίλητος τη λαβή του σπαθιού.

"Είναι η λόγχη του αρχαίου Βασιλιά της Σπάρτης Λεωνίδα", είπε ο Χρυσόπουλος πνιχτά. "Εύχομαι να την τιμήσεις".

Αλαλος ο πειρατής σηκώθηκε ορθός και τρέμοντας από θαυμασμό και συγκίνηση φόρεσε τη λόγχη στη καφετιά του ζώνη κι έκαμε ν' αποχωρήσει. Πιο πριν έπιασε τ' ασκί και το 'φερε πάνω απ' το στόμα του ποτίζοντας τα χείλη του και τα μουστάκια του με κόκκινο κρασί. Αφουγκράστηκε. Θέλησε να θυμηθεί, να ξανακούσει τ' όνειρο που 'δε πριν. Μα τώρα η σκιά με τ' αχυρένια μαλλιά είχε χαθεί. Οι αλυσίδες δεν αγροικιόνταν πια, η φωνή είχε σταματήσει και οι ψίθυροι χάνονταν στ' ανείδωτα βάθη ενός αλλόκοτου ονείρου.

Εφυγε οπισθοχωρώντας κι έσυρε τις μπότες του στην αμμουδιά, σαν ζαβλακωμένος μέθυσος. Το αλμυρό αγέρι τόλμησε και χύθηκε στο λεπτό του σαλβάρι που κυμάτισε παιχνιδίζοντας στο κορμί του. Ξεμάκρυνε στο βαθύ και αδιάτρητο σκοτάδι που δεν το πλάγιαζαν

μήτε οι πυρσοί μήτε η πυρακτωμένη βάρκα του πελάγου, αγωνιζόμενος ν' απομονωθεί και να συγκεντρωθεί. Μα δεν θάταν πια ποτέ μόνος. Τα τρομαγμένα μάτια των χορευτριών με τις δάδες, των γριών του μοιρολογιού, του γέροντα ιεροφάντη, ακόμα κι εκείνα των αλόγων της άμαξας δεν θα τον εγκατέλειπαν πια ούτε στα μύχια βάθη της ασύνειδης ψυχής του. Και το κοχύλι του; Το κοχύλι του κισμέτ του; Βαλμένο σε μια ασπίδα του Ναού όπου το πέπλο με τον καρφωμένο λύκο είχε γίνει στάχτη, στάχτη όπως είχε γίνει κι η δύσμοιρη λογική του.

Μια απορημένη φωνή διέκοψε κείνη τη σιωπή που απλωνόταν μυστηριακή και λάγνα σα να προετοίμαζε την αρχέγονη επιθανάτια δέηση για το φως των αστεριών. Ηταν η φωνή του γενειοφόρου καπετάνιου που καλούσε δυνατά όσο και αθώα τον εξώκοσμο κουρσάρο με τα γκρίζα παγερά μάτια. "Ε μωρέ Γενίτσαρε, ε! Γιουνάνκουρτ, τι θα πει τ' όνομά σου μωρέ; Τι θα πει;". Ο Ομάρ απάντησε για πρώτη ίσως φορά μετά από πολλά χρόνια μ' ένα σαρκαστικό τρανταχτό γέλιο που παρατεταμένο και ζωηρό αναπήδησε στις μαρμαρόπετρες και στα λαξευτά αγκωνάρια για να βουτήξει στα κατάβαθα της πονηρής θάλασσας. "Λύκος, παναπεί καπετάνιο, Λύκος της Ιωνίας...", ακούστηκε ειρωνικιά η φωνή του και το δέρμα του καπετάνιου αναρίγησε στην απρόοπτη ερμηνεία. Ηταν τη στιγμή που οι μπότες του πατούσαν στη στάχτη του υφαντού λύκου μπροστά στο Ναό όταν η νεαρή γυναίκα που τον παρατηρούσε απ' τους ασημόχρωμους κίονες φαντάστηκε πως το γαλαζοπράσινο κοχύλι με τα κοκκινωπά στίγματα αντιλάλησε σιγαλά και τραγουδιστά την ηχώ της φωνής του για να επιβεβαιώσει τις παράλογες υποψίες της.

"Λύκος, ο γιός του κοχυλιού..."

***

"Σε σας απευθύνομαι αδελφοί, σε σας που οσφρανθήκατε τα χνώτα του θανάτου, που διαβήκατε το κατώφλι της κόλασης κι αφού σεργιανέψατε μέσα απ' όλα τα στοιχεία, ματαγυρίσατε στην αγνή σας κατάσταση. Στα βάθη του μεσονυκτίου λάμπει ο ήλιος πλάι στους δαίμονες και στους αγγέλους, και μηνεί στα μύχια της καρδιάς σας ότι η ώρα πλησιάζει".

Τα κεριά κόντευαν να λιώσουν, μα το τρεμάμενο φως τους, το λιγοστό, εξακολουθούσε ν' απλώνεται δειλά στην αίθουσα των αφοσιωμένων πιστών. Ο Μεγάλος μας Μάγιστρος σηκώθηκε απ' τ' ανάκλιντρο και, με λόγια που δεν μπόρεσα να καταλάβω, κάτι ψέλλισε για τον Οσιρι και τον Ταμούζ. Μετά, όλοι πισωγυρίσαμε και, καθώς η τελετή είχε τελειώσει, πλησιάσαμε στο κατώφλι της εξόδου. Μέρα με τη μέρα, ή καλύτερα νύχτα με νύχτα, για να το πω πιο σωστά, το ψηφιδωτό τούτης της παράξενης έντασης ολοένα και πύκνωνε από μικρά, μυσταγωγικά κι αποκρυφιστικά ψηφίδια. Το πέλπο του καθολικισμού ολοένα και παραμεριζόταν. Οι μυστικές και εσωτερικές τελετουργίες όλο και πλήθαιναν. Παρατηρούσαμε εμείς, οι κατώτεροι Ιππότες, τα εραλδικά σύμβολα των θυρεών που κοσμούσαν τη θύρα, αλλά τρίβαμε το πηγούνι μας από δυσπιστία. Ηταν βέβαια η ηρωική γλώσσα των σιδερένιων ταγμάτων των σταυροφοριών, τα μεγάλα παράσημα: Ο πυρός σταυρός - αν και δεν μας έπειθαν για την πίστη στον καθολικισμό τούτες οι παράξενες δοξολογίες - το λιοντάρι, δείγμα του θάρρους, η περικεφαλαία, σημάδι φόνων των εχθρών, ο αητός, μορφή ανδρείας, αλλά κι αυτό το τελευταίο, η ημισέληνος; Τι σημαίνει; Νίκη, τάχα, κατά των απίστων; Και γιατί οι περίεργοι κρυπτο - ναΐτες Τρουβαδούροι φώναζαν μπροστά στον Μπατσελέρο της Αυλής "Γιαλλά - γιαλλά", που μάλλον σήμαινε Αλλάχ; Γιατί οι Ναΐτες Ιππότες τα 'χαν καλά και ιερουργούσαν μαζί με τους Ισμαηλίτες στο ναό του Σολομώντα; Τι μας κρύβουν άραγε;

Θυμάμαι τη φράση του Μαγίστρου όταν μιλούσε με τον αλχημιστή, τότε που πρωτοήλθα στο Τάγμα και σκούπιζα τις καβαλλίνες απ' τ' άλογά τους, καθώς περνούσαν απ' την Πύλη των Κανονιών προς την Πύλη του Αμπουάζ, "Ελληνισμός κι Εβραϊσμός είναι προαιώνιοι εχθροί, αλλά εμείς είμαστε ο ιδανικός συνδυασμός τους", τότε δεν είχα δώσει σημασία, τώρα νοιώθω να μπερδεύομαι ακόμη περισσότερο. Αλλά είναι φανερό πως το ψηφιδωτό της υποψίας μας ολοένα και πυκνώνει. Αχ, ναι! Ο αλχημιστής βγήκε έξω στον πρόδρομο και μας μιλά. Είναι χαρούμενος, δείχνει λαίμαργος κι αδηφάγος. "Η φιλοσοφική λίθος", φωνάζει ακατανόητα. "Είμαστε κοντά στο τελευταίο συστατικό που χρειάζεται για να κλείσουμε τη συνταγή, τη μαγική φόρμουλα". Και μ' έναν απαίσιο βορβορυγμό, που 'μοιασε με το εκρηκτικό κόχλασμα των χημικών του παρασκευασμάτων, μας εγκατέλειψε, όμοιος με μια σταγόνα αιθέριου ελαίου που γλύστρησε κι απόπεσε απ' το κουταλάκι της αλχημιστικής του ζυγαριάς.

Ποιο συστατικό είναι αυτό άραγε; Τι εννοεί; Μυρίζετε τίποτα εσείς, σύντροφοί μου, Ιππότες; Οχι, σας μυρίζει κάτι, κάποια συνταγή που εγώ αγνοώ; Α, τίποτα. Κι όμως, εμένα μου μυρίζει κείνη η οσμή της καβαλλίνας, που μου θυμίζει το διάλογο των Ανωτέρων που πρωτάκουσα όταν ήμουνα νέος. Αλλά αυτή η μυρουδιά, τώρα, πώς να σας το πω, είναι κάπως συμβολική, έχει μεσα της τη σήψη του περιττώματος, αλλά ενός περιττώματος φιλοσοφικού. Κάτι σαν θρησκευτικό, αλχημιστικό απόσταγμα, κάτι σαν πολιτιστικό απόβλητο. Είναι δω, περιφέρεται γύρω μας, όμως έρχεται από μακριά. Να! Από κει λέω, απ' τα βάθη του πελάγους.

Αυτός παίρνει τη γλώσσα απ' αυτούς που
μοιράζονται το μυστικό, για να μην
ξαναμιλήσουν για το μυστικό του Βασιλιά
Νιζάμι

ΚΑΠΝΟΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η χαραυγή ξημέρωσε τρομακτική. Ποτέ ίσως μέχρι εκείνο το πρωινό δεν αντίκρυσε τ' ανθρώπινο μάτι τόσα παράξενα χρώματα να πλέκονται αναμεταξύ τους με περισσή λαχτάρα για να πνίξουν το ζωηρό ροδόχρωμα της αυγής. Ο ήλιος ξεπρόβαλε πρασινωπός απ' το σταχτί αντέρεισμα του Μπεη - Νταγ στ' ανατολικά, όμοιος με μουσουλμανικό λάβαρο που κυμάτισε σαν σύνθημα για τις πρώτες φωτιές στα σπίτια των Χριστιανών απ' τις τούρκικες δάδες. Οταν ο στροβιλιστός καπνός άρχισε να φθάνει ψηλά πάνω από τα σπίτια κι η θωριά του κιτρινοπράσινου ήλιου μπλέχτηκε στην απαλή ψευδαίσθηση του μολυβένιου και του σταχτιού, το πόρτο είχε ανάψει πια για τα καλά.

"Γιουνάν - Γιουνάν, άτιμοι Γιουνάν", ακούστηκαν οι τραγουδιστές φωνές των ηλικιωμένων Τούρκων που σηκώθηκαν απ' τον καφενέ του Ρασίντ του Αραβα και παρακινούσαν τους στρατιώτες. Ηταν οι παλαίμαχοι στρατιώτες του Ισλάμ που φώναζαν ρυθμικά το παλιό τους τραγούδι όταν κατακτούσαν τις ολιγόζωες Ελληνικές πόλεις της Ανατολής. "Γιουνάν - Γιουνάν, άτιμοι Γιουνάν, τα λιοντάρια του Προφήτη θ' ανεμίσουν στα λάβαρα ξανά, κι οι τζιμήδες θα πνιγούνε στη θάλασσα".

"Αλλοίμονο στις φαμελιές μας", ακούστηκε η κραυγή ενός Ελληνα που μάταια εμπόδιζε τους Τούρκους στρατιώτες να κάψουν το σπιτικό του. Ούρλιαξε τραβώντας τα μαλλιά του απ' την απελπισία του, παρατηρώντας ανήμπορος το σπίτι του και το μαγαζί του να τυλίγεται στις φλόγες. Από τραγική ειρωνία οι χάλκινοι επίχρυσοι αετοί στο διπλανό κτίριο του πόρτου με τις ψηλές θεαματικές καμάρες και τα κιτρινωπά περιστύλια γλύτωναν προς το παρόν την πυρκαγιά που ολοένα και τους απειλούσε. Ηταν το πάλαι ποτέ μικρό αλλά καλοφτιαγμένο παλάτι των βυζαντινών αυτοκρατόρων, το "παλάτιον του λιμένος του Εσπέρου" όπου ξεκουράζονταν οι βασιλείς στα εποπτικά τους ταξίδια στη Μικρασία και στις ανατολικές κτήσεις. Μόνο που τώρα στη θέση των σπαθάριων, των υπηρετών και των κουβικουλάριων βρίσκονταν αλαφιασμένοι άνθρωποι του λαού που 'τρεχαν όπως - όπως για να γλυτώσουν το βιός τους.

Οι βρυχηθμοί απ' τ' αφρισμένα στόματα των Οθωμανών έσκιζαν το χλωμό αγέρα με τη βία των πορωμένων θρησκευτικών λόγων του Μωάμεθ "θάνατος στους γκιαούρηδες, θάνατος στους αρνητές της πίστεως".

Ηταν η πύρινη σύνθεση φανατισμού και κατάκτησης που ξεπρόβαλλε απ' τα βάθη της Ασίας, έτοιμη να κατακάψει, να πνίξει και να εξαφανίσει για μία ακόμη φορά. Οι στρατιώτες έβγαζαν τους Ελληνες απ' τα σπίτια τους με το ζόρι και πέταγαν τ' αναμμένα τους δαδιά στα κρεββάτια, στις κάσες, στα έπιπλα και στα λεπτοΰφαντα χαλιά. Κι οι μαντρότοιχοι των καλοκτισμένων σπιτιών έχαναν γρήγορα τη φροντισμένη τους ασπράδα όσο οι φλόγες κάπνιζαν πάνω τους κι αποτύπωναν με τη μαυρίλα της πυράς την ασχήμια του τρόμου και της συντριβής. Ωρυόμενες γυναίκες έβγαιναν απ' τα βυζαντινά αρχοντικά με την εικόνα του Χριστού στα χέρια, άλλες με τα μωρά τους κι άλλες μ' ό,τι πιο πολύτιμο προλάβαιναν να σώσουν στη στιγμή.

Το πόρτο κι ολάκερη η χριστιανική συνοικία είχε τυλιχτεί σε μια τεράστια γλώσσα φωτιάς, θεατή ακόμα κι έξω, μακριά πολύ απ' τη θάλασσα. Οι Τούρκοι πεζικάριοι είχαν αποκλείσει τον ελληνικό μαχαλά απ' τα καπηλειά του Παρεμβολίτη σε μια διακριτική σύνταξη σ' όλη την οδό του Γρηγορά και συνέχιζαν το καταστροφικό τους έργο ίσαμε τα τείχη του λιμανιού στην Πύλη των Αετών όπου και βρισκόταν το παλαιό παλάτιον του Αυτοκράτορος. Οσοι απ' τους κατατρεγμένους κατοίκους βρέθηκαν στους δρόμους αμέσως ωθούντο απ' τους Οθωμανούς προς την Πύλη για να τους αποκλείσουν έξω από τα τείχη στην προκυμαία και να εξακολουθήσουν ανενόχλητοι την ολοκλήρωση της βίαιης μανίας τους.

Κάποιοι απ' τους καταστηματάρχες συγκρούστηκαν με τους πεζικάριους σ' έναν άνισο αγώνα. Οι στρατιώτες έβγαλαν τα ραβδιά τους και χτύπησαν αποφασιστικά. Μάταια παρακαλούσαν και ικέτευαν. Ο τσαουσμπάς Φαΐκ Σελίμ ήταν κατηγορηματικός. Δεν ζητούσε το κομμέρκιο[20] και το δασμό των Βυζαντινών αυτοκρατόρων. Γύρευε ολόκληρο το εμπόρευμά τους για να το καταστρέψει. Αυτές

[20] Φόρος, δασμός του Βυζαντίου της τάξεως του 1% ή 2% για ορισμένες πόλεις.

ήταν οι διαταγές, ρητές και αμετάκλητες.

Σε λίγο καίγονταν και τα ταμπάκικα. Η φωτιά χύμηξε πίσω απ' τ' ακραία δυτικά τείχη πάνω στις ξυλωσιές των βυρσοδεψών κι άρχισε να κατατρώγει ένα - ένα τα μισοφαγωμένα δοκάρια. Σύντομα οι φλόγες τύλιξαν και τα δέρματα και τ' αποξηραμένα τομάρια. Αμέσως η βαριά μυρουδιά ξεγλύστρησε απ' τις σωριαζόμενες σκεπές και ξεχύθηκε προς το λιμάνι για ν' ανακατευτεί μ' αυτήν της πυρκαγιάς των σπιτιών. Ομως σταθερά και σίγουρα παρέμεινε ατόφια και αδιαπέραστη. Ηταν αδύνατο να μείνει αναίσθητη απ' τους ξένους ναύτες των καραβιών του πόρτου που αντέδρασαν βήχοντας αηδιασμένοι.

Ηταν η οσμή του δέρματος εφιαλτική, η μυρουδιά της σάρκας που τους έσπασε τα ρουθούνια και τους προϊδέασε για κάτι απαίσιο και ίσως τραγικό. Πληρώματα και λοστρόμοι, καπετάνιοι, πολεμιστές και ναυτεργάτες βρίσκονταν όλοι στην κουπαστή και αντίκρυζαν το θέαμα με δέος. Αγνοούσαν ίσως την αφορμή όχι όμως και τα αίτια φυσικά μιας τέτοιας επιδρομής κι ενός διωγμού ολοφάνερα καταστροφικού.

Οι παλαίμαχοι κατέβαιναν εξακολουθώντας να τραγουδούν "Γιουνάν - Γιουνάν, άτιμοι Γιουνάν, τα λιοντάρια του Προφήτη θ' ανεμίσουν στα λάβαρα ξανά, κι οι τζιμήδες θα πνιγούνε στη θάλασσα".

Ο κόσμος συνέχιζε να ρέει δαρμένος και χτυπημένος προς την Πύλη των Αετών. Οι ψηλοί στύλοι πάνω στους οποίους στηρίζονταν τα επίχρυσα πουλιά παρέμεναν ανέγγιχτοι και κραταιοί.

Ενας στρατιώτης πέταξε μια πέτρα πάνω στους αετούς εκνευρισμένος και συνέχισε να σπρώχνει και να κλωτσά μαζί με τους άλλους. Ομως, όσο κι αν η τούρκικη φρουρά του Εσπέρου θα ήθελε να ξεσπαθώσει μια και καλή πάνω στα κορμιά των απίστων, ο τσαουσμπάς Σελίμ δεν το επέτρεπε. Η γραμμή της οθωμανικής διοικήσεως ήταν ξεκάθαρη. Μια καυτή επίδειξη δυνάμεως δίχως άσκοπους φόνους, μα συντριπτική ως προς την οικονομική αποδυνάμωση των Χριστιανών εμπόρων. Φωνές άρχιζαν να κατακλύζουν το λιμάνι. Ο κόσμος κατέφυγε στην προκυμαία σώζοντας ό,τι προλάβαινε στο πόρτο. Κι ο στρατός τριγυρνούσε ανάμεσα στα γυναικόπαιδα σ' όλη τη γραμμή του λιμανιού διασκεδάζοντας και γελώντας για τον τρόμο και την κατάντια των απίστων. Αλλοι τους έφτυναν και τους έβριζαν, άλλοι τους άρπαζαν το βιός και τους περιγελούσαν. Μα σπαθί δεν σήκωνε κανείς.

Ωσπου ξάφνου, οι ιαχές των Οθωμανών ιππέων που ξεχύθηκαν απ' τον κεντρικό δρόμο της Εζρά καθήλωσαν τους Τούρκους στρατιώτες που γύρισαν ξαφνιασμένοι. "Ποιός τους φώναξε αυτούς τους διαβόλους;".

Τα ξεθηκαρωμένα χατζάρια της φρουράς του Γιοσέφ Μουχτάρ αναδιπλώθηκαν απ' τα σφιγμένα χέρια και χτύπησαν αστραπιαία. Απρόσμενα οι δυνατοί θόρυβοι των αλογίσιων πετάλων πάνω στα πλακόστρωτα καλντερίμια ανακατεύτηκαν με τον υπόκωφο ανατριχιαστικό ήχο της αιμόκοφτης σπαθιάς πάνω στο ανθρώπινο σώμα.

"Θάνατος στους απίστους. Θάνατος στους Χριστιανούς", ούρλιαξε η φωνή του κεντρικού ιππέα με την ξαναμμένη όψη.

"Δεν μπορείτε. Οι διαταγές είναι διαφορετικές", φώναξε ο διοικητής των Τούρκων προσπαθώντας να τους εμποδίσει. Δεν έλαβε απάντηση. Τα χρεμετίσματα των αλόγων χύθηκαν στ' αυτιά του και οι σπαχήδες τον αγνόησαν ξεδιπλώνοντας με άφρη και λύσσα τα γιαταγάνια τους. Κάμποσοι εσκυντζίνοι[21] τον πλησίασαν για να σχηματίσουν έναν προστατευτικό κλοιό γύρω του.

"Εχω διαταγές να μην σφαγούν οι άπιστοι σήμερα. Μόνο να τους τρομάξουμε και να χαλάσουμε το βιος τους", επανέλαβε μ' επιτηδευμένη περηφάνεια που μάταια κάλυπτε τις κρυφές του ανασφάλειες ο τσαουσμπάς. Ο Γιοσέφ Μουχτάρ αν και ιεραρχικά κατώτερος αρνήθηκε να κατέβει απ' τ' άλογό του κι έφτυσε επιδεικτικά.

"Ο τσαουσμπάς Φαΐκ Σελίμ αγνοεί αυτό που έγραψε ο ουρανός και χάνει τον καιρό του με κείνα που γράφτηκαν στα φιρμάνια. Ο Μουφτής μας είναι νεκρός όμως, και μόνο αίμα ξεπληρώνει το αίμα". Τα σπαθιά των σπαχήδων ιππέων σηκώθηκαν στον αέρα κι επικρότώντας την άποψη του διοικητή τους κτύπησαν ρυθμικά τις μικρές στρογγυλές τους ασπίδες.

"Ο Σαντζάκ - μπέης δεν έδωσε άδεια ακόμη για σφαγές. Θα καταλάβεις τι σου λέω λοιπόν; Κανείς δεν ξεύρει ποιός σκότωσε τον Μουφτή. Αύριο μπορεί να 'χουμε άλλα νέα και να κτυπάς το κεφάλι σου. Γύρνα πίσω Μουχτάρ και πάρε πίσω τους σπαχήδες σου. Είμαι υποχρεωμένος να σε σταματήσω", είπε μάλλον χωρίς να το πιστεύει κατά βάθος.

"Οι άπιστοι σκοτώνουν τους ανθρώπους μας και συ μου λες αηδίες. Ο λαός μας έχει αγανακτήσει. Βγες στους μαχαλάδες μας και πες αυτά που λες σε μένα τώρα. Αντε λοιπόν!".

---

21 Τούρκοι πεζικάριοι

"Μη με βάζεις να υπερασπίζω τους απίστους. Στο ξαναλέω, έχω διαταγές. Περίμενε την απόφαση του σαντζάκ - μπέη κι εγώ πρώτος θα ορμήσω στα σκυλιά. Οχι όμως τώρα".

"Κάνε πίσω Φαϊκ Σελίμ γιατί θα ξεράσεις χολή απ' το στόμα σου", γρύλισε οργισμένος ο Γιοσέφ Μουχτάρ. "Μου 'ναι αδιάφορες οι διαταγές και τα φιρμάνια σου.Κάνε πίσω και τράβα τους εσκυντζίνους σου γιατί θα περάσουμε απο πάνω σας".

Ο τσαουσμπάς κατέβασε το κεφάλι του φοβισμένος και ταπεινωμένος. Κανείς άλλωστε δεν θα τολμούσε ν' αντιδράσει στη δύναμη των εκλεκτών ιππέων του Μουχτάρ που κάλπαζαν σ' όλη την επαρχία του Τεκέ αδιάφοροι για βούλες και διαταγές κι επιβάλλοντας μ' οργή το φονικό νόμο του Μωάμεθ. Ετρεμε όμως κι από εκνευρισμό για την ταπείνωση που δεχόταν από έναν κατώτερο.

"Κανείς δεν μπορεί να αγνοεί τη Σχεριάτ[22] όπως κι όποτε του καπνίσει", είπε και βημάτισε πίσω ανήμπορος για να συνεχίσει ακόμη πιο ξεψυχισμένα. "Ομως ο Καντιασκερής[23] θα σε κρίνει για την αυθάδεια και την απειθαρχία σου".

"Υρυιις![24]", γούρλησε ο Γιοσέφ Μουχτάρ και ανόρθωσε το άλογό του πάνω απ' τον σκιαγμένο αξιωματικό. Οι σπαχήδες επανέλαβαν βροντερά και ξεχύθηκαν με ακατανόμαστα ουρλιαχτά. "Ναι, τσαουσμπάς Φαϊκ Σελίμ", χλεύασε ο Μουχτάρ. "Αμε στον Καντιασκερή να κάμεις τα παράπονά σου και θα σας συγυρίσω και τους δύο μαζί, μη σε μέλλει", είπε και γέλασε γεμάτος ειρωνεία.

Οι ρυθμικές φωνές τώρα έφτασαν δίπλα τους. "Γιουνάν - Γιουνάν άτιμοι Γιουνάν, τα λιοντάρια του Προφήτη θ' ανεμίσουν στα λάβαρα ξανά κι οι τζιμήδες θα πνιγούνε στη θάλασσα". Η λάβα είχε πια ξεχειλίσει απ' τον κρατήρα του ηφαιστείου. Ο ποιητής απ' το Ικόνιο, που ρητόρευε στον καφενέ από μέρες, τρύπωσε στο πορωμένο τσούρμο των παλαίμαχων και κρύφτηκε δειλά μ' ατέρμονη προσμονή. Κοιτούσε προς τον Γκαρέμτα με θαυμασμό.

"Υρυιις", ούρλιαξε και πάλι ο Μουχτάρ, "Θάνατος στους Χριστιανούς".

Το αίμα κύλησε κάτω απ' τα πόδια του όχλου που μάταια αναζητούσε μια διέξοδο προς τη θάλασσα. Κανείς δεν μπορούσε ν' αντισταθεί. Τα κορμιά των γυναικοπαίδων σφάδαζαν στο έδαφος κάτω από

[22] Οι πολεμικοί νόμοι του Κορανίου
[23] Στρατοδίκης
[24] Εμπρός

ουρλιαχτά, καπνούς και ματοβαμμένα γιαταγάνια. Κι ο εξεφτελισμένος Φαϊκ Σελίμ κοιτούσε με φθόνο τον Γιοσέφ Μουχτάρ, τον Τούρκο με την οβραίικη καταγωγή να του δίνει μαθήματα μουσουλμανισμού. "Μέγας είναι ο Αλλάχ", ψέλλισε θυμωμένος.

Οι Ελληνες άδικα πάσχιζαν να γλυτώσουν κατευθυνόμενοι προς την προκυμαία του πόρτου. Αλλοι πνίγονταν κι άλλοι διώχνονταν απ' τους Ενετούς που δεν τους άφηναν να πλησιάζουν τα καράβια τους και να σωθούν. Οι Χριστιανοί της Δύσεως προτιμούσαν να μείνουν αμέτοχοι σε τούτη την αντιπαράθεση. Ισως κάποιοι να χαίρονταν κιόλας βλέποντας τους Βυζαντινούς να χάνουν τον πλούτο και τα τελευταία ίχνη της πολυπόθητής τους ευμάρειας. Τρόμος και φρίκη. Ο κόσμος δεν ήξερε πού να κρυφτεί. Κι όσοι ελάχιστοι από τους άνδρες τολμούσαν ν' αντισταθούν σωριάζονταν αμέσως κατάχαμα απ' τη φανατισμένη οθωμανική λεπίδα. Ο ήλιος γινόταν πιο λαμπρός, ολοένα και πιο φονικός, πιο ξεκάθαρος στη σφαγή που επραγματοποιείτο στα μάτια του.

Απ' την ανωφέρεια της Εζρά πρόβαλε ο στρατοδίκης συνοδευόμενος απ' τους φρουρούς της τάξης του βορεινού μαχαλά. Φαινόταν αναστατωμένος.

"Καντιασκερή μου, βλέπεις καντιασκερή μου!", γουργούρισε ηδονισμένος ο ποιητής απ' το Ικόνιο. Εσπευσε να του περιγράψει τα μαντάτα σαν πολεμικός ανταποκριτής.

"Ποιανού 'ναι αυτή η δουλειά, του Σελίμ μήπως;", ρώτησε κάπως άγρια ο στρατοδίκης. Την ίδια στιγμή οι σπαχήδες κάλπασαν σχεδόν από πάνω τους κυνηγώντας με ιαχές δύο νεαρές Χριστιανές που προσπάθησαν να φύγουν απ' το πόρτο.

"Του Μουχτάρ, του Γιοσέφ Μουχτάρ του αλαΐμπεη", διεβεβαίωσε με θαυμασμό ο ποιητής. "Ο Φαϊκ Σελίμ δεν είχε το κουράγιο ν' αναλάβει πρωτοβουλία".

Ο στρατοδίκης υπαναχώρησε. Το πρόσωπό του κοκκίνησε κι αμέσως έκανε νόημα με τρόπο στους φρουρούς του να σκορπιστούν. Διέκρινε από μακριά τον οργισμένο τσαουσμπάς Σελίμ να του γνέφει με τα χέρια μα έκανε πως δεν τον πρόσεξε. Πλαγιοβημάτισε σιμώνοντας τον ποιητή και κρύφτηκε πίσω απ' τον όγκο των παλαίμαχων.

"Να ποιοί 'ναι οι δαίμονες καντιασκερή μου. Να οι δαίμονες του πολέμου!", φώναξε τρίβοντας τα χέρια του ο άλλος.

"Ναι, ναι...", σιγομουρμούρισε ο στρατοδίκης αλλάζοντας απότομα διάθεση και τακτική. Στο νου του γυρόφερνε η σκέψη πως θα'

πρεπε τώρα να παρουσιάσει τα δρώμενα στον σαντζάκ - μπέη με πιο ευχάριστο τόνο. Αλλωστε η διαταγή ήταν του Τουρκοβριού κι όχι του Σελίμ. Σίγουρα, ναι. Στο συμβούλιο θ' άλλαζε στάση, θα εξυμνούσε τη γενναιότητα των Τούρκων ιππέων και θα στηλίτευε την πρόκληση των γκιαούρηδων.

"Ετσι σπαχήδες μου, έτσι, Οι ξανθιές και οι κοκκινομάλλες έχουν άλλη χάρη", φώναζε πάντα ο ποιητής.

"Είναι το δώρο του πολεμιστή", συμφώνησε ο καντιασκερής.

"Είναι τα ουρί του Εσπέρου. Σπαχήδες πρέπει να τα γεύονται κι όχι Χριστιανοί".

"Αλλά και κείνη η μελαχρινή με τα σκισμένα ρούχα. Εμένα μ' αρέσει πιότερο", ξεχάστηκε για λίγο ο στρατοδίκης κι ευθύς ξανακρύφτηκε απ' τη θέα του Σελίμ που του φώναζε συνεχώς για να τον προσέξει.

"Αφέντη μου, έχεις τους βαθμούς και τα προνόμια για ν' αποκτήσεις όποιο λάφυρο θέλεις", είπε κάπως σαν να ζήλευε ο ποιητής.

"Αχ, σκοτώθηκε", έκανε ο άλλος μ' ελαφρύ παράπονο. "Δεν έπρεπε ν' αντισταθεί".

"Λαχταριστά κορμιά. Τι σάρκες κι αυτές! Χα, κι αυτός ο θεός τους", γέλασε ειρωνικά. "Αλήθεια πού 'ναι να τους προστατέψει; Μόνο προσευχές και κλάμα είναι αυτοί οι Χριστιανοί. Ευτυχώς που τον πόλεμο τον άφησαν σε μας".

"Τι σάρκες!", επανέλαβε ο στρατοδίκης.

"Λευκές και κόκκινες απ' τις πληγές, ζωντανό ποίημα. Δεν είναι δαίμονες αυτοί οι Γιουνάν, έκαμε λάθος που το πίστευε ο παλαίμαχος φίλος σου, καντιασκερή μου, στον καφενέ. Οι Χριστιανοί είναι δειλοί, όλοι τους δειλοί. Και κείνοι, ίδιοι είναι", είπε κι έδειξε προς τα ευρωπαϊκά καράβια του πόρτου που παρακολουθούσαν αμέτοχα. "Θά 'θελα πράγματι να 'ξερα τι σκέφτονται τώρα. Μήπως τη σειρά τους;", χλεύασε πάλι. Ο στρατοδίκης παρακολουθούσε το δάχτυλο του ποιητή που 'δειχνε πέρα προς ένα συγκεκριμένο καράβι.

"Χάαα!", ξεπήδησε σαν υστερικό το χάχανο απ' το ξερό λαρύγγι του Ομάρ Γιουνάνκουρτ. Τα μακριά του μαλλιά σκεπάζονταν από ένα κατακόκκινο σαν αίμα φέσι ενώ το παχύ του μουστάκι έπεφτε στα σαγόνια του αγριεμένο απ' το θέαμα και τις ταυτόχρονες ταραγμένες σκέψεις που βασάνιζαν το μυαλό του. Βρισκόταν στο πλοίο των Βενετσιάνων αφεντικών του απομονωμένος και βουβός σ' έναν ουδέτερο απεχθή ρόλο που τον καθήλωνε στάσιμο κι ανίκανο ν' αντιδράσει. Ομως μαζί και κάποια εσώτερη γνώση που εμπόδιζε τα ετοιμοπόλεμα ένστικτά του για να ξεσηκωθεί και να χυθεί έστω και σίγουρα χαμένος στη μάχη. Οι Τούρκοι του Μουχτάρ έσφαζαν τους Ελληνες. Ξαναχαμογέλασε ειρωνικά για την απραξία των δειλών Βυζαντινών, την ίδια όμως ώρα που ένα καυτό μικρό δάκρυ μπόρεσε και ξεμύτισε στο σκαμμένο του μάγουλο. Από μακριά το δάχτυλο του ποιητή έμοιαζε να δείχνει ακόμα τον ίδιο, λες και τον σημάδευε άθελά του.

Οι σπαχήδες συνέχιζαν να φωνάζουν και ν' αναβοκατεβάζουν μ' απανωτές κινήσεις τα χατζάρια τους ολοένα όμως και περισσότερο ξεθυμασμένα. Η έλλειψη αντιστάσεως μετέτρεπε τη διένεξη σ' εύκολη σφαγή δίχως ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Εως ότου τα τούρκικα σπαθιά της φρουράς του Μουχτάρ κουράστηκαν να σφάζουν και οι ενσκυτζίνοι του Φαΐκ Σελίμ ανασυντάχτηκαν τάχα αποφασισμένοι σαν να επρόκειτο να διώξουν τους φονιάδες και να επιβάλουν την τάξη. Ηδη ο μισός πληθυσμός των εκδιωχθέντων χριστιανών βρισκόνταν στο έδαφος ανακατεμένος σε κατακόκκινους σωρούς πτωμάτων ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας.

Οι οδυρμοί είχαν πια ενωθεί σ' έναν μακρόσυρτο ανατριχιαστικό καημό καθώς μικρά παιδιά κλαίγοντας τραβούσαν μάταια τα φορέματα των νεκρών τους γονιών κι αλλού αλλοπαρμένες μανάδες έψαχναν τσιρίζοντας τα χαμένα τους μωρά. Πτώματα επέπλεαν στη θάλασσα που 'χε πάρει ένα χρώμα τούρκικου γαλάζιου ανακατεμένο με πορφύρα βυζαντινή.

Οι φλόγες είχαν κάπως καταλαγιάσει και χαμηλώσει. Ομως η φωτιά του ήλιου εξακολουθούσε να φανερώνει τη γυμνή εικόνα της φρίκης και οι φρέσκιες οσμές των κουφαριών αναμείχτηκαν με την καπνίλα των κατεστραμμένων οικειών και μαγαζιών. Κι οι παλαίμαχοι Τούρκοι, οι ηλικιωμένοι απ' τον καφενέ του Ρασίντ, συνέχιζαν να τραγουδούν μακάβρια, λες και το πάθος τους δεν χόρταινε με τίποτα.

Ο Γιοσέφ Μουχτάρ τράβηξε τα γκέμια του καθαρόαιμου αραβικού του αλόγου και το φουσκωτό μεταξωτό του παντελόνι τρίφτηκε στα πλευρά του ζώου πιέζοντάς το να οπισθοχωρήσει. Η αλμύρα του αφρώδους ιδρώτα του ζωντανού μούσκεψε τη φορεσιά του καθώς ένα ελαφρό μειδίαμα χαράκτηκε στην πονηρή κατευχαριστημένη του όψη. Κοιτούσε περήφανος, σχεδόν εκστατικά προς τη θάλασσα με τις νεκρές σωρούς κάτω απ' τις οπλές του αλόγου. Ο ήλιος καθρε-

πτιζόταν πάνω στα αιμοπότιστα νερά συνθέτοντας αμέτρητους χάλκινους ιριδισμούς κι ασημοπόρφυρες ανταύγειες που τις τρυπούσαν οι ζωηρόχρωμες σκιές των πτωμάτων της άπληστης για ψυχές επιφάνειας. Νικητής μιας άνισης μάχης, θριαμβευτής των πιο ανόσιων σχεδίων και ραδιουργιών χαϊδευε όλος λαγνεία και χυδαιότητα το λαιμό του ξαναμμένου του ζώου και κοιτούσε στο πέλαγος διεγερμένος με τα ρουθούνια ανοιχτά να ρουφάει άπληστα τη μυρωδιά του εύκολου αίματος.

"Γιοσέφ Μουχτάρ", του φώναζαν τρισευτυχισμένοι οι σπαχήδες και με ιαχές και ουρλιαχτά τον καλούσαν να καλπάσουν τ' άλογά τους στους κεντρικούς δρόμους της πόλης και να πανηγυρίσουν τη σφαγή των απίστων και τη χαρά της εκδίκησης.

Εκείνος εξακολουθούσε να κοιτά ασάλευτος στο πέλαγος με τη ματιά του αδιατάραχτη και σταθερή. Οι σπαχήδες της φρουράς τον φώναζαν και τον καλούσαν, ανέμιζαν τα γιαταγάνια τους και περίμεναν να τους οδηγήσει στο ξέφρενο πανηγύρι τους στον Εσπερο. Ηταν εκστασιασμένοι. Κανείς τους δεν μπορούσε να παρατηρήσει σε κείνη την θριαμβευτική τους ώρα την απότομη ανεξήγητη χλωμάδα του διοικητή τους που αδυνατούσε να τους απαντήσει.

Πέρα από την προκυμαία, η πυρακτωμένη ματιά του έπεφτε στην μακρινή βενετσιάνικη γαλέρα που στεκόταν καταμεσής στα νερά αδιάφορη για τα δρώμενα.

Και καθώς ο ήλιος αντιφέγγισε πάνω της τούτη η ματιά διασταυρώθηκε με δύο αστραφτερές χάντρες από γκρίζο γαλάζιο πάγο που φούντωσαν την απορία του και γέμισαν με ωχροκίτρινες ραβδώσεις χλωμάδας και παραξενιάς την αποσβολωμένη του μορφή. Να 'ταν, σκέφτηκε, αλήθεια ή ψέμμα η τρελλή του υποψία;

"Υρυιις", είπε και ξύπνησε, τραβώντας τα γκέμια προς τον πλακόστρωτο δρόμο της Εζρά. Ανοιξαν δρόμο μέσα απ' τα κατακρεουργημένα κουφάρια των νεκρών βυζαντινών και κάλπασαν πολεμόχαρα πάνω απ' τους εσκυντζίνους πεζικάριους του τσαουσμπάς Φαΐκ Σελίμ.

Ομως η παράξενη γυαλιστερή και αστραφτερή φωτεινότητα της ματιάς απ' το καράβι εξακολουθούσε να τον παρατηρεί μέχρι που τα κοκκινωπά βελούδα των φορεσιών των ιππέων ανακατεύτηκαν με τη γκριζάδα των καπνισμένων ερειπείων και χάθηκαν απ' τον επιβλητικό της ορίζοντα.

Ξεμάκραιναν οι θριαμβευτικές φωνές, άρχισε να υπερισχύει ο

μακρόσυρτος θλιβερός οδυρμός των νεκροζώντανων και των τραυματιών. Και το καυτό, μικρό δάκρυ απ' την πλευρά της γαλέρας φούντωσε, μεγάλωσε. Αρχισε να τρέχει προς τα κάτω βρέχοντας το μάγουλο μέχρι που μούσκεψε τα χείλη κι αλμύρωσε την άκρη τους. Ο ήλιος έκαιγε πια τυραγνικά...

***

Ο ντελάλης φώναζε με φωνή ραμμένη κι αποκαρδιωτική. Πού και πού σταματούσε για να μελώσει το λαρύγγι του με λίγο σερμπέτι δαμασκηνό που του πρόσφεραν οι ζαπτιέδες. Κι ύστερα πάλι με τόνο μακρόσυρτο και συνήθη ξανάρχιζε το ντελάλημα. "Ολοι στα σπίτια σας, όλοι στα σπίτια σας. Ο στρατός του Σουλτάνου θα βάλει την τάξη. Με διαταγή του σαντζάκ - μπέη, όλοι στα σπίτια σας...". Συνέχισε να περιφέρεται στα καλντερίμια του κέντρου κι ύστερα ανέβηκε πάνω απ' την Εζρά στα σύνορα των μαχαλάδων. Είχε σουρουπώσει κι η φωνή του εξακολούθησε να συντροφεύει το λιόγερμα όλο και πιο κατσουφιασμένη και δυστυχής. "Ο λαός του Αλλάχ να μην ακουμπήσει στο βιος των γκιαούρηδων. Ο στρατός του Σουλτάνου θα βάλει την τάξη. Οσοι άπιστοι γλύτωσαν να μην ξανανέβουν σ' άλογο, να μην τραβήξουν σκοινί καμπάνας, να μην φορούν ρωμέϊκα, και ξύλα να μην μαζέψουν για το χειμώνα..". Χάιδευε για λίγο το χαζοκούτελό του και διόρθωνε τα κατσαρά του γένεια που μάζευαν απ' τον ιδρώτα. Με μιας κοίταξε δίπλα του ενοχλημένος τη μικρή άμαξα που παράβαινε τον ορισμό του κι έστριβε πίσω απ' τον οβραίικο μαχαλά για ν' αποφύγει την οργή του. Ξεφύσηξε με γινάτι και προχώρησε πάλι προς τους έρημους δρόμους του Εσπέρου. "Με διαταγή του σαντζάκ - μπέη φούρνος ρωμέϊκος δεν θα ξανακαπνίσει κι οι καμινάδες θα γκρεμιστούν...", χρέφτηκε παρατεταμένα κι αργά. Επειτα, έστρεψε πίσω τη ματιά του μήπως τον αμφισβητούσε κανείς. Αλλά η μικρή άμαξα είχε χαθεί απ' τον ορίζοντα σαν μια ελάχιστη φωτερή σταλαξιά που πνίγηκε στο σκοτάδι.

"Είναι μικρό;", σκίρτησε κάπως δειλά ο ποιητής απ' το Ικόνιο προς τον παλαίμαχο σύντροφό του. Ο χωλός ήχος απ' τις κομμένες σκλήθρες των ξύλινων τροχών του κάρου ακολούθησε σαν αντίλαλος. "Είναι πολύ μικρό;", επανέλαβε με τον ίδιο περίεργο τόνο.

"Είναι", απάντησε ο άλλος και χτύπησε με το καμτσίκι του τα καπούλια των μουλαριών.

"Και το βρήκες εύκολα;"

"Ε, ναι, εσύ τι λες;"

"Σωστά", συμφώνησε ο ποιητής. "Φτάνει που δεν σε είδαν οι ζαπτιέδες".

"Μπα, αφού με είδαν", έκανε αδιάφορα ο παλαίμαχος.

"Σε είδαν; Και δεν σου 'παν τίποτα;"

"Ποιός να μου πει; Εκείνη την ώρα..."

"Δίκιο έχεις. Εκείνη την ώρα δεν μιλά κανείς. Μετά όμως απαγορεύεται. Θέλεις άδεια απ' τον εμίρη. Να, όπως τώρα δηλαδή".

"Μου 'πες πως ήθελες να 'ρθεις να δεις, τίποτ' άλλο έτσι;", σαν να θύμωσε ο παλαίμαχος. Ο ποιητής κατέβασε το κεφάλι και χάιδεψε αμήχανος το επίχρυσο κεντημένο τιρτίρι του σακακιού του. Καθώς εισχωρούσαν για τα καλά μες τον οβραίικο μαχαλά η φωνή του ντελάλη απομακρυνόταν κι οι απειροελάχιστες σκλήθρες των τροχών ξανακούστηκαν να παλεύουν με τα χαλίκια.

"Αφού θες κάτι δαιμονικό. Ετσι δεν είχες πει; Κάτι τέτοιο, κάτι για να γράψεις".

"Το 'πα το δίχως άλλο", έκανε ο ποιητής.

"Φοβάσαι το λοιπόν;"

"Οχι φωτισμένε μου άνθρωπε. Τωρα πια δεν υπάρχει κίνδυνος. Οχι".

"Εγώ πάντως νυστάζω, είμαι κουρασμένος. Αν δεν ήταν στη μέση ο παράς...". Ο παλαίμαχος έτριψε τα κόκκινα μάτια του και ξανασήκωσε τι βίτσα του βαριεστημένα.

"Είναι καλή η πληρωμή;"

"Τρακόσια ακτσέ, μπορεί και παραπάνω".

"Πολλά λεφτά", αναφώνησε έκπληκτος ο ποιητής.

"Αφού ο σαντζάκ - μπέης βαστεί τον πλούτο των Ρωμιών για λογαριασμό του... Κάτι να κάνω κι εγώ. Βλέπεις δικαίωμα στο πλιάτσικο έχουν μονάχα οι στρατιώτες. Δηλαδή τι; Να, ένα μικρό μερίδιο", απολογήθηκε κείνος.

"Και τι θα το κάμουν, ξέρεις; Καταλαβαίνεις για ποιό πράμα σε ρωτώ".

"Θα δεις", απάντησε μονόχνωτα.

"Αι, νιώθω πως εδώ στον Εσπερο θα φτιάξω ένα υπέροχο ποίημα. Θ' αναφέρω και σένα, στο 'ταξα στον καφενέ. Τι λες, είμαι καλός ποιητής;"

Ο άλλος τον κοίταξε μάλλον αδιάφορα.

"Ξέρεις, ε; Στην Ισταμπούλ και στη Ρούμελη οι Γιουνάν μας ειρωνεύονται πως είμαστε άξεστοι κι αμόρφωτοι που δεν φτάνουμε τους προγόνους τους. Μπρε πως την μισώ αυτήν τη φυλή. Παινεύονται πως όλα στον κόσμο είναι δικά τους".

"Πλησιάζουμε", τον ενημέρωσε ο παλαίμαχος συνθηματικά.

Διέσχισαν ένα απόμακρο σοκάκι με το χωμάτινο αποτύπωμα των βουρκόνερων σχεδιασμένο όμοια με το σκίασμα των ειδώλων τους. Ο παλαίμαχος τράβηξε μια ιδέα πιο πολύ τα γκέμια και το ζύγι των μουλαριών έκοψε κάπως το ρυθμό του. Η νύχτα αγάλι - αγάλι έπεφτε βαρύτερη σκεπάζοντας την πορεία τους. Κόντευαν να φτάσουν στο τέρμα του οβραίικου μαχαλά κοντά στ' ανατολικά τείχη της πόλης.

"Παράξενη συνοικία", διαπίστωσε ο ποιητής.

"Εδώ;", χασκογέλασε ο άλλος. "Σάμπως πατάει κανείς;"

"Εχει πράγματι κάτι το περίεργο. Κουραστική μέρα πάντως. Νιώθω ζαλαντωμένος".

"Στάσου, μην μιλάς πια", τον έκοψε ο παλαίμαχος. "Φτάσαμε".

Εφερε τα χαλινά μέχρι το στήθος και το κάρο σταμάτησε στο τέλος του στενού δρομάκου απ' όπου μια σκοτεινή σήραγγα ξεκινούσε προς το βάθος. Πήδηξε αμέσως απ' τη θέση του και βρέθηκε με μιας στην αφετηρία της σήραγγας. Στάθηκε κει ορθός και περίμενε αμίλητος. Οι ποιητής μύριζε μια ιδιαίτερη οσμή που 'μοιαζε με φουσκί. Αλλά δεν άκουγε τίποτα, σχεδόν τίποτα. Οξω από κάτι σκυλιά που γάβγιζαν φοβισμένα, η ησυχία είχε μάλλον επιβληθεί.

Ξαφνικά κάτι έτριξε απ' το βάθος της σήραγγας, κάτι σαν βήμα. Αδύνατος σαν σκέλεθρο πρόβαλε προσεκτικός ένας μεσόκοπος Οβραίος του μαχαλά που λύγισε τη μέση του σαν να υποκλινόταν. Είχε το ύφος ενός ανθρώπου ζάβαλη και φουκαριάρη. Τα μάτια του όμως έλαμπαν κι ήταν γεμάτα προσμονή.

"Καιρούς και ζαμάνια", έκανε με τρέμουλο και χουχούλιασε τη φούχτα του προτού την τρίψει με την άλλη του παλάμη.

"Αμα είναι να γίνει το πράμα κάνει και καιρούς", απάντησε ο Τούρκος.

"Χι, χι", γουργούρισε ο άγνωστος. "Ναι, άμα είναι να γίνει".

"Για τον παρά κανόνισα, πήρα τα μισά. Αύριο τα υπόλοιπα".

"Ξέρεις εσύ, αρκεί να' ναι όπως πρέπει. Δεν είναι;", ρώτησε πονηρά.

"Πολλά λέμε. Μήπως μ' έχεις για ψεσινό;"

"Καλά, καλά. Πάντως εσείς χορτάσατε τόσο, που τούτα είν' αστεία για λόγου σας".

"Εμείς πολεμούμε. Εσείς πληρώνουτε".

"Πού το 'χεις;"

"Πίσω". Ο παλαίμαχος έγνεψε στον ποιητή, που παρακολουθούσε βουβός, να τον ακολουθήσει. Ζαλικώθηκε στους ώμους το μικρό κρασοβάρελο που κουβαλούσαν στην άμαξα και βάδισε προς τη σκοτεινόχρωμη γαλαρία πάντα πίσω απ' τον αδύνατο Οβραίο. Σιγά - σιγά ένιωθαν πως κείνη η παράξενη σιγαλιά οπισθοχωρούσε αφήνοντας τη θέση της σ' ένα απροσδιόριστο κουβεντολόι που πήγαζε απ' το βάθος. Ο ποιητής άφησε μια φουσκαλίδα κρύου ιδρώτα να κυλήσει απ' το μέτωπό του πάνω στη χοντροκομμένη του μύτη. Ενα ρίγος τον διαπέρασε αμέσως μετά, όταν στο τέρμα της μουχλιασμένης σήραγγας, τους ανάμενε μια δολερή φωταψία από παραταγμένες φουφούδες, γύρω - γύρω από 'να απαπάντεχο ξέφωτο που 'μοιαζε μ' αρχαία αγορά. Νόμισε τώρα πως η ζέστη ολοένα κι αυξανόταν, πίστεψε πως γινόταν αποπνιχτική.

"Λέμε να κάτσουμε και μεις", είπε ο παλαίμαχος κι άφησε προσεκτικά το μικρό βαρέλι στη μέση της πλατείας. "Δεν θα ενοχλήσουμε". Να, εκεί στην άκρη θα σταθούμε".

"Μπρε σεις οι Τούρκοι δεν χορταίνετε καθόλου", φουρφούρισε πάλι τρεμουλιαστά. Παράτησε τη συντροφιά τους κι έπεσε με τα μούτρα πάνου απ' το βαρέλι. Ο ποιητής είχε ήδη αποτραβηχτεί στην άκρη προς την έξοδο της σήραγγας και παρατηρούσε τους θαμώνες μέσα από τις λίθινες σχισμάδες. Ενα γυναικείο μπουλούκι βρισκόταν απέναντι με την πλάτη στα παλιωμένα τείχη μ' ακουμπισμένα τα δάχτυλά του πάνω στ' αποκρυφιστικά σχέδια και μουρμούριζε συριχτά χουγιάζοντας το βαρέλι. Μία άλλη ομάδα ανδρών στεκόταν σιμά στον κοκκαλιάρη που τους υποδέχτηκε στον πέτρινο στύλο αδημονώντας να τους αποκαλύψει το περιεχόμενό του. Φορούσαν τσουράπια που 'πιαναν τα σαλβάρια τους στους αστραγάλους κι απ' τη ζώνη τους κρεμόταν γύρω - γύρω στη μέση τους μια μικρή ποδίτσα δεμένη με μάλλινο χράμι. Τώρα ο ποιητής οσμιζόταν την έντονη μυρουδιά των λιβανιών που σκόρπια βρίσκονταν στις πονηρές φουφούδες, ανάκατη με μια υπόνοια σκιλλοκρόμυδου.

"Τί 'ναι τούτο το μέρος;", έκανε γιομάτος περιέργεια.

"Είναι τ' οβραίικο νεκροταφείο", απάντησε ο παλαίμαχος.

"Και τούτοι δω, γιατί 'ναι έτσι ντυμένοι;", είπε κι έδειξε προς τον

καμπούρη που πλησίαζε το βαρέλι με τη μικρή του σπάθη.

"Αυτός εκεί, ο πιο γέρος είναι ο ραββίνος", είπε με τρόπο. "Κι' αυτός με το μαχαίρι είναι ο Αρχι - Τέκτονας, ο Ελιέζερ, ο αρχηγός των Μασώνων".

"Εχω ακουστά γι' αυτούς", μίλησε κάπως έκπληκτος ο ποιητής. "Εχω ακούσει πως είναι και στην Αττάλεια, στ' Οβραιόκαστρο του Τσιφούτ - Καλεσί".

"Ναι, είναι σαν σοφοί", είπε αόριστα ο άλλος.

"Μήπως είν' αιρετικοί σαν μερικούς ντερβίσηδες;"

"Δεν ξέρω, είναι πάντως σπουδαίοι στον Εσπερο", παρατήρησε με νόημα. "Μα τι έχεις;".

"Τσίμπα με μπρε, τσίμπα με. Φτούνος με την κουκούλα δεν είναι ο στρατοδίκης μας; Οχι, πες μου μπρε, αυτός δεν είναι;"

"Πάψε, αυτός είναι, δεν το 'ξερες; Είναι κι άλλοι, δεν πάει ο νους σου".

"Κι αυτός Μασώνος είναι;"

"Ισως. Στον Εσπερο πάντως το σαράϊ τάχει καλά μ' αυτούς και τους σέβεται. Αυτό είναι όλο".

Ο ποιητής κόπασε τις ερωτήσεις κι απόμεινε να κοιτά ανασκουμπωμένος. Ο καμπούρης με τη μαχαίρα κάτι ψιθύρισε στον κοκκαλιάρη και κείνος του βάστηξε το κρασοβάρελο. Ο ίδιος τοποθέτησε την άκρη της σπάθης στην ξύλινη τάπα και μόχλευσε με τρόπο. Αμέσως άνοιξε κι έχωσε μέσα το χέρι του με βουλιμία. Το 'βγαλε όξω μαζί μ' ένα μικρό Ελληνόπουλο, τέσσερων χρονών, που 'ταν δεμένο και φιμωμένο στο στόμα. Ο κοκκαλιάρης πλησίασε με μια βίκα και τράβηξε το βύσμα της. Μύρισε τσαγγίλα απ' το παστωμένο λάδι την ώρα που οι Οβραίες βάραγαν εκστασιασμένες τα γαλαροκούδουνα. Εχυσε το λάδι της βίκας πάνω στο τρομαγμένο Ελληνόπουλο κι άρχισε να τ' αλείφει τελετουργικά. Στο τέλος ζωγράφισε με το δάκτυλο την εξάλφα πάνω στο μέτωπό του και το βάστηξε απ' το λαιμό. Το μικρό στεκόταν βουβό κι ακίνητο πιάνοντας τη φουφούλα του με φόβο και κοιτώντας πάντα το έδαφος.

Η ομήγυρη άρχισε να ψέλνει γύρω από 'ναν τρίποδα. Οι γυναίκες ανακάτευαν μία σούπα σαν τσορβά από έντερα με μια τρυποχουλιάρα σ' έναν μεγάλο κατάμαυρο τέτζερη. Μετά ακούστηκε να βροντά η μικρή σαπισμένη πόρτα με τις σιδερόβιδες κι οι μπρούτζινοι κρίκοι της αναπήδησαν στην άκρη του τείχους. Ανοιξαν οι γυναίκες κι εμφανίστηκε μια παρέα νέων Οβραίων μ' έναν μουσουλμάνο

φορτωμένη μ' ένα μεγάλο τσουβάλι.

"Πότε, πότε;", ρώτησε με μάτια αδηφάγα και μοχθηρά ο ποιητής.

"Τώρα, κοντά. Κάτι περίμεναν, κοίτα".

Η νεοφερμένη παρέα ήρθε κι έστησε ένα μεγάλο τσεγγέλι στον πέτρινο στύλο δίπλα απ' τον μικρό. Οι άλλοι συνέχιζαν να ψάλλουν. Ο καμπούρης άρχισε να διαβάζει απ' το βιβλίο της Σολωμονικής. Ο ραββίνος ήταν πάντα καθιστός κι ευλογούσε με το χέρι του. Πότε - πότε οι γυναίκες πέταγαν σκορδοστούμπια στον τσορβά του τέτζερη χουγιάζοντας και σκορακίζοντας στα κομμάτια του θανατά το Ελληνόπουλο. Στο μεταξύ ο αποστεωμένος πραματευτής είχε πιάσει τ' άδειο κρασοβάρελο και του κάρφωνε μικρές - μικρές πρόκες απ' έξω προς τα μέσα.

"Γιατί το κάμει αυτό;", ρώτησε πάλι ανυπόμονα ο ποιητής.

"Θα βάλει πάλι μέσα το ρωμιόπουλο, θα κλείσει το βαρέλι και θα το τσουλήσει. Οσο θα τσουλάει το βαρέλι τόσο θα ματώνει ο μικρός. Στο τέλος θα τ' ανοίξουν, θα μαζέψουν το αίμα κι απ' αυτό, άλλο θα ρίξουν στο λεβέτι για να πιούν, κι άλλο θα κρατήσουν για να το βρέξουν στο ζυμάρι τους". Κοίταξε δίπλα ερευνητικά και χαμήλωσε τον τόνο της φωνής του. "Κατάλαβες;".

"Τι 'ναι αυτό; Εθιμο;", έκαμε κι ο άλλος επίσης συριχτά.

"Λένε πως είν' αρχαίο. Στο 'πα και στον καφενέ. Οι Ελληνες είναι δαίμονες. Είχαν σκοτώσει παλιά πολλούς Οβραίους. Στη Μπαρμπαριά, στην Οξύρυγχο, στην... Αλλά κι οι Οβραίοι δεν σκότωσαν λιγότερους απ' αυτούς τους δαίμονες".

"Εμένα μου φαίνονται τούτοι πιο δαίμονες απ' τους Γιουνάν. Αλλά καλύτερα. Πότε θα του βγάλουν το σκότι και τα πλεμόνια;"

"Οχι ακόμα, πρώτα θα ψήσουν το ψάρι".

Η συντροφιά των Οβραίων με τον Μουσουλμάνο άδειασε το τσουβάλι και ο τόπος γιόμισε βρωμιά. Ενα σκεβρωμένο δελφίνι φάνηκε στ' οπτικό τους πεδίο καθώς οι νεοφερμένοι το 'πιασαν όλοι μαζί με τα σκοινιά και το κρέμασαν απ' το τσιγγέλι. Αμέσως άναψαν γύρω του φωτιά κι απομακρύνθηκαν προς τη μεριά των γυναικών. Ο ποιητής έπιασε τη μύτη του.

"Πάνε μέρες που 'ναι ψαρεμένο. Δε νομίζεις;"

"Οι Μασώνοι ζητούν δελφίνι, φρέσκο ή όχι. Φτάνει να 'ναι δελφίνι".

"Αλλο κι αυτό", έτριψε το πηγούνι του ο συνομιλητής του.

"Πώς να στο πω, είναι σαν να σκοτώνουν τους Θεούς των Γιουνάν, κάπως έτσι. Το δελφίνι είναι οι ίδιοι οι Γιουνάν στη θάλασσα. Το 'χουν για ιερό ψάρι, κατάλαβες;"

"Πόσοι λαοί τα 'χουν με τους Γιουνάν", επαύξησε ο ποιητής κι έστρεψε το πρόσωπο αηδιασμένος. Η βρωμιά του σαπισμένου κήτους απλώθηκε γύρω ανάκατη με την απαίσια τσίκνα. Το μικρό υποψήφιο θύμα είχε πέσει στα γόνατα ξεσπώντας σ' αναφιλητά. Οι Μασώνοι συνέχιζαν να ψέλνουν κι ο κοκκαλιάρης κάρφωνε αδιάκοπα το βαρέλι.

"Τούτο πάντως είναι δηλητήριο σκέτο, ψιακί", παρατήρησε ο παλαίμαχος.

"Το ψάρι θα λειώσει, ο μικρός θα ματώσει και γω θα γράψω. Επιτέλους, να κάτι δαιμονικό. Μα τον Αλλάχ, αυτό δεν το περίμενα διόλου. Τι πόλη κι αυτή!".

"Πολλοί Μουσουλμάνοι αδελφοί λένε την ίδια κουβέντα με σένα", έκανε ζαρώνοντας το κούτελο.

"Πράγματι, ο Εσπερος είν' απερίγραπτος. Εδώ δεν είναι οι άζαπες και οι εσκυντζίνοι πάνω απ' τους γκιαούρηδες, Τουρκομάνε μου. Εδώ είναι το Ισλάμ πάνω απ' τα φαντάσματά τους. Εδώ, να μου το θυμηθείς αυτό, εδώ γίνονται μάχες νεκρών".

"Πράγματι είσαι ποιητής", είπε μισοθαμπωμένος ο παλαίμαχος.

Το δελφίνι συνέχισε να λειώνει. Η βρώμα σηκώθηκε πάνω απ' το νεκροταφείο και με τούφες πυκνές νέφωσε σιγά - σιγά τον χώρο όξω κι απ' τα τείχη. Οι Οβραίες συνέχιζαν να βαρούν τα τροκάνια και τα γαλαροκούδουνα και οι Μασώνοι άρχισαν τώρα να προσεύχονται σε θεότητες άγνωστες και πονηρές. Κάποιοι από δαύτους τραγουδούσαν στο Σολομώντα. Υστερα, έπιασαν από μια μικρή σπάθη ο καθένας και κίνησαν περπατώντας γύρω - γύρω απ' τον πέτρινο στύλο σιγομουρμουρίζοντας και κρούοντας τα ξιφίδια τους ρυθμικά. Ο χώρος απέπνεε μια σπάνια αθλιότητα που ερέθιζε στο έπακρο τον ποιητή. Ακούγονταν φράσεις για την Αίγυπτο, για την Ιερουσαλήμ, για μια μεγάλη θεά - μητέρα, για παράλογα μυστήρια, για υπόγειες στοές και κατακόμβες. Η μαγική τελετή είχε φουντώσει. Αντλούσε ισχύ απ' τ' αυξανόμενα νέφη της τσίκνας και τα σκόρπια μυρωδικά.

Ο ποιητής άφησε τη σκέψη του ελεύθερη να ταξιδέψει. Το μικρό ελληνόπουλο έκλαιγε τώρα δυνατά μα δεν τον ενδιέφερε. Σκέφτηκε, ένιωσε. Οι Παράδεισοι θα 'ναι γεμάτοι ουρί μα εγώ νομίζω πως θα 'ναι γυναίκες δαιμόνισσες. Λένε πως θα 'χουν ποτάμια από μέλι, μα γω θαρώ πως θα 'ναι χείμαρροι αίματος. Μια στιγμή. Μήπως ζω σ' έ-

ναν παράδεισο; Σήμερα πνιγήκαμε στο αίμα, τώρα πάλι ευλογούμε το αίμα. Μα κι οι Γιουνάν ακόμη στο αίμα πιστεύουν, στο αίμα της φάρας τους. Θέλουν λένε να μείνουν ανόθευτοι. Τους Οβραίους δεν τους πειράζει το ξένο αίμα, πάλι ίδιοι θα 'ναι. Εμάς δεν μας ενοχλεί, έχουμε ξένο αίμα μέσα μας, μα πάλι Τούρκοι είμαστε. Τι ξεχωριστό θέλει να 'χει τούτη η φυλή για το αίμα το δικό της; Αλλάχ! Πόσο τους μισώ. Με κυριεύει η σκέψη πως ακόμη και στον παράδεισο θα κολυμπάμε στα ποτάμια με το αίμα τους. Οχι, φτάνει, βουτήξαμε σ' αυτήν τη ζωή, δεν θέλουμε και στην άλλη. Φτάνει λοιπόν, φτάνει, φτάνει, φτάνει...

"Γιαχωβά, Γιαχωβά!", ούρλιαξε μια φωνή σκίζοντας το νυχτερινό ουρανό. Κι ύστερα ακολούθησε κι άλλη, ίδια κι απαράλλαχτη, πιο μετά κι άλλες πολλές δίχως σταματημό. Ολόκληρος ο χώρος έβριθε από φωνές, οι γυναίκες τσίριζαν αλαφιασμένες και μάτωναν τα μάγουλα με τα νύχια τους. Οι Μασώνοι πέταγαν τα ξιφάκια τους κι έλυναν τρομαγμένοι τη μάλλινη τσέργα απ' το ζωνάρι τους. Ο ποιητής ξύπνησε απ' τα ταξίδια του νου του, με καρδιά σκιρωμένη και σφιχτή.

"Τι τρέχει;", χοχλάκισε φοβισμένος προς τον παλαίμαχο σύντροφό του.

"Εκεί", έδειξε κείνος προς τον καιγόμενο δέλφινα την ώρα που ένα σκυλόψαρο εξείχε και κρεμόταν μισοκαμμένο απ' την κοιλιά του.

"Αλλάχ!", βρούχηξε ο ποιητής. "Ενας σκυλοδόντης στο σκεμπέ του δελφινιού. Αλλάχ!" Και στη στιγμή πάνω, ένας άνδρας έτρεξε πάνω στον πέτρινο στύλο κι άρπαξε το μικρό Ελληνόπουλο. Μέχρι να καταλάβουν όλοι τι 'χε συμβεί και να συνέλθουν απ' τον άξαφνο πανικό, ο άντρας πήδηξε πάνω στη μισοσαπισμένη πόρτα των τειχιών και με το παιδί στην πλάτη εξαφανίστηκε απ' το νεκροταφείο. Το καρφωμένο με τις πρόκες βαρέλι έχασκε τώρα άδειο να προσμένει μάταια το θύμα του...

Οι Οβραίοι της μυστήριας πλατείας, τώρα θρηνούσαν φανερά σκιαγμένοι και απορημένοι για το αναπάντεχο συμβάν. Γρήγορα - γρήγορα άρχισαν να σκορπίζουν στα γειτονικά σπίτια του μαχαλά για να μην βιώσουν πλέον το απρόσμενο κακό. Ο τέτζερης είχε γείρει και το έδαφος του νεκροταφείου γέμισε απ' τα έντερα των ζώων που 'βραζαν στον τσορβά. Η οσμή του χώρου διατηρούσε πάντα την αφόρητη πτυχή της. Στο τέλος, και καθώς το σκεβρωμένο δελφίνι μαύρισε για τα καλά, το καρβουνιασμένο πια σκυλόψαρο απόπεσε στη βάση του στύλου. Μια Οβραία έσκουξε πως το σημάδι ήταν κακό.

"Ποιός το περίμενε τούτο;", έκανε ο παλαίμαχος καθώς διέσχιζε με το σύντροφό του την σκοτεινή γαλαρία προς το βρώμικο σοκάκι.

"Η κοιλιά του ψαριού. Χμ... αλλόκοτο. Κι όμως υπάρχει μια ιστορία των Γιουνάν για μια ξύλινη κοιλιά στην Τροία. Για μια κούφια κοιλιά σ' ένα ξύλινο άλογο...", ψέλλισε ο άλλος.

"Ποιός να το περίμενε;", ξανάκανε ο παλαίμαχος μπαϊλντισμένος.

"Μα καλά, αυτός ο άντρας που γλύτωσε το ρωμιόπουλο δεν ήταν Μουσουλμάνος; Οχι, πες μου, δεν ήτανε Τούρκος;", μουρμούρισε δίχως να καταλαβαίνει ο ποιητής.

"Ετσι νόμιζα κι εγώ στην αρχή. Τον πέρασα για ψαρά".

"Αλλά; Δεν ήτανε ψαράς;

"Οχι, Ζεϊμπέκος ήταν. Δεν είδες που το δέρμα του ήτανε λευκό; Ημουνα βλάκας που δεν το κατάλαβα απ' την αρχή. Κι όμως, φορούσε κεφέ στο κεφάλι κι είχε πολλά φέσια μαζί. Αμ΄το σαλβάρι του δεν το 'δες; Ηταν κοντό μέχρι τα γόνατα. Οι Ζεϊμπέκοι είναι μουσουλμάνοι αλλά δεν είναι Τούρκοι, είναι Γιουνάν. Κι είναι κι αποστάτες".

"Μου θυμίζεις αυτά που έλεγε ο τσαουσμπάς Σελίμ στον καφενέ - όποιος είναι Γιουνάν, είναι Γιουνάν και τίποτα άλλο", έβηξε ο ποιητής.

"Εγώ ξέρω πως είναι δαίμονες κι αυτό μου φτάνει", ξέβρασε τη χολή του ο παλαίμαχος κι ανέβηκε στην άμαξα για ν' απομακρυνθεί. "Γύρευες κάτι δαιμονικό για να εμπνευστείς; Ετσι δεν ήθελες;", είπε σχεδόν σιχαμένος κι έπιασε τα γκέμια των μουλαριών. "Αϊντε, τι με κοιτάς, δεν θ' ανέβεις;".

Ο ποιητής απ' το Ικόνιο τον παρακολουθούσε αμίλητος και χλωμός. Θα ήθελε πολύ να του πει τη γνώμη του για το συμβάν. Ισως ο παλαίμαχος φίλος του να 'παυε να θεωρεί τόσο δαιμονισμένους τους Ελληνες αν του εξηγούσε αυτό που πίστευε. Πως δηλαδή το δελφίνι ίσως να 'ταν ραμμένο στην κοιλιά του με χορτόσκοινο που αργότερα έλειωσε πονηρά απ' τη φωτιά, ίσως να 'χανε βάλει το μικρό σκυλόψαρο επίτηδες στα σπλάχνα του, ίσως εκείνος ο ανύποπτος μέχρι πριν Ζεϊμπέκος... Ομως ούτε καν το επιχείρησε, ούτε που τόλμησε να ξεστομίσει το παραμικρό. Ο παλαίμαχος τον αντίκρυζε με μάτια άλικα και φονικά.

"Οχι, σ' ευχαριστώ φωτισμένε μου φίλε. Προτιμώ να περπατήσω. Οι ζαπτιέδες δεν θα μ' ενοχλήσουν. Είμαι ξένος στην πόλη σου και θα καταλάβουν πως δεν ήξερα τα ζακόνια σας. Καλή σου νύχτα", είπε τέλος τρεμουλιαστά.

Κατόπιν και καθώς ακουγόταν ολοένα και πιο μακρινή η πάλη των ξύλινων τροχών με τα χαλίκια, έστρεψε τα μάτια του στον ουρανό και παρατήρησε τ' αστέρια. Μεγάλη η μέρα τούτη που μας χάρισες Αλλάχ. Πόσο μεγάλη! Οι άπιστοι γίνηκαν λιγότεροι. Οι άπιστοι... Τι περίεργη λέξη κι αυτή, ξανασκέφτηκε και κοντοστάθηκε κατσουφιασμένος. Κι όμως είναι αλήθεια, έχει μέσα της κάτι το δαιμονικό!

***

Γιατί πάντα εξομολογούμαι τις νύχτες;

Παρατηρώ τις πολύχρωμες μπαντιέρες στα κοντάρια μας που στέκουν απανέμιστες και νωθρά κρεμασμένες. Οι ήχοι των λυρών, των τυμπάνων και των σαλπιγγών πνέουν ανάμεσά μας, αλλά αδυνατούν να τις φουσκώσουν και να τις κάμουν να φτερουγίσουν. Αύριο ξημερώνει 24 Ιουνίου, του Αγίου Ιωάννου, λαμπρή γιορτή για τους Ιωαννίτες. Και σήμερα, βραδύς, 23, είναι η νύχτα της γιορτής της Φωτιάς. Όλοι σηκώνονται στον εξώστη και χορεύουν το Χορό των Ιπποτών. Γύρω - γύρω ενώνουν τα χέρια και τραγουδούν, ενώ ο Μάγιστρος με το Μαρεσάλο, που 'ναι δεξιοτέχνες, ιππεύουν τ' άτια τους στο κέντρο του κύκλου και τ' άλικα καραπασόνια, που ντύνουν τα ζώα, σέρνουν τα κρόσια τους, τα φουντωτά, στ' αλυσιδωτά θωράκια των χορευτών του Τάγματος.

Μεγάλη νύκτα! Ο αστρολόγος ανοίγει τα χέρια σα ν' αγκαλιάζει μυστικιστικά τον έναστρο ουρανό - καλά, κι ένα παιδί ακόμα ξέρει πως η θρησκεία του Αγίου μας Σταυρού αντικατέστησε με τη Γιορτή του Ιωάννου τις παγανιστικές γιορτές του Ηλιοστασίου των Δρυΐδών. Οι νεαρές Φραγκοπούλες του νότιου μπούργκου σκαρφαλώνουν με θράσος στα κιγκλιδώματα και χαζεύουν ξεμωραμένες τους πορφυρούς σταυρούς στους χρυσόμορφους μανδύες. Οι ιερείς συζητούν πιο πέρα σα να ρυθμίζουν τη μουσική. Παιγνιδίζουν οι δαυλοί και το τρεμουλιαστό τους φως μοιάζει με τις άξαφνες μαρμαρυγές ενός εκδικητή αγγελάρχη, ενός ψυχοπομπού...

"Ψυχοπομπός!", σκούζει πίσω απ' τις πολεμικές μηχανές, στα μαγκονάρια, ο καγκελοφρύδης αλχημιστής, κι ο αστρολόγος τον πλησιάζει εκστατικός.

"Πώς;"

"Ναι, ψυχοπομπός! Το στοιχειακό, που θα ερμηνεύσει το κλειδί που ψάχνουμε, είναι κάτι σα ψυχοπομπός".

"Μια χοάνη στο παρελθόν", παρατήρησε θαρρευτά ο αστρολόγος.

"Μια χοάνη στο μέλλον", τον διόρθωσε. "Με μια ιδιότητα που θα κλείσει τη φόρμουλα για τη "lapis exillis"", τη φιλοσοφική λίθο".

"Δηλαδή;".

"Δηλαδή, δεν φτάνει η ανεύρεση του "κλειδιού". Απ' τον τρόπο που θα βρεθεί κι απ' αυτόν που θα τον βρει, εμείς θα βγάλουμε τα συμπεράσματά μας".

"Raptus daemonorum[25]", έγρουξε ο αστρολόγος.

---

[25] Αρπαγή των δαιμόνων

"Είμαστε κοντά σε μια λίθο αθανασίας", χοχλάκισε ο αλχημιστής, "τώρα κοντά, σ' αυτές τις μέρες".

Και τα συνεχή παιχνιδίσματα των άξαφνων λάμψεων του φανταστικού μου αγγελάρχη, νόμισα τώρα πως αποκτούσαν σάρκα και οστά. Σαν το πύρινο ερπετό των καμπαλιστών, σαν το φτερωτό δράκο των αλχημιστών. Εκρωζε με τη μουσική της γιορτής, φτερούγιζε με τις παντιέρες των κονταριών που τώρα άξαφνα φουσκώσανε και ξεδιπλώθηκαν στον απρόσμενο αγέρα, και χόρταινε με τα λαχταριστά κορμιά των νεαρών κοριτσιών που σκαρφάλωναν στα δόντια του, στα αιχμηρά κιγκλιδώματα του κάστρου... Ποιός είχε πει ότι τα πάντα, γύρω μας, είναι η ανάσα του δράκου;

Φουντώνει η γιορτή της φωτιάς, και γω, σα να χάνω, νοιώθω, τις αισθήσεις μου. Εκτός απ' την όσφρηση, αυτή τη διατηρώ. Μπορώ και μυρίζω την ταξιδιάρικη, μακρινή οσμή, αυτή τη φορά όμως όχι της καβαλλίνας, αλλά του πικράλμυρου, χυμένου αίματος που χυμά χυδαία στα ολάνοιχτα ρουθούνια μου.

Ω Σούφι! Το κρασί καθαρίζει
ύστερα από σαράντα ημέρες
κι ο άνθρωπος πρέπει να γίνει
Σολομών πριν χρησιμοποιήσει
το μαγικό του δακτυλίδι

Χαφίζ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑ

ΤΗΝ επομένη το απόγιομα οι καπνοί είχαν καταλαγιάσει πάνω στ' αποκαΐδια. Κανείς ωστόσο απ' τους Ελληνες που γλύτωσαν δεν τολμούσε να ξεμυτίσει. Κρυμμένοι στις αποθήκες και στα κελλάρια φύλαγαν τις οικογένειές τους προσδοκώντας να ξεσπάσει πια η μπόρα και να επιβιώσουν. Οι μουσουλμάνοι έθαψαν τον Μουφτή τους με τις πρέπουσες τιμές κι ο νέος Μουφτής, που 'ρθε απ' την γειτονική επαρχία του Μεντεσέ ακριβώς απέναντι απ' τη Ρόδο, έψαλε την φατιχά, την επιμνημόσυνη δέηση μέσα σε γενικό πένθος και οργή. Οξω, οι στρατιώτες του τσαουσμπάς Σελίμ διατηρούσαν λίγες φρουρές για να καταστείλουν πιθανά έκτροπα απ' τις ληστρικές εφόδους των συμμοριών του τούρκικου όχλου που παραμόνευαν για να κλέψουν όποιο πολύτιμο αντικείμενο, σκεύος ή και στολίδι ξεχώριζε απ' τα πτώματα της χθεσινής σφαγής. Ο τσαουσμπάς είχε δώσει ρητή διαταγή να μην κλαπεί τίποτα και φρόντισε σιγά - σιγά να παρθούν τα πτώματα με άμαξες και να πεταχτούν στο φαράγγι της Μούρμαινας όξω απ' τον Εσπερο. Κάθε πολύτιμο αντικείμενο θα μαζευόταν απ' τον στρατό και ο ίδιος ο Φαΐκ Σελίμ θα το παρέδιδε στον σαντζάκ - μπέη που, όπως προέβλεψε κι ο Μουχτάρ ο Γκαρέμτα με ειρωνεία, αδιαφόρησε για τα έκτροπα των σπαχήδων και ζήτησε μονάχα την φύλαξη του χρυσού.

Ηταν η τρίτη μέρα απ' τη δολοφονία του Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ για την οποία τελικά δεν βρέθηκαν αποδείξεις. Κι ύστερα απ' το χθεσινό μακελλειό, ο διοικητής του Τεκέ σταμάτησε τις έρευνες και τις ανακρίσεις κι αποδέχθηκε τα συμβάντα αφού αυτή φαίνεται πως ήταν η λύση που ζητούσαν οι ουρανοί, και εν τέλει συμβιβάστηκε με την απόφαση του Αλλάχ. Διαβεβαίωσε τον Σελίμ πως δεν είχε κανένα λόγο να συμβουλευθεί την Σχεριάτ και το καλύτερο που θα 'κανε θα

ήταν ν' αφήσει τις προστριβές με τον Μουχτάρ που στο κάτω - κάτω εκτός από ιδιότροπος ήταν και ιδιαίτερα χρήσιμος. Ο τουρκικός λαός ήταν άλλωστε πια 'φχαριστημένος. Θα 'λεγε κι αυτός τα καθέκαστα στο γραμματικό του κι αφού θα τα επεκύρωνε με το βουλοκέρι του ως σαντζάκ - μπέης του Τεκέ, θα τα 'στελνε μπουγιουρντί στο βεζύρη για να 'χει γνώση και να κρίνει. Αλλά πού αυτός; Σιγά μην θα 'χανε το χρόνο του για το μακέλλεμα λίγων γκιαούρηδων που 'φταιγαν κι από πάνω!

Εβρεξε το προηγούμενο βράδυ. Οχι πολύ, αλλά έβρεξε. Και το λιγοστό νερό της βροχής ξέπλυνε κάμποσο απ' το αίμα των πτωμάτων και το 'συρε προς τη κλειστή θάλασσα του λιμανιού. Ετσι, και καθώς οι σάπιες βοϊδάμαξες των οθωμανών φόρτωναν τα τελευταία κουφάρια μ' αργό, ανατολίτικο κι αδιάφορο τρόπο, η ηλιόχαρη μέρα στον Εσπερο διατηρούσε κάτι απ' τη νυχτερινή υγρασία που λιπαρή και κολλώδης ανακατεύτηκε με την αύρα του πόρτου στα ρούχα των περαστικών.

Ο άνδρας που πήδηξε απ' την ξύλινη βάρκα στην προκυμαία βημάτισε παράλληλα με τη θάλασσα, αποφεύγοντας αρχικά τις τελευταίες σωρούς των νεκρών που άρχισαν ν' αποπνέουν μια βαρειά οσμή σήψης έτοιμη να μετατραπεί σε λίγες ώρες σε φρικτή αναθυμίαση. Από πέρα ακουγόταν ο εκδικητικός ρόγχος του μουεζίνη που εδώ και τρεις μέρες επαναλαμβανόταν εκνευριστικά τακτικά και συχνά, σαν να θρηνούσε για το Μουφτή, σαν να προέτρεπε για εκδίκηση και σαν να χαιρόταν τώρα για την αποκατάσταση του δικαίου.

Τρεις μέρες τώρα η μακρόσυρτη ανατολίτικια φωνή του σηκωνόταν ψηλά στην κορφή του μιναρέ κι έμπλεκε με τον άνεμο του βρώμικου λιμανιού, έφτανε μέχρι τις κουπαστές των Βενετσιάνικων καραβιών και ξεμάκραινε στα κατάρτια των ακριανών ευρωπαϊκών μπριγκαντινιών σαν να τους προκαλούσε αλλά και σαν τους προμήνυε συνάμα τον αργό ξεσηκωμό του Ισλάμ που θα τσάκιζε σύντομα το στερνό κάστρο της Ανατολής κι αργότερα τα ψηλότειχα καστέλα της Δύσης.

Ο ψηλός γεροδεμένος ναύτης έμοιαζε τόσο παράξενος με την πέτσινη καφετιά ζώνη στη μέση του και το λευκό του πουκάμισο να πλέει στους αγκώνες και ν' ανοίγει στο αψιδωτό ηλιοκαμένο του στήθος. Οι μπότες του έπεφταν βαριές πάνω στο έδαφος ώσπου στο τέλος έστριψαν κατά τις δεκάδες των σφαγμένων κουφαριών για να τραβήξουν προς την κεντρική πλακόστρωτη οδό της Εζρα. Προχωρούσε αργά μα στητά, σχεδόν υπνωτισμένος και νεκροζώντανος απ' τη βαριά οσμή που διαφέντευε τον αγέρα του πόρτου. Εμοιαζε με τους ανθρώπους που η αιματοχυσία τους έδινε ενέργεια παρά τους απoσπούσε τη δύναμη και τη ζωντάνια. Ωστόσο στο θέαμα διατηρούσε μια χαρακιά θλίψης στο στραβωμένο του χείλος. Ποιός να μπορούσε άραγε να ξέρει; Μονάχα τη σιγουριά και την απόφαση διάβαζες πάνω του που, ακόμα και σε κείνη τη φορτισμένη ατμόσφαιρα, ανάγκασαν αρκετούς να στρέψουν αμήχανα τα μάτια τους στη θωριά του.

Η ανάσα του βάραινε απ' τις στάχτες της καπνιάς και τον κουρνιαχτό. Εστριψε πάλι απ' τη χριστιανική συνοικία αντικρύζοντας τη συμφορά και τον χαλασμό και συλλογιζόταν. Κι όταν η καπνίλα μαύρισε την ψυχή του και απόειδε να στέκει ανάμεσα στο θάνατο, κατηύθυνε τα βήματά του προς το κέντρο της πόλης κουνώντας αργά το κεφάλι του με σοφία. Ηταν η σοφία ενός μάντη, ενός ατόμου που καταλάβαινε βρισκόμενος στο χάσμα δύο εποχών, η δύναμη της απόγνωσης ίσως του χαρισματικού άνδρα που στέκει ανάμεσα σε δύο κόσμους. Στον μόλις ετοιμοθάνατο και σ' αυτόν που τώρα γεννιέται μπροστά του. Μια ειρωνεία άστραψε στα μάτια του, μια ειρωνεία για τον ίδιο τον εαυτό του. "Δεν βαριέσαι", ψέλλισε κι έφτυσε αδιάφορος για το πεπρωμένο.

Ακολουθούσε τώρα τα παράλληλα σοκάκια του κεντρικού δρόμου, μ' απέφυγε να ξαναμπεί στην πολυσύχναστη Εζρά. Απέναντι ξεχώριζε ο ψηλός, τόσο ανεξήγητα απείραχτος τρούλος της εκκλησιάς του Αη-Γιώργη στα όρια της βυζαντινής συνοικίας που ξεκινούσαν απ' τα καπηλειά του Παρεμβολίτη και φτάναν παράλληλα με την οδό του Γρηγορά μέχρι τα ταμπάκικα στη χαλασμένη πλευρά των δυτικών τειχών του λιμανιού.

Σιγά - σιγά πέρασε τα σιδεράδικα των Τουρκόγυφτων χαλκιάδων που βαρούσαν στο αμόνι τους τα όπλα της φρουράς τσ̆ Εσπέρου. Λίγο πιο πέρα, ήταν που ακούστηκε το μακρόσυρτο, παρακλητικό γρούξιμο μιας γριάς γύφτισσας που προσκαλούσε στο διάβασμα της μοίρας.

"Εδώ, εδώ εφέντη μ'", ικέτεψε παθιάρικα και κατέβασε αργά, τάχα με μυστικοπάθεια τη μαύρη της μαντήλα.

Ο άντρας κοντοστάθηκε και την τήραξε υπεροπτικά.

"Εδώ, εδώ. Στάσου, στάσου να σου πω το ριζικό σου. Δώσε μου το χέρι σου το ζερβό για να σ' ορμηνέψω τα μελλούμενα. Δείξε μου τη γραμμή της ζωής σου".

Πλησίασε. Τράβηξε απότομα το γάντι απ' το αριστερό του χέρι κι

έφερε το γάντζο του μπροστά στην τρομαγμένη ματιά της.

"Σάμπως μια κομμένη παλάμη να 'χει γραμμή της ζωής;", σάρκασε βαρβαρικά.

Η γριά γύφτισσα σκέπασε το κάκαρό της με το φερετζέ κι απομακρύνθηκε, σκούζοντας και μονολογώντας: "Κακοψύχι, κακοψύχι, ριζικό του θανατά", ανακατώθηκε η φωνή της με τον ήχο απ' το βαρύ σφυρί των χαλκιάδων κι ο άντρας συνέχισε το δρόμο του γελώντας ειρωνικά.

Αλλά ο σιδεράδικος ήχος μειώθηκε ακόμη περισσότερο όταν πέρασε την κρυφή πλατεία του Ελασσάρ όπου οι νεαρές Οβριές του μαχαλά γέμιζαν τις στάμνες τους απ' το νερό της πηγής της. Η μυρωδιά του χτυπημένου σίδερου υποχώρησε στις έντονες οσμές των βρασμένων σκόρδων και των κρεμμυδιών της νέας συνοικίας όπου εισχωρούσε, και μαζί τους οσφράνθηκε τους φλοιούς απ' τις καθαρισμένες πατάτες και το ξύδι που κυριαρχούσαν στα ξυνισμένα κορμιά των γυναικών. Ο οβραίικος μαχαλάς οριοθετούσε την περιοχή του με τις μυρουδιές των ανθρώπων του.

Διασταυρωνόταν με τους πρώτους Οβριούς που τον κοιτούσαν κάπως περίεργα γιατί πολύ σπάνια κάποιος αλλοεθνής του Εσπέρου διάλεγε την είσοδο της μικρής αυτής πλατείας για να μπει στα οβραίικα. Ελαφρά σκιαγμένοι παραμέριζαν ωστόσο με επιτηδευμένη αδιαφορία αφού η εμφάνισή του έδινε τη βέβαιη εντύπωση ενός άγριου Μωαμεθανού που γυρνούσε απ' το πανηγύρι του πόρτου. Ενας Αγαρηνός ήταν πάντα προτιμότερος και πιότερο ευπρόσδεκτος από έναν οποιοδήποτε Χριστιανό.

Τα σπίτια ήταν φραγμένα γύρω - γύρω από ψηλό μαντρότοιχο που δεν επέτρεπε την οπτική επαφή με τον εσωτερικό τους χώρο και την αυλή. Πού και πού πίσω απ' τις πλίθινες χτισιές ξεπρόβαλλαν περίεργα κεφάλια με μάτια δειλά και πειραγμένα και μπερδεμένοι ψίθυροι συνόδευαν το θεαμά τους. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ δίχως να δίνει την παραμικρή σημασία, κι αδιάφορος για το τι συνέβαινε γύρω του, βημάτισε προς τους πάγκους των οβραιομάγαζων που' βλεπαν προς την εμπορική γωνιά της Εζρά και χώθηκε ανάμεσα στα σαπισμένα δοκάρια που στήριζαν τις σκεπές και τα σκουροφαγωμένα πανιά απ' τα κιόσκια των ιδιοκτητών. Πιο δίπλα, οι τελευταίοι πλανόδιοι πραματευτάδες της ημέρας μπλέκονταν με τους Οβραίους μεγαλεμπόρους της Εζρά σ' ένα μικρό αλλά υπολογίσιμο συνάφι αγοραπωλησιών που παρέμενε σχεδόν ανεπηρέαστο απ' τα όποια γεγονότα με τους Χριστιανούς. Μουσουλμάνοι γυρολόγοι φώναζαν και διαλαλούσαν τ' αρωματικά τους, ένας γέρος γυρνούσε μ' ένα ξύλινο μικρό καροτσάκι και πουλούσε σερμπέτι και σκόρπιοι Αραβες μ' ελαφριά καλοκατεργασμένα χαλιά στους ώμους και στα χέρια παζάρευαν την πραμάτεια τους που κατασκευάστηκε στη μακρινή Περσία και στην Ανατολή.

Προσπέρασε τη συντεχνία των ρουχάδων με τα πολυάριθμα υφαντά, τις δαντελωτές φορεσιές και τα μεταξωτά ενδύματα. Τα τόπια που κρέμονταν απ' τις ψηλές δοκούς άφηναν τα πολύχρωμα βελούδα τους με τις διάφορές τους αποχρώσεις ν' ανακατεύονται με τις ζωηρόχρωμες χρυσοκέντητες μαντήλες και τα μακριά φουσκωτά σαλβάρια που ακουμπούσαν οι περαστικοί γεμάτοι περιέργεια κι ερευνητικότητα.

Απέναντι απλώνονταν τ' ασημικά με την καλύτερη ποιότητα της Μικρασίας που μαζεύονταν απ' τις γύρω περιοχές και την Κύπρο και στέλνονταν με τα χριστιανικά καραβάνια στα περισσότερα λιμάνια της Μεσογείου. Ηταν το Μπεζεστένι, η σκεπαστή θολωτή αγορά των ακριβών λίθων και των πολύτιμων εμπορευμάτων. Και δίπλα απ' τους ασημιτζήδες, τα χρυσοχοεία της Εζρά με την πανάκριβη πραμάτεια των πιο πλούσιων και δυνατών εμπόρων του Εσπέρου που κατ' ουσίαν διαφέντευαν την πόλη. Το συνάφι τους καθόριζε την οικονομική ζωή της επαρχίας του Τεκέ μ' άμεση επαφή και συνεννόηση με τον μεγάλο σαντζάκ - μπέη και με ειδικά φιρμάνια του Βεζύρη, του απεσταλμένου του Αλλάχ, για δίχως όρια εισαγωγές και εξαγωγές των προϊόντων.

Πλησίασε το πανάκριβο χρυσοχοείο με τις κοκκινωπές επιστρώσεις του εξωτερικού του τοίχου που φάνταζε γοητευτικό χάρη στα χαλκόδετα φύλλα που το περιέβαλλαν. Ηταν όλα τα ντουβάρια του σκεπασμένα από τα λεπτοφυή στρώματα του μπρούτζου, με το χρώμα του ίδιου τωρινού δειλινού καθώς ο ήλιος του Εσπέρου ίσα που κρυβόταν απ' τις καστανοκόκκινες σκεπές των μαγαζιών της Εζρά με κατεύθυνση προς τη θάλασσα του πόρτου. Εκεί βρίσκονταν δύο μικροί Οβριοί που μετέφεραν μαζί μία ξύλινη κάσα προς το βάθος του μαγαζιού. Οταν ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ βρέθηκε να παρατηρεί το χρυσοχοείο στεκόμενος μπροστά τους με τα πόδια ανοικτά και σταθερά και το γνώριμο λυκίσιο του βλέμμα να φωτίζει την αγριεμένη του μορφή, κείνοι σάστισαν και σταμάτησαν να κουβαλούν.

Απέθεσαν την κάσα στο πάτωμα κι έμειναν να τον κοιτούν απο-

σβολωμένοι.

"Τι κοιτάτε βρε χαχαμίκοι;", είπε σ' άπταιστα τουρκικά, ο Ομάρ ενώ τα σκούρα του φρύδια ζάρωσαν πάνω απ' τα μαζεμένα του μάτια. Οι μικροί τρόμαξαν και κοιτάχθηκαν μεταξύ τους αμήχανα.

"Που 'ναι ο αφέντης σας;"

"Μέσα είναι, μέσα", απάντησε με ψιλή φωνή και ξεψυχισμένη ο ένας απ' τους μικρούς. "Στάσου να τον φωνάξω", ξανάπε και χάθηκε μέσα αφήνοντας σύξυλο τον άλλο να παρατηρεί μόνος και φοβισμένος τον επιβλητικό άνδρα με το λευκό φουσκωτό πουκάμισο που μόλις και μετά βίας σκέπαζε τους σκληρούς ψημένους του μύες. Ακούστηκε ένα τρίξιμο κι αμέσως μετά το σούρσιμο των υποδημάτων του ιδιοκτήτη. Απ' το βάθος ξεπρόβαλε ένας καμπούρης μεσόκοπος άνδρας με γαμψή μύτη κι ένα αραιότριχο γενάκι στο χλωμό του πηγούνι. Κοίταξε τον νεαρό επισκέπτη και τον έγδυσε στα γρήγορα με τα στρογγυλά καρβουνιασμένα του μάτια. Ενα ελάχιστο απροσδιόριστο ίχνος απογοήτευσης κρύφτηκε πολύ έξυπνα απ' την έκφρασή του. Ο πελάτης που μόλις αντίκρυζε ήταν σίγουρα φτωχός ή άρπαγας στην καλύτερη περίπτωση. Η όψη του ταυτόχρονα μετατράπηκε σ' ένα ύφος απρόσμενης και ψεύτικης δουλικότητας σαν σκέφθηκε πως ίσως να ήταν απ' τους φονιάδες των χριστιανών.

"Σαλόμ. Σε τι θα μπορούσα να σε βοηθήσω αφέντη μου;"

"Κάτι για να σου δείξω θέλω", απάντησε τραχιά ο Ομάρ.

"Αχά! Βέβαια, τώρα συνεννοούμαστε. Ναι, ναι. Μα γι' αυτό κατάλαβα πως είσαι κουρασμένος. Τα 'βαλες με τους Ρωμιούς, ε;"

Ο Ομάρ έγνεψε κουνώντας ελάχιστα το κεφάλι του.

"Είδες τι έκαμαν τα παλιόσκυλα, είδες; Μα και συ κάτι θα τους πήρες, δεν μπορεί. Καλά δεν λέω; Κουρασμένος αλλά και πλούσιος θαρώ", είπε και κρυφογέλασε τάχα φιλικά.

Ο Ομάρ κοίταξε γύρω του κι έδειξε με τις κόγχες των ματιών του τους πολυάριθμους περαστικούς. Ο έμπορος μπήκε αμέσως στο νόημα. "Σωστά", ψιθύρισε με μάτια που σπίθιζαν, "το πλιάτσικο τ' απαγόρεψε ο σαντζάκ - μπέης, αλλά ποιός τον ακούει τώρα;", έκανε αχνά.

Εστειλε τους μικρούς βοηθούς του μ' ένα νεύμα του χεριού του ν' αδειάσουν τον χώρο. "Κόπιασε στο μαγαζί μου χαγιασέμ, κόπιασε να μιλήσουμε για δουλειές". Ο Ομάρ τον ακολούθησε. Ακούστηκε ο ήχος από τα παπούτσια του εμπόρου που σέρνονταν στο πάτωμα, και δρασκέλισε το κατώφλι ξωπίσω του. "Ηρθες στο κατάλληλο μέρος άνθρωπέ μου. Ο Ελιέζερ εξαργυρώνει με καλή καρδιά και καλά λεφτά".

Μπήκαν στο μαγαζί κι ακούμπησαν στον πάγκο του εμπόρου. Ο Ομάρ είχε επιστρατεύσει το καλύτερό του χαμόγελο. Απέναντι, στο σκοτεινό βάθος του χρυσοχοείου μια σκιά έκανε ανεπαίσθητη σχεδόν της παρουσία της γύρω από ένα μικρό τραπεζάκι μ' ένα σβηστό κερί πάνω του και δύο σκόρπια βιβλία. "Μια στιγμή ραββίνε μου, μια στιγμή κι επιστρέφω", έκανε προς τη μεριά της ο έμπορος. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ τινάχτηκε σαν να τον βάρεσε κεραυνός. Γύρισε το κεφάλι του έτοιμος να χυμήξει και τα δόντια του αστραπόπαιξαν για μια στιγμή μέχρι που συγκράτησε το μένος του, το μένος μιας ολόκληρης ζωής. Απέναντί του, η σκοτεινή μορφή του ραββίνου Σαμπεθάϊ, του παλιού εμπόρου που 'κοψε το χέρι του όταν ήταν μικρός. Ο γάντζος που κρυβόταν στο δεξί του γάντι, σημάδι του τρελλού του πόθου για εκδίκηση ανασηκώθηκε να σκίσει το δέρμα που τον περιέβαλλε. Με πολύ κόπο και προσπάθεια κατέβασε το κεφάλι του μ' έναν υποτιθέμενο σεβασμό προς τον θρησκευτικό ηγέτη των Ιουδαίων του Εσπέρου. Ο ραββίνος Σαμπεθάϊ κούνησε το χέρι του απ' το κάθισμα και ανταπέδωσε σχεδόν αδιάφορα τον χαιρετισμό του.

"Δείξε μου μπρε χαγιασέμ, δείξε μου τώρα", έκανε ανυπόμονα ο Ελιέζερ. Ο Ομάρ στράφηκε προς τον πάγκο και τράβηξε με τ' αριστερό του χέρι απ' το ζωνάρι του το δερμάτινο πουγγί του. Μια μεγάλη χονδρή αλυσίδα από ατόφιο χρυσάφι, λάφυρο από κάποιο παλιό κουρσάρικο με τους Καταλανούς, έκανε την αστραφτερή της εμφάνιση στα ξαφνιασμένα μάτια του εμπόρου. Την σήκωσε επιδεικτικά και άρχισε να την κουνά αργά και εκνευριστικά εμπρός στο πρόσωπό του. Επειτα, αφού τον ερέθισε για λίγο και κοιτώντας τον πάντα στα μικροσκοπικά αλλοίθωρα μάτια του, την μάζεψε και την έβαλε στη χούφτα του Ελιέζερ. Ο χρυσοχόος την έπιασε και άρχισε να την περιεργάζεται αχόρταγα, μουρμουρίζοντας μέσα απ' το βρώμικο γενάκι του. Γρήγορα πήρε ένα επιτηδευμένα αδιάφορο ύφος και είπε όσο πειστικότερα μπορούσε.

"Χωρίς σταυρό μπρε στρατιώτη. Καλή αλυσίδα, αλλά χωρίς σταυρό".

Ο Ομάρ την άρπαξε σαν γεράκι απ' τη χούφτα του εμπόρου και την έκλεισε σφιχτά στη δική του. "Αλλοι με παρακαλούν. Θα μπορούσα να την δώσω στους Βενετσιάνους για λίγα σεκίνια[26]. Δεν νομίζεις;"

"Σου 'πα άνθρωπέ μου, καλή αλυσίδα, η αλήθεια να λέγεται, αλλά

[26] Χρυσά νομίσματα των Ενετών

χωρίς σταυρό".

Γέλασε με την διαβολιά του Οβραίου μα αδιαφόρησε εντελώς για το παζάρι. Η περιέργεια τον έτρωγε. Δίπλα του καθόταν ο ραββίνος Σαμπεθάϊ και κάθε στιγμή μαζί του ήταν μια ατέλειωτη ώρα έντασης και ηδονής που δεν είχε τίποτα να κάμει με το κέρδος κι όλες τις αηδίες των συναλλαγών. Ναι, ήταν μια απέραντη υπερένταση και ψυχική ηδονή που δεν αγοραζόταν με τίποτε.

"Λέγε", είπε ψυχρά κι επιτακτικά όσο ο Οβραίος μουρμούριζε "Ναι, βέβαια..."

"Λέγε", ξανάπε ο Ομάρ με τον ίδιο τόνο.

"Είσαι τυχερός γιατί 'μαι σήμερα χαρούμενος. Εκατό ακτσέ δικά σου και φεύγεις ευχαριστημένος απ' το μαγαζί μου. Αλλωστε δε χρειάζεται να σε πληρώσω σε ρωμέϊκα. Πάνε αυτά τώρα", είπε και γέλασε συνωμοτικά.

"Το ποσό κι ένα ασημικό, κάτι για να φοράω".

Ο Ελιέζερ τον κοίταξε απορημένος. "Βλέπεις και διαλέγεις απ' τον πάγκο χαγιασέμ. Ομως θα πάρεις λιγότερα".

Ο Ομάρ κοιτούσε τάχα ψάχνοντας αυτό που θα του άρεσε περισσότερο. Ομως η ματιά του είχε πέσει από ώρα πριν πάνω σε κείνο το αντικείμενο για το οποίο ήρθε εξαρχής στο μαγαζί. Περιεργάστηκε τ' ασημικά σκεύη και τα δαχτυλίδια του πάγκου. Ο Ελιέζερ τον διέκοπτε για να του περιγράψει τα στολίδια του με κάθε λογής υπερβολή. Αξαφνα ο Ομάρ, που 'ξερε τι ζητούσε, φόρεσε στο μεσαίο δάκτυλο του αριστερού του χεριού ένα λεπτό ασημένιο δακτυλίδι χαραγμένο απ' το οβραίικο άστρο του Δαυίδ. Το ξανάβγαλε και το παρατήρησε με μάτια μισόκλειστα ώσπου χάϊδεψε με τον αντίχειρά του το ιερατικό στολίδι προσπαθώντας να νιώσει το περίγραμμα της εξάλφας. Μια ανατριχίλα διαπέρασε το κορμί του που την έκρυψε με το ζόρι.

"Σ' αρέσει αυτό το δαχτυλίδι;", έκανε σα να μην το πίστευε ο έμπορος. "Δεν έχω ξαναδώσει σε Τούρκο τέτοιο ποτέ", είπε πάλι μ' έμφαση.

"Πόσο;", γρύλισε ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ.

"Τι να πω; τι να πω;", κούνησε αμήχανα ο Ελιέζερ τα χέρια του και στράφηκε προς τον ραββίνο για να δει τι θα του πει. "Χθες είχαμε άσχημο σημάδι", του 'πε στ' αυτί. "Λες αυτό να 'ναι για καλό;"

"Πόσο;", ξαναγρύλισε ο Ομάρ. Ο ραββίνος κούνησε τους ώμους του αδιάφορα προς τον χρυσοχόο σαν να του επέτρεπε την αγορά. "Δεν βαριέσαι, καλύτερα. Ετσι για να σπάσει η κακοτυχιά", σιγομουρμούρισε τρίβοντας τις φούχτες του ηδονικά.

"Αφού το θες, να... Δε λέω, είναι τιμή για τη φαμελιά μας που αναγνωρίζεις την αξία του, όμως είν' ακριβό. Δικό σου και είκοσι ακτσέ στο πουγγί σου κι είσαι τυχερός".

"Σύμφωνοι έμπορα".

Ο Ελιέζερ πρόσφερε την παλάμη του με το ποσόν δίχως να κρύβει τη χαρά του για το εύκολο κέρδος. Ο Ομάρ γύρισε την πλάτη και ξαναχαιρέτησε τον ραββίνο. Το χείλος του που είχε τώρα στραβώσει από μία εσώτερη αηδία το κάλυπτε το μουντό φως του μαγαζιού. Βρέθηκε με μεγάλα βαριά βήματα στο δρόμο αποφεύγοντας να κοιτάζει πίσω του κι αντίκρυσε το βαθυκόκκινο χρώμα του γιόματος ν' απλώνεται πάνω απ' τα σπίτια και τα μαγαζιά της πολυσύχναστης ακόμη Εζρά. Οι πραματευτάδες έριχναν τα πανιά τους στους πάγκους τους κι οι γυρολόγοι μάζευαν τα καρότσια τους πριν τα τελευταία παζάρια. Οι φωνές είχαν ελαττωθεί κι άρχισαν να χάνονται στο σούρουπο. Από πίσω του η τρεμουλιαστή φωνή του Ελιέζερ σύριζε στην πλάτη του καθώς απομακρυνόταν.

"Σωστή η επιλογή σου, χαγιασέμ. Αυτό το δαχτυλίδι θα σε φυλάει".

"Τούρκοι κι Οβραίοι ξέρουν να φυλάγονται μαζί. Ετσι δεν είναι έμπορα;", απάντησε ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ και χάθηκε στις απέναντι παρέες χωρίς να γυρίσει να τον κοιτάξει. Ο Ελιέζερ κούνησε το κεφάλι του συμφωνώντας. Παραξενεμένος απ' τον περίεργο και απροσδόκητο πελάτη του, έμεινε ωστόσο στο κατώφλι του μαγαζιού του να περιεργάζεται τη θωριά του μέχρι που εκείνη εξαφανίστηκε απ' τ' οπτικό του πεδίο.

Συνοφρυώθηκε, ανασήκωσε τ' αραιά του ματοτσίνορα και τέντωσε τ' αυτιά του. Ποτέ του δεν είχε ξανασυναντήσει τέτοιον ή παρόμοιο Τούρκο. Σηκώθηκε στ' αδύναμα πόδια του μπας και τον ξαναδεί στην Εζρά αλλά δεν τα κατάφερε. Ο στρατιώτης είχε χαθεί σαν φάντασμα, το ίδιο άξαφνα όπως εμφανίστηκε. Περίεργες υπόνοιες βασάνισαν το μυαλό του, μα γρήγορα τις έσβησε μ' ένα βαθύ χτικιάρικο ξεφύσημα.

"Μπουνταλάδες Τούρκοι", μουρμούρισε χαμογελαστά και τράβηξε το λιγδιασμένο του γενάκι. Η χοντρή χρυσή αλυσίδα ζέσταινε την κοκκαλιάρικη χούφτα του κι ένα γελαστό τρέμουλο έπαιξε στα λεπτοκομμένα του χείλη. Κλώτσησε την καρέκλα που βρισκόταν στην είσοδο και σούρθηκε γρήγορα να συνεχίσει τη συζήτησή του με τον

ραββίνο Σαμπεθάϊ. "Μωϋσή, Αζαρία", φώναξε εκνευρισμένος προς τους μικρούς βοηθούς, "την κάσα που σας ειπα γρήγορα".

***

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ τερμάτιζε τη διαδρομή του στα παράλληλα δρομάκια με την περίοπτη οδό της Εζρά απ' την οποία απέφευγε όσο του ήταν δυνατόν να περάσει. Συχνά τα καμπυλωτά στενοσόκακα κατέληγαν σε αδιέξοδο μπρος από κάποιο φτωχό χαμόσπιτο ή κανέναν βρώμικο σταύλο, οπότε αναγκαζόταν να κάνει μικρούς κύκλους γύρω τους παρά να εκτίθεται στις όποιες ματιές των περαστικών με την σοβαρή πιθανότητα να δημιουργήσει υποψίες και υπόνοιες στους στρατιώτες ή και στην δασκαλεμένη φρουρά του Γιοσέφ Μουχτάρ. Η μυρωδιά της φρέσκιας ζωικής κοπριάς αναμιγνυόταν σιγά - σιγά με τη δυνατή οσμή των λαχανικών και των μπαχαρικών που μαζί μ' αυγά, κρασί, ελιές, κάθε λογής φρούτα, αλεύρι και πάμπολλα ψάρια πουλιόνταν κατά τη διάρκεια της ημέρας απ' τα μαγαζιά της αρχής της Εζρά. Είχε φτάσει στην άκρη του τουρκικού φτωχικού μαχαλά του Χας - Γκιορέμ και εισέδυε στα φιδογυριστά καλντερίμια που κατέληγαν στον χωμάτινο δρόμο της πηγής του Χασάν. Κι εδώ οι μυρουδιές άρχισαν τώρα να γίνονται βαρύτερες, βότανα και χαμομήλι, ανατολίτικα αρώματα κι αποσταγμένο κρασί υπερτερούσαν του ξυνισμένου ιδρώτα των κατοίκων και του θύμιζαν την ίδια διαδρομή που μόλις πριν τρεις νύχτες ακολούθησε λαβωμένος απ' το τζαμί με κατεύθυνση προς τον Αλή Μπεσκέρ. Μπορούσε άνετα ν' ακολουθήσει με τη μύτη του και μόνο τη βαριά μυρωδιά που προσπαθούσε ψεύτικα να καλύψει την ανθρώπινη βρωμιά και να φτάσει με κλειστά τα μάτια στον προορισμό του.

Είχε σχεδόν σουρουπώσει. Ο ήλιος θά 'χε βυθιστεί στην αλμυρή θάλασσα και η αύρα του πόρτου θα πάσχιζε ν' ανέβει προς το κέντρο του Εσπέρου. Η φωνή του Μουεζίνη ξανακούστηκε ανατριχιαστική σαν επιθανάτιος ρόγχος, μακρόσυρτη, εκδικητική και φχαριστημένη.

Τρεις νύχτες θα συμπληρώνονταν το βράδυ απ' το ανόσιο φόνο του Μουφτή. Οι Μουσουλμάνοι δεν θα 'πρεπε να ξεχνούν. Κι οι Χριστιανοί, οι όσοι ζωντανοί, κρυμμένοι στα μισοκαμμένα καταγώγια του πόρτου άκουγαν την ατσάκιστη τούτη φωνή που 'μοιαζε στ' αυτιά τους με την πολεμική ιαχή του Ισλάμ και θρηνούσαν τους νεκρούς τους. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ πήδηξε το λίθινο χαντάκι του

ρυακιού κι άδραξε τους θάμνους παραμερίζοντάς τους για να περάσει.

Το χαμόσπιτο του Αλή Μπεσκέρ ήταν όπως πάντα - το θυμόταν άλλωστε από μικρός - ήρεμο κι ευκολοπέραστο. Τούτος ο φτωχός γέροντας δεν είχε τίποτα να του κλέψεις παρά μια ατέλειωτη αγάπη για τους φουκαράδες και τους ταλαιπωρημένους που την πρόσφερε με όποιον τρόπο μπορούσε. Δεν ήταν λίγες οι φορές που και οι Χριστιανοί ακόμη σταματούσαν στο φτωχικό του κατώφλι και συζητούσαν μαζί του. Και τότε ο μυστικιστής Μουσουλμάνος που τα 'βαζε όπως κι ο Μουφτής συχνά με τους άξεστους οπαδούς του Κορανίου, άνοιγε την καρδιά του για την κρυφή δερβίσικια πίστη του και τους μιλούσε για τους δώδεκα μουσουλμάνους ιερείς που τους παρομοίαζε με τους δώδεκα αποστόλους. Και για την ισλαμική τριάδα και για τον Αγιο Χαράλαμπο που 'ταν ο Χατζή Μπεκτάς και για τον Ελληνοπέρση Τζαλαλουντίν Ρουμί που προσηλύτισε είκοσι χιλιάδες χριστιανούς και πρώτον κι απ' τούς Τούρκους έναν Ελληνα ζωγράφο. Και κείνοι τον άκουγαν και συμφωνούσαν μαζί του γιατί 'χε καλή καρδιά ο γέρο - Τσερκέζος αλλά και γιατί έλεγε αλήθεια για τον Ρουμί που 'ταν φίλος στενός του Αγίου Χαρίτωνος και που προσευχόταν παλιά μαζί με τους μοναχούς.

Μύριζαν οι μενεξέδες και τα νυχτολούλουδα κι έκαιγαν τα ρουθούνια του Ομάρ με τη δυσβάσταχτη ερωτική μυρωδιά τους. Ηξερε πως τα φυτά του κήπου δεν ήταν τυχαία φυτεμένα, ούτε οι αποστάσεις μεταξύ τους και τα χρώματά τους ήταν συμπτωματικά. Οι Δερβίσηδες πάντοτε τα χρησιμοποιούσαν μ' αλληγορική διάταξη ώστε ν' αποτυπώνουν το βαθμό της μύησής τους και να διαχέουν στη συνείδησή τους τη μυρουδιά του Μονοπατιού που ακολουθούσαν. Αναστέναξε.

Αυτό το μέρος είχε πάντα δυνατή ευωδιά, σχεδόν βαριά που καμμιά φορά ανακατευόταν με τα ανάερα μυρωδικά που κάπνιζε ο Αλής στους ατέρμονους διαλογισμούς του. Δεν ήταν η ατμόσφαιρα της οθωμανικής συνοικίας αλλά η μεταφορά της εξωτικής Ανατολής στον Εσπερο. Πέρασε στην αυλή με τον καταπράσινο κήπο και διέσχισε την πυκνή συστοιχία των χουρμαδιών με τις δύο ψηλές φοινικιές.

Πίσω απ' τα καφασωτά παράθυρα, ησυχία και απόλυτη ηρεμία βασίλευε στο εσωτερικό του σπιτιού. Ακούμπησε την ανοιγμένη πόρτα και δρασκέλισε το κατώφλι. Το βαρύ του βήμα απορροφήθηκε απ' το παχύ κατακόκκινο χαλί που ξεκινούσε απ' τη θύρα και τέλειωνε

στο βάθος του χώρου. Η αισθητή του είσοδος στο προσεγμένο φτωχόσπιτο βρήκε τον γέρο καθισμένο στην άκρη του τάπητα να φορά ένα μεταξωτό βιολετί πουκάμισο μ' άπλετη φουφούλα στους αγκώνες και στενά μανίκια στους καρπούς. Ηταν ντυμένος σαν κάτι να γιόρταζε. Τα γένεια του περιποιημένα και καθαρά. Μα η ματιά του Ομάρ συνάντησε το γέροντα θλιμμένο και σιωπηλό.

"Γειά σου Αλή, πονηρή αλεπού".

"Γειά σου Ομάρ, αλητάκι του μαχαλά", απάντησε βαριά και τράβηξε μια ρουφηξιά τουμπεκί απ' το ναργιλέ του. Πλησίασε. Ο γέρος του πρόσφερε σερμπέτι σε χάλκινο κοκκινωπό φλιτζάνι και ο Ομάρ κάθησε σιμά του.

"Σε περίμενα αγόρι μου, ήξερα πως δεν θ' αργούσες".

Απότομη σιωπή ξανάπεσε. Ο νέος της παρέας κάρφωνε τη ματιά του στις ήσυχες κι ανέκφραστες οπές του γέρου που τον έκαναν να μοιάζει με νεκρό.

"Ερχομαι από το πόρτο..."

"Αργησε να γίνει Ομάρ. Δύο μέρες τώρα οι Τούρκοι θρηνούσαν το Μουφτή μας μα η διοίκηση άργησε να δώσει το φιρμάνι. Λένε πως ο σαντζάκ - μπέης έκανε ανακρίσεις".

"Ναι", απάντησε κείνος σιγανά.

Ξανάπεσε σιγή και βουβαμάρα. Ο γέρος ήπιε ναργιλέ.

"Μόνο οι δυό μας ξέρουμε την αλήθεια, έτσι μπρε;"

"Ναι Αλή, μόνον εμείς". Ο Ομάρ κοίταζε στο ναργιλέ και παρατηρούσε τις λιγόζωες φουσκάλες που πνίγονταν ολοταχώς. Ξανασήκωσε το κεφάλι του και κοίταξε τον γέροντα με πόνο.

"Γιατί μωρέ Αλή δεν είπες την αλήθεια και στους άλλους;".

Ο γέρος ξεφύσηξε βαριά.

"Κανείς δε θα με πίστευε, έτσι δεν είναι; Κι ύστερα, νοιάστηκα και για σένα, κιντύνευες απ' τον Μουχτάρ. Ποιός μ' άκουγε εμένα τώρα που γέρασα; Ο Αλλάχ είναι μεγάλος, η αλήθεια θα φανεί. Δεν βαριέσαι. Μεγάλος ο Αλλάχ".

"Σκοτώθηκε κόσμος".

"Ναι. Και σκοτώθηκαν άδικα. Ομως εσύ τους μισούσες τους Χριστιανούς, Ομάρ μου, από παιδί. Χάρηκες σήμερα, για όχι; Δεν μιλάς. Α, χα. Θα 'χουμε μικρή κουβέντα νομίζω, αλλά καλή. Θες να μιλήσουμε όπως παλιά; Να δω και τι έμαθες μπρε χαμίνι τόσα χρόνια μακριά".

Ο Ομάρ ξεφύσηξε νευρικά. "Ο ξάδελφος της γυναίκας του Προφήτη, ο Ουάρακα ήταν Οβραίος μωρέ Αλή. Ακούς; Ο Μωάμεθ είχε σύμβουλο Οβραίο. Κι από πάνω μαθές τούτος ο Οβραίος ήταν Χριστιανός και μετέφραζε στον Προφήτη τη Βίβλο". "Τι λες μπρε Ομάρ, γιατί το λες αυτό;". "Το λέω γιατί πίσω απ' τις θρησκείες του ενός θεού της Ανατολής σέρνεται ένα φίδι που 'ναι το ίδιο κι απαράλλαχτο. Αυτό κατάλαβα ύστερα από τόσα χρόνια μωρέ Αλή, τίποτ' άλλο".

Ο Ομάρ περέμεινε συνοφρυωμένος.

"Εχω αλλάξει Αλή".

"Ωστε είχα δίκιο που θα μιλήσουμε όπως παλιά".

"Εχω αλλάξει πολύ".

"Στην αρχή ήσουνα πηλός. Από ορυκτό έγινες λαχανικό. Από λαχανικό έγινες ζώο και από ζώο άνθρωπος. Σ' αυτές τις περιόδους ο άνθρωπος δεν ήξερε που πήγαινε, όμως τραβούσε σ' ένα μεγάλο ταξίδι. Κι έχεις ακόμη να περάσεις εκατό διαφορετικούς δρόμους." Πήρε μια ανάσα και συμπλήρωσε. "Ετσι μίλησε ο Τζαλαλουντίν".

"Μιλάς όμορφα γερο - Αλή. Μα αυτά που τώρα λες δεν μ' αγγίζουν το ίδιο, κι ας είναι σωστά".

"Ξέρω Ομάρ, ξέρω".

"Εσύ μιλάς ωραία αλλά οι πιστοί σου καταστρέφουν χειρότερα".

"Κάποτε ο σεΐχης Σαλαντίν κάλεσε Τούρκους εργάτες για να κτίσουν τείχη στον κήπο του. Ο Ρουμί τον μάλωσε και τού 'πε πως για να κτίσει θέλει Ρωμιούς και για να γκρεμίσει Τούρκους. Ο Θεός έδωσε στους άπιστους μακροζωία και δύναμη για να οικοδομήσουν τον επίγειο κόσμο αλλά δεν το κατάφεραν παρά λίγο. Κι έφτιαξε τους Τούρκους για να τον γκρεμίσουν μέχρι την ημέρα της Αναστάσεως".

"Εγώ νομίζω πως αυτά που έλεγε ο Ρουμί τα 'λεγε γιατί κατά βάθος προστάτευε τους Ελληνες. Η μάννα του η Κυρά ήταν Ελληνίδα όπως ήταν κι η γυναίκα του. Αλλά κι ο πατέρας του ο Μπεχαρεντίν; Κάποτε κινδύνεψε να πεθάνει για να γλιτώσει τους Ελληνες από σφαγή".

"Ολο και ψάχνεις για να βρεις κάτι μυστήριο πίσω απ' τα παλιά".

"Ολα έρχονται άσχημα στην καρδιά μου τώρα. Η πίστη σου μ' έμαθε πολλά αλλά τώρα την ξεπερνώ".

Ο Αλή Μπεσκέρ αναστέναξε με κείνο τον γνώριμο τρόπο που 'κανε τον Ομάρ να θυμηθεί τις ζωηρές ευχάριστες στιγμές που πέρναγε κάποτε μαζί του.

"Κανείς δεν έμαθε από μένα την τέχνη του τόξου που δεν μ' έκανε στο τέλος στόχο, έλεγε ο Σααντί του Σιράζ". Ηταν φανερό πως

υπονοούσε τον ίδιο.

Σταμάτησαν για λίγο να μιλούν σαν να μέτραγαν τα λόγια που θα 'πρεπε ν' αρθρώσουν. Ο γέρος έδειχνε ωστόσο ατάραχος και γαλήνιος. Ο νέος όμως νευρικός και στενοχωρημένος.

"Κουρασμένος θά 'σαι. Δεν έγειανε η πληγή σου θαρώ".

"Είμαι μια χαρά", έκανε εκείνος απότομα.

"Οχι δεν είσαι, βασανίζεται η ψυχή σου. Κι έχεις σεβντά".

"Ακόμα ψάχνω να βρω ποιός είμαι".

"Χόρεψες στους άγριους ρυθμούς των ταμπούρλων τους τρελλούς χορούς των πλανητών. Το ξέρω πως τα κατάφερες, το διαβάζω στα μάτια σου. Οχι, μη μου πεις τίποτα. Ξέρω πως καβάλλησες και την τίγρη. Βέβαια, καρφώθηκες και με τα σουβλιά της Ρίφα - ίγια. Γι' αυτό κι έθρεψε αμέσως η πληγή σου, είσαι σχεδόν άτρωτος". Σιώπησε ελάχιστα κι εξακολούθησε. "Ομως η καρδιά σου είναι ακόμα λαβωμένη".

"Πονούσα πολύ. Τώρα πονώ λιγότερο. Εχασα την παλιά μου πίστη και γίνομαι καλύτερα. Ξέρω πως θα με θεωρήσεις τώρα μουρτάτη, αποστάτη της πίστης του Ισλάμ.Πες μου Αλή Μπεσκέρ πόσο άτιμο είναι αυτό που ξεστομίζω;"

Ο γέρος τον κοίταξε αιφνίδια μ' ένα τεράστιο χαμόγελο και του 'πε θερμά: "Κάποιος είπε στον Ουβάις Ελ - Κάρνι πως ένας δερβίσης καθόταν σ' ένα τάφο φορώντας ένα σάβανο κι έκλαιγε. Ο Κάρνι του απάντησε: "Πες του πως η μέθοδός του έγινε είδωλο. Να ξεπεράσει την άσκηση αυτή γιατί του 'γινε εμπόδιο"".

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ γύρισε απότομα το σκυμμένο του κεφάλι και κοίταξε με θαυμασμό τον περήφανο αυτόν γέροντα που δεν του κρατούσε καν κακία για τη θρησκευτική του αποστασία.

"Τη θρησκεία των Τούρκων την ξεπέρασαν οι Δερβίσες όταν τους πολέμησαν αγόρι μου πριν πενήντα χρόνια με τους Αχήδες στην Αγκυρα".

"Νοιώθω πια να την ξεπερνώ".

"Το κοχύλι Ομάρ, άκουσες το κοχύλι;"

"Ναι, γέρο τ' άκουσα. Αυτή τη φορά οι ψίθυροι χύθηκαν στ' αυτιά μου, μέσα μου, στην ψυχή μου. Είμαι ένας άλλος άνθρωπος".

"Η μάθηση εκπληρώθηκε λοιπόν. Ο πνευματικός σου πατέρας, ο Αλ - Χαμέτ θα 'ναι τώρα ευτυχισμένος στους πανέμορφους παραδείσους του. Επιτέλους άκουσες το κοχύλι".

"Ναι, ψάχνω πάντα να βρω ποιός είμαι και τώρα σιγά - σιγά τα

καταφέρνω, ίσως ήδη και να ξέρω".

"Γι' αυτό πικράθηκες μπρε απ' τις σφαγές, γι' αυτό;"

Ο Ομάρ δεν απάντησε.

"Τα χρόνια πέρασαν αγόρι μου. Οι Χριστιανοί χάσανε τη δύναμη κι οι Τούρκοι δεν φοβούνται τ' αντίποινα".

"Δεν είμαι Τούρκος γερο - Τσερκέζε".

"Μήτε Χριστιανός όμως".

"Μήτε Χριστιανός", συμφώνησε ο Ομάρ.

"Για τότε;", τον ρώτησε ο Αλής ξεροκαταπίνοντας.

"Γιουνάν είμαι γέρο, και το ξέρεις".

Ο Αλή Μπεσκέρ ξανάβγαλε των γνώριμο βαθύ αναστεναγμό του, τον καθαρά ανατολίτικο. Αρεσε και πάλι στον Ομάρ, ήταν ένα είδος πατρικής στοργής που 'ξερε να ξεχωρίζει από παιδί. Την μητρική αγάπη άλλωστε δεν την γνώρισε ποτέ. Αφέθηκε στη μελωδία του και σιγόκλεισε τα μάτια του νοσταλγικά.

"Γέρο", είπε άξαφνα σαν να ξύπνησε, "πές μου κάτι για τότε που με πήρε ο Μουφτής. Ποτές μου δεν έμαθα ένα πράμα από τότε".

"Ααaχ! Αν ζούσε ο μακαρίτης ιερός σου πατέρας αλ - Χαμέτ θα με σκότωνε με τα ίδια του τα χέρια. Μα η αλήθεια δεν κρύβεται ποτέ Ομάρ. Πόσο τώρα μάλιστα που ξέρεις".

"Πές μου γέρο".

"Λίγα θα σου πω γιατί και λίγα ξέρω. Ποτέ δεν έμαθα πιότερα απ' το μουφτή. Κάποτε, λέει, περπατούσε έξω απ' τον Εσπερο στα χωριά των άγριων των ψαράδων. Το συνήθιζε αυτό, ήταν μια βόλτα που τ' άρεσε να την κάμει για να συλλογιέται. Περιδιάβαινε τ' αρχαία ερείπια των Γιουνάν και τα σκάλιζε και τα 'ψαχνε. Ναι, ήταν κάτι που τ' άρεσε να το κάνει".

"Και με βρήκε εκεί Αλή;", έκανε γιομάτος ταραχή ο Ομάρ.

"Ναι, μπρε. Ησουν μωρό είπε και σε κράταγε απ' το χέρι ένας στοιχειός. Στ' άλλο του χέρι βαστούσε το κοχύλι που σου χάρισε ο πατέρας σου. Κακά πράματα, άλλα δεν ξέρω. Ο Μουφτής δεν έλεγε περισσότερα γι' αυτό και μ' είχε ορμηνέψει έτσι και μένα γιατί θ' ανακατεύονταν οι φρουρές με τον άτιμο τον τόπο που σε βρήκε. Μου 'πε μόνο κείνο πού 'ξερα και γω. Στα ερείπια εκείνα οι ψαράδες οι Γιουνάν έσφαζαν ταυριά και τά 'καιγαν σιμά στη θάλασσα. Κρατούσαν την αρχαία τους πίστη. Λένε πως εκεί βουρκολάκιαζαν καταχανάδες. Οι Χριστιανοί παπάδες πήγαιναν καμμιά φορά και ράντιζαν μ' αγιασμό, διάβαζαν παράκληση της Παναγιάς κι έκαμαν αφορισμούς

της βαπτίσεως".

"Αλλος το ξέρει Αλή;".

"Οχι! Μονάχα μένα τό 'πε ο Αλ Χαμέτ για να σε προστατεύω. Τ'άρεσαν οι δοξασίες του πατέρα σου. Μα τις κρατούσε κρυφές".

"Πες μου γέρο. Με βρήκε εκεί στα σπασμένα μάρμαρα. Στο Ναό των Γιουνάν;".

"Αχ μπρε Ομάρ. Ωστε πήγες εκεί λοιπόν;".

"Ναι Αλή, πήγα και θυμήθηκα". Ησυχία απλώθηκε, για λίγη ώρα δεν μίλησε κανείς. Κοιτιόνταν σαν να ξυπνούσαν από 'ναν άλλο κόσμο. Ωσπου μια τρεμάμενη φωνή τη διέκοψε ξαφνικά.

"Ομάρ, αλητάκι του μαχαλά...". Ο γέρος έκλαιγε σαν μικρό παιδί και τ' αναφιλητά του τράνταζαν το κουρασμένο και αποκαμωμένο απ' τα χρόνια κορμί του.

"Ομάρ, αγόρι μου. Ποιος να 'σαι άραγε;"

Ο νέος τον κοιτούσε με τα μάτια έτοιμα να εκραγούν και να χύσουν ατέλειωτα δάκρυα. Ομως χωρίς να ξέρει γιατί, κρατιόταν άθελά του σαν να περίμενε.

"Γέρο - Τσερκέζε... Κάποτε έδωσες έναν όρκο στον Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ. Τον θυμάσαι;".

Ο γέρος σκούπισε τα δάκρυά του και σήκωσε το φωτεινό πρόσωπό του αντικρύζοντας αγέρωχα τον Ομάρ.

"Ναι μπρε Γιουνάν. Ν' αυτοκτονήσω την τρίτη μέρα απ' το θάνατό του. Δεν έχει αξία πια η ζωή μου. Λες να μπορούσα να το ξεχάσω;"

"Είσαι σίγουρος γι' αυτό που 'πες να κάμεις;", ρώτησε δειλά και ντροπαλά ο νέος.

"Τον βλέπω στ' όνειρό μου κι ευτυχώ. Αλλά όπως είπε κι ο Σααντί, όταν ο ύπνος σου είναι καλύτερος από τον ξύπνιο, καλύτερα τότε να πεθάνεις".

Η περηφάνεια φούσκωσε τα στήθη του με μια ατέλειωτη θέληση που θα την αντιλαμβανόταν και ο πιο ατρόμητος άνδρας. Σηκώθηκε αργά - αργά όσο το επέτρεπαν οι δυνάμεις του κι έπεσε μ' ανοικτή την αγκαλιά πάνω στον Ομάρ.

"Μας αγάπησες μπρε καθόλου; Εμένα και τον Μουφτή, μας αγάπησες;"

"Κανέναν δεν αγάπησα όξω από εσάς μέχρι τώρα. Γέρο - Αλή, πονηρή αλεπού, ίσως και να σας αγάπησα τόσο επειδή κατά βάθος δεν ήσασταν Τούρκοι", είπε ο νέος πειρακτικά.

"Ναι, Τσερκέζοι ήμασταν. Κιρκάσιοι που λέτε και σεις οι Γιουνάν. Αλλά τώρα τι τα θες;"

Εμειναν για λίγο έτσι αγκαλιασμένοι σφιχτά και κατόπιν χαλάρωσαν το δεσμό τους. Μετά ο γέρος παραμέρισε το λευκό κρεμασμένο ύφασμα του διπλανού δωματίου κι έδειξε με νόημα προς τον Ομάρ.

"Κόπιασε. Τούτη την προσευχή μου την χρωστάς", είπε σχεδόν ευλαβικά στη θέα έξι μοναχών με κατάλευκους χιτώνες και ψηλά κωνικά καπέλα, που κάθονταν αμίλητοι σταυροπόδι με μάτια κλειστά και σφραγισμένα αναμένοντας την είσοδό τους. "Εξι" μουρμούρισε ο Ομάρ, "και δύο εμείς οχτώ. Πράγματι με περίμενες Αλή, όμως δε νομίζω πως πρέπει να συμμετάσχω. Γέροντα, η αναζήτησή μου δεν οδηγεί πια προς τα δω".

"Το ξέρω, όπως ξέρω κι άλλα πολλά. Ενωσε τον κύκλο για στερνή φορά και μη σε νοιάζει. Κάντο για τον Μουφτή Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ. Η ψυχή μας τώρα θα ενωθεί με τη δική του". Αμέσως μετά ο γέρος φόρεσε έναν κατάλευκο χιτώνα με μία μαύρη κωνική κουκούλα και πλησίασε τους μοναχούς.

"Ποιός θα κάνει τον τσελεμπή;", αργοσάλεψε ο Ομάρ.

"Εσύ. Εμείς οι επτά θα χορέψουμε γύρω σου όπως τ' αστέρια της νύχτας. Θα δεις τον κόσμο τώρα που φτιάχτηκε για σένα".

Ο Ομάρ χαμήλωσε το κεφάλι και υπάκουσε δίχως ν' απαντήσει. Διάβηκε την είσοδο του μυστικού δωματίου και κάθησε σταυροπόδι μαζί με τον Αλή και τους υπόλοιπους δερβίσες πάνω στις λευκές προβιές του πατώματος. Απότομα, ένας απ' αυτούς χτύπησε ρυθμικά το τύμπανό του ενώ ένας άλλος άρχισε να σφυρίζει λυπητερά μέσα απ' τη μελωδική του φλογέρα. Οι αισθήσεις του χαλάρωσαν, αφέθηκε στη μυστηριακή μουσική που ταξίδεψε το εσώτερο είναι του μακριά στους ουρανούς.

"*Μπισνέβ ζι ναΐ τσουν χικαγιάτ μικουνάντ*", ψέλλισε ο Αλής στα περσικά. "Ακου τον μύθο της φλογέρας", επανέλαβαν οι υπόλοιποι πάμπολλες φορές. Εκστασιασμένος ο Ομάρ χάθηκε στο άπειρο αναζητώντας τα θερμά κύματα φωτός που εξέπεμπε ένας μυστικός ζωοφόρος ήλιος. Ξύπνησε μετά από ώρα πολλή. Απ' το καφασωτό παράθυρο του δωματίου διέκρινε την πυκνή μαυρίλα της νύχτας, δείγμα του μεγάλου χρονικού διαστήματος κατά το οποίο περιήλθε σ' έναν κόσμο αχαλίνωτης εκστατικής μύησης και ακτινοβόλου πνευματικού φωτός.

"Ηταν ο τελευταίος σου κύκλος", είπε ανερμήνευτα ο Αλής στον

Ομάρ που ξυπνούσε χωρίς να καταλαβαίνει, "η τελευταία προσευχή του πεπρωμένου σου".

Οι Μοναχοί σηκώθηκαν απ' το πάτωμα και διαβαίνοντας το κατώφλι έφυγαν αθόρυβα έξω μ' ένα σχεδόν ασαφές νόημα σαν χαιρετισμό προς τον Αλή.

"Πού πηγαίνουν;", ρώτησε ακόμα χαμένος ο Ομάρ στα περίεργα όνειρά του.

"Στο Ικόνιο, στον τάφο του Τζαλαλουντίν Ρουμί".

"Μα, γιατί;" ρώτησε ο νέος άντρας. "Μην μου πεις ότι εγκαταλείπουν τον Εσπερο".

Ο Αλής απάντησε με βεβαιότητα προς ένα τετελεσμένο γεγονός. "Τ' αστέρια σημαδεύονται από παράξενους δρόμους. Ο Εσπερος ζέχνει απ' την σαπίλα των ανθρώπων που επιδιώκουν τον εφήμερο πλούτο. Εκείνοι που τον διαφέντευσαν τον έσπρωξαν στην καταστροφή. Τίποτα απ' αυτόν δεν μπορεί πια να τους κρατήσει εδώ πέρα".

"Αλή, είχα ένα παράξενο όνειρο", είπε ο Ομάρ. "Είδα ένα περίεργο αστέρι. Νομίζω πως ήταν πράσινο με δώδεκα κορυφές".

"Α, χα", χαμογέλασε ο γέρος. "Ωστε είδες το Τασλίμ - Ταζ του Μουφτή;"

"Ο Μουφτής; Ωστε ο Μουφτής ήταν ο Μέγας Διδάσκαλος του Τάγματος; Δηλαδή οι θρησκευτικοί ηγέτες του Εσπέρου ήταν πάντα αιρετικοί! Μυστικιστές όπως αργότερα κι εγώ", έκανε αποσβολωμένος ο νέος και συνέχισε. "Γι' αυτό τον σκότωσε ο Μουχτάρ, μωρέ Αλή, γι' αυτό δεν τον σκότωσε; Πες μου, τι ζητούσε να πάρει απ' αυτόν; Πές μου!"

"Ηδη γνωρίζεις Ομάρ. Σκέψου το μυστικό της αναζήτησής σου και θα καταλάβεις", απάντησε αδιάφορα ο γέροντας.

"Το μυστικό της αναζήτησής μου;", ψέλλισε μισοκαταλαβαίνοντας ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ κι ανεβοκατέβασε το κεφάλι του συγχυσμένος.

"Εχεις καιρό για να ενώσεις σιγά - σιγά τα πετράδια που θα χτίσουν τη μορφή του σκοπού σου. Και τώρα μπρος στο δρόμο τον άγριο και τον σκληρό βάδισε όπως στ' ορίζει ο Αλλάχ. Σε περιμένουν άδικες και πονεμένες στιγμές. Η μοίρα σου είναι βαριά. Ξέρεις τι θα κάμεις;"

"Θα μιλήσω όπως ο Ομάρ Καγιάμ", απάντησε ο νέος. "Αλλη κουβέντα απ' την παλιά μου πίστη δεν θα ματαπώ. Σε χαιρετώ με τούτη

τη στερνή". Ο γέρος έγνεψε ευχαριστημένος. "Θέλω ν' ακούσω και να δω το δρόμο σου".

"Πίνω κρασί κι αντίπαλοι δεξιά και αριστερά μου λένε πως είναι αντίθετο στην πίστη. Αφού το κρασί είναι αντίθετο στην πίστη, μα το θεό ας πιω το αίμα των εχθρών που είναι νόστιμο για μένα".

"Ούτε ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ δεν μπόρεσε να μαντέψει εάν είσαι δαίμονας ή άνθρωπος. Αλλά τι λέω; Ελληνας σημαίνει και τα δύο. Μου φαίνεται πως θα πεθάνω πριν καταλάβω τη φωτιά που καίει την παράξενη ψυχή σου".

"Πίστη μου πια γέρο - Αλή είναι το αίμα".

"Αυτό το αίμα της καταγωγής σου μπρε Ομάρ, για το αίμα που θες να πιείς;", ρώτησε κείνος πονηρά.

"Οι δικοί μου Θεοί έχουν το αίμα μου κι εγώ το δικό τους. Παλιέ μου δάσκαλε, η δική σου υπερβατική αθεΐα που 'ναι πάνω κι απ' τον Αλλάχ, θρέφεται μόνο απ' τη γνώση κι όχι απ' το αίμα". Ο γέρος χαμογέλασε ελαφρά. "Τάχτηκες στη φωτιά. Πριν ακόμη κι εσύ τ' αποφασίσεις. Ας είναι.". "Ομως ξεχνάς πως ο κόσμος δεν έχει ύπαρξη παρά μόνο σαν εμφάνιση, απ' άκρη σ' άκρη η κατάστασή του δεν είναι παρά παιχνίδι και θέατρο".

"Αυτή 'ναι κουβέντα των Σούφι, όχι δική μου", απάντησε πειραγμένος ο Ομάρ.

"Είναι και του Πλάτωνα του Γιουνάν, απάντησε με φανερή πονηριά ο Αλής. Ο νέος τώρα χαμογέλασε. "Σάμπως δεν είναι τουρκόσποροι οι δερβίσες και μάλλον συνεχίζουν τους Γιουνάν, έτσι μωρέ Αλή; Αλλά οι αλήθειες είναι πιο πολλές από αυτήν που κατέχεις".

"Είναι του Γιουνάν για δεν είναι μπρε;".

"Είναι, μα δεν συμφωνώ".

"Αλλά;", έκαμε ο γέρος μισοκλείνοντας τα μάτια του σαν να 'ψαχνε στο μυαλό τ' αλλουνού.

"Εχεις ακούσει για κάποιον που λέγαν σκοτεινό;".

"Ω, γιομάτα αγκωνάρια είναι τα μονοπάτια στην Εφεσο. Αγκωνάρια που τα τροχίζει ο αρχαίος Ιρακλέτ[27] για να τα χαϊδεύουν με χέρι γυμνό οι τρελλοί γιοί του πολέμου. Ωστε ποτές δεν σταματά η φωτιά. Κι όλα είναι δω κι αυτή τα καταπίνει. Κι ο πόλεμος πατέρας και σουλτάνος, κείνος κάμει τον Αλλάχ, κείνος και τους πιστούς, κείνος τους ραγιάδες, κείνος και τους προφήτες. Ετσι μπρε;".

[27] Ηράκλειτος

"Ετσι".

Αντίκρυσε στο χέρι του Ομάρ, στο μεσαίο του δάχτυλο, το δαχτυλίδι τ' οβραΐικο. Κατάλαβε μα δεν μίλησε διόλου. Αλλωστε η ώρα πλησίαζε προς την εκπλήρωση του χρέους του κι ένοιωσε πως έπρεπε να προλάβει. Κι αφού χόρτασε το γιό του, ξανακούμπησε το κορμί του πλάι στα στρώματα και κάθησε σταυροπόδι στις πατημένες προβιές συγκεντρωμένος σ' έναν ολιγόχρονο διαλογισμό. Ο Ομάρ τράβηξε απ' το ζωνάρι του το τελετουργικό μαχαίρι του ραββίνου πού 'χε πάρει απ' τον Μουχτάρ ύστερα απ' την πάλη τους στο τζαμί και τό 'σπρωξε σιγανά προς τον Αλή Μπεσκέρ.

"Μπισμπιλάχ! Με τούτο μπρε, με τούτο τ' άτιμο;"

"Ναι γέρο. Μ' αυτό φονεύτηκε και ο πατέρας".

Θύμωσε ο Τσερκέζος. Του φάνηκε ντροπή, ιεροσυλία. Μα δεν μίλησε αμέσως, μονάχα ξεφύσηξε δυνατά.

"Ας είναι. Αίμα θα στάξει τώρα. Εκδικήσου τον Οβραίο γι' αυτό πού 'καμε στον Υπατο Σεΐχη των Μεβλεβήδων, στον Μεγάλο Δάσκαλο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ. Μέγας είναι ο Αλλάχ και θα σε κάψει πάλιο - Γιουνάν αν τύχει και ξεχάσεις. Μην λησμονήσεις τον όρκο σου".

Κι αφού μίλησε έτσι, σηκώθηκε όρθιος κι άρχισε ξαφνικά να χορεύει γύρω απ' τον Ομάρ και ταυτόχρονα γύρω απ' τον εαυτό του.

"Για χου, για μαν χου", ψέλλιζε απομακρυσμένος απ' την ορατή πραγματικότητα. Ολοένα και δυνάμωνε τον τρελλό σβουριστό του χορό και ξεφύσαγε μανιασμένος.

"Για χου, για μαν χου", φώναξε πάλι εκστασιασμένος και τα μάτια του θόλωσαν μ' ένα βλέμμα ανερμήνευτο και σκοτεινό. Η παραζάλη μέθαγε το ανανεωμένο γέρικο κορμί του, χοροπηδούσαν τα κόκκαλά του και φούντωναν από έκσταση μέχρι τα μεδούλια τους. Απότομα άδραξε το μαχαίρι και συνεχίζοντας τον τρελλό του υπερβατικό χορό, ψιθύρισε με τη μεγαλύτερη απλότητα "Αϊντε τώρα, ας πάω κι εγώ!"

Κι έσταξε το αίμα. Εσταξε βαθυπόρφυρο απ' την καρδιά πάνω στα στρωσίδια και στις λευκές προβιές βάφοντάς τες πορφυρές όμοια με τα ταιριαστά άλικα χαλιά των τοίχων. Δεν ακούστηκε καν βόγγος και το γέρικο κορμί απόπεσε μπρούμουτα χάμω καθώς η ψυχή του ταξίδεψε προς τους Αγίους Αθανάτους της παράδοξης πίστης του. Ο Ομάρ έσκυψε κι αυτός και καθάρισε με το μαντήλι του το χέρι του νεκρού. Με μιας έβγαλε με μίσος το δαχτυλίδι τ' οβραίικο και το εναπόθεσε πλάϊ στο κουφάρι του Κιρκάσιου. Σήκωσε το κεφάλι του Αλή και το φίλησε στο μέτωπο τρεις φορές και αφού σηκώθηκε ο ίδιος ολόρθος και τον κοίταξε από πάνω καλά - καλά, έκλαψε.

Ναι! Κανείς δεν ήξερε τι σκεφτόταν μέσα απ' τους λυγμούς και τα ζεματιστά του δάκρυα. Ομως..., έκλαψε τόσο, μα τόσο πολύ!

Αν ένας Δερβίσης έμενε
σ' έκσταση, θα κομματιαζόταν
στους δύο κόσμους

Σααντί του Σιράζ

ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Τι να σημαίνει άραγε η Μικρασία στις αρχές του 15ου αιώνα για τον γνωστό κόσμο;

Οι Τούρκοι έχουν περάσει την κατακόρυφη γραμμή της Σινώπης μέχρι τη Μίλητο και κάμουν κτήμα τους τα παράλια του Αιγαίου κι ολάκερη τη Μικρασία έξω από ελάχιστες περιοχές. Ομως προσπαθούν ακόμη να ορθοποδήσουν. Η εσωτερική ενότητα είναι διαλυμένη απ' τους εμφυλίους σπαραγμούς και ακόμη ο κυρίαρχος άνδρας που θα σηκώσει ψηλά τα πράσινα λάβαρα του Μουχαμέτη ενάντια στην Πόλη δεν έχει βρεθεί. Τον άλλο μήνα ο Μωάμεθ μάλλον θα συγκρουστεί με τον Μουσά και τότε τα πράγματα θα ξεκαθαρίσουν. Μια κοινωνική ιδεολογία για πλήρη ισότητα και κοινοκτημοσύνη των λαών της αυτοκρατορίας ξεσηκώνει τις μάζες των φουκαράδων και βάζει φωτιές και πυρκαγιές στο πολιτικό έργο των εμίρηδων. Εκφραστής της ο Μπεντρεντίν[28], από μάνα Ελληνίδα και πατέρα Τούρκο με τ' όνομα ...Ισραήλ. Μια τεράστια δύναμη ψάχνει να ενώσει τους κρίκους της αλυσίδας της και να σκλαβώσει μ' αυτήν τους άπιστους γκιαούρηδες, αποδεικνύοντας από μέρους της τη μοναδική εκπροσώπηση του Ισλάμ.

Οι Γενοβέζοι βαστούν ακόμη τη Χίο και τη Μυτιλήνη με τον Δορίνο - Γατελούζο, ενώ οι σιδερόφραχτοι Ιωαννίτες ιππότες διατηρούν την ανάμνηση των σταυροφόρων αφού οι ένδοξοι Ναΐτες έχουν πια απομακρυνθεί απ' την ανατολική γωνιά της Μεσογείου. Δεσμεύουν τη Ρόδο ακριβώς απέναντι απ' το εμιράτο του Τεκέ όπου ανήκει ο Εσπερος. Τον Εσπερο που ωστόσο δεν πλησιάζουν οι Καταλανοί πειρατές αφού ο στερνός τους άρχοντας στην Αθήνα, ο Δον Πέντρο Ντε Πάου εξοντώθηκε εδώ και εικοσιπέντε χρόνια στην Ακρόπολη απ' τους Βενετούς. Μόνη κι ανήμπορη στέκει πιο πέρα η έρμη Κύπρος που την κατέχουν οι Φράγκοι οι Λουζινιάν με τον Ιάνο.

[28] Ο Μπεντρεντίν κρεμάστηκε 3 χρόνια αργότερα, το 1416, στις Σέρρες.

Κι αυτός ακόμη ο Σικελός κουρσάρος, ο Τζελάνικο ρεΐς ο "τραγουδιστής" μετέφερε τα ρεσάλτα του στη Μπαρμπαριά προτιμώντας τους Σαρακηνούς στις ξέρες του Πόρτο Σολιμάν της Αφρικής, απ' τις παντοδύναμες φρουρές του Εσπέρου.

Το συρρικνωμένο μες τον Κεράτιο Κόλπο Βυζάντιο αλληλοσφάζεται μπρος στο ξύπνημα του ασιατικού τέρατος. Η χαμένη ταυτότητα αναζητάται και πάλι απ' τους λίγους που στρέφονται στην αρχαία παράδοση. Σαν από τραγική ειρωνεία μυστικιστές και σχολαστικιστές Χριστιανοί αγωνίζονται ν' αποδείξουν το δίκιο τους μέσω του Πλάτωνος και του Αριστοτέλη. Ενας άνδρας ξεχωρίζει και κηρύττει την αναγέννηση. Λέγεται Πλήθων και μιλά για στρατό εθνικό, για οικονομία, για λιτότητα, για κρατική ηθική και για αγροτική μεταρρύθμιση. Ομως οι κρατούντες τον πολεμούν. Ο Ελληνισμός ζει το δράμα του εντός των πυλών. Κι η Χριστιανική Δύση; Οχι, εκείνη δεν θα βοηθούσε ποτέ, θα περίμενε τον αλληλοσπαραγμό για να πάρει σαν ύαινα το μερτικό της.

"Ναι, το μερτικό της", ξανά 'πε ο Γερμανός Χρυσόπουλος το ήπιο εκείνο βράδυ στο καπηλειό του Δημητρίου Πανούδη μπρος στα καμμένα απ' τη χθεσινή σφαγιαστική φωτιά πρόσωπα δέκα Χριστιανών του Εσπέρου και δυό άλλων συντρόφων του απ' το χωριό των ψαράδων. Είχαν γλυστρήσει αθόρυβα μετά τη σφαγή στο πόρτο και τρυπώνοντας στο μαχαλά προσπάθησαν να συγκεντρώσουν όποιον μπορούσαν στο κρασοπουλειό.

"Ετσι είναι", ματάπε ο καστανομάλλης άντρας απ' το Μυστρά. "Δεν υπάρχει κανείς να μας βοηθήσει στο Λεβάντε[29]. Ο,τι γίνει θα γίνει από μας και μόνον".

Οι καταρακωμένοι θαμώνες του διπλαμπαρωμένου καπηλειού είχαν τα πρόσωπά τους στραμμένα στο πάτωμα. Ο απόηχος της χθεσινής αποτρόπαιας σφαγής βασάνιζε έντονα ακόμη την ψυχή και τα λογικά τους. Οι περισσότεροι ήσαν νέοι. Εκπροσωπούσαν τις πιο γνωστές και παλιές οικογένειες του Εσπέρου. Φαμελιές παλιών καραβοκύρηδων κι αρχόντων της πόλης, που τα παιδόπουλά τους κρύβονταν τώρα, με συντροφιά την ντροπή και τη θλίψη. Γόνοι των παλιών φυλακατόρων κι ακριτών της Μικρασίας. Μακρινές αναμνήσεις των προνοιαροίων και των κατεπάνων του θέματος των Κιβυρραιωτών.

[29] Ανατολική Μεσόγειος

"Ο κόμπος έφτασε στο χτένι", ακούστηκε ο Γερμανός Χρυσόπουλος. "Ή θα κλαίμε πάνω στ' αποκαΐδια ή θα πάρουμε εκδίκηση".

"Στάσου", τον διέκοψε ένας απ' τους άρχοντες. "Μας ορμηνεύεις παράξενα πράματα. Η Πόλη δεν δύναται να μας βοηθήσει, εδώ έχεις δίκιο. Μα πού θα βρούμε τη δύναμη ν' αντισταθούμε; Είναι δυνατόν ν' ακούμε τη γνώμη ενός πειρατή; Αυτός θα ηγηθεί;"

"Βλέπεις καλύτερη λύση;", ρώτησε ο Γερμανός.

"Μα είναι τρελλός, δεν το βλέπεις; Οι Βενετοί είναι η μόνη μας ελπίδα σ' αυτήν την κόλαση", απάντησε θυμωμένα.

"Χαμήλωσε τη φωνή σου", φιθύρισε άγρια κι απότομα ο μαγαζάτορας Δημήτριος. Το καπηλειό βρισκόταν σ' ένα κακόφημο σοκάκι της ψαραγοράς του Μπαλίκ - παζάρ όπου σχεδόν τα πάντα είχαν καεί. Ωστόσο, έξω απ' τις αμπαρωμένες του σιδερόπορτες ακούγονταν πότε - πότε βρισιές από μεθυσμένους Τούρκους που 'ψαχναν για πλιάτσικο βρίζοντας και ξερνώντας.

"Είδαμε και τους Βενετσιάνους τους Χριστιανούς όταν πετούσαν τ' αδέλφια μας στη θάλασσα", είπε κοχλάζοντας απ' οργή.

"Κι αυτός πού ήταν;"

"Τι 'θελες να κάμει; Εμείς πού ήμασταν άραγε; Μην είσαι ανόητος, κανείς δεν μπορούσε να κάμει το παραμικρό. Πάψε να μιλάς σαν χαρτουλάριος.".

"Εστω", παραδέχθηκε το αρχοντόπουλο. "Ομως καθώς ξέρουμε ήτανε γενίτσαρος. Πώς να τον εμπιστευθούμε; Πού ξεύρουμε ότι δεν θα μας στείλει κατ' ευθείαν στα μπουντρούμια του Ντεμίρ - Μπουρτζί;"

"Ανόητε", πετάχτηκε ο Γερμανός Χρυσόπουλος. "Είναι πιότερο Ελληνας από σένα έστω και αν δεν πίστευε κάποτε στο θεό σου!"

Ο λόγος ήταν βαρύς. Κάποιοι απ' τους βυζαντινούς αρχόντους ανασηκώθηκαν αγανακτισμένοι. Ο Δημήτριος στάθηκε δίπλα απ' τον Μωραΐτη του σύντροφο και τον ακολούθησαν κι άλλοι. Για μια στιγμή η ατμόσφαιρα έδειξε τεταμένη. Στη βαριά, πνιγηρή συνομιλία που ακολούθησε τα λόγια του Χρυσόπουλου ήταν κοφτερά σαν λεπίδι.

"Ακούστε με τι θα σας πω, ακούστε και μετρήστε σωστά. Ο πειρατής είναι Ελληνας. Σας φτάνει; Εχει καλώς. Δεν σας φτάνει; Τραβήξτε το δρόμο σας αλλού. Δεν πιστεύει μήτε στον Χριστό μήτε στο Μουχαμέτη. Δικαίωμά του και θα του το υπερασπίσω. Σε δύο πιστεύει μονάχα, στο αίμα μας και στο σπαθί του. Ετσι κι εγώ. Οποιος προσβάλλει το 'να απ' τα δυο θα πέσει τώρα αμέσως νεκρός".

"Μα πρέπει να 'ναι και Χριστιανός", απάντησε ο νεαρός. "Πρώτα Χριστιανός".

"Οχι", βρυχήθηκε ο Χρυσόπουλος. "Πρώτα Ελληνας".

"Και ποιοί θα πολεμήσουν τους Τούρκους;", έκανε πονηρεμένος ένας άλλος θαμώνας. "Ποιοί Ελληνες;".

"Εκείνοι που ετοιμάζονται έξω από τον Εσπερο και μας περιμένουν". Αξαφνα οι αρχόντοι τον κοίταξαν απορημένοι. Το αρχοντόπουλο ξανακάθησε χάμω, περισσότερο ήρεμο και ησυχασμένο.

Ο άνδρας απ' τον Μυστρά έδειχνε να ελέγχει την κατάσταση.

"Βουνίσιοι και ψαράδες από τα γύρω χωριά του Τεκέ μαζεύονται και αναμένουν όπλα. Οπλα που μόνο ο πειρατής μπορεί να μας βρει και που εσείς σαν ηλίθιοι αρνείσθε να πιάσετε στα χέρια".

Ολοι τον άκουγαν με τα χείλη σφαλιστά.

"Ναι, όπως τ' ακούτε. Οι Εθνικοί οργανώνονται για να υπερασπίσουν τον Εσπερο. Κανείς άλλος δεν θα βοηθήσει το γένος. Μονάχα οι Ελληνες, κείνοι που έχουν το αίμα τους ίδιο κι απαράλλαχτο".

Πήρε μια ανάσα. "Ξέρω τι σκέφτεστε. Αν είμαι κι εγώ εθνικός. Ε, λοιπόν, είμαι, κι ο πειρατής το ίδιο. Κι ο καπετάνιος δίπλα μου κι αυτός. Κι οι ψαράδες που βιάζονται να σας βοηθήσουν, και κείνοι. Κι οι Μωραΐτες του Μυστρά, ναι, είναι Ελληνες Εθνικοί".

Η έξαψη ήταν χαραγμένη στο μέτωπό του όσο τόνιζε την ίδια φράση, σχεδόν ακατανόητη μεσ' τον κυκεώνα των θρησκευτικών κόσμων που πάλευαν για την ισχύ των δοξασιών τους.

Γύρω του οι άνδρες εκείνοι που 'δαν τα παιδιά τους νεκρά, τις γυναίκες τους να ντροπιάζονται, τ' αδέλφια τους να πνίγονται. Αλήθεια, ποιός δεν ήταν τρελλός από κείνους με τα κίτρινα απ' την απόγνωση μάτια, τα χλωμά πρόσωπα, τα ματωμένα χείλη; Ο πόνος φούντωνε από τις φριχτές αναμνήσεις και τις πρόσφατες μακάβριες σκηνές της συντριβής τους.

"Κι εγώ Χρυσόπουλε", είπε ψιθυριστά ο Πανούδης, "κι εγώ πάνω απ' όλα Ελληνας".

Οι αρχόντοι κοιτάχτηκαν αναμεταξύ τους. Θα 'μοιαζε για μια στιγμή από κείνες που η ένταση καίει τα σωθικά και παραλύει τα τελευταία οχυρά των προκαταλήψεων. Ο άνδρας, που ρώτησε προηγουμένως τον Χρυσόπουλο, σηκώθηκε όρθιος και χτύπησε με δύναμη το ροζιασμένο σανίδι του κρασοτράπεζου. Τα μουστάκια του έπαιζαν καθώς η αποφασιστική του κίνηση επιβεβαίωσε τη θαρραλέα του πρόθεση. Η φράση του ακούστηκε βαριά.

"Και μεις, Ελληνες είμαστε". Στην ηχώ της φωνής του ο ίδιος ξεχώριζε τις σπαρακτικές φωνές των νεκρών συγγενών του.

"Και μεις", ακούστηκε κάποιος άλλος.

"Και μεις", γρύλισε έν' άλλο φουρκισμένο στόμα.

"Και μεις", ακούστηκαν πιο πολλές οι φωνές όλων, ίσα που διέκρινες στα πρόσωπά τους πια την έξαψη της ιδέας, την ιερή τρέλλα του μελλοθάνατου.

"Ανάθεμά με αν είμαι Ρούσος, Ιγγλίνος ή κι Αλαμανός μισθοφόρος. Ελληνας είμαι μωρέ, καλά το λες, τίποτα άλλο, τίποτα άλλο", είπε και σηκώθηκε το αγουρωπό αρχοντόπουλο που θωρούσε τον Γερμανό Χρυσόπουλο μ' ένα βλέμμα, πλέον, μετανιωμένο και συγκαταβατικό. Εκείνος τράβηξε το ξίφος του απ' το θηκάρι και το σήκωσε πάνω απ' την ομήγυρη με δέος.

"Ναι, όπως είπε κι ο δάσκαλος Πλήθων, είμαστε Ελληνες στην καταγωγή, όπως μαρτυρεί και η γλώσσα και η πατροπαράδοτη παιδεία. Εμπρός λοιπόν. Ας αποκαλυφθούμε στον κόσμο με φωτιά, σαν την ενσάρκωση των ηρώων προγόνων ενάντια στην φρίκη της ημισελήνου και του ξεπεσμού της φυλής μας. Ας είναι το αίμα των χαμένων μας η βάπτιση κι η τέλεση του όρκου μας".

Δεκατρία σπαθιά τινάχθηκαν στο θαμπό φως κι ενώθηκαν στον αέρα δημιουργώντας μια ηχηρή μεταλλική αψίδα.

Ηταν μια ανερμήνευτη στιγμή κείνη που έλαμψε τόσο απροσδόκητα στην παράδοξη καλοκαιρινή νύχτα. Απότομα το ισχνό φως των κεριών τρεμόπαιξε κι έσβησε. Οσο τα σπαθιά κρατιόνταν ακόμη ψηλά, ο αέρας τσίριξε ανάμεσα στις χαραμάδες του κατωγιού και κρύωσε τον ιδρώτα στα μέτωπα των αντρών.

Η ιστορία της συνωμοσίας επαναλαμβανόταν καθώς ερχόταν από μακριά, απ' τα βαθιά μυστικά κατατόπια της ανθρώπινης σύστασης. Κι η αστραπή που ξέφυγε απ' τα νέφη λαμπάδιασε στιγμιαία την ένωση και τον όρκο, τον σκοπό και το πάθος.

"Ετσι, έτσι! Είμαστε Ελληνες ανάθεμα την κατάντια μας, τα φίδια που περιζώνουν την κόλαση τούτη είναι χιλιάδες. Μα είμαστε Ελληνες", έκανε με λύσσα ο Δημήτριος Πανούδης και κατέβασε το σπαθί του δείχνοντας με νόημα προς την εξώπορτα. Ανέβηκε γοργά τα σκαλιά του καπηλειού κι έστησε τ' αυτί του στη δρύϊνη θύρα. Οι θόρυβοι είχαν λιγοστέψει κι ακουγόταν μονάχα ο χτύπος της καρδιάς του.

Εξω, ο αποσπερίτης βαστούσε το φως που ολοένα και ξάνοιγε στη

συχτιά του πόρτου. Το αγεράκι που άξαφνα μπάτσισε το κρυφό σοκάκι του Μπαλίκ - παζάρ υποχώρησε και μία απαλή ψιχάλα έγλειψε δειλά τους λερωμένους δρόμους της ψαραγοράς.

Το εμπορικό πλοίο των Βενετών ήταν αραγμένο στην δυτική πλευρά του λιμανιού πλάι σε μια παράλληλη με το πλάτος των κάβων ξύλινη εξέδρα, από κείνες που χώριζαν σε τμήματα ειδικά τις θέσεις για τα πάμπολλα καράβια που πηγαινοέρχονταν στον Εσπερο. Τα άλλα εμπορικά - στην ουσία τα μόνα εμπορικά - έβλεπαν στην κεντρική πλευρά του πόρτου, αρκετά απομακρυσμένα απ' το πλοίο του Ομάρ Γιουνάνκουρτ που πολύ καλά γνώριζε, ως έμισθος φρουρός του πληρώματος, πως το περιεχόμενό του ήταν πάνω απ' όλα πολεμικό. Κοινό μυστικό Βενετών και Τούρκων ήταν πως μετέφερε στρατιωτικό εξοπλισμό. Η παράδοση θα γινόταν υποτίθεται κρυφά, αφού ο παλαιός νόμος των εμπόρων του Εσπέρου ήταν απαγορευτικός ως προς τον εξοπλισμό των Τούρκων απ' τους Δυτικούς.

Μια εβδομάδα και παραπάνω ήταν αραγμένο το καράβι και περίμενε την έγκριση του σαντζάκ - μπεϊλερέ για την τελική συμφωνία. Για τον Δημήτριο που γλύστρησε σαν σκιά απ' τα πεταμένα βαρέλια της εξέδρας, ήταν κάτι παραπάνω από εύκολο να προσεγγίσει το στόχο και να κατευθύνει την οποιαδήποτε ενέργεια. Γνώριζε καλά απ' τον Ομάρ πως οι περισσότεροι ναύτες θα μπεκρόπιναν ή θα γυρνούσαν σκοτώνοντας την ώρα τους στα φιδογυριστά καλντερίμια του Εσπέρου. Μα και αν ακόμα είχαν επιστρέψει, οι αντιδράσεις τους τέτοια ώρα θα 'ταν το δίχως άλλο μειωμένες. Οι κινήσεις των συντρόφων του που ακολουθούσαν ξωπίσω του ήταν σταθερές και σίγουρες τόσο που μόνο ένας μάντης θα μπορούσε να διακρίνει σε κείνες τις οξύθυμες μορφές τα σημάδια μιας τρελλής αποστολής. Ο Δημήτριος προπορεύτηκε ανυπόμονα.

Κατέβηκε τη σκαλωσιά κι έριξε τη ματιά του στα φύκια που αγκάλιαζαν τα ξύλινα υποστηρίγματα της εξέδρας. Η βάρκα που χρησιμοποιούσαν οι ναύτες για τις εξόδους τους ήταν δεμένη σιμά στο καράβι. Κρεμάστηκε απ' τα μαδέρια και βούτηξε αθόρυβα στο νερό. Η θωριά του εξαφανίστηκε κάτω απ' τη ζελατινώδη επιφάνεια της θάλασσας που επηρεάστηκε απ' τη ρεστία. Ο ίσκιος του καραβιού απλωνόταν πάνω της καθώς το λειψό φεγγάρι φανέρωνε τα ξάρτια του και τα μικρά μαυριδερά του κανονάκια. Στο μακροβούτι του ο νεαρός άνδρας παρακολουθούσε το σεληνόφως κάτω απ' το νερό και προσανατολιζόταν προς το πλοίο. Δεν άργησε να το πλησιάσει. Εβγα-

λε το κεφάλι απ' το νερό και ρούφηξε άπληστα τον λαχταριστό αέρα. Από πάνω του οι σκαρμοί των αλμυρολάξευτων κουπιών φάνταζαν προκλητικοί κι ειρωνικοί. Τέντωσε το χέρι του κτυπώντας τα πόδια σαν έμβολα δυνατά στο νερό. Κατάφερε ένα μικρό ανασήκωμα του κορμιού κι αμέσως κατόρθωσε να πιάσει το σκοινί της άγκυρας και να έλξει το σώμα του προς τα πάνω. Αναρριχήθηκε και βοήθησε την άνοδό του αντιστηρίζοντας τα πόδια του στα σανίδια του καραβιού. Σύντομα αγκάλιαζε τη σκοινένια πλέξη της κουπαστής και πηδούσε αθέατος στο κατάστρωμα. Κοίταξε γύρω - γύρω προσεκτικά. Ενας Βενετός ναύτης μισοκοιμόταν μεθυσμένος πίσω απ' το τιμόνι έχοντας γείρει το κορμί του πάνω στους φλόκους. Με αργά ελαστικά βήματα πλησίασε την καταπακτή και αφουγκράστηκε τους χαμηλούς ήχους απ' τις κοροϊδευτικές συζητήσεις των ναυταίων που ακούγονταν ακριβώς κάτω απ' το μεσιανό κατάρτι. Ηταν λίγοι κι αδιάφοροι. Οπισθοχώρησε προς την κουπαστή κι έγνευσε προς τη στεριά κουνώντας το χέρι του πέρα - δώθε. Οι οπλισμένοι του σύντροφοι δεν άργησαν να βουτήξουν στο νερό και να ξεκινήσουν να κολυμπούν προς το μέρος του. Δίχως να χάσει καιρό άρπαξε την ανεμόσκαλα που 'ταν ριγμένη προς τα μέσα και τη γύρισε σιγά σιγά προς τη θάλασσα. Ενας μικρός, σχεδόν ανύπαρκτος παφλασμός συνόδεψε την είσοδό της στο νερό. Ο καπετάνιος απ' το χωριό των ψαράδων κόντεψε και την έπιασε. Λίγο πιο πίσω του ακολουθούσαν κολυμπώντας γοργά ο Χρυσόπουλος μαζί με τ' αρχοντόπαιδα του Εσπέρου. Αρχισε ν' ανεβαίνει ο πρώτος της συντροφιάς. Τα πόδια του απομακρύνονταν απ' την επιφάνεια απ' όπου η μαυρίλα της καρίνας ξεχώριζε χαρακτηριστικά στο φως της σελήνης. Τον πρώτο ακολούθησαν κι ο δεύτερος κι ο τρίτος, σύντομα κι οι υπόλοιποι. Τα βρεγμένα τους ρούχα έσταξαν την αλμύρα της θάλασσας στο κατάστρωμα.

Απότομα, ο μεθυσμένος ναύτης που μισοκοιμόταν πίσω απ' το τιμόνι πετάχτηκε όρθιος προς τη μεριά τους τρεκλίζοντας και βρίζοντας ακατανόητα. Ο Δημήτριος τον πλησίασε ταχύτατα και χωρίς να το καλοσκεφτεί τον κτύπησε δυνατά με τη λαβή του σπαθιού του. Ο ναύτης σωριάστηκε στο κατάστρωμα δίπλα απ' τα στουπιά και τους μακαράδες. Αμέσως τον έπιασαν ο Χρυσόπουλος με τον καπετάνιο κι αφού τον σήκωσαν τον αναποδογύρισαν μέσα σ' ένα μεγάλο άδειο νεροβάρελο που βρέθηκε μπροστά τους.

"Χωριστείτε μεταξύ πλωριού και πρυμνιού καταρτιού", πρόσταξε ψιθυριστά ο Χρυσόπουλος. "Καπετάνιε εσύ στο τιμόνι. Εσείς εδώ μαζί μου να σύρουμε την άγκυρα. Δημήτριε, το νου σου στους από κάτω".

Η άγκυρα σύρθηκε μ' έναν μακρύ ενοχλητικό θόρυβο που όπως ήταν φυσικό δημιούργησε ταραχή στους Βενετσιάνους ναύτες που ανύποπτοι μέχρι τώρα δεν θα μπορούσαν να καταλάβουν το παραμικρό.

Ακούστηκαν βήματα στην σκαλωσιά καθώς ανέβαιναν να ελέγξουν τους απροσδόκητους ήχους. Μόλις σήκωσαν την καταπακτή το πόδι του Δημήτριου Πανούδη κλώτσησε το πρόσωπο του πρώτου Βενετού που κατρακύλησε προς τα πίσω συμπαρασύροντας και τους άλλους. Αμέσως πήδηξε μέσα κι από πίσω του ακολούθησαν κι οι υπόλοιποι Ελληνες που 'σπευσαν να τον βοηθήσουν.

Ηταν μια μικρή σφαγή καθώς ελάχιστοι ναύτες πρόλαβαν είτε θέλησαν ν' αντισταθούν. Οι θόρυβοι της κατάληψης ακούστηκαν υπόκωφοι, τα βογγητά ξεγλύστρησαν πνιχτά απ' τα λαρύγγια των ηττημένων κι οι συνεννοήσεις των επιδρομέων σιγαλές μέσα σε κείνο το θαλασσοδαρμένο σκαρί που άλλαξε τόσο ξαφνικά ιδιοκτήτη.

Ο Γερμανός Χρυσόπουλος σήκωσε ξανά την καταπακτή και παράγγειλε στον Πανούδη να επισπεύσει την άνοδο της ομάδας στο κατάστρωμα. Γρήγορα οι Ελληνες έθεσαν υπό τον πλήρη έλεγχό τους το καράβι και με βιαστικές κινήσεις έσμπρωξαν τους αιχμαλώτους σαν σκυλιά στ' αμπάρι δεμένους και χτυπημένους.

"Γκρέκο μπαστάρντο", βουρβούρηξε κι ο τελευταίος που βουτούσε δαρμένος στ' αμπάρι.

"Μπές μέσα πανάθεμά σε", έκανε ο Πανούδης κι έχωσε μια γερή γροθιά στο στομάχι του Βενετού που σωριάστηκε δίχως αναπνοή.

"Δημήτριε", είπε σχεδόν ευτυχής ο Χρυσόπουλος. "Τ' αμπάρι είναι όπως μας είπε ο Ομάρ. Είναι γεμάτο κάσες με σπαθιά και ξιφίδια".

"Ημουνα βέβαιος", απάντησε ο Πανούδης.

Οι υπόλοιποι επιδρομείς πλησίασαν τον Χρυσόπουλο που άνοιγε και τις υπόλοιπες κάσες για να επιβεβαιώσει τη χαρά του. Το νεαρό αρχοντόπουλο απ' τον Εσπερο πίεσε μαζί του το σιδερένιο υπομόχλιο και το 'να μετά το άλλο απ' τα σανίδια φανέρωναν το θαυμαστό τους περιεχόμενο. "Καλοσημαδιά", είπε με μάτια φωτεινά ο νεαρός κι ο Μωραΐτης τον κτύπησε στον ώμο συντροφικά. "Το δίχως άλλο".

Δεν ήταν ώρα για ν' ανοίξουν πανιά. Ακούστηκε η βραχνιασμένη φωνή του καπετάνιου απ' το χωριό που παρακινούσε να τραβήξουν κουπί για να γλυστρήσουν πέρα απ' το λιμάνι και ν' απομακρυνθούν

το συντομότερο δυνατό. Από στιγμή σε στιγμή ίσως να 'φταναν κι οι υπόλοιποι ναύτες και το πόρτο θα σηκωνόταν στο πόδι. Τα γρήγορα μπριγκαντίνια θα ξεχύνονταν σαν σίφουνες από πίσω τους κι όλα θα πήγαιναν στον βρόντο.

"Αρχοντόπουλα", φώναξε με συρτή ειρωνική φωνή ο κάπελας της ψαραγοράς. "Σε λίγο οι τούρκικες λάμες θα σας χωρίσουν το κεφάλι απ' το σβέρκο. Βιαστείτε!".

Το θαλασσόδαρτο καράβι ξεκόλλησε. Οι αφροί παίξανε με την κίνηση των κουπιών και το σκαρί ξανοίχτηκε στο πέλαγος. Σιγά - σιγά τα κατάφεραν χάρις στο ρεύμα που βόηθαγε να γλυστρίσουν χωρίς κόπο. Τα μικρά φωτάκια της πολύβουης πόλης ολοένα και χάνονταν απ' τον ορίζοντά τους. Τα πανιά φούσκωναν απ' τ' ασκιά του Αιόλου πάνω στα ελάτινα κατάρτια και το μεγάλο πλεούμενο βυθίστηκε στο νυχτερινό σκοτάδι μακρυά.

"Εμπρός αδέλφια, ξεκολλάμε για τα καλά. Τ' αγέρι θα μας στείλει μακριά απ' τα σκυλιά", έκαμ' ένας της συντροφιάς.

"Για πού θα τραβήξουμε ακριβώς;", ρώτησε ο καπετάνιος που κανόνιζε τη ρότα απ' το τιμόνι.

"Θ' ανοιχτούμε κι άλλο για να ξεφύγουμε και να μη δώσουμε στόχο. Κι ύστερα λοξά απ' τ' ακρωτήρι και γιαλό - γιαλό τον Τεκέ", αποκρίθηκε ο Χρυσόπουλος.

"Κρυφά πίσω απ' τη Σιλιδονία για την ώρα".

"Είναι σημάδι της μοίρας", τον πλησίασε ο Πανούδης.

"Το εύχομαι Δημήτριε", τ' απάντησε κείνος καθώς βημάτιζαν μαζί προς την πλώρη με το θαλασσινό αγέρι να παγώνει τα βρεγμένα τους ενδύματα πάνω στο κορμί. Το μαντήλι που κρεμόταν απ' το ζωνάρι του κάπελα κυμάτιζε σαν νικηφόρο φλάμπουρο πάνω απ' το μικρό κύμα κι αυτός χάιδεψε το καστανότριχο μούσι του κοιτώντας προς την νεαρή συντροφιά. Ενας νέος θερμός στόχος, ένας σκοπός άστραφτε στα ξαναμμένα τους πρόσωπα. Χύνονταν σ' ένα όνειρο που δεν ξεδιάλυνε καν από εφιάλτη.

"Γερμανέ", έκανε πάλι. "Τι λες;"

"Δεν ξέρω. Ελπίζω", απάντησε με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος.

"Κι ο Ομάρ; Τι άνθρωπος είναι του λόγου του; Κατάλαβες καθόλου;"

Ο Χρυσόπουλος χαμογέλασε ξεφυσώντας αυτοσαρκαστικά.

Αγνάντευε τ' απύθμενα βάθη σε μια πορεία προς το άγνωστο και

το απρόβλεπτο, αδυνατώντας κι αυτός να ερμηνεύσει τις πράξεις τους. Η Μεγάλη Αρκτος τους παρακολουθούσε από ψηλά ανέκφραστη, ψυχρά όμορφη μαζί με μια ιδέα δυσπιστίας. Σήκωσε το βλέμμα του και την παρατήρησε με θυμό κι ύφος εκβιαστικό κι απαιτητικό σαν νά 'θελε να την προστάξει.

"Φτάνει που ξεύρουν οι Θεοί", μούγκρισε στραβώνοντας τα χείλια του.

Από πίσω τους, στο ψηλό μεσιανό κατάρτι, το βυζαντινό αρχοντόπουλο κατέβαζε τη Βενετσιάνικη σημαία απ' τους ιστούς κι ύψωνε ένα μαύρο πειρατικό πανί στον αγέρα συντρίβοντας και τα στερνά κομμάτια της ταπεινής λογικής του.

***

Κάποιος τσαλαβουτά στα βρωμόνερα της σπηλιάς, δεν μπορεί. Ναι, κάποιος περπατά προς τα 'δω. Βαδίζει σαν γάτα και θέλει να μείνει αθέατος. Ετσι πρέπει να 'ναι. Μα πρέπει να 'ναι ψηλός. Δε με γελά εμένα όσο κι αν αλαφρύνει το βήμα του. Ποιό λινάρι του Σατανά να 'ναι που γέλασε τους φρουρούς μου; Για τα κοπρόσκυλα μπεκρομέθυσαν και κοιμήθηκαν σαν γελάδια; Πλησιάζεις σκύλε, σ' ακούω που πλησιάζεις. Προδοσία. Προδοσία θα 'ναι. Τα τομάρια αντάρτεψαν για μια χούφτα σεκίνια. Σ' άκουσα μπάσταρδε. σ' άκουσα. Τώρα με μάτι μισάνοιχτο σε τηράω που σιμώνεις. Διάβολε, τι αλλόκοτος που 'σαι. Ας μην είχα τα συγκαλά μου και θα στοιχημάτιζα τη γαλιότα μου πως είσαι δαίμονας. Κι αν είσαι; Κόπιασε κερατά κι αν νομίσεις πως θα χαρίσω το τομάρι μου μ' έναν παρά, είσαι γελασμένος. Μα την ουρά του διαβολόψαρου, ίδιος είναι με ξωτικό.

"Τα λαρύγγια σου θα θρέψουν τα σκυλόψαρα, καημένε!", μούγκρισε ο άνδρας που πετάχτηκε σαν σαΐτα ενάντια στον απρόσκλητο επισκέπτη της παραθαλάσσιας σπηλιάς. Το δαμασκηνό του μαχαίρι κόλλησε κάτω απ' το προτεταμένο καρύδι του αγνώστου που δεν έκαμε καν να κουνηθεί. "Για σκιά καλός είσαι, μα είσαι τυχερός που 'δα άσχημο όνειρο το λοιπόν και 'μεινα ανήσυχος. Μίλα κερατά, ποιός σε λάδωσε να με ξεκάνεις;". Ο άλλος εξακολουθούσε να παραμένει ακίνητος και ψύχραιμα αδιάφορος. Ξεφύσηξε ειρωνικά και σηκώνοντας αργά - αργά την παλάμη του έκανε νόημα στον άλλον να ηρεμήσει.

"Πρώτα θα δειπνήσεις στην κόλαση και μετά θα ησυχάσω. Μίλα".

Ο άλλος τον κοίταξε στα μάτια και του χαμογέλασε πειρακτικά. Οι κόρες των ματιών του οπλισμένου άνδρα της σπηλιάς μεγάλωσαν και μίκρυναν το ίδιο καθώς προσπαθούσε με την εμπειρία του στο σκοτάδι ν' αναγνωρίσει τα χαρακτηριστικά τ' αλλουνού.

"Ωραίο το καφτάνι σου Τζελάνικο ρεΐς[30]. Από τούρκο αξιωματικό το πήρες μωρέ; Κι εγώ που νόμισα πως δεν τους συμπαθείς και τόσο!".

Ο άλλος ταράχτηκε. Εξακολουθούσε ωστόσο να κρατά το μαχαίρι του στο λαιμό του παράδοξου επιδρομέα και να δυσπιστεί συγχισμένος. "Χίλιοι διάβολοι να μου ρουφήξουν το αίμα άμα τούτη τη φωνή δεν την γνωρίζω. Ποιός...". Μια νυχτερίδα έπεσε πάνω τους και χάνοντας την πορεία της βούτηξε τα φτερά της στα ρηχά απόνερα της σπηλιάς. Ξαναπέταξε τσιρίζοντας προς το πονηρό στόμιο των βράχων. "Στον μαύρο σκόπελο της Κάντια[31] τραγουδάει ένα κοράκι", είπε συνθηματικά ο επισκέπτης, "... και στη Μαρτζάρα της Τσιτσίλιας[32] οι λύκοι ουρλιάζουν εκδίκηση" συμπλήρωσε ο οπλισμένος τραγουδιστά. Σώπασε σαν να 'θελε να σκεφτεί.

"Ομάρ Γιουνάνκουρτ παλιοτόμαρο. Ολοι πίστευαν πως είχες πεθάνει", διαπίστωσε με ύφος οργίλο σαν να μην πίστευε στα μάτια του και στ' αυτιά του. Και δυο στιγμές πιο μετά, έτσι μια στάλα πιο ήρεμος και γελαστός, κατέβασε το δαμασκηνό του απειλώντας μ' εύθυμη διάθεση: "Θα 'πρεπε να σε σουβλίσω και να σε κρεμάσω απ' την παντιέρα μου με μια γούνα κουναβιού δεμένη στο λαιμό σου". Απότομα άρχισε να γελά φανερά αγαλλιασμένος. "Ομως θα μου 'ταν δύσκολο πολύ να το καταφέρω!"

"Γύρισα", έκαμε ο άλλος μονόχνωτα.

"Πρώτα μ' άφησες για τις γραφές και τα κατατόπια της Ανατολής. Κι ύστερα πάλι θαλάσσεψες για κάτι κουρσάρικα δυτικά. Αλλοίμονο κι αν σε κατάλαβα ποτέ μου".

"Μυρίζεις σαπούνι Τζελάνικο, δεν το πιστεύω".

"Ηταν απ' το φορτίο της φελούκας που κούρσεψα".

"Χριστιανικιάς για τούρκικιας "τραγουδιστή" μου;".

"Ποιά η διαφορά;".

"Εσύ θα μου πείς".

"Καλά. Οταν οι Χριστιανοί ψοφήσουν πλέουν στη θάλασσα ανάσκελα, ενώ οι Τούρκοι μπρούμητα". Ο Ομάρ χαμογέλασε. "Βαστάς πλήρωμα, Σικελέ;".

"Σι, μια γαλιότα γιομάτη καρχαρίες. Μην μου πεις πως ενδιαφέρεσαι!".

"Ενδιαφέρομαι".

"Και το ρεγάλο;[33]", ρώτησε ο Σικελός πονηρά.

"Ενα φορτίο που 'ναι πάνω κι απ' τα χρυσάφια ολάκερου του λεβάντε".

"Τρελλέ Ομάρ. Αλήθεια έφυγες απ' εδώ για ν' ακούσεις ένα κοχύλι;".

"Αλήθεια".

"Και τώρα, ντορέκα[34];"

"Τώρα γύρισα για να τραγουδήσω φτούνα που άκουσα".

Ο Σικελός σώπασε. Ακούμπησε πάλι το κορμί του στις κουρελούδες και στις πρόχειρες κουβέρτες στην άκρη του βράχου κι έβαλε το μαχαίρι στη ζώνη του. Πρώτα ένας εφιάλτης, λύκου ουρλιαχτά και ένα σκυλόψαρο μετά στην κοιλιά του δέλφινα. Κι ύστερα τούτος που νόμιζα νεκρός. Μονολογούσε ο Τζελάνικο κι η θύμηση της τυφλής γριάς που 'ρλιαζε στη Μάλτα με τη φωνή του τρισκατάρατου ξαναζωντάνεψε μπροστά του. Κανείς δεν ζήτησε ν' ανάψει δαδί. Οι δυο σκιές προτιμούσαν να παραμένουν όμοιες με το σκοτάδι.

"Πώς και δεν σε κατάλαβε κανείς;", ρώτησε ο Τζελάνικο.

"Δεν ήρθα από τη θάλασσα".

"Α, χα. Χρησιμοποιείς πάντα τα μυστικά κατατόπια των κουρσάρων".

"Πάντα". Ο Ομάρ έστεκε συνέχεια ορθός. Ο Σικελός γύρισε πιο δίπλα μπρος από μια γωνιά με τρόφιμα κι έκαμε νόημα στον επισκέπτη. "Εχει τυρί, γαλέτα, λάδι, παστό", είπε κι έκοψε ένα κομμάτι κρέας να μασουλήσει. "Απ' όλα τα καλά του Θεού".

"Κι έχει και σαπούνι", παρατήρησε ο Ομάρ ειρωνικά.

"Ναι, και σαπούνι", είπε αργά - αργά ο Τζελάνικο.

"Ως πότε θα ξεπλένεσαι μ' αυτό"τραγουδιστή" μου;".

"Οσο πάει".

"Κι ύστερα;".

Ο Σικελός θύμωσε και σηκώθηκε απότομα πάνω. "Υστερα θα φτύνω στο κουφάρι μου".

[30] Καπετάν Ελλάνικος
[31] Κρήτη
[32] Σικελία
[33] Δώρο
[34] κουλοχέρης (αρβανίτικα)

"Λοιπόν;", έκαμε με νόημα ο Γιουνάνκουρτ.

"Εχω αλήθεια δυο γαλιότες, πλήρωμα του θανατά. Μια που μάζεψα από Σαρακηνών επιδρομή γιομάτη Κρητικούς στο Πόρτο Καβαγιέρο στην Κύπρο, άνδρες πιστοί. Κι έχω και το τσούρμο μου απ' τη φαμίλια των Ζεϊμπέκων, τους ξέρεις".

"Ο Εσπερος είναι γεμάτος πλούτο ρεΐς".

Ο Σικελός χαμογέλασε. "Ναι ξέρω τερίο νίμερε[35]. Ομως γι' αυτά δεν πεθαίνει κανείς όσο για τ' άλλα".

"Θαρείς πως αξίζουν τα άλλα; Τι λες;".

Ο Τζελάνικο ξανακάθησε χάμω στις κουβέρτες και τράβηξε πάλι το μαχαίρι του τάχα αδιάφορα για να ξύσει τα νύχια του. "Ωσάν ανοίξει το πουρνό της φυλακής η πόρτα, ανάκειτό μοι να σου πω χίλια καλώς εφάνης - που τραγουδούν και στο Χάνδακα μωρέ".

"Να χαρώ εγώ τραγούδι ελληνικό απ' τον μουσουλμάνο τον ρεΐς", είπε πειρακτικά ο Ομάρ. "Με λένε Τζελάνικο ρεΐς", είπε ο Σικελός πάλι τραγουδιστά, "κι έχω ξαπλώσει παρέα με μπόλικους σκελετούς ίσαμε τώρα. Μα αν η φαμίλια μου τούρκεψε έναν καιρό με το ζόρι, ξέρεις πως είμαι Γκρέκο Αρμπερές[36] από τη Μάγκνα Γκρέτσια[37]".

"Ξέρω", σάλεψε ο Γιουνάνκουρτ.

Ο ρεΐς έπιασε τον Ομάρ από τον ώμο και τον έσυρε με τρόπο στο βάθος της σπηλιάς. Του 'γνεψε να πλησιάσει και να σκύψει προσεκτικά πάνω απ' τις κουβέρτες, όπου ένα μικρό αγόρι κοιμόταν απονήρευτο και χαλαρό. "Τούτο το χριστιανόπουλο, το γλύτωσα απ' το χαχάμη κι απ' το μαχαίρι των Μασώνων. Δε θωρώ θρησκείες εγώ, φτάνει πού 'ναι Ελληνόπουλο, μπέσα για μπέσα. Θα το μεγαλώσω στη γαλιότα μου, τι λες και συ;". Ο Ομάρ άπλωσε το χέρι του και χάιδεψε το κεφάλι του παιδιού μ' όλη του την τρυφεράδα. Είχε και δαύτο τ' άμοιρο πια, την ίδια με τη δική του ορφάνια. "Ηρθα μ' άδεια χέρια ρεΐς αλλά δεν πειράζει. Εχω κάτι άλλο να του τάξω".

"Το λοιπόν, σε περίμενα φονιά μου".

"Καλώς σε βρήκα Σικελέ".

"...καλώς εφάνης", ξανατραγούδησε ο άλλος και συνέχισε να παίζει στα μαύρα κατάβαθα της σπηλιάς με το δαμασκηνό του μαχαίρι σαν να συντρόφευε μ' αυτό τον ερωτικό του σκοπό!

***

[35] Θερίο ανήμερο
[36] Ελληνας Αρβανίτης
[37] Μεγάλη Ελλάδα

Στο Καπού - Καλέ, στην Πύλη του Φρουρίου όπου βρισκόταν το μικρό σαράϊ και τα γεμάτα χλιδή χαμάμ του επάρχου του Εσπέρου, η συζήτηση είχε προχωρήσει μέχρι αργά, μετά τα μεσάνυχτα. Τ' άστρα που στέκονταν πάνω απ' το βουνό του Μπέη - ντάγ γλυστρούσαν απ' τις ελάχιστες χαραμάδες των τζαμιών των φεγγιτών και ασήμιζαν το καθιστικό των λουτρών. Κι οι θαμώνες των σοφάδων απλωμένοι σταυροπόδι πάνω στα μεντέρια και στους ανατολίτικους καναπέδες απολάμβαναν τη σπουδαία θέα του Αιγαίου Πελάγους απ' τη βορειοανατολική πλαγιά της πόλης ύστερα απ' τις τρεις τελευταίες εξαντλητικές ημέρες των αναπάντεχων γεγονότων.

Μύριζε λεβάντα κι αρωματικά μείγματα από μύρο και τριαντάφυλλο. Ο σαντζάκ - μπέης, ο έπαρχος, αναπαυόταν αποσυρμένος στα υψηλά δωμάτια ενώ κάποια απ' τα σπουδαία πρόσωπα της αστικής τουρκικής τάξης συνέχιζαν την παρέα και την συζήτηση που 'χαν ξεκινήσει από νωρίς το βράδυ.

"Από καιρό αναρωτιέμαι τι να σημαίνει αυτό το *Ταρίχ*[38]", είπε ο καντιασκερής, ο στρατοδίκης, κι έδειξε προς την απέναντι γωνιά του τοίχου όπου ένα κομμάτι μαρμάρινης πλάκας λείας και καθαρής ήταν τοποθετημένο πάνω απ' τα λεπτοφυή έπιπλα του χώρου. Μικρές τούφες θερμής ομίχλης ξέφευγαν απ' το διπλανό χαμάμ και αργόσβηναν ξεψυχώντας πάνω απ' τα καφασωτά σκαλισμένα παράθυρα. Ο τσαουσμπάς Σελίμ, που άξαφνα του κινήθηκε το ενδιαφέρον, χτύπησε με τη βίτσα του τον μετάχη τον μίμο στον ώμο για να σταματήσει τις κρυάδες και τους μορφασμούς του κι έδωσε προσοχή στην κουβέντα του συνομιλητή του. "Οι δυο είναι φράσεις από διάφορες γλώσσες των Εθνών των απίστων", είπε μ' έμφαση ο μουλάς και χάϊδεψε με ηρεμία και γαλήνη το μακρύ ασπρουλό του μούσι.

"Ναι, αλλά τι να σημαίνουν;", ξαναρώτησε γεμάτος περιέργεια ο στρατοδίκης. Ο μουλάς που εκτελούσε χρέη σεχουλισλάμη στην γειτονική επαρχία του Μεντεσέ έσκυψε πάνω στο στρογγυλό τραπεζάκι που 'μοιαζε με χαμηλό σουφρά κι έκοψε ένα κομμάτι από το γλυκό κιφτερί, το παστοκύδωνο. Η λιγούρα κύλησε στο λαιμό του σαν να του 'δωσε πνοή και διάθεση ν' απαντήσει.

"Είναι τρεις σειρές", είπε μασουλώντας με υποτιθέμενη σοφία. "Πάνω - πάνω, τα γράμματα των Γιουνάν. Είναι παλιά γλώσσα. Στη μέση είναι τα χριστιανικά των γκιαούρηδων με βυζαντινή γραφή..."

[38] Είδος ποίησης χρονογράμματος μ' αλληγορικό νόημα

"Και κάτω-κάτω αραβικά", συμπλήρωσε απότομα ο στρατοδίκης.

"Ναι. Τ' αραβικά είναι όπως σωστά κατάλαβες ένα ταρίχ. Ο αρχιτέκτονας που τα 'γραψε τα σκάλισε για να υποδηλώσει τη χρονολογία του κτιρίου ή κάτι άλλο. Συνήθως πρόκειται για επίγραμμα μ' αλληγορικό περιεχόμενο, κάτι σαν γρίφος. Υποτίθεται πως αν αξιολογήσεις σωστά τα γράμματα, να πούμε τους αριθμούς που υπονοούν, τότε παίρνεις απ' το σύνολό τους την χρονολογία κατασκευής του κτιρίου. Είναι σαν τη Γεμάτρια της Καμπάλα, για να κερδίζεις αριθμολογικούς χρησμούς. Ραββίνικα ζακόνια τούτα".

"Και τα ξένα γράμματα τι σχέση έχουν;", ρώτησε ο τσαουσμπάς Σελίμ.

"Μου φαίνεται πως αυτό το ταρίχ δεν έχει σχέση με το νόημα της χρονολογίας που συνήθως υπονοείται", παρατήρησε ο στρατοδίκης. "Αλλωστε η πέτρα είναι πιο παλιά απ' τον ερχομό του λαού μας στη γη των γκιαούρηδων. Κάτι άλλο θα σημαίνει".

Ο μουλάς, σαν ανώτερος θεολόγος και δικαστής που ήταν, είχε κάνει εξαιρετικές σπουδές στους σοφτάδες της Ανατολής και ιδιαίτερα του Ιράν που αντίθετα με το Τουράν που σήμαινε "απολίτιστη χώρα", κι ήταν η πατρίδα των τουρκογενών, αυτό σήμαινε "χώρα πέραν του Τουράν - γη πολιτισμένη". Είχε σπουδάσει κατά το παρελθόν αραβικά, δίκαιο, περσική φιλοσοφία και Ελληνικά. Βέβαια οι γνώσεις του περιορίζονταν σ' ένα μέτριο επίπεδο για κάθε τομέα ξεχωριστά, ωστόσο ήταν άνθρωπος έξυπνος και παρατηρητικός. Μπορούσε να διεισδύσει σε κάθε μορφή γνώσης μ' έναν σχολαστικιστικό θετικισμό που προερχόταν απ' την επαφή του με το ντιβάνι της Πύλης, όπου υπηρέτησε κάποτε πλάι στον ντιβάν - εφέντιση, το γενικό γραμματέα της κυβέρνησης. Είχε πάνω του κάτι απ' τη γεμάτη θράσος απλότητα σκέψεως των αδίστακτων Τούρκων ρεαλιστών που υπερτερούσε της χρόνιας φοίτησης του μυστικού σουφισμού στα ιεροδιδασκαλεία και στους μεντρεσέδες. Ταξίδεψε απ' τη γειτονική επαρχία για να παρευρεθεί στην κηδεία του Μουφτή Αλ Χαμέτ. Ομως, μόλις τώρα άρχισε να δείχνει περισσότερο ζωντανός. Κι ας ήταν ένας χαφίζ διανοούμενος από κείνους που γνώριζαν απ' έξω το κοράνι. Ηταν η διέγερση τέτοιων συζητήσεων που τον συγκινούσε πάντα περισσότερο από την ανάλυση θρησκευτικών ζητημάτων και θεολογικών ερμηνειών.

"Δεν έχεις άδικο", μουρμούρισε στον καντιασκερή, τον στρατοδίκη. Τα χοντρά του μάγουλα κουνήθηκαν νωχελικά καθώς άδειασε

ένα κύπελο από κεχρένιο μποζά στο μεγάλο του στόμα. Η ηδυπάθεια ζωγραφίστηκε στο πλαδαρό του πρόσωπο.

"Στην προκειμένη περίπτωση έχουμε να κάνουμε με μία πέτρα παλιά όπως είπες. Δηλαδή μαρμάρινη. Προφανώς θά 'ναι κάποιο κομμάτι προερχόμενο από ειδωλολατρικό ναό των Γιουνάν ή κάτι παρόμοιο".

"Σαν να λέμε τζαμί των Γιουνάν", είπε ο Σελίμ ο αξιωματικός. "Ή τζαμί ή μεστζίτ[39]. Οι ειδωλολάτρες εδώ είχαν και άλλους χώρους που δεν ήταν ακριβώς Ναοί, αλλά τέλος πάντων τους θεωρούσαν ιερούς σχεδόν το ίδιο όπως τους χώρους των Θεών τους".

"Και τι ήταν αυτοί οι χώροι;", ρώτησε ο καντιασκερής.

"Συνήθως αγάλματα και προτομές που παρίσταναν ήρωες και ημίθεους σαν τους δικούς μας τους προφήτες", απάντησε ο μουλάς.

Ο καντιασκερής ο στρατοδίκης σήκωσε την παλάμη του με αποστροφή. "Ανθρωποι που λατρεύονται ως Θεοί και είδωλα του διαβόλου. Ολο το Γιουνανιστάν βρίθει και ζέχνει από διαβολόσπερμα".

"Το ισλάμ απαγορεύει τα ειδωλολατρικά εικαστικά των γκιαούρηδων", συμφώνησε ο Σελίμ. "Αλλά κι αυτές οι λέξεις στην πλάκα, τι να σημαίνουν άραγε; Ξέρεις να τις διαβάζεις;".

"Νομίζω πως μπορώ αν και δεν είμαι σε θέση να βγάλω νόημα", έκανε προβληματισμένος ο μουλάς και τοποθέτησε την χοντρή του παλάμη κάτω απ' το πηγούνι του για να το στηρίξει.

Σηκώθηκε με κόπο απ' το μεντέρι και η φουσκωτή κοιλιά του έσμπρωξε το ένδυμά του που 'ταν από χαλαλί με μεταξένιο στιμόνι και υφάδι βαμβακερό. Εβγαλε από την τσέπη του ένα παντζεχρί, μια μικρή μπάλα από γιδίσιο εντερόλιθο που χρησιμοποιούσαν οι Πέρσες για θεραπευτικούς λόγους, και αφού προχώρησε βαρύθυμα προς τη μαρμάρινη πλάκα το κατάπιε με φιλοσοφική λαιμαργία. Η πλάκα συγκέντρωνε πάνω της το λεπτό φως των αστεριών και την κιτρινωπή ανταύγεια των ασημένιων λυχναριών. Οντας πράγματι από καθαρό μάρμαρο, ήταν σπασμένη στις άκρες και στο περίγραμμά της, ενώ τρεις σειρές λαξεμένων γραμμάτων χάραζαν τη σκληρή της επιφάνεια. Ο μουλάς έσκυψε και χάϊδεψε τα καλλιτεχνικά βαθουλώματα σα να ψηλάφιζε τις προτάσεις. Ενοιωσε πως κεντρίστηκε. Επεδίωκε μια καλύτερη αίσθηση των φράσεων και η αφή ενίσχυσε τις απορίες του.

[39] Τέμενος χωρίς μιναρέ (προσευχητάρι)

"Αλλάχ ουάκμπαρ, Μωχαμέτ ουλ ρεσούλ λουλάχ[40]", είπε με βαριά αραβική προφορά δείχνοντας στην κατώτερη πρόταση.

"Σίγουρα δεν γράφει αυτό που μόλις ξεστόμισες", πετάχτηκε ο αξιωματικός Σελίμ. Δίπλα του ο στρατοδίκης κοιτούσε με το στόμα ανοιχτό τον απορημένο μουλά που ξανάβαλε το δάχτυλο κάτω από τα γράμματα και μουρμούριζε μοναχός του.

"Οχι βέβαια! Μα δε μου λες, πώς βρέθηκε αυτή η πλάκα εδώ μέσα, ξέρεις καθόλου;".

Ο Σελίμ έξυσε το κεφάλι του για να θυμηθεί. "Χωρίς να 'μαι σίγουρος, νομίζω πως είναι δώρο του νεκρού μουφτή προς το σαράι. Ναι, έτσι είναι. Την είχε φέρει εδώ ο Αλή Μπεσκέρ σαν δώρο του Μουφτή προς τον Σαντζάκ Μπέη. Πάνε πολλά χρόνια".

"Ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ έφερε αυτήν την επιγραφή εδώ μέσα; Χμμ, πάντα έλεγα πως ήταν περίεργος άνθρωπος. Ενας απομονωμένος Μεβλεβής Σούφι στον Εσπερο. Βέβαια, ποιος άλλος θα ησχολείτο με τα ταρίχ και τις δοξασίες των ειδωλολατρών; Αυτός ο παράξενος σούφι θα 'ψαχνε τον Ρισβάν, τον άγγελο με τα κλειδιά του παραδείσου, ακόμη και στην άκρη του κόσμου".

"Γιατί ρωτάς, τι σ' έκανε να επικαλεστείς τ' όνομα του Προφήτη;", ρώτησε ανυπόμονα ο ξαναμμένος στρατοδίκης. Ο μετάχης ο μίμος ήταν κρυμμένος πίσω απ' τα θυρόφυλλα της ψυχρής αίθουσας δίπλα απ' το χαμάμ και κρυφοκοιτούσε δειλά κι αυτός απορημένος.

"Ακου", είπε στον καντιασκερή και διάβασε αργά αργά και καθαρά την τρίτη φράση που 'ταν γραμμένη στα αραβικά.

"***Ουάχετ ντρακόλα μαγίτ γιαχρόζ μιν καπριχί ούα γιουρέιντου αν γιακτού λα αντάαου αλμοταουαχεσίν***".

Ο στρατοδίκης που κάτι κατάλαβε απ' τη γλώσσα του Προφήτη, ξαφνιάστηκε κι έβαλε τα δάχτυλά του να τραβήξουν το αρακιγιέ του, το λεπτό ύφασμα που συγκρατούσε τον ιδρώτα κάτω απ' το φέσι του. "Μπισμπιλάχ", είπε ταραγμένος, "στ' όνομα του θεού", καθώς δύο κρύες στάλες κύλησαν στο μέτωπό του. "Καλά είπα εγώ πως το Γιουνανιστάν ζέχνει από διαβολόσπερμα".

Ο μουλάς συνέχισε απτόητος και αδράζοντας τις λαξεμένες κοιλότητες των γραμμάτων της μεσαίας σειράς διάβασε πάλι προσεκτικά, τώρα κάπως κομπιάζοντας:

40 Υγιστε θεέ, Ενας είναι ο θεός και προφήτης αυτού ο Μωάμεθ

"ΚΑΤΑΧΑΝΑC ΑΠΟΥ ΤΟ ΜΝΗΜΑΝ ΕΒΓΕΙ ΤΕΘΝΗΚΩC ΩC ΛΥΚΟC, ΟΚΤΡΟΥC ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΤΟΥC ΥΠΕΝΑΝΤΙΟΥC ΧΑΛΑCΕΙ".

"Αυτό το καταλαβαίνω περίπου κι εγώ", πετάχτηκε αιφνίδια ο τσαουσμπάς Σελίμ. "Μοιάζει μ' αυτά που μιλάνε οι γκιαούρηδες στον Εσπερο".

"Είναι από επτζέτ[41] ελληνικό. Θα γράφτηκε απ' τους Γιουνάν της περιοχής αρκετούς αιώνες τώρα, πολύ πριν οι Φράγκοι καταλάβουν την Ισταμπούλ", διευκρίνισε ο μουλάς.

"Δεν θ' αργήσουμε να την πορθήσουμε κι εμείς με τα κανόνια μας", ούρλιαξε ο Σελίμ. "Κι οι κόρες των Χριστιανών θα γεμίσουν τα χαρέμια του Πατισάχ, του Σουλτάνου".

"Είθε", συμφώνησε με φανατική ευλάβεια κι ο στρατοδίκης.

"Αυτό που με παραξενεύει λοιπόν είναι πως κι οι δύο φράσεις έχουν το ίδιο νόημα", συμπλήρωσε ο νομομαθής θεολόγος.

"Αν είναι δυνατόν", ακούστηκε ο καντιασκερής.

"Κι όμως, νομίζω πως φτάνω στη λύση του ταρίχ. Σταθείτε μια στιγμή να επιβεβαιωθώ", και με την ίδια μέθοδο ξανατοποθέτησε τον δείκτη του δεξιού του χεριού στην πρώτη σειρά των γραμμάτων, προφανώς και την πλέον παλαιότερη, και επανέλαβε την ίδια κοινότυπη διαδικασία:

"ΛΥΚΕΙΟΣ ΝΕΚΥΣ ΕΚ ΤΥΜΒΟΥ ΕΓΕΙΡΟΜΕΝΟΣ ΩΣΠΕΡ ΦΑΣΜΑ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ ΠΟΛΕΜΙΟΥΣ ΑΠΟΚΤΕΙΝΕΙΝ ΕΘΕΛΕΙ".

"Δεν καταλαβαίνω", γρύλισε ο Σελίμ.

"Είναι αρχαία ελληνικά", είπε ο μουλάς κορδωμένος. "Η υποψία μου επιβεβαιώθηκε. Και οι τρεις φράσεις έχουν το ίδιο ακριβώς νόημα".

"Δηλαδή;", ξαναρώτησε ο τσαουσμπάς.

"Πρόκειται για μια δοξασία, έναν θρύλο ή κάτι παρόμοιο. Πρώτοι τον χάραξαν στο μάρμαρο οι ειδωλολάτρες απ' τα αρχαία χρόνια στη Μικρά Ασία. Μετά οι άπιστοι Γιουνάν οι Χριστιανοί τον επιβεβαίωσαν συμπληρώνοντας στην πλάκα την ίδια φράση με τη γλώσσα της εποχής τους. Τέλος κάποιος μουσουλμάνος μυστικιστής, Σούφι, Δερβίσης, ποιος ξέρει τι, μπορεί κι ο ίδιος ο Μουφτής Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ, μετέφρασε στα αραβικά τις προηγούμενες προτάσεις και τις σκάλισε κάτω απ' τις άλλες". Το λεπτοΰφαντο ένδυμα του μουλά

41 Αλφάβητο

έπαιξε πάνω στη χοντρή κοιλιά του καθώς κινήθηκε ευχαριστημένος προς το μεντέρι, χαϊδεύοντας το ψαρί μακρουλό του μούσι ως ένδειξη φανερής ικανοποίησης για τις γνώσεις του. Κάθισε φαρδύς - πλατύς στον ανατολίτικο καναπέ και κεράστηκε πάλι ένα ποτήρι μποζά. Η ηδονή έλαμψε στα μικρά στρογγυλά του μάτια καθώς ο ζεστός αέρας της εκπνοής του ξεχύθηκε απ' τα μεγάλα του ρουθούνια που 'μοιαζαν με μπατζάδες[42].

"Και τι σημαίνουν αυτές οι φράσεις τελικά;", ρώτησε ασυγκράτητος ο στρατοδίκης που κοιτούσε χρόνια τώρα χωρίς να καταλαβαίνει το νόημα του ταρίχ. Ο μουλάς απάντησε με ύφος:

"*Κάποιος νεκρός βρικόλακας βγαίνει απ' τον τάφο του σαν λύκος και θέλει να σκοτώσει τους βάρβαρους εχθρούς*".

"Φτού!", έκανε νευριασμένος ο τσαουσμπάς Σελίμ. "Φτού!", επανέλαβε και σηκώθηκε πάνω πετώντας το φέσι του στους γεμάτους τάπητες τοίχους. Ο μετάχης ο μίμος χάθηκε απ' τις γρίλιες της θύρας απ' όπου τους παρακολουθούσε και εξαφανίστηκε στους διαδρόμους του σαραγιού. Θα προτιμούσε αντί για τα περίεργα, ακατανόητα λόγια που άκουσε, να έβλεπε τη συνηθισμένη παράσταση των χοκαμπάζηδων, των ταχυδακτυλουργών. Ο τσαουσμπάς εξακολουθούσε να φτύνει και να βρίζει οργισμένος κατά των απίστων. "Διαβολεμένοι Γιουνάν", έκανε ο στρατοδίκης με τη σειρά του και υπογράμμισε μ' έμφαση: "Πολεμάτε και φονεύετε τους ειδωλολάτρες όπου τους βρίσκετε", όπως γράφει και το κοράνι. Και δεν είναι και λίγοι. Ξεπηδούν κάτω από κάθε μαύρη πέτρα που θα γυρίσεις όπως και οι Γεζίτες".

Ο μουλάς τέντωσε τα χέρια του και το λιπαρό του στήθος διατάθηκε με κόπο και όχι χωρίς έναν μικρό υπόκωφο βόγκο που ξεπήδησε απ' το μαλθακό του λαρύγγι. Εμοιαζε σα να ξερόβηχε επιτηδευμένα και πειρακτικά.

"Δεν είναι και τόσο απλά τα πράγματα", είπε στη συντροφιά του, κατά βάθος όμως χωρίς να κοιτά κανέναν.

Ο τσαουσμπάς Σελίμ, άνθρωπος με τη βασική επίπεδη γνώση ενός Τούρκου αξιωματικού, τον κοίταζε απορημένος αν όχι και ενοχλημένος απ' την υπεροπτική διάθεση που απέπνεε προς τον ίδιο: "Τι θέλεις να πεις;", ρώτησε συγκρατώντας τα νεύρα του με τη γνώριμη πειθαρχική δύναμη του στρατιωτικού.

"Δεν συμβαίνει το ίδιο στην προκειμένη περίπτωση με κείνο που

[42] Καπνοδόχους

παρατηρείται στους Γεζίτες της Μοσσούλης", απάντησε νωθρά ο μουλάς.

"Ατιμη φάρα οι Γεζίτες Κούρδοι", έτριξε η φωνή του στρατοδίκη. "Αυτοί δοξάζουν το Σεϊτάν τον Δαίμονα".

"Και είναι και ειδωλολάτρες. Πολέμησα ενάντιά τους όταν ήμουν ακόμη τσαούσης[43] στην Ανατολία. Είναι λάτρες του διαβόλου, του τατούκ - ου - μελέκ[44]", συμπλήρωσε αηδιασμένος ο Σελίμ. "Δεν συμβαίνει το ίδιο με τους Ελληνες", είπε με απόλυτο ύφος ο μουλάς. Επιασε το μεγάλο κεχριμπαρένιο κομπολόϊ απ' το σουφρά κι έπαιξε με απάθεια την πρώτη μελιά χάντρα. Ο ήχος ξεπήδησε στεγνός και κοκκάλινος.

"Οι αρχαίοι Γιουνάν δεν πίστευαν σε διαβόλους, ούτε τους δόξαζαν ποτέ τους. Οι δαίμονες σ' αυτούς είχαν έννοια διαφορετική, όχι σατανική. Το ίδιο άλλωστε και ο χαράκτης της μεσαίας φράσης στο μάρμαρο. Είναι εμφανές απ' τη γραφή πως είναι χριστιανός, άρα αρνητής του Σεϊτάν και των δαιμόνων. Κάνετε λάθος λοιπόν να ανακατεύετε το διάβολο με το συγκεκριμένο νόημα του ταρίχ. Ο μουφτής άλλωστε δεν θα μετέφραζε στ' αραβικά μια ανάλογη πρόταση. Αλλο θα 'ναι το νόημα".

"Ποιό;", ρώτησε ο στρατοδίκης.

"Κάποιος ανόητος θρύλος προφανώς", διευκρίνισε ο μορφωμένος της παρέας, υπεροπτικά. "Οι Γιουνάν οι γκιαούρηδες τρέφουν πίστεις και δεισιδαίμονες προλήψεις για νεκρούς που ανασταίνονται κι εκδικούνται. Θαρώ πως δώσαμε μεγαλύτερη σημασία απ' όση θα έπρεπε".

"Ενας νεκρός βρικόλακας βγαίνει απ' τον τάφο του σαν λύκος και θέλει να σκοτώσει τους βάρβαρους εχθρούς... Σπουδαίο ταρίχ, κι εγώ που απορούσα σαν βλάκας τόσα χρόνια γι' αυτήν την ανοησία", μουρμούρισε απογοητευμένος ο καντιασκερής.

"Θράσος που το 'χουν οι άτιμοι μπρε οι γκιαούρηδες να νομίζουν πως θα μας ξεκάνει ένας νεκρός", χλεύασε ο Σελίμ και συνέχισε το ίδιο κοροϊδευτικά: "Λέτε να ξεσηκωθούν οι νεκροί της χθεσινής σφαγής και να ξαναζωντανέψουν στους γκρεμνούς του χαραμπιστάν, του ερημότοπου;".

"Οι γύπες θα ξεσκίζουν τώρα τις σάρκες τους και το πρωί ο ήλιος θα φωτίζει τα κόκκαλά τους", έκανε φανατισμένος ο στρατοδίκης.

[43] Λοχίας
[44] Βασιλέας - Παγώνι

"Το δίχως άλλο", επανέλαβε χαρούμενος ο Σελίμ, μόνο που κατα βάθος θα προτιμούσε η σφαγή να 'χε γίνει με το δικό του τρόπο κι όχι με πρωταγωνιστή τον αντίζηλο Γιοσέφ Μουχτάρ, το αχώνευτο ακεντζίνο, τον Τουρκοβριό.

"Όλα έγιναν με την ευχή του Αλλάχ", συμπλήρωσε ο μουλάς.

"Ο Θεός είναι μεγάλος", συμφώνησαν μαζί και οι άλλοι.

"Βρε, τσαουσμπάση, για κοίτα μπρε γιατί με ξέρανε το μποζά. Εχει καθόλου χοσάφι[45] να γλυκάνω το στόμα μου; Τ' άτιμα τα γράμματα τα γκιαούρικα κάθισαν στο λαιμό μου".

"Μετάχη", φώναξε δυνατά και προστακτικά ο Σελίμ. Ο μίμος δεν απάντησε με μιας, μάλλον ήταν χαμένος στα πυκνά και μπερδεμένα δωμάτια του σαραγιού ύστερα απ' τη φοβία που ένοιωσε προηγουμένως. "Ατιμο πλάσμα του κερατά. Μόνο για ηλιθιότητες και χωρατά είσαι. Πού κρύβεσαι όταν σε ζητάμε παλιόδουλε;".

"Πάντως", μίλησε ο καντιασκερής "ήταν καιρός που 'πρεπε να 'χουν βολευτεί τούτοι οι παλιόπιστοι και να τους είχαμε τελειώσει. Θυμάμαι που τα συζητούσαμε τις προάλλες, Φαϊκ μου, στον καφενέ του Ρασίντ. Να λοιπόν που σ' ένα πράγμα είχες απόλυτο δίκιο. Πολλοί λαοί μπορούν να γίνουν πραγματικοί μουσουλμάνοι εκτός απ' τους βρωμερούς Γιουνάν. Αυτοί έχουν δικά τους ζακόνια, κατά βάθος ειδωλολατρικά".

"Μετάχη", ξαναφώναξε ανυπόμονα ο τσαουσμπάς χωρίς πάλι να λάβει απόκριση.

"Οι γκιαούρηδες βαστούσαν στα χέρια τους τη σκάλα του μπαλίκ παζάρ[46] και όχι λίγα μαγαζιά απ' το χαλιτζαλιράρ, την αγορά των χαλιών. Αϊντε και λίγα καπελειά που τους έμειναν, να τα χαλάμε σιγά - σιγά κι από αύριο".

"Μετάχη παλιόδουλε. Πού είσαι βρε σκύλε που σε φωνάζω;", έκανε περισσότερο οργισμένος ο Σελίμ.

"Είναι λίγα πια τα ψωμιά τους σ' ολόκληρη τη Μικρά Ασία. Κι η Ισταμπούλ σύντομα θ' ανοίξει τις πύλες στις στρατιές μας, δεν αντέχουν άλλο οι Χριστιανοί, άκου με που στο λέω", απάντησε στο στρατοδίκη ο μουλάς.

"Δεν απαντάει ο μπάσταρδος", σηκώθηκε τώρα όρθιος ο τσαουσμπάς. "Θα φροντίσω εγώ να ...".

Απότομα τα θυρόφυλλα κουνήθηκαν δυνατά και εισχώρησαν με

45 Ηδύποτο
46 Ψαραγορά

κρότο στο δώμα. Οι θερμές νεφώσεις απ' την κοντινή αίθουσα του χαμάμ είχαν υποχωρήσει και το ασημόφως της σελήνης μόλις είχε ξεμυτίσει πάνω απ' τις στέγες των διπλανών πύργων του σαραγιού κατευθυνόμενο προς τα τρεμάμενα ξύλα της απέναντι θύρας. Η σκιά πετάχτηκε μέσα και άξαφνα το σκούρο περίγραμμά της μετατράπηκε από το φεγγαρόφωτο σ' ένα χλωμό τρομαγμένο περίγραμμα που κοντοστάθηκε νευρικά και σιωπηλά στην άκρη των σοφάδων. Ακουγόταν μόνο η βαριά ανήσυχη της ανάσα.

"Τι στα κομμάτια... Εσύ! Πώς μπαίνεις έτσι μέσα μπρε σούμπαση[47];. Θέλεις να σου πάρω το κεφάλι;"

"Τσαουσπάς Σελίμ", ψέλλισε εκείνος αδύναμα και ξεψυχισμένα καθώς το στήθος του ανεβοκατέβαινε γρήγορα χωρίς να μπορεί να πάρει την ανάσα που γύρευε.

"Τι 'ναι μπρε αναθεματισμένε; Τι με γυρεύεις τέτοια ώρα στο σαράϊ του σαντζάκ - μπέη;".

"Τσαουσμπάς Σελίμ", επανέλαβε λαχανιασμένα. "Επρεπε να σε βρω, κάτι άσχημο και τρομερό συνέβη πριν λίγες ώρες στο μαχαλά του Χας - Γκιορέμ. Μα τον Αλλάχ συχώρα με, μα έπρεπε να σε βρω".

"Μίλα, γιατί θα με τρελλάνεις", φώναξε αγριεμένος ο Σελίμ. Ο αστυνομικός υποχώρησε φοβισμένος κι έσκυψε με θλίψη το χλωμό του πρόσωπο προς τα υφαντά χαλιά του πατώματος, σαν να προετοίμαζε τη μιλιά του.

"Βρέθηκε σκοτωμένος στο σπίτι του ο παλιός χότζας του Εσπέρου, ο γέροντας Αλή Μπεσκέρ".

"Μπισμιλάχ", ούρλιαξε ο στρατοδίκης.

"Πλάι του", συνέχισε με τρόμο ο σούμπασης, "βρέθηκε ένα ραββίνικο μαχαίρι κι ένα οβραίικο δαχτυλίδι".

Δύο λάμψεις άστραψαν στα μάτια του Σελίμ του τσαουσμπάς καθώς γύρισε και κοίταξε τον μουλά και τον στρατοδίκη. Ηταν δύο άστρα απ' την κορφή του Μπεη - νταγ που τρύπησαν το φως του φεγγαριού και καθρεφτίστηκαν μοχθηρά στους βολβούς των οφθαλμών του που 'μοιασαν απότομα αποτρόπαιοι και φονικοί. Κοιτούσε αόριστα προς την αχανή έκταση της θάλασσας του Αιγαίου σα νά 'ψαχνε στα ανείδωτα βάθη της ένα δικό του, κατάδικό του σκοπό την ώρα που ο φοβισμένος επισκέπτης συνέχιζε τα μουρμουρητά του. "Τον έφαγαν οι οβραίοι Τσαουσμπάς, οι άτιμοι Τσιφούτηδες".

***

47 Αστυνομικός

Εχω ξεχαστεί στα ιπποστάσια και συνομιλώ με τον ιπποκόμο μου, που πηγαινοέρχεται στους σταύλους μ' ένα ξυστρί και μια βούρτσα. Η ώρα είναι περασμένη. Φοβάμαι ότι έχω βαρεθεί τις επιτηδευμένες δεξιώσεις κι αναζητώ την απλότητα. Κάποτε σα μαθητευόμενος, ήμουν κι εγώ ιπποκόμος. Να κάποιος όμως, που μου καταστρέφει τις αναμνήσεις. Το σπαθί θα ξαναμπεί στο θηκάρι του κι η γλώσσα πάλι θα ματώσει: "Ντύσε στ' άτι σου τη σέλλα, φόρα του τα σκαλόλουρα κι άρπα του τα χαλινά", έσκουξε ο καμπαλιστής. Περιδιάβαινε τα καλντερίμια απ' το νοσοκομείο ίσαμε τη μεγάλη μας εκκλησία, σκαρφάλωνε στους μαντρότοιχους και μιλούσε σ' όποιονα έβρισκε. "Ναι, ναι, ετοίμασε τ' άλογό σου, δάμασέ το και καβάλλα το", ξανάγρουξε χαχανίζοντας, "αλλά, τα μάτια σου δεκατέσσερα, οι δαίμονες καιροφυλακτούν, φύλαξέ το από κείνους που θα του ρουφήξουν το αίμα. Χα, δε με πιστεύεις, έ; Με περνάς για τρελλό, έτσι δεν είναι; Αμοιρε Ιππότη, καημένε Ιωαννίτη μου... Ακόμα κι ο θεός, όταν φύσαγε την πνοή του στα σεριφότ του Δέντρου της Ζωής, στ' αγγεία της δημιουργίας, ακόμα και τότε, κάποια αγγεία έσπασαν. Ξέρεις ποιοι τα 'σπασαν Ιππότη μου, ξέρεις; Α, μα οι πρίγκιπες της καταστροφής, τα "κελιππότ"!".

"Και τι 'ναι τα "κελιππότ";", ρώτησα μελαγχολικά, καθώς νοσταλγούσα πάντα τα χρόνια της απλότητας.

"Τα κελιππότ!", βουρβούρηξε γελαστά πάλι ο καμπαλιστής. "Τα κελιππότ είναι οι δαίμονες των κοχυλιών. Ναι μωρέ, δεν μ' ακούς; Των κοχυλιών σου λέω. Γι' αυτό μην αργείς, άρπαξε τα χαλινά και κάλπασε μακριά τους", είπε και βούτηξε πίσω απ' τους μαντρότοιχους χασκογελώντας.

Πότε θα ξαναβγεί το σπαθί απ' το θηκάρι του για να ξαναματώσει; Οταν η γλώσσα πάψει να 'ναι, φαίνεται, πιο κοφτερή από δαύτο. Πότε, τότε; Ισως ποτέ, ίσως και στο φως της επόμενης ημέρας. Μα τι περιμένουν πια όλοι τους από τούτη την ημέρα, τι περιμένουν; Μήπως τα "κελιππότ", τους πρίγκιπες της καταστροφής, τις απόκοσμες εκκρίσεις του κοχυλιού; Ναι, ναι, φοβάμαι πως αυτό περιμένουν όλοι τους κατά βάθος, του πρίγκιπες της καταστροφής. Δεν τους νοιάζει που 'ναι καταστροφικοί... Φτάνει μονάχα που 'ναι πρίγκιπες!

Χάθηκα στα φιδογυριστά καλντερίμια
της ψυχής, στα φαγωμένα του Αδη ερείπια
Τους μακρόσυρτους τραγούδησα οδυρμούς.
Μα των νεκρών δεν βρήκα πόνο
τέτοιον που καίει τους ζωντανούς

ΑΡΧΑΙΕΣ ΣΗΡΑΓΓΕΣ

Τα όρνια έκοψαν ανάερους ανατριχιαστικούς κύκλους στην κόψη της κορφής του Αη - Λια, πάνω απ' το φαράγγι της Μούρμαινας κοντά στα Ροδίτικα. Προσπαθούσαν να σβήσουν με την κόψη των ψαλιδωτών τους φτερούγων τη θωριά του Αυγερινού και να ξεχυθούν στα κουφάρια του χαραμπιστάν του ερημότοπου για να σκίσουν τις σάρκες των νεκρών Ελλήνων.

Στο μούχρωμα της δειλής αυγής φάνηκαν κι οι μαυροφορεμένες γυναίκες του βυζαντινού μαχαλά του Εσπέρου που 'φτασαν με τα πόδια γυμνά, ξεσκισμένα και πληγωμένα για να βρουν όποιους απ' τους νεκρούς τους και να τους θάψουν δίπλα στα παλιά νεκροταφεία της αρχαίας πόλης. Και καθώς ψευτορόδισε ο ασύγνεφος ουρανός, ακούστηκαν οι πρώτοι θρήνοι και οδυρμοί απ' τις γηραιότερες που προχώρησαν αλαφιασμένες και τραγικές προς τις δύσοσμες σωρούς, ζωντανά φαντάσματα μέσα στα μαύρα τους φορέματα και τις κλαμμένες μαντήλες.

Οι καλόγεροι απ' το διπλανό μετόχι του Οσίου Λουκά βάδιζαν στωϊκά πίσω απ' τον ηγούμενο κι έκαναν το σταυρό τους με τα μάτια χαμηλωμένα προς τα τριμμένα τους ράσα για ν' αντέξουν τη συμφορά. Και ψέλλιζαν προσευχές, βαστούσαν εξαπτέρυγα και θυμιατά. Είχαν αφήσει την καθημερινή τους εργασία και το διακόνημα κι έσερναν μαζί με το Βουρδουνάρη τα λιγοστά μουλάρια της μονής για να μεταφέρουν και να αναπαύσουν όσες απ' τις ψυχές των νεκρών μπορούσαν. Ο προεστός τους, που βημάτιζε σιμά στον ηγούμενο, κράταγε εν' αναμμένο δαδί που 'σβηνε ολοένα τη σκοτεινιά.

Μια μακρόσυρτη επιθανάτια δέηση ανακατεύτηκε με τους ξαφνικούς οδυρμούς. Οι γύπες παρακολουθούσαν όλο και από χαμηλότερα, εκνευρισμένοι. Ο κανονάρχης των μοναχών έκαμε νόημα για τα τροπάρια. Η Βυζαντινή δοξολογία ενός τρομακτικού επικηδείου ανα-

κατώθηκε με τ' αρχαία τραγικά κατάλοιπα των γυναικείων μοιρολογιών. Σπαρακτικές φωνές και ψαλμωδίες σκίσανε την άδεντρη φύση του χλωμού φαραγγιού. Η τραγική φωνή της αιώνιας Εκάβης επαναλαμβάνονταν σαν αχνός σπαραχτικός αντίλαλος πάνω απ' το σταχτί καρβουνιασμένο χώμα: "Παιδί μου τι να ζω η τρισάμοιρη, τέτοιο κακό που με 'βρε με το χαμό σου τώρα;".

Ταράχτηκαν τα μαύρα πουλιά και ράμφισαν το 'να τ' άλλο στις παλιές τους κορακοφωλιές. Το τοπίο αρχίναγε να ξανοίγει. Η γκρίζα ξερή του μάζα φωτιζόταν απ' τις ελάχιστες υπόνοιες φωτός που πάλευαν να πηδήξουν μέσα στο σκοτεινό φαράγγι και να ζεστάνουν το άνυδρο έδαφος.

Αξαφνα, ο Αδης αυτός πήρε φωτιά. Ηταν ένας Καιάδας που γοργοκάηκε από ένα πύρινο όραμα. Στη μέση των σωρών των νεκρών και καθώς οι μοιρολογίστρες τσίριζαν αναστατωμένες τρομακτικά, ένα καθάριο μέταλλο αστραποβόλησε απ' την πρώτη ροδαλή ηλιαχτίδα που λαμπύρισε πάνω του. Ηταν ένα αρχέγονο ξίφος που το βαστούσε ψηλά με τα χέρια τεντωμένα προς τον ήλιο ένας απόκοσμος άνδρας, όμοιος με φάντασμα με το γεμάτο αιμάτινες κηλίδες λευκό του πουκάμισο.

Ξεπρόβαλε όρθιος και δυνατός ανάμεσα στα πτώματα, ψυχοπομπός, δαιμονικός άγγελος του θανάτου. Ενας μακάβριος Χάρος.

Αθέλητα ρίγη, αλαλαγμοί και στριγγλιές ξεχύθηκαν απ' τ' αφρισμένα στόματα των ταλαιπωρημένων γυναικών. Οι μοναχοί σήκωσαν τα εξαπτέρυγά τους τείνοντάς τα προς την απίστευτη μορφή κι οπισθοχώρησαν προσευχόμενοι. Τα μουλάρια ξέφυγαν απ' τα χαλινά του Βουρδουνάρη και κλωτσώντας μοναχούς και μοιρολογίστρες αδιάκοπα τράπηκαν σε φυγή. Ο γνήσιος αρχέτυπος τρόμος απλώθηκε στη δύσοσμη ερημική χαράδρα. Τα θυμιατά έπεσαν και κουδούνισαν πάνω στις ελάχιστες ξερολιθιές και το μυρωδικό τους λιβάνι μπερδεύτηκε με την πρωινή πάχνη. Πίσω από κείνο το μικρό σύγνεφο καπνού που σκέπαζε κάποια απ' τα μέλη των νεκρών και καθώς πανικοβλημένος όλος ο κόσμος διεσπάρη προς την πεδιάδα, η παγερή όψη του μελαχρινού άνδρα με τα γκρίζα αλλόκοσμα μάτια ατενίστηκε από τον ήλιο που ξεμύτιζε θριαμβευτής της πάλης του με τη νύχτα.

Οι φωνές τραβούσαν πέρα υστερικές, το ποδοβολητό ξεμάκραινε για να ξεφύγουν οι σκιαγμένες σκιές απ' το αλλόκοτο θέαμα της βρικολακιασμένης μορφής που τυράγνισε τις ψυχές τους. Χαμηλότερα,

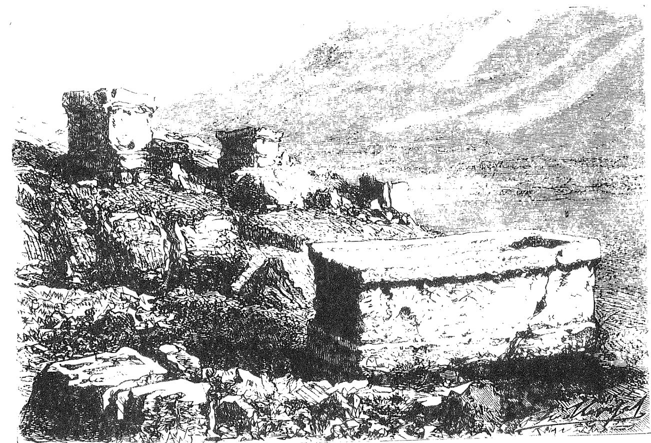
κατέβαινε ακόμη τρέχοντας το ανάκατο λεφούσι την πλαγιά, αναζητώντας τη γαλήνη του κάμπου και της ζωής.

Και στο ψηλό φαράγγι της Μούρμαινας, κάτω απ' την κορφή του Αη - Λιά, στη χαράδρα του ξερού ερημότοπου του χαραμπιστάν, ένας μανιασμένος πειρατής, αδιαφορώντας για τον τρόμο του κόσμου, εξακολουθούσε να περιφέρεται θλιμμένος ανάμεσα στους νεκρούς Ελληνες με το 'να του χέρι ψηλά, οπλισμένο μ' αρχαίο σπαρτιάτικο λεπίδι, να το τείνει προς τον πύρινο δίσκο. Εμοιαζε να ποτίζει το είναι του με την υγρή ακόμη μυρουδιά του νωπού αίματος σα να δεσμευόταν με τους όρκους μιας ιερής εκδίκησης.

Ωσπου η άγρια φωνή του ξεχύθηκε στον ουρανό και καθώς οι γύπες και τα κοράκια απομακρύνονταν τρομαγμένα, αντιλάλησε με μια φοβερή ηχώ προς τον κάμπο μια παλιά Λακεδαιμόνια ρήση. Πράγματι ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ ορκιζόταν λυσσασμένα: "Παρά τον θάνατον εις αιώνα άπαντα ακμάζομεν".

Στη στιγμή, η τρομακτική του θωριά εξαφανίστηκε πριν ακόμα οι τελευταίοι αντίλαλοι σβήσουν στον κάμπο. Με το ελάχιστο ξεδιάλυμα του μικρού σύγνεφου των θυμιατών και της πάχνης φάνηκαν οι μαρμαρόπετρες των αρχαίων τάφων του ερειπωμένου νεκροταφείου που τόσο πονηρά και μακάβρια τον σκέπασαν και τον τύλιξαν στην παγωμένη αγκαλιά τους. Εμοιαζαν να τον έκρυβαν σαν να ευλογούσαν δολερά την άγνωστή του πορεία. Δίπλα, τ' άψυχα χέρια των νεκρών κείτονταν ικετευτικά προς τον ουρανό σα να ζητούσαν, τόσο μάταια πια, μια θέση κάτω απ' τον ήλιο!

***

Το καταμεσήμερο ήταν μια ιδέα πιο γλυκό και φωτεινό, ξεγελώντας για λίγο την εντύπωση της δρόσινης ψύχρας που 'πεφτε κατά το σούρουπο και την αυγή τις τελευταίες ημέρες στον Εσπερο. Αντίθετα με την αντικρυνή στεριά της Ελλάδος, η γωνιά τούτη της Μικρασίας ήταν πιότερο ανατολική μαζί και στο κλίμα. Ηταν όμως συνάμα και πιο δυτική απ' την χερσαία έκταση που απλωνόταν πίσω απ' τα γαλάζια οροπέδια της Ιωνίας, και ίσως να 'ταν αυτός ο λόγος που ονομάστηκε από τα παλιά ακόμη χρόνια Εσπερος.

Κάτω από κείνον τον δυνατό θερινό ήλιο ο καβαλλάρης με το ψαρί αραβικό άτι πετάχτηκε ξαφνικά σαν τίγρης απ' τις φρουρές της απάνου πόλης, αφρίζοντας και βρίζοντας χυδαία. Κεντούσε το άλογό του με τη λεπτή του βίτσα και πίεζε με τις μπότες του τα πλευρά του που 'χαν γιομίσει άσπρο κολλώδη ιδρώτα. Τα ρουθούνια του ζώου ανοιγόκλειναν στο ρυθμό που ο αφέντης του ανεβοκατέβαινε στρωτά πάνω στο μικρό σαμάρι και μάταια πάσχιζε ν' αποφύγει το διαρκές τράβηγμα της κεφαλής του απ' τα γκέμια του καβαλλάρη. Κάλπασαν μαζί βγαίνοντας στα τούρκικα, πλάι απ' τα ερειπωμένα τειχιά του Χας - Γκιορέμ και κόντεψαν να τσακιστούν όταν χύθηκαν να προσπεράσουν τον φτωχό μαχαλά ανάμεσα απ' τον όχλο που βρισκόταν συγκεντρωμένος μπρος και πέρα απ' την πηγή του Χασάν.

"Γκαζά - γκαζά, ιερό πόλεμο", ούρλιαζαν ρυθμικά οι παρευρισκόμενοι Οθωμανοί, άντρες μαζί και γυναίκες. Τ' οχλοβουητό τρόμαξε το σκιαγμένο ζώο που αλαφιασμένο στηρίχθηκε στα πισινά του πόδια, ορθώνοντας βίαια τα μπροστινά μ' ένα παρατεταμένο χλιμίντρισμα. Δύο ανύποπτοι Τούρκοι χτυπήθηκαν απ' την ορμή του αλόγου που τέντωσε τώρα τα πισινά του πόδια κι άρχισε να κλωτσά αδιακρίτως. "Γκαζά - γκαζά", ούρλιαξε πάλι το πλήθος. Τα σαρίκια μπλέκονταν με τα πολύχρωμα φέσια και τους φερετζέδες σε κείνη την φανατισμένη σύναξη που υποσχόταν εκδίκηση. Οι νεροκουβαλητές της πηγής, της Χασάν-Τσεσμέ, είχαν από νωρίς σπείρει το νέο στο μαχαλά.. Αμέσως οι γυναίκες έτρεξαν στη γειτονιά ωρυόμενες, οι μπαρμπέρηδες ταξίδεψαν το μαντάτο στους τρομαγμένους τους πελάτες, οι κηπουροί το λάλησαν στους μπαχτσέδες και στις αυλές κι οι ψευδοπροφήτες συνάχτηκαν στην κρήνη θρηνώντας κι απειλώντας.

Στη στιγμή ο ιδρωμένος ιππέας τράβηξε με τη βίτσα του μια νέα μαστιγιά στο φοβισμένο του άτι και τ' ώθησε μπροστά μ' ακόμα ταχύτερο καλπασμό. Ετρεχαν σαν διάβολοι μέσα απ' τους καρόδρομους της φτωχογειτονιάς μέχρι που φτάσανε στα λιθόστρωτα σοκάκια και

τα ηχηρά κτυπήματα των κρουόμενων πετάλων σκέπασαν την ανάσα του ζωντανού. Δεν ήταν όμως πιότερο έντονα απ' τα συχνά ουρλιαχτά και τις βρισιές που ταξίδευαν απ' τη μια γωνιά της πόλης στην άλλη με ταχύτητα αστραπής.

"Ο Αλή Μπεσκέρ νεκρός", μουρμούρισε μέσα απ' τα φιδίσια του δόντια και με το γάντι του σκούπισε τον ιδρώτα που 'σταζε απ' το μέτωπό του χοντρός και κρύος, υγραίνοντας τα καμπυλωτά σαν τόξα φρύδια του. Ο κόσμος γύρω στις ξεμαντάλωτες θύρες και στις αυλές εκινείτο αναστατωμένος ενώ οι μαντηλοφορεμένες και με φερετζέδες στα μούτρα γριές σήκωναν τα χέρια με κείνη τη γνώριμη στον όχλο θηλυκή απόγνωση και κατάρα.

"Αδύνατον, ποιός να τον δολοφόνησε;", μούγκρισε πάλι ο αναβάτης. Ομως το βούισμα ολοένα και δυνάμωνε, γινόταν πιο μεγάλο, πιο έντονο καθώς άνθρωπος κι άλογο μαζί έπιαναν την αρχή της Εζρά και κατευθύνονταν προς τα Οβραίικα. Μια ανάκατη ζωηρή μυρουδιά έκαψε την γαμψή του μύτη. Πεταμένα μπαχαρικά και λιβάνια, σκόρπιες χάντρες και μισοκαμμένα χαλιά, λερωμένες μεταξωτές κορδέλες και γκρεμισμένες ξύλινες στέγες με κομμένα πανιά από πάγκους του παζαριού κείτονταν όλα μπερδεμένα στο έδαφος. Σπασμένα μπουκάλια και στάμνες απ' τους μποζαχανάδες χρωμάτιζαν τα καλντερίμια με το χρώμα του κόκκινου κρασιού που ανακατεμένο με τα λογής - λογής ηδύποτα ζάλιζαν τον όχλο και τον μεθούσαν ακόμη πιο πολύ στον αγριεμένο του ξεσηκωμό.

Τώρα, καθώς σίμωνε την πλατεία του Ελασσάρ μπορούσε και αντίκρυζε τους πρώτους καπνούς απ' τα σπίτια των Ιουδαίων. Ο επαναστατημένος λαός των Τούρκων είχε πιάσει τα στενά, σφάζοντας και πατώντας όποιον Οβραίο συνελάμβανε, μα δεν μπορούσε να φτάσει στο Συναγώι που 'ταν ζωσμένο απ' τους σπαχήδες της φρουράς του Μουχτάρ. Ο αναβάτης πετάχτηκε απ' την σέλλα του δύο μόλις στενά πριν τον θρησκευτικό χώρο των Οβραίων και άνοιξε το βήμα του προς τα κεί με το σπαθί του ξεθηκαρωμένο κι έτοιμο να ματώσει για κάθε ενδεχόμενο. Η λάμα ακούμπησε σκιστά έναν γέροντα που του κλεισε το δρόμο κι αμέσως μετά τη βύθισε σε μια γυναίκα που 'ρλιαζε μανιασμένη. Ο κύριος όγκος των μουσουλμάνων είχε συγκεντρωθεί όξω απ' τη Συναγωγή πετώντας ξύλα και πέτρες στους σπαχήδες που κρατούσαν ακόμη δυνατά κι ανυποχώρητα.

"Που 'ναι οι γιασακτζήδες[48];" φώναξε οργισμένος προς τους ιππείς.

"Ο Αλαΐμπεης Μουχτάρ", ούρλιαξε ένας απ' τους σπαχήδες.

"Γιουσούφ", διέταξε, "Ανοίξτε χώρο γρήγορα προς τα δω. Γρήγορα, για να περάσω μέσα". Αμέσως η φρουρά των ιππέων επικέντρωσε την ισχύ της προς την πλευρά του. Τα γιαταγάνια όρμησαν προτεταμένα απ' τους σπαχήδες σφάζοντας και κόβοντας τον κλοιό που έζωνε τον αρχηγό τους. Η αντίσταση των άοπλων Οθωμανών στην αρχή εκμηδενίστηκε από τις μαινόμενες τουρκικές λεπίδες. Μετά όμως και καθ' όσον ο όχλος έσπρωχνε από τα πίσω αναθαρρημένος, ο Γιοσέφ Μουχτάρ κατόρθωσε να περάσει πεζός ακριβώς πριν ένα βροντερό ποδοβολητό απ' τον πολυπληθή λαό ξαναζώσει τον κλοιό ασφυκτικά και θανατερά. Οι σπαχήδες προσπάθησαν να κρατήσουν τ' άλογο απ' τα χάμουρα βαστώντας ακόμη και τα σκαλόλουρα.

"Σφάξτε τους όλους", φώναξε ο Γιοσέφ Μουχτάρ μες την οχλώδη αντάρα μ' όλη του τη δύναμη. "Κανείς δεν θα βλάψει το Συναγώι". Μα τα μάτια του δεν είχαν τώρα τη γνώριμη εκείνη φονική σπιρτάδα που βεβαίωνε πάντα τη νίκη. Πράγματι, οι σπαχήδες το μόνο που κατάφεραν ήταν να παραμείνουν στη θέση τους. Κατακρεουργούσαν μάταια τους επαναστάτες που ολοένα και αύξαναν απειλητικά σαν τα κεφάλια της Λερναίας Υδρας. Ενας δεύτερος φόνος των θρησκευτικών τους ηγετών μέσα σε λίγες ημέρες. Οι άπιστοι του Καφιριστάν έπρεπε να πληρώσουν με τη ζωή τους. Χύμηξαν πάνω στο ψαρί αραβικό άλογο του Μουχτάρ που αποκλείστηκε απ' τον όχλο και τό 'πνιξαν με τα ίδια τους τα χέρια. Τα υστερικά χλιμιντρίσματα του άμοιρου ζώου συνόδευσαν τη γρήγορη πορεία του ιδιοκτήτη του, που πήδηξε τα χρυσά κάγκελα της πύλης και κατευθύνθηκε προς τον εσώτερο διάδρομο της Συναγωγής. Δύο ψηλοί θεριεμένοι αραπάδες που φυλούσαν τη στερνή θύρα του Συναγωγιού με τα ρουθούνια στρογγυλά και ορθάνοιχτα απ' την έξαψη της στιγμής, παραμέρισαν αμέσως με την εμφάνισή του. Εισχώρησε στην αίθουσα δρασκελώντας το υπερυψωμένο κατώφλι. Ο γδούπος απ' τις μεγάλες μπάρες που ασφάλιζαν την είσοδο τον ακολούθησε σαν σύρθηκε στο στενό διάδρομο με τ' αρχαία συμβολικά στολίδια. Τα βαριά αναστατωμένα του βήματα γρήγορα τον έφεραν στο μυστικό δώμα του ραββίνου Σαμπεθάι που γύρισε απότομα με μάτια γιομάτα απ' την αίσθηση του αναπάντεχου και της απόγνωσης.

Το οπτικό πεδίο του τουρκοβραίου Γκαρέμτα λούστηκε από την

48 Οι φρουροί της τάξης

εμφάνιση των ανωτέρων μορφών του Ιουδαϊκού Συμβουλίου του Εσπέρου. Στον σκαλιστό ξύλινο θρόνο του Ιεζεκιήλ με τα τέσσερα κεφάλια στις βάσεις του, καθόταν ο αρχιραββίνος Σαμπεθάι και πλάι του όρθιος και βουβός ο Ελιέζερ, ο προεστός του εσνάφ[49] των εμπόρων και παράλληλα Μέγας Διδάσκαλος του 33ου βαθμού των τεκτόνων της Μεγάλης Στοάς του Εσπέρου.

"Αδελφέ Γιοσέφ", ψέλλισε κλαψουριστά ο ραββίνος. "Δυσβάσταχτη κατάρα άστραψε η Λίλιθ στην καρδιά του λαού μας".

Ο Μουχτάρ αντέδρασε σαν τρελλός. "Ποιός σκότωσε τον Αλή Μπεσκέρ, Σαμπεθάι, ποιος;"

"Κανείς δικός μας Γιοσέφ, κανείς δικός μας δεν παίρνει τέτοιες πρωτοβουλίες", απάντησε κατηγορηματικά.

"Μίλα Σαμπεθάι, μίλα πανάθεμά σε. Οι Τούρκοι σφάζουν έξω τ' αδέλφια μας, καίνε τα σπίτια και τα υπάρχοντά μας".

"Μέχρι πού έφθασαν;"

"Εχουν περάσει την πλατεία του Ελασσάρ και καταστρέφουν ανενόχλητοι, κανείς δεν τους εμποδίζει".

"Κανείς;", έκανε ενοχλημένος ο Ελιέζερ. "Το πρωί βρήκα τον Επαρχο στο σαράι και του παρέδωσα το ποσό της προσυνεννοημένης προμήθειας του συναφιού. Είναι δικός μας άνθρωπος ο σαντζάκ - μπέης. Τον παρακάλεσα να βάλει τις φρουρές των Γιασακτζήδων να φυλάξουν το συνοικισμό μας. Μου υποσχέθηκε ότι θα διέταζε αμέσως τον τσαουσμπάς Σελίμ".

"Τον Σελίμ τον άτιμο, φτού", έφτυσε οργισμένος στο δάπεδο με την τεράστια εξάλφα που διαγραφόταν στο πανάκριβο μωσαϊκό.

"Ο γιός της σκύλας, ο φαντασμένος παλιότουρκος. Αυτός θα ξεσήκωσε τους Οθωμανούς του Χας - Γκιορέμ. Το φίδι, δεν ξέχασε τις διαφορές μας και τώρα βρήκε την κατάλληλη ευκαιρία".

"Ομως οι σπαχήδες σου βαστούν ακόμη καλά όξω απ'το Συναγώι. Ετσι Γιοσέφ;".

"Ναι αλλά για πόσο ακόμη;", έκανε νευριασμένος και θολωμένος ο Μουχτάρ. Το τυραγνισμένο του μυαλό έψαχνε να 'βρει λύση, πάσχιζε ν' ανακαλύψει μια φωτεινή σήραγγα μέσα απ' το τυφλό απροσδόκητο αδιέξοδο της συμφοράς.

"Πώς στοιχειοθετήθηκε η άποψη ότι ο γέρο - Χότζας σκοτώθηκε από κάποιον δικό μας;".

49 Συνάφι, συντεχνία

"Ο σούμπασης, ο αστυνομικός, ανακάλυψε το μαχαίρι μου δίπλα απ' το νεκρό μαζί μ' ένα δαχτυλίδι της κοινότητάς μας".

"Καταραμένοι διάβολοι", έβρισε ο Μουχτάρ. "Το μαχαίρι που χρησιμοποίησα και πήρε κείνος ο άγνωστος άντρας. Μα ήμουν σίγουρος πως κάπου ξεψύχησε". Σταμάτησε να μιλά και ξανασκέφθηκε. Ακόμη όμως και το στίψιμο του μυαλού του δεν τον βοηθούσε να καταλάβει τι συνέβαινε, να προσδιορίσει τους υπαίτιους αυτής της ανάποδης πλεκτάνης. "Το βράδυ που σκότωσα τον Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ..." έμοιαζε να ζαλίζεται και να χάνει τα λόγια του. Οι θόρυβοι της μάχης που άναβε έξω σφυροκοπούσαν τη λογική του και η φαντασία βολόδερνε σε χιλιάδες πιθανούς αντιπάλους κι οχτρούς, "...ένας άνδρας με σκεπασμένο το πρόσωπό του μου επιτέθηκε σαν ταύρος κι αν δεν ήμουν τυχερός ίσως να μην γλύτωνα. Σας το 'χα πει. Ολάκερη τη νύχτα του φόνου η φρουρά μου τον έψαχνε με το πρόσχημα ότι αυτός ήταν ο δολοφόνος. Ομως πρέπει να 'τανε Τούρκος".

"Κάποιοι Τούρκοι ετοιμάζονται να κηρύξουν Γκαζά, δεν εξηγείται διαφορετικά", μουρμούρισε ο Σαμπεθάι.

"Και το δαχτυλίδι; Πώς βρέθηκε το δαχτυλίδι δίπλα στο νεκρό;".

Ο αρχιέμπορος έσκυψε το κεφάλι του ταραγμένος.

"Χθες το απόγευμα πούλησα ένα δικό μας δαχτυλίδι σ' έναν μωαμεθανό που ανέβαινε απ' το πόρτο. Δεν αποκλείεται...".

Μαύρες σκιές σκέπασαν τ' ασπράδι των ματιών του Μουχτάρ ενώ άφρη γλύστρησε απ' τα λεπτά φιδίσια του χείλη.

"Στο 'χα πει Γιοσέφ", τσίριξε ο ραββίνος. "Δεν ήταν καιρός για να πεθάνει ο Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ. Τ' άστρα με είχαν προειδοποιήσει γι' αυτό, αλλά εσύ... Δεν έπρεπε να σ' αφήσω".

"Ανάθεμά σε Σαμπεθάι. Αποδείχτηκες μαζί με τον ανόητο τον Τέκτονά σου ικανός σαν Μάγος κι ηλίθιος σαν έμπορος".

Ο ραββίνος οπισθοχώρησε θλιμμένος και δειλός. "Κάτι πολύ άσχημο και κακό πλανάται σε βάρος μας, το νοιώθω. Η κατάρα των νεκρών του Γιομ - Τοβ - Λεβύ και του Μανασή του Δικαίου απ' τα προγκρόμ του λαού μας στην Ευρώπη πλανάται και εδώ στον Εσπερο. Ο Θεός ας με βγάλει ψεύτη. Τότε ο Γιομ - Τοβ ο ραββίνος έσφαξε διακόσιους πενήντα ομοφύλους μας στην Υόρκη για να μην γίνουν Χριστιανοί με την προσταγή της Βουλγκάτα[50]. Οι κοινότητές μας στη Σπίρη, στη Μαγεντία, στη Βόρμη και στην Πράγα γίνηκαν στά-

[50] Η μετάφραση της Αγίας Γραφής στα Λατινικά

χτη". Αρχισε να χάνει την ψυχραιμία του. "Τραγουδήστε το σελικότ του ραββίνου Σολομών μπεν Σιμόν. Θρηνήστε τη μοίρα μας...

Δακρύοις αίματος θρηνώ την αγίαν κοινότητα Υόρκης

Κραυγή οδύνης εξέρχεται της ψυχής μου επί θυμάτων Μαγεντίας...".

"Είστε ηλίθιοι", ξανάβρισε ο Μουχτάρ. Τινάχτηκε απότομα κι έχωσε τα νύχια του απ' την αγωνία στα ξερά μελαψά του μάγουλα. Στο ύφος του διέκρινες κάτι διαφορετικό απ' τη νοοτροπία των οβραίων εμπόρων και του Σαμπεθάϊ. Δεν ήταν μάγος, ούτε και θρησκευόμενος με την ακραιφνή έννοια του όρου. Η μυστική διδασκαλία και ο αποκρυφισμός του ήταν μεν σεβαστός, πλην όμως το τούρκικο αίμα του τον έκανε πιότερο αψύ απ' τους άλλους Ιουδαίους. Η λεπτή εκφραστική του μύτη με τα πεταγμένα προς τα έξω πτερύγιά της δεν θύμιζε τον πλαδαρό αποκρυφιστή Σημίτη της αρχαίας Μεσοποταμίας όσο τον χαιρέκακο πολεμιστή του Μολώχ, τον Φοίνικα σφαγέα απ' την αρχαία Καρχηδόνα. Στα στρογγυλά μικροσκοπικά του μάτια κρυβόταν εν' ατερμάτιστο μίσος. Η ιδέα της ράτσας του δεν ήταν γι' αυτόν η ανάγκη της υπάρξεως ενός κράτους εν κράτει. Διψούσε ν' αποδείξει την ανωτερότητά της μ' αίμα και επιβολή. Γι αυτό παραμερίζοντας συχνά τη γνωστή σημιτική δουλοπρέπεια, προτιμούσε την δίχως όρια και δεσμεύσεις επίθεση. Η απόπειρα ανατροπής της παντοδυναμίας του τον έκανε να κουλουριαστεί σαν δηλητηριώδες ερπετό έτοιμο να δαγκώσει με την πρώτη ευκαιρία.

"Γιοσέφ", έκοψε τις σκέψεις του ο Ελιέζερ ο έμπορος. "Τα χαράματα το πόρτο αναστατώθηκε απ' την κλοπή ενός Βενετσιάνικου πλοίου και δεν νομίζω πως οι κλέφτες του ήταν απλώς φυγάδες".

"Το καράβι με τα όπλα!", άρπαξε αναστατωμένος την μιλιά του ο Μουχτάρ. Ο Τέκτονας έξυσε το φαλακρό του κρανίο και στη συνέχεια τράβηξε το αραιότριχο γένι του νευρικά.

"Κάποια σπείρα στον Εσπερο θέλει να μας ξεκάνει. Ξεύρουν τα πάντα για μας".

"Μου φαίνεται αδύνατον να κρύβεται ο Σελίμ πίσω απ' αυτά. Και τα όπλα τι να τα κάμει; Ποιούς να εξοπλίσει;". Το πρόσωπο του Γκαρέμτα είχε σκυθρωπιάσει, κίτρινες, χλωμές ραβδώσεις τύλιγαν τα βαθουλωτά του μάγουλα και τα μήλα του τρύπησαν σχεδόν τη σάρκα του έτοιμα να την ξεκολλήσουν. "Οντως, κάποιος συνωμοτεί σε βάρος μας αλλά ποιός;"

"Το μυστικό!", ούρλιαξε ο ραββίνος. "Το μυστικό αρχαίο ελληνικό

αντικείμενο που ζητά ο αδελφός μας απ' το Βατικανό. Αυτή είναι η τελευταία μας ευκαιρία. Γιοσέφ ψάξε να το βρεις, πρέπει οπωσδήποτε να το βρεις και να το στείλεις στον Πάπα της Ρώμης. Η αξία του θα εξαγοράσει το μέλλον της κοινότητάς μας στον Εσπερο, είναι η μόνη μας ελπίδα. Μαζί μ' αυτό θ' αποκτήσεις δύναμη που θα σκορπίσει τον όλεθρο. Τράβα όσο είναι καιρός".

Ο Μουχτάρ τον άκουγε σαν να ξυπνούσε από έναν χρόνιο λήθαργο. Εκλεισε το μανδύα του και άστραψε το πρόσωπό του με μια ισχυρή ανυποχώρητη απόφαση. "Αυτή είναι η σωστή λέξη... αρχαίο ελληνικό", μουρμούρισε γουρλώνοντας τα μάτια του. "Το μυστικό αρχαιοελληνικό αντικείμενο που ζητά ο Ιωάννης. Ναι, νομίζω πως είμαι στο σωστό δρόμο. Πώς δεν το σκέφτηκα τόσο καιρό; Ημουνα ηλίθιος".

"Φύγε", φώναξε ο ραββίνος ξανά. Ο αρχηγός των σπαχήδων οπισθοχώρησε βιαστικά και ο μανδύας του σύρθηκε στο κατώφλι της μυστήριας αίθουσας της Συναγωγής. Ακούστηκαν τα γρήγορα βήματά του καθώς έτρεχε παλαβωμένος προς την έξοδο κι αμέσως ύστερα το ηχηρό μαντάλωμα τη θύρας απ' τους ψηλόκορμους αραπάδες που φρουρούσαν το ιερό. Τ' οχλοβουητό εξακολουθούσε να λυσσομανά και οι κλαγγές των όπλων εισχώρησαν κατά το γρήγορο άνοιγμα της θύρας μες το Συναγώι σαν ξέφρενες απειλές προς τον Σαμπεθάι και τον Ελιέζερ. Ο ραββίνος είχε πέσει στο μωσαϊκό με τα γόνατα και προσευχόταν. Θρηνούσε κι ανεβοκατέβαζε τα χέρια του ακατανόητα. Εψελνε και ικέτευε. Μα σιγά - σιγά γινόταν ολοφάνερο πως είχε παραδοθεί στους μακάβριους ρυθμούς μιας μαγικής επίκλησης. "Ενα σημάδι", σύριξε υστερικά. "Ω, πνεύματα της αβύσσου, Λίλιθ, αιώνια ερωμένη του σκότους! Αφουγκράσου την ικεσία μου. Μονάχα ένα σημάδι δώσ' μου τούτη τη δύσκολη ώρα".

Ξάφνου, κάτι έτριξε πίσω απ' το μυστικό δώμα της Συναγωγής απ' τη σκοτεινή πλευρά της τελετουργικής αίθουσας, και το ταραγμένο πισωγύρισμα του Ελιέζερ αμέσως διαδέχτηκε η γενική έκπληξη των παρευρισκομένων. Η εμφάνιση μιας δυσδιάκριτης απρόσκλητης σκιάς επιδείνωσε τη σύγχυση της στιγμής κι ο ραββίνος μισάνοιξε το στόμα του αδυνατώντας ν' αρθρώσει την οποιαδήποτε λέξη. Απλώθηκε θροΐλα. Οι άγριες φωνές του ξεσηκωμένου πλήθους που ζητούσε "Γκαζά" δυνάμωναν περισσότερο συνοδευόμενες τώρα από τα υπόκωφα σκισίματα των λεπιδιών της Φρουράς.

Η αναπάντεχη μορφή διάβηκε το ξύλινο σκαλιστό χώρισμα και

παρουσιάστηκε ολοζώντανη και πραγματική στο μισοσκόταδο, διαψεύδοντας γεμάτη σάρκα και οστά αυτό που για λίγο ερμήνευσαν μεταφυσικά.

"Εσύ!", φώναξε δίχως να κρύβει την οργή και την έκπληξή του ο Ελιέζερ. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ αυλάκωσε την άκρη του χείλους του με μια υπόνοια χαμόγελου που φάνταξε ειρωνικό και χυδαίο ενάντια στα σοβαρά κι ανήσυχα αισθήματα της ομήγυρης. Στην κραυγή του Τέκτονα Ελιέζερ απάντησε μ' ένα αργό κατέβασμα της κουκούλας του σταχτιού του χιτώνα που φανέρωσε τα πυκνά του μαλλιά γυρισμένα και ριχτά στον τραχύ του σβέρκο. Με την απελευθέρωσή τους οι ιδρωμένοι βόστρυχοι ακούμπησαν τους φαρδείς του ώμους που φάνηκαν θεριεμένοι κι αγριωποί. Οι κόρες των ματιών του άρχιζαν περιέργως να συστέλλονται σαν να κέρδιζαν τώρα μες το κακοφωτισμένο ιερατικό δώμα πιότερη λάμψη απ' ό,τι προηγουμένως.

"Ανάθεμα το θράσος σου βρωμότουρκε. Εσύ που σκότωσες τον Αλή Μπεσκέρ να τολμάς να μπαίνεις εδώ μέσα".

"Ποιός είναι αυτός ο δαίμονας, στ' όνομα του Ιαχβέ;", έσκουξε ο ραββίνος.

"Σίγουρα είναι παράξενος και τόσο πονηρός που αξίζει να τον αποκαλείς δαίμονα, Σαμπεθάι", συμφώνησε ο Ελιέζερ. "Αλήθεια, εσύ σκότωσες τον γέρο - Χότζα, έτσι δεν είναι;", απευθύνθηκε προς τον Ομάρ. "Θα 'παιρνε ώρα για να σου εξηγήσω", κάγχασε κείνος, "κι απ' ό,τι καταλαβαίνεις ο χρόνος είναι πολύτιμος".

"Σωστά σκύλε, η κόλαση σε περιμένει. Δεν πρέπει να καθυστερούμε περισσότερο. Καλώς όρισε το περιστέρι στα νύχια της γάτας! Φρουροί!..", φώναξε μάταια μες στην αντάρα των πολεμικών ήχων.

Ο απρόσκλητος επισκέπτης πισωπάτησε στη στιγμή και τράβηξε το σκουριασμένο του ξίφος με κατεύθυνση το στομάχι του Ελιέζερ. Η μικρή του πάλα βυθίστηκε στο πλαδαρό κορμί του εμπόρου και το φαλακρό του κρανίο συνάντησε το κέντρο της μεγάλης εξάλφας στο μωσαϊκό μ' έναν γδούπο υπόκωφο που έσβησε γρήγορα απ' τους εκκωφαντικούς θορύβους της μάχης που λυσσομανούσε απ' έξω. "Φαίνεται πως τα γατιά δεν έχουν ανοίξει ακόμη τα μάτια τους", μουρμούρισε ειρωνικά τη στιγμή που μια πορφυρή γραμμή φάνηκε να ενώνει τη λόγχη του με το νεκρό κορμί του Τέκτονα. Τα μάτια κεινού αντίκρυζαν αποσβολωμένα και άψυχα πια τα θρησκευτικά σύμβολα της οροφής.

"Και τώρα οι δυό μας. Σαν παλιοί καλοί φίλοι", βρόντηξε σαν κεραυνός που βιάζεται να κάψει και ν' αφανίσει ζωές.

"Τι ζητάς, τι κρύβεις;", ούρλιαξε μ' αποστροφή ο Σαμπεθάι.

"Τι κρύβω;", γέλασε βάρβαρα ο Ομάρ. "Μα το μυστικό μιας ολάκερης ζωής που λέγεται Νέμεση".

"Ποιος είσαι άθλιε;", ξανατσίριξε ο Σαμπεθάι παραπατώντας καθώς πισωβημάτιζε για να καλυφθεί πίσω απ' τον ξύλινο θρόνο του ιερού του.

"Αυτός!". Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ τράβηξε το γάντι απ' το δεξί του χέρι κι ο σιδερένιος πειρατικός του γάντζος διαγράφηκε σαν ημισέληνος στην καυτή ατμόσφαιρα του χώρου. Ο ραββίνος σάστισε, μένοντας βουβός. Κοιτούσε τον κουρσάρικο γάντζο σαν να μην πίστευε στα μάτια του. Πάντρευε στη σκέψη του το παρελθόν με το επίπονο απίστευτο παρόν.

"Είσαι το χαμίνι του Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ", ξεφώνισε σαν να 'κανε μια περίφημη ανακάλυψη. "Ο κουλοχέρης κλεφτάκος του παζαριού". Τα μοχθηρά μάτια του ραββίνου κινήθηκαν ανάμεσα στον Ομάρ και στη μακρινή θύρα της εξόδου για να σταθούν τελικά απογοητευμένα στην προκλητική κι ατίθαση αιχμή της λόγχης του πειρατή. Η λάμα της έγειρε απειλητική προς το μέρος του κι αντιφέγγισε το τρεμάμενο φως των δαυλών. "Ωστε ζεις καταραμένε;", έκανε κροταλίζοντας τα δόντια του από τον τρόμο και τη σύγχισή του.

"Φαίνεται πως οι δαίμονες έχουν πολλές ζωές, έτσι Σαμπεθάι;". Θάνατος μύριζε στη μισόφωτη αίθουσα. Το αίμα του νεκρού εμπόρου πάνω στ' αναποδογυρισμένα έπιπλα ενεργούσε ως τελετή θυσίας κι επίκλησης στον αποκρυφιστικό χώρο. Ο ραββίνος μουρμούρισε φοβισμένος: "Είσαι ο άνθρωπος των γραφών. Οι μαύροι κύκλοι του θανάτου φανέρωναν έναν δαίμονα από τη χώρα των Ιώνων. Οχι, δεν είσαι ζωντανός. Αστρα σε οδηγούν απ' τ' αρχέγονα βάθη των καταραμένων Ελλήνων. Καταραμένε Γκόϊμ... Γιουνάν[51]".

Απλωσε τ' αποστεωμένα του δάχτυλα στην εικόνα του νεφρίτη και χάιδεψε ικετευτικά τα σχέδια με τις πέτρες του ποταμού Τζομπέλ της ιερής του Ιερουσαλήμ. Σύγκρυος ιδρώτας έλουζε το καμπούρικο κορμί του στην ανακάλυψη ενός τρομερού μυστικού.

"Πώς μπήκες εδώ μέσα, απόβρασμα της Μοίρας;".

[51] Καταραμένε Ελληνα ειδωλολάτρη

"Τι κρίμα που ο Τέκτονας Ελιέζερ είναι νεκρός για να μας εξηγήσει τον τρόπο", γέλασε ειρωνικά. "Το ξέρεις Σαμπεθάι πως όλη η πόλη είναι σκαμμένη απ' την αρχαιότητα. Τ' αρχαίο ελληνικό νεκροταφείο απ' το φαράγγι της Μούρμαινας επικοινωνεί υπογείως με πολλές κρυφές γωνιές του Εσπέρου όπως και με το Συναγώι που κτίστηκε φυσικά πολύ αργότερα. Βέβαια οι φίλοι σου οι Τέκτονες ξεύρουν τους δαιδαλώδεις διαδρόμους των στοών καλύτερα από μένα. Ας όψονται οι μαύρες τελετές των Καμπαλιστών και του Ελιέζερ που λειτουργούσαν τις αηδίες τους στους υπόγειους λαβυρίνθους".

"Και συ πώς τα γνώριζες αυτά;", έκανε αγαναχτισμένος.

"Τίποτε δεν ξεφεύγει απ' την αντίληψη ενός δερβίση σαν τον Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ".

"Ηξερε πολλά ο δάσκαλός σου. Γι' αυτό και πλήρωσε με τη ζωή του", ξέφυγε η κακεντρέχεια του ραββίνου που τόλμησε να χαράξει ένα σαρδόνιο χαμόγελο στα λεπτοκομμένα του χείλη.

"Δεν θα'ναι μόνο ένας ο λόγος για τον οποίο θα σ' εκδικηθώ απαίσιο σκουλίκι", βρυχήθηκε ο Ομάρ και τον πλησίασε περισσότερο.

"Πίσω!", φώναξε ο ραββίνος και πρότεινε το αδύνατο καχεκτικό του χέρι προς τον πειρατή. "Πίσω, είσαι ένας γκόλεμ, ένας φτιαχτός άνθρωπος, ένας δαίμονας που ξέφυγε απ' τον έλεγχο του αφέντη του". Αρπαξε έναν αναμένο πυρσό και κουνώντας τον τελετουργικά προσπάθησε να διαγράψει νοητά στον αέρα το άστρο του Δαυίδ.

"Πίσω, γκόλεμ του θανάτου! Η Λίλιθ θ' αγκαλιάσει τη θωριά σου και θα σε πνίξει πέρα απ' τις πύλες της Μαύρης Κολάσεως. Φωτιές θα σε κάψουν στην αιώνια πυρά του μαρτυρίου σου. Είσαι πνοή ενός Μάγου, εκτόπλασμα ενός καταραμένου θνητού".

Ο Ομάρ έφτυσε τη σιχασιά του καθώς ο Σαμπεθάι προσπαθούσε να τον υπνωτίσει με μια ακατάσχετη ροή μαγικοθρησκευτικών κινήσεων και φράσεων. "Είσαι προορισμένος να συναντήσεις το θάνατο", είπε αργά - αργά ο ραββίνος.

"Προς το παρόν νοιώσε τους οδυρμούς των Οβραίων, γουρούνι. Ακου τις φωνές και τα βουητά απ' το μαχαλά σου, άκου τους σάπιους εμπόρους που σκούζουν", κάγχασε ο Ομάρ.

"Είσαι ένας γκόλεμ, ένα νεκρό φάντασμα των Ελλήνων. Δεν έχεις τη δύναμη να με αντιμετωπίσεις".

Ο Ομάρ σήκωσε το δεξί του χέρι και κτύπησε το ραββίνο στο στήθος. Ο πειρατικός του γάντζος τρύπησε ελαφρά τη σάρκα του Σαμπεθάι που κρεμάστηκε πάνω του και ούρλιαξε σαν τρελλός. "Οχι,

έλεος, σταμάτα! Μη συνεχίζεις! Οι φρουροί θα μπουν μέσα και θα σε ξεκάμουν".

"Οσο γι' αυτό αμφιβάλω. Είναι αρκετά απασχολημένοι για ν' αντιληφθούν όσα γίνονται τελευταία στον Εσπερο..."

"'Το καράβι με τα όπλα... Εσύ... ποιούς οπλίζεις;", γούργιαξε με ένα παρατεταμένο βογγητό καθώς ο γάντζος προχωρούσε αργά προς το βάθος του στήθους του.

"Τους Ελληνες του Τεκέ", γρύλισε ο κουρσάρος.

"Ελληνες... Εκείνοι που πριν αιώνες μας έσφαζαν στην Αλεξάνδρεια... Που τους σφάξαμε κι εμείς στην Κύπρο και στην Κυρηναϊκή. Δεν ανασταίνονται τα κουφάρια. Γκόλεμ της συμφοράς, οι ειδωλολάτρες χωρικοί σου θα μετανιώσουν την ώρα και τη στιγμή που ντύθηκαν στρατιώτες. Οι Τούρκοι θα πέσουν πάνω τους σαν λαίλαπα κι οι Ρωμιοπούλες θα γεμίσουν και πάλι τα χαρέμια του Εσπέρου...". Ο γάντζος βρήκε το κόκκαλό του κι εισχώρησε βίαια. "Γκόλεμ, άσε με να σε οδηγήσω εγώ σε κόσμους ανείδωτους... Θα σου αποκαλύψω τα μυστικά των άστρων και των αριθμών, θα ...μαζί μου θ' αποκτήσεις πλούτη και εξουσία... γκόλεμ".

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ πίεσε το γάντζο δυνατά προς τα μέσα και το αίμα έβρεξε το ιερατικό ένδυμα του ραββίνου.

"Ακόμα μια υπόσχεση κέρδους για τη φυλή μου. Η προσφορά όπως πάντα οβραίικη", βρυχήθηκε, καθώς η καρδιά του Σαμπεθάι γαντζώθηκε στο χέρι του σχεδόν ζωντανή και κατακόκκινη. Την πέταξε με μανία στα τοιχώματα της Συναγωγής που τα ράντισε μ' ένα χρώμα καυτής ζεματιστής πορφύρας. Απ' τα στήθια του ξεπήδησε μια επιθανάτια πολεμική κραυγή.

Ξύπνησε απ' την αιμοβόρα του έκσταση μ' έναν πάταγο απ' τα σπασμένα ξύλα της θύρας και στη στιγμή αντίκρυσε τους θηριώδεις μαύρους φρουρούς που εισχωρούσαν ορμητικά στην αίθουσα με τα στόματα αφρισμένα και τα γιαταγάνια στον αέρα. Ο πρώτος σκόνταψε πάνω στο άψυχο κορμί του Ελιέζερ και φώναξε συγχισμένος "Τι στο διάβολο...".

"Ο ραββίνος Σαμπεθάι νεκρός. Αιιι! Το λευκό σκυλί τους έφαγε..". Δεν πρόλαβε να τελειώσει τη φράση του. Η λόγχη του Ομάρ διέγραψε μια καμπύλη τροχιά κι έσκισε σε δύο κομμάτια το προτεταμένο καρύδι του λαιμού του νέγρου που σωριάστηκε στο πάτωμα νεκρός. Αμέσως ο δεύτερος συνειδητοποίησε πως ο αντίπαλός του ήταν κάτι παραπάνω από ικανός. Εμοιαζε παρανοϊκός. Δεν διέκρινε πάνω

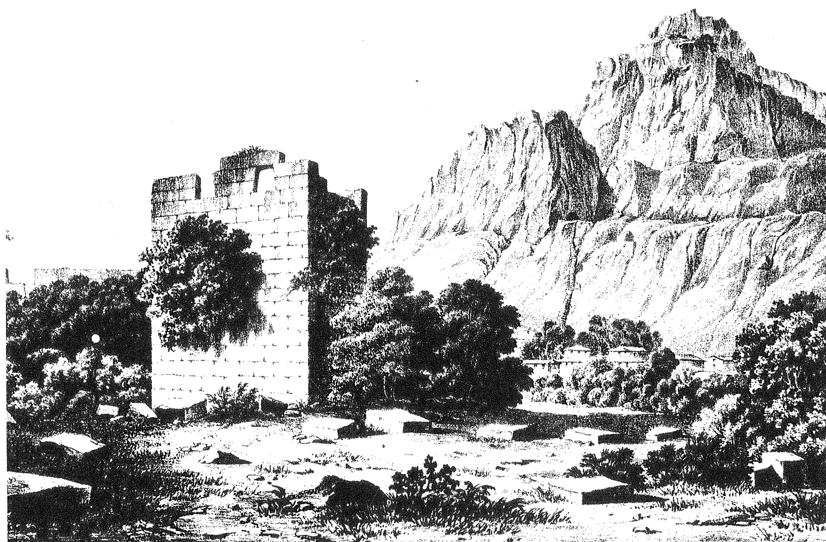
του παρά το κίτρινο χρώμα της φωτιάς που κοκκίνιζε ελαφρά στην αιχμή της πυρακτωμένης του λάμας. Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ έβγαλε ξανά τον μακρόσυρτο αλαλαγμό του κι όρμησε σαν λύκος διψασμένος για αίμα στο επόμενο θύμα του. Το πορωμένο πάθος του πειρατή, που χύμηξε με φονικό ρεσάλτο προς τον άφωνο φρουρό, είχε σαν αποτέλεσμα τη φυγή του μαύρου που νόμισε πως βρέθηκε ξαφνικά σ' έναν απόκοσμο μεταφυσικό εφιάλτη. Οπισθοχώρησε μάταια προς τη σπασμένη θύρα, αφού η κραυγή του τρελλού δαίμονα τον κυνήγησε ως το τέρμα της ζωής του. Γκρεμίστηκε στο παράθυρο της Συναγωγής σπάζοντας τα καφασωτά θυρόφυλλα μ' έναν θόρυβο συντριπτικό που μελοποίησε ειρωνικά τη στερνή πράξη του του βίου του.

Οι φωνές του όχλου έφτασαν πλέον εντονότερες στ' αυτιά του Ομάρ. Μαζί τους τα τσιρίγματα της φωτιάς, οι κλαγγές των σπαθιών, οι κραυγές των αντιπάλων και οι ήχοι των σπασμένων κοκκάλων. Ο μουσουλμανικός λαός κέρδιζε τη μάχη αν και αποδεκατισμένος. Ωστόσο, έχοντας καταφέρει σοβαρό πλήγμα στους σπαχήδες κι ενωμένος με τους εσκυντζίνους του τσαουσμπάς Φαΐκ Σελίμ πήδηξε τα κάγκελλα της Συναγωγής και χύμηξε στην αυλή του οβραίικου ιερού μεγαλώνοντας το θέατρο των νεκρών στην ματοβαμμένη Εζρά. Με γοργές κινήσεις ο πειρατής σύρθηκε πίσω απ' το μυστικό δώμα μα πρόφτασε και πήρε απ' το Συναγώι κείνο το παλιό ασημένιο θηκάρι που 'χε κλέψει μικρός από τους πάγκους των εμπόρων. Μετά, έρποντας τρύπωσε στη στενή σκοτεινή οπή του υπόγειου δικτύου της πόλης φωτίζοντας με το δαυλό του τα περίεργα χαρακτικά και τα ψηφιδωτά με τις αρχαίες παραστάσεις της μουχλιασμένης στοάς. Η αρχαία οσμή ενός άλλου κόσμου χύθηκε στα πνευμόνια του την ώρα που τοποθετούσε προσεκτικά τη λαξεμένη πέτρα στη θέση της και 'φραζε την μυστική του έξοδο για να χαθεί το ίδιο αδιόρατα όπως εμφανίστηκε στο Συναγώι. Ηταν τη στιγμή που μια ακράτητη λάβα εισχώρησε στα διπλανά του τοιχώματα και το παλιό αποκρυφιστικό κτίσμα άρχισε να δονείται από ένα βαρύ ισλαμικό βουητό που ταράκούνησε τα θεμέλιά του ξεσπώντας με την ασταμάτητη εκείνη λέξη των φανατισμένων πιστών του Αλλάχ: "Γκαζά". Η μικρή θύρα του μυστικού δώματος έγειρε κομματιασμένη.

"Γκρεμίστε το Συνεγό", ούρλιαζαν ανάκατα οι ανταριασμένοι επιδρομείς. Κι ο βροντερός ήχος απ' την καταστροφική τους μανία πάνω στα θεμέλια του ιερού ανταποδώθηκε μ' ένα μακρόσυρτο τριγμό των επίπλων σαν κλαψουρητό, που 'μοιασε με τον πατροπαράδοτο ο-

βραΐκο θρήνο στο τείχος των δακρύων. Ο ιερός πόλεμος των γιων του Μωάμεθ βρισκόταν πια στην απόλυτη έξαρσή του.

***

Πόλεμος πατήρ πάντων μεν εστί,
πάντων δε Βασιλεύς

Ηράκλειτος

ΑΤΣΑΛΙ ΚΑΙ ΣΙΔΕΡΟ

"ΕΙΔΕΣ τους; Είδες τους;", ψιθύρισε ο εκκλησιαστικός τρομαγμένος προς τον καμπανάρη της μονής που μειδίασε μ' έναν ελαφρύ τόνο ανεξιχνίαστης ικανοποίησης. Ο πορτάρης, ο υπεύθυνος για τη θύρα της Μονής του Οσίου Λουκά, είχε μόλις πριν δύο στιγμές βροντομανιάσει στους μοναχούς την άφιξη ενός μικρού στρατού στους πορτοκαλαιώνες του μετοχιού στα Ροδίτικα χτήματα. Το νέο ταξίδεψε αστραπιαία στο μοναστήρι κι έφτασε στ' αυτιά του Προϊσταμένου που βρισκόταν με κάποιους άλλους καλογέρους, τυχαία, στο δώμα της ιματιοθήκης.

Ετρεξε όσο μπορούσε μαζί με τη συνοδεία του προς τον πρόναο, στη Λιτή του ναού, διασχίζοντας τον σκεπαστό διάδρομο λαχανιασμένος και ξεφυσώντας. Στάθηκε στο διπλανό δώμα του πρόναου και χτύπησε νευρικά τη δρύϊνη θύρα φωνάζοντας σχεδόν τραγουδιστά και συνθηματικά "Δι' ευχών των Αγίων πατέρων ημών".

Ο Ηγούμενος βγήκε έξω και πληροφορούμενος τα μαντάτα κατευθύνθηκε ανήσυχος μαζί με τους υπόλοιπους προς την πύλη της μεγάλης Μονής, σέρνοντας το ράσο του στο λιθόστρωτο αυλόγυρο.

"Είδα τους", απάντησε ο καμπανάρης μ' αντίθετα συναισθήματα προς τον εκκλησιαστικό που υποδέχτηκε τον Ηγούμενο στο τέρμα της σκεπαστής στοάς παίζοντας ταραγμένα το μακρύ του κομποσκοίνι. Γρήγορα - γρήγορα μαζεύτηκαν κι άλλοι καλόγεροι της πολυπληθούς μονής και κύκλωσαν τον Ηγούμενο με τρόπο αθόρυβο και τυπικό σαν να προετοίμαζαν την τέλεση μιας ιερής ακολουθίας. Οι περισσότεροι παράτησαν τις δουλειές τους και βρέθηκαν μαζεμένοι στον αυλόγυρο κρύβοντας την ανησυχία τους στα στωικά, όμοια με αγιογραφίες πρόσωπά τους.

Δύο μοναχοί που δούλευαν αμέριμνοι στα κτήματα έφτασαν λαχανιασμένοι και τρομαγμένοι στον προθάλαμο του πυλώνα και πέρασαν στον αυλόγυρο λαχταριστά, σταυροκοπούμενοι που πρόλαβαν να μπουν στη μονή. Οι πολεμιστές είχαν διασχίσει με σταθερό ρυθμό το

μακρύ πορτοκαλαιώνα με τις σκόρπιες ελιές κι έφτασαν αγέρωχοι στον εξωτερικό περίβολο του μοναστηριού καθώς έλαμπαν τα ξίφη τους και τα σιδερένια σκουτάρια τους στις κάθετες ηλιαχτίδες που πηδούσαν ατίθασα στα καταπράσινα φύλλα, παίζοντας με τις ανταύγειες.

Σταμάτησαν στις παρυφές του ασπρισμένου εξωτερικού τοίχου μ' ένα νόημα του αρχηγού τους που, αντίθετα, εξακολούθησε μόνος την πορεία του προς την είσοδο της Μονής. Με αργά βήματα πλησίασε υπερήφανα τον πυλώνα και δίχως να κόψει το βήμα του δρασκέλισε το κατώφλι. Ευθυτενής και λυγερός με μάγουλα κοκκινισμένα απ' τον θρασύ καλοκαιριάτικο ήλιο και μάτια ζωηρά κι αλύγιστα απάντησε τη νωχελική συνάθροιση του αυλόγυρου και πλησίασε τον Ηγούμενο στον προθάλαμο.

"Είναι ο Δημήτριος", έκανε χαρούμενος ο καμπανάρης και τον ασπάστηκε φιλικά. Ενα μουρμουρητό χύθηκε απ' την σύναξη των μοναχών. Ο Ηγούμενος πλησίασε τον άξαφνο επισκέπτη ανήσυχος και συνοφρυωμένος.

"Τι θέλεις Δημήτριε;", τον ρώτησε όσο περισσότερο αδιάφορα μπορούσε.

Ο Δημήτριος Πανούδης, αρματωμένος απ' την κορφή μέχρι τα νύχια, έκαμε ένα βήμα μπρος και κοίταξε ερευνητικά τον ανάκατο κόσμο της Μονής σαν να μέτραγε τους καλογέρους. Ο οπλισμός του κουδούνισε προκλητικός.

"Πριν τρεις μέρες πατέρα Νικόλαε, μ' έδιωξες γιατί η ώρα δεν ήταν κατάλληλη, καθώς είπες. Ημασταν άοπλοι και λιγοστοί, έτσι δε μου μήνυσες; Με κέρασες ένα κρασί στ' αρχονταρίκι και μ' έστειλες στην ευχή του θεού. Σήμερα...", είπε και γύρισε αργά και με νόημα το πρόσωπό του προς τον εξωτερικό περίβολο, δείχνοντας με τα μάτια του τους στρατιώτες, "σήμερα είμαστε πιότεροι κι οπλισμένοι σαν αστακοί".

Ο Ηγούμενος πισωπάτησε επιφυλακτικά. Κούνησε αρνητικά το κεφάλι του κι έκαμε το σταυρό του με δέος. "Δεν απαντάς στη βία με τη βία, Δημήτριε, δεν ρίχνεις φωτιά στη φωτιά. Το τάγμα μας αγκαλιάζει τους πονεμένους και τους δυστυχείς, μα δεν πιάνει τα όπλα για να σκοτώσει".

Ο Πανούδης χαμογέλασε με νόημα σαν να περίμενε την απάντηση και χύμηξε μπροστά με τα χέρια ανοικτά και σκόρπισε τη συνοδεία του προθαλάμου λευτερώνοντας το χώρο προς τον αυλόγυρο.

"Καλοί κι οι Παράδεισοι στην άλλη ζωή, Ηγούμενε, καλοί. Ομως τούτη τη ζωή μια φορά τη ζεις μονάχα. Αϊντε καλόγεροι, διαλέχτε. Οι μόνοι που 'μειναν στον Εσπερο είναι τα γυναικόπαιδα. Ή τώρα ή ποτέ!".

Ο καμπανάρης έτρεξε προς την ξύλινη σκάλα στην άκρη της αυλής και σίμωσε το ξυλοσήμαντρο. Επιασε την χάλκινη κυρτή λάμα κι άρχισε να κτυπά ρυθμικά τον κόπανο όπως κι όταν προσκαλούσε τους μοναχούς για τη σύναξη και την προσευχή. Ο ήχος ξεπήδησε ξερός και θαρραλέος. Κανένα ίχνος παθιάρικης ικετευτικής μελωδίας δεν συνόδεψε τη μουσική του. "Ντονγκ - Ντόνγκ - Ντόνγκ". Μόνο που ο ρυθμός του τώρα ήταν πιο έντονος, πιο μαχητικός. Σιγά - σιγά ξεχώρισε ο ήχος σαν πολεμικό προσκλητήριο κι ολοένα και περισσότεροι μοναχοί γλύστρησαν απ' τις κρυφές γωνιές του μοναστηριού όπου υπηρετούσαν το διακόνημά τους, παραμελώντας τη ζεστή μυρουδιά των κεριών, ορμώμενοι προς την αφρισμένη θάλασσα του πολεμικού προσκλητηρίου που σκόρπιζε το σίδερο με το σήμαντρο. "Ντόνγκ - Ντόνγκ - Ντόνγκ".

"Οι Εθνικοί περιμένουν στον περίβολο για να εκδικηθούν την Τουρκιά. Οσοι είναι Ελληνες ας ενωθούν με τους Ελληνες", φώναξε και πάλι ο Πανούδης. Ο καμπανάρης συνέχισε τον τρελλό του ρυθμό σφίγγοντας τα δόντια του που άστραφταν μέσα απ' τα τραβηγμένα του χείλη. Το ράσο του είχε σκιστεί απ' την έντονη προσπάθεια και φαινόταν από μέσα το αντερί. Τον πλησίασαν σύντομα κι ο διαβαστής κι ο αρχοντάρης πιο μετά κι ο κανονάρχης.

"Δημήτριε, ένας Αγιος περπατούσε στο φαράγγι της Μούρμαινας το πρωί, μέσα απ' τους νεκρούς. Είδαμε Αγιο το πρωί, Αγιο", φώναξε εκστασιασμένος ο καμπανάρης και συνέχισε να κτυπά με την ίδια ασταμάτητη ορμή.

"Ψέμματα", ούρλιαξε ο ηγούμενος μέσα απ' το σωρό των μοναχών που ολοένα και πλήθαιναν στον αυλόγυρο. "Ηταν δαιμονικό, δεν ήταν Αγιος".

"Αγιος ήταν, Αγιος, Αγιος, Αγιος...", εξακολούθησε να φωνάζει ο καμπανάρης στον ίδιο ρυθμό που κτυπούσε το σήμαντρο με το χάλκινο κόπανο. "Αγιος, Αγιος, Αγιος", φώναζαν μαζί του κι οι προσκωλυόμενοι καλόγεροι που επανάλαμβαναν δεξιά κι αριστερά του σαν ψάλτες με αδελφική αβρότητα.

"Οχι", ξανάκανε υστερικά ο Ηγούμενος. "Βουρκολακιασμένο δαιμόνιο ήταν. Ιερόσυλοι...". Η φωνή του πνίγηκε με παράπονο.

"Αγιος, Αγιος, Αγιος", ξανα 'πάντησαν οι φωνές.

Απ' έξω απ' τις παρυφές του περιβόλου οι στρατιώτες έκρουαν τώρα τα ξίφη τους πάνω στις ασπίδες στον ίδιο ρυθμό της παραζάλης του καμπανάρη. Ο ήχος δυνάμωνε, οι καλόγεροι πλήθαιναν στον αυλόγυρο, η φωνή του ηγούμενου σκεπάστηκε απ' τις μαινόμενες κραυγές των αναθαρρημένων μοναχών: "Αγιος, Αγιος, Αγιος!"

"Ηταν ο Αη - Γιώργης!", ξεφώνισε ο καμπανάρης. "Ο Αγιος Ελληνος. Περπατούσε ανάμεσα στους νεκρούς μας και ζητούσε εκδίκηση. Ο Αγιος μας μήνυσε να σκοτώσουμε το δράκοντα, τον όφι τον εξαποδώ. Ηταν όραμα, έχουμε την ευχή του για να διώξουμε τον Τούρκο!".

Φούσκωσε η ανθρωποθάλασσα. Τα σκουτάρια συνέχισαν να κρούονται το ίδιο ρυθμικά με το σήμαντρο του μοναστηριού κι οι στρατιώτες σκαρφάλωσαν τώρα στις πέτρινες επάλξεις του εξωτερικού περιβόλου ανεμίζοντας τα κόκκινα φλάμπουρα και τα μπαϊράκια. Μάταια φώναζε ο Ηγούμενος. Οι ένστολοι χωρικοί μαζί με τον καμπανάρη παρέσυραν τους μοναχούς σε μιαν ακράτητη εκδήλωση χαράς κι απροσδόκητης έξαψης. Ο δοχειάρχης, ο αποθηκάριος, έτρεξε στα καταγώγια της μονής και ξεμαντάλωσε τα σεντούκια με τον κρυμμένο οπλισμό. Οι φανατισμένοι καλόγεροι στριμώχτηκαν όξω απ' τον σκεπαστό διάδρομο της κεντρικής οδού και ποδοπατώντας τα τριμμένα τους ράσα άρχισαν να μοιράζονται τα δερμάτινα ζωνάρια και τα βυζαντινά σπαθιά. Η νωχελική συνάθροιση είχε μετατραπεί σ' ένα ετοιμοπόλεμο τάγμα. Το μαρτυρούσε κι ο ρυθμός του ταραξία καμπανάρη που αντικρύζοντας τώρα ενθουσιασμένος τους αρματωμένους αδελφούς του, ούρλιαξε το σκοπό του στο ξυλοσήμαντρο και ξαναχτύπησε κατά το γνωστό: "Το τάλαντο, το τάλαντο, το τάλα -τάλα - τάλαντο".

"Ο Αγιος, ο Αγιος, ο Αγι - Αγι - Αγιος", συνόδεψε ο αρχοντάρης.

Κι αμέσως μετά συμπλήρωσε το πλήθος: "Ο Ελληνος, ο Ελληνος, ο Ελλη - Ελλη- Ελληνος!".

Ορθιοι οι στρατιώτες πάνω στις επάλξεις του περιδρόμου του περιβόλου έκλειναν με τα κορμιά τους το εξωτερικό λίθινο περίγραμμα του μεγαλυτέρου μέρους της Μονής, κι ολάκερου του αυλόγυρου. Ο Δημήτριος έσκυψε στη στέρνα του προαυλίου και βούτηξε το πρόσωπό του στο νερό. Από πίσω του μια φάλαγγα που έφτανε μέχρι και στο περιστύλιο ανάμενε τη σειρά της κανονικά, και φωνασκώντας ο προϊστάμενος, που αδιαφόρησε για τους αφορισμούς του Ηγουμένου, έβρεχε το πρόσωπο κάθε καλογέρου ξεχωριστά και τον ευλογούσε.

"Ο Ελληνος, ο Ελληνος, ο Ελλη - Ελλη - Ελληνος!", τραγουδούσαν οι ευλογημένοι κι έπιναν μια στάλα απ' το κρασί το περσινό του δοχειάρη που πρώτα ράντιζε τα χείλη τους και μετά τα σπαθιά τους. Η λατρεία φούντωνε, η κατακρεουργημένη συνείδηση της καταγωγής συνέθετε τα κομμάτια της στ' απρόσιτο λημέρι κείνων των πυρακτωμένων ψυχών που προχώρησαν αδίστακτα με πρόσωπα ζωηρόχρωμα κι αποφασιστικά στο βαθυκόκκινο πανηγύρι του θανάτου.

Κατόπιν, σαν στέρεψε το ασκί του οινοχόου, ένας - ένας μπήκαν στην εκκλησία και σήκωσαν τα κεριά και τα καντηλέρια τραβώντας ευλαβικά προς τον πυλώνα της Μονής. Λιακάδα φώτιζε την αγριεμένη τους πομπή καθώς η ίσκα τρεμόπαιζε στα καντήλια και το λιανοκέρι έσταζε στα πολεμόχαρα θηκάρια τους.

Διάβηκαν την πύλη και σιμώνοντας τις παρυφές του πορτοκαλαιώνα ενώθηκαν με τους Εθνικούς στρατιώτες του Δημητρίου Πανούδη που τιθέμενος επικεφαλής των επαναστατών τους οδήγησε προς τον κάμπο. Γυάλιζαν τα όπλα τους και αστραποβολούσαν. Σύσσωμος ο Ελληνικός στρατός διέσχιζε τις πορτοκαλιές τραγουδώντας όμοια με στρατιωτικό σύνθημα το ίδιο παράγγελμα, σαν να βρυχόταν: "Ο Ελληνος, ο Ελληνος, ο Ελλη - Ελλη - Ελληνος!".

Ξωπίσω τους από αρκετή απόσταση ακολουθούσε επιφυλακτικός ο αναστατωμένος απ' τις απροσδόκητες εξελίξεις, Ηγούμενος. Παράτησε το άδειο πια μοναστήρι και πήρε στο κατόπι την τρελλή εκείνη πορεία αδυνατώντας ακόμη να πιστέψει στα μάτια του.

Καθώς κόντευαν στους πρόποδες του καμμένου λόγγου στ' αρχαίο νεκροταφείο, έξω απ' τα Ροδίτικα χτήματα, η κραυγή τους φτεροκόπησε προς τη χαράδρα του χαραμπιστάν μόλις πιο πάνω. Βημάτιζαν κτυπώντας τα πόδια τους στο ρυθμό του λυσσαλέου τραγουδιού τους. Η σκόνη σηκώθηκε ψηλά κι ακούμπησε τις υπώρειες της άνυδρης χαράδρας που άρχισαν να την διαβαίνουν κατά μήκος πίσω απ' τον μπροστάρη Δημήτριο.

Εκεί, καταμεσίς στο φαράγγι της Μούρμαινας βρισκόταν κι ο Γερμανός Χρυσόπουλος που περίμενε απ' ώρα τον σύντροφό του απ' τη Μονή του Οσίου Λουκά. Κοντοστεκόταν πάνω απ' τους αρχαίους τάφους όταν άκουσε το ανάκατο με την κραυγή ποδοβολητό και το προσωπό του φωτίστηκε από ένα ευχαριστημένο χαμόγελο. Δέκρινε θολά τις στρατιωτικές φάλαγγες που σήκωναν γύρω τους ένα σύννεφο χωμάτινου καπνού τρυπώντας το ολοένα με κείνη την παράξενη

παγανιστική φωνή και δονώντας συθέμελα τις άδενδρες πλαγιές του ξεροπόταμου.

Σιγά - σιγά η κυριαρχική εικόνα τους ξεδιάλυνε τη σκόνη και φάνηκε πεντακάθαρη στην αιχμή του φαραγγιού. Ο Χρυσόπουλος τους αντίκρυσε με τα μάτια της ψυχής του σαν να 'βλεπε την αναδίπλωση της αρχέγονης δύναμης. Ενας - ένας, λιθαράκια ενός νεκρού από αιώνες φιλοσοφικού οικοδομήματος ανηφόριζαν ένα παράλογο μονοπάτι της ιστορίας που χάραζε εκεί ο ίδιος. Η καρδιά του χτυπούσε δυνατά, κόντευε να σπάσει. Ενιωθε τους κτύπους της να προσαρμόζονται στο ρυθμό του βροντερού τραγουδιού που ξεχυνόταν απ' την παραζαλισμένη πομπή κι αναρωτήθηκε αν ονειρευόταν. Στην εκτυφλωτική λιακάδα οι λαμπάδες των αρματωμένων καλογέρων έσταξαν πάνω στα πτώματα των ομοεθνών τους που παρέμεναν ακόμη άταφα στην εξώκοσμη χαράδρα. Θα τρελλαινόταν. Με μεγάλη προσπάθεια διατήρησε την ψυχραιμία του κι έδωσε εντολή στον εαυτό του να συγκρατήσει τα λογικά του. Απέναντι και μακριά, η ατάραχη, τον τελευταίο καιρό, θάλασσα του Αιγαίου πελάγους άρχιζε να σηκώνει λευκά αφρώδη κυματάκια όπως και η ταρακουνημένη του ψυχή. Γύρισε πάλι τη ματιά του και αντίκρυσε τις ηχηρές φάλαγγες. Ηταν τη στιγμή που ο αναβαπτισμένος του σύντροφος έφτανε σιμά του και ο σκονισμένος του μανδύας ταράχτηκε απ' το βαρύ, αποφασιστικό του βήμα.

"Εφτασε η ώρα Γερμανέ", έκανε σχεδόν βρυχόμενος ο Πανούδης.

"Ναι", απάντησε ζαλισμένος ο Χρυσόπουλος και πήδηξε απ' τον μαρμάρινο τάφο όπου στεκόταν τόση ώρα σαν να ξυπνούσε απ' τους πολυδαρμένους λογισμούς του. "Εφτασε η ώρα για να σου δείξω κι εγώ κάτι...". Αμέσως σήκωσε το χέρι του και με μηνίγγια που έσπαγαν από έναν δυσβάσταχτο πονοκέφαλο έδειξε με νόημα προς τον αρχαίο τάφο παρακινώντας τον Πανούδη να συντροφέψει τη σκέψη του. Ο Δημήτριος πλησίασε αργά και διαβάζοντας την επιγραφή του λαξευτού μαρμάρου με τρεμάμενη φωνή μουρμούρισε, αδυνατώντας να το πιστέψει: "ΛΥΚΟΣ ΤΩΝ ΙΩΝΩΝ ΥΙΟΣ".

"Σου λέει τίποτα τ' όνομα του θαμμένου;", ρώτησε ο Γερμανός.

"Λύκος, των Ιώνων υιός", ξαναδιάβασε ο Πανούδης κι έμεινε με το στόμα ανοιχτό "Λύκος...". Ξωπίσω του οι Εθνικοί μαζί με τους καλογέρους τραγουδούσαν ακόμη το παράξενο σύνθημα περισσότερο φανατισμένοι τώρα απ' το οικτρό θέαμα των νεκρών.

Ο Γερμανός χαμογέλασε προς τον αποσβολωμένο Δημήτριο που

ξεροκατάπιε ανατριχιασμένος.

Πισωγύρισε στη στιγμή και δίχως να καθυστερήσει διόλου, έβγαλε τον πορφυρό του μανδύα και τύλιξε τον τάφο με προσοχή.

"Οι νεκροί μας", απευθύνθηκε στο στρατό αποφεύγοντας το ταξιδεμένο βλέμα του Πανούδη που χανόταν αόριστα στα βάθη του πονεμένου χρόνου. "Η δυσοσμία έπνιξε την τιμή τους. Εμπρός, ας τους συνοδεύσουμε με μια μεγάλη πυρά στα πεδία των προγόνων μας".

Και μια μεγάλη φωτιά φούντωσε στην άνυδρη νεκρόπολη του φαραγγιού της Μούρμαινας στέλνοντας στον αέρα τη φρικιαστική μυρωδιά των ανήσυχων βασανισμένων νεκρών που άρχιζαν να ηρεμούν και να αγαλλιάζουν τις ψυχές τους. Οι κιτρινοκόκκινες φλόγες της υψώθηκαν στην άμορφη φύση σαν να την χρυσοκεντούσαν και την έντυναν με ζωηρόχρωμες μεταξωτές φορεσιές, αγωνιώντας να την καλωπίσουν. Τώρα, εθνικοί και καλογέροι μαζί τραγουδούσαν με μένος και πάθος για "τα νικητήρια τη υπερμάχω στρατηγώ..."

Πίσω, στον ανοιχτό ορίζοντα διακρινόταν το αντέρεισμα των πλαγιών του Μπέη - νταγ που σκέπαζε τον Εσπερο και τις βορεινές πύλες των τειχών του μέσα από κείνη τη μεγάλη ιεροτελεστική φωτιά που ταξίδευε τα καυτά της κύματα στο γαλανό ουρανό. Μα τα ανατριχιαστικά της τσιρίγματα αδυνατούσαν να καλύψουν την φοβερή ιαχή των επαναστατών καθώς επαναλαμβανόταν το ίδιο εφιαλτική και παράξενη στην αποτρόπαια φύση του αρχαίου νεκροταφείου. Δύο μάτια τρεμόπαιξαν από μακριά. Ηταν του Ηγούμενου που μάταια αγωνιζόταν να καταλάβει πια, τι συμβαίνει.

***

"Πού 'ναι ο σκύλος ο Μουχτάρ;", φώναξε προς το γκρεμισμένο συναγώι ο Φαΐκ Σελίμ χτυπώντας με τη βίτσα του τον αιχμάλωτο ιππέα. Δύο εσκυντζίνοι του βαστούσαν τον σπαχή με τα χέρια τους και τον πίεζαν να ομολογήσει. Στο σημείο εκείνο η Εζρά ήταν γεμάτη τραυματίες και φονευμένους οθωμανούς ενώ τα περισσότερα μέλη της φρουράς του Γιοσέφ Μουχτάρ είχαν παραδοθεί στον τσαουσμπάς και στους στρατιώτες του που σαφώς πολυπληθέστεροι είχαν περικυκλώσει το κατεστραμμένο κτίσμα επιτρέποντας στον όχλο να μπαινοβγαίνει και να ερειπώνει ανενόχλητος.

"Δεν ξέρω, τσαουσμπάς, δεν ξέρω. Θυμάμαι που μπήκε μέσα στο Συνεγό και τίποτα άλλο. Εμείς εκτελούσαμε διαταγές απ' τον απε-

σταλμένο του σαντζάκ - μπέη που 'λεγε να μην αφήσουμε να περάσει άλλος κανείς. Στ' όνομα του Αλλάχ και του προφήτη Μωχάμετ, δεν έχουμε μεις τίποτα κοινό με τους άπιστους".

"Πού κρύφτηκε ο άτιμος; Μίλα, γιατί θα σου πάρω το κεφάλι".

Ολόκληρος ο οβραίικος μαχαλάς ζωνόταν από μαύρους καπνούς καθώς οι φτωχοί Τούρκοι του Χας - Γκιορέμ είχαν ξεχυθεί στα μαγαζιά και τα εμπορικά, ληστεύοντας και λεηλατώντας. Απ' την αγορά του χαλιτζαλιλάρ μέχρι την πηγή του Ελασσάρ βασίλευε μια αχαλίνωτη αναρχία που δεν μπορούσε να ελέγξει κανείς. Πίσω από τη στροβιλιστή μαυρίλα των βρώμικων καπνών και των ανάκατων δυσοσμιών οι εσκυντζίνοι άφησαν να περάσει ανάμεσά τους η στιβαρή προσωπικότητα του καντιασκερή, του στρατοδίκη. Οδευε με βήμα γοργό κι αποφασιστικό προς το γκρεμισμένο Συναγώι συνοδευόμενος απ' την φρουρά του σαραγιού των Γιουρούκων και τον εμίνη[52] του επάρχου του Εσπέρου.

"Σελίμ! Σταμάτα αμέσως", διέταξε δυνατά.

"Ανάθεμά σε καντιασκερή για την ώρα που διάλεξες", άφρισε ο Φαΐκ Σελίμ, "και συ προστατεύεις τον Γκαρέμτα;"

"Δεν μ' ενδιαφέρει ο Μουχτάρ καταραμένε. Ακούς τι σου λέω; Εχω διαταγή απ' τον σαντζάκ - Μπέη ν' αφήσεις ήσυχους τους σπαχήδες".

"Τα παλιόσκυλα υπεράσπιζαν το Συνεγό και τους δολοφόνους του Αλή Μπεσκέρ. Τι μου λες; Πας να με τρελλάνεις;".

"Είχαν διαταγές απ' τον σαντζάκ - μπέη για ό,τι έκαμαν και συ τις παρέβης θρασύτατα. Δεν νομίζω πως μπορώ να σε τρελλάνω περισσότερο. Είσαι ήδη παλαβός", φώναξε οργισμένος ο στρατοδίκης.

"Δεν θα ησυχάσω αν δεν βρω τον άτιμο τον Μουχτάρ, βάλτο καλά στο μυαλό σου", είπε ο τσαουσμπάς και απελευθέρωσε τον αιχμάλωτο σπαχή απ' τους εσκυντζίνους. "Αφού ο σαντζάκ - μπέης δεν θέλει να βλάψω τους σπαχήδες, δεν θα του χαλάσω χατήρι. Ομως θ' ακολουθήσουν τις διαταγές μου κι από δω και μπρος δεν θ' ακούν άλλον από εμένα", μούγκρισε με νόημα προς τους ιππείς που κούνησαν το κεφάλι τους συμφωνώντας.

"Βλάκα", απάντησε με υστερικό βορβορυγμό ο καντιασκερής. "Είσαι τόσο βλάκας που δεν μπορείς να καταλάβεις ότι θα τιμωρηθείς για την πράξη σου όσο δεν παίρνει. Ο ίδιος ο Πατισάχ θα σε παλουκώσει μπρος στο παλάτι του στην Εντρενέ για να σε βλέπουν και να χαίρονται οι Τσιφούτηδες της Αυλής του για το κακό που τους έκαμες. Δεν μπορείς να το συνειδητοποιήσεις, ανόητε; Οι Τσιφούτηδες βοηθούν τον Σουλτάνο μας εδώ και χρόνια. Πολλές φορές ο ιερός πόλεμος χρηματοδοτήθηκε από αυτούς. Απ' το Χοροζάν μέχρι και τις χώρες του Καφιριστάν στην Ευρώπη και στο Φραγκιστάν η δύναμή τους είναι τεράστια, ο χρυσός είναι δικός τους. Ο μεγάλος Πατισάχ σχεδιάζει την κατάληψη της Πόλης μ' όπλα και κανόνια που θ' αγοράσουν και θα προσφέρουν οι ίδιοι. Βλάκα, βλάκα, θα σε παλουκώσει μπροστά στην Αυλή του. Και λίγο θά 'ναι. Βλάκα..."

[52] Ανώτερος διοικητικός υπάλληλος

Σταμάτησε, γιατί ακούστηκε μια βουή κι ένα απότομο ποδοβολητό απ' το κατηφορικό μέρος της Εζρά. Σελίμ και στρατοδίκης, εσκυντζίνοι και σπαχήδες στράφηκαν ξαφνιασμένοι προς τα κει διακόπτοντας τις διαφορές τους. Απ' την πύλη των Βυζαντινών Αετών του λιμανιού και πέρα από τη σκάλα του μπαλίκ - παζάρ, οι Τούρκοι ναύτες έτρεχαν τραυματισμένοι κι αλαφιασμένοι προς τα πάνω μαζί με τους τρομαγμένους κολτζήδες, τους τελωνοφύλακες του πόρτου που φώναζαν για βοήθεια.

"Στο πόρτο, μα τον Αλλάχ! Στο πόρτο, η φωτιά".

Η φωτιά; Μ' ένα φωτάκι, μ' ένα μικρό - μικρό, ελάχιστο φωτάκι έμοιαζε αυτή η παράλογη στο χρόνο στιγμή. Μ' ένα φωτάκι που δέχτηκε τη δύναμη του νοτιοδυτικού μαΐστρου κι η δάδα φούντωσε τη θωριά της με πολλές αναπτυσσόμενες καύτρες.

"Στο πόρτο, η φωτιά!".

Οι Τούρκοι ναυταίοι ανέβαιναν τον κεντρικό δρόμο της πόλης και ταμπουρώνονταν πάνω απ' την ελληνική συνοικία κοντά στον Αη Γιώργη στην οδό του Γρηγορά. Εκεί στην εκκλησιά τους είχαν συγκεντρωθεί και κάποια απ' τα εναπομείναντα γυναικόπαιδα των Ελλήνων που 'μειναν άστεγα απ' τις στερνές καταστροφές του μαχαλά τους και πάλευαν να ζήσουν σε τούτες τις τραγικές στιγμές.

Τα πλεούμενα του λιμανιού τυλίγονταν στις φλόγες. Ξεχώριζε το μεγαλύτερο απ' τ' άλλα κλεμμένο βενετσιάνικο καράβι που μπομπάρδιζε την προκυμαία ξερνώντας τα πυρά του πάνω στα παλιοσκουριασμένα συντρίμμια του κτιρίου της τουρκικής φρουράς. Πλάι του, δεξιά κι αριστερά ένας μικρός στολίσκος από ψαράδικα σκαφίδια γιομάτα πολεμικό πλήρωμα σίμωνε την ακτή. Τα καΐκια εισχώρησαν στο λιμάνι αιφνιδιαστικά, με τις πλώρες τους να ξεχωρίζουν απ' τους σκαλισμένους τρίτωνες και τις λαξευτές γοργόνες.

Δεν είχε παραμείνει παρά η μεγάλη τούρκικη φρεγάτα του Εσπέρου. Το πλήρωμά της αγκομαχούσε να μαζευτεί. Ο σαρακηνός καπετάνιος της είχε ανέβει απάνου στο θωράκιο και καλούσε τους αιφνιδιασμένους του άνδρες που 'ταν οι μόνοι ναυταίοι της Τουρκιάς που 'χαν απομείνει στο πόρτο. Μα ήταν ωστόσο πολλοί. Και αγάλι - αγάλι ξεσηκώνονταν από τα τουμπελέκια και τις καραμούζες που ηχούσαν σπαρακτικά. Εκαμαν να ρίξουν με τα κανονάκια τους τα τόπια τους προς τις ψαράδικες σκούνες των εθνικών την ώρα που ετοιμάζονταν για την απόβαση. Μα τους πρόλαβε το δασκαλεμένο απ' τον Χρυσόπουλο κουρσάρικο των Μανιατών και οι γαλιότες του Τζελάνικο ρεΐς του Σικελού. Οι Ζεϊμπέκηδες χύμηξαν απ' τη μια πλευρά μαζί με το τσούρμο των Κρητικών την ώρα που οι Μανιάτες απ' το κάστρο του Πασσαβά μάγκωναν με τους γάντζους τους την κουπαστή της φρεγάτας. Οι Τούρκοι, που δεν περίμεναν ρεσάλτο, κατατροπώνονταν απ' τα βέλη των Μανιατών κι έσπαγαν τις γραμμές τους στο πλωριό κατάρτι οπισθοχωρώντας ολοένα προς το μεσιανό. Το πλήρωμα του πειρατή Τζελάνικο είχε ήδη χυμήξει στο κατάστρωμα. Με γιουρούσι απέσπασε τον πλωριό πύργο και χύθηκε με τους άλλους κατά των παγιδευμένων υπερασπιστών. Πάτησε με τα γεμενιά του τους φλόκους επιδεικτικά, σαν να όριζε τη μοίρα. "Δικό σου το καράβι πειρατή κι άσε μας να γλυτώσουμε. Στ' ορκίζομαι. Χάλα - ιλαλά", έκαμε ο ηττημένος καπετάνιος. Ο αρβανίτης κουρσάρος τον έπιασε απ' το φέσι και σέρνοντάς τον τον πέταξε πίσω στους συνόπλους του. Τραγουδούσε ένα μοβόρο τραγούδι για τους Απελάτες του Διγενή Ακρίτα, που 'ξερε στα Ελληνικά, την ώρα που το τσούρμο του πέρναγε απ' το λεπίδι και τους στερνούς ναυταίους της φρεγάτας.

Στο σούρουπο, οι δαυλοί των πληρωμάτων που πυρπόλησαν τ' αραγμένα καράβια κρατούσαν την τελευταία αχνάδα του λυκόφωτος μέχρι που οι επιδρομείς πήδηξαν απ' τα σκαφίδια κι ένωσαν τα σπαθιά τους κάτω απ' τη μισοκαμμένη Πύλη των Αετών.

"Μπας τσαούση", ούρλιαξε ο Σελίμ προς τον επιλοχία του πεζικού. "Μάζεψε τους άνδρες γρήγορα για επίθεση", πρόσταξε χωρίς να το πολυσκεφθεί.

Οι εσκυντζίνοι παρατάχτηκαν αμέσως και ο ίδιος καβάλλησε ένα απ' τ' άλογα των σπαχήδων. "Αϊντε μπρε", απευθύνθηκε προς τους ιππείς. "Ανεβείτε στ' άλογά σας και ακολουθήστε με".

Ο στρατοδίκης μαζί με τον εμίνη του νομάρχη παρακολουθούσε

τη μεγάλη λαμπάδα του λιμανιού δίχως να μπορεί να καταλάβει. Οι Γιουρούκοι του τον παράτησαν αμέσως και συμπτήχθηκαν στις τάξεις των εσκυντζίνων κάτω απ' τις άγριες κραυγές του τσαουσμπάς που καλούσε στη μάχη.

"Γκαζά", φώναξε προς τον άφωνο καντιασκερή που δεν ήξερε τι να πρωτοκάμει. "Τώρα θα δούμε λόγιε ποιός είναι ο βλάκας. Τώρα θα δούμε!", έκανε λυσσασμένα και κέντρισε τ' άλογό του.

Σύσσωμοι οι σπαχήδες κάτω από τις διαταγές ενός καινούργιου αλαΐμπεη, ενός καινούργιου διοικητή, έσκυψαν πάνω στο λαιμό των ίππων τους και ανέμισαν τα γιαταγάνια τους αγριεμένοι και χαρούμενοι για την νέα εξέλιξη των πραγμάτων. Τα σαρίκια τους έγειραν στα ιδρωμένα μαλλιά τους και τα γένεια τους χάιδεψαν τη χαίτη των ζώων. "Εμπρός, ύριις!".

Οι καβαλλάρηδες προχώρησαν με αργό τροχάδην προς το Βυζαντινό μαχαλά με τη μανία της ορδής των τιμωρών που κυβερνούσε χρόνια τώρα τον Εσπερο. Τους ακολούθησαν τρέχοντας οι παραταγμένοι πεζικάριοι και ο αποσβολωμένος στρατοδίκης. Μετά τη διαταγή του Σελίμ, τα μεγάλα τύμπανα του πολέμου ήχησαν στο ανταριασμένο γιόμα και η μεγάλη σημαία της Τουρκιάς ξεδιπλώθηκε έτοιμη να κατασπαράξει.

Οι Ελληνες ψαράδες μαζί με τους πειρατές , οπλισμένοι απ' τα σεντούκια του βενετσιάνικου πλοίου, είχαν ανέβει την Εζρά και χυμούσαν στην κάθετη οδό του Γρηγορά, στον προμαχώνα των Τούρκων ναυταίων και των κολτζήδων που ταμπουρώθηκαν για να κόψουν το πρώτο κύμα των επιδρομέων. Μαζί με τους Τούρκους είχαν ενωθεί κι οι χαλκιάδες οι Γύφτοι από τα σιδεράδικα.

Απ' τους επαναστάτες προηγείτο ο καπετάνιος απ' το χωριό των ψαράδων κι ακολουθούσαν τ' αποσπάσματα των οποίων ηγούντο τ' αρχοντόπουλα του Εσπέρου κι ο Τζελάνικο ρεΐς ο τραγουδιστής. Οι επιδρομείς πήδησαν πάνω απ' τα πρόχειρα οχυρώματα και τίναξαν τα δαδιά τους στα ξύλινα ταμπούρια. Οι αμυνόμενοι αναγκάστηκαν να ξεπορτίσουν για να μην καούν και βρέθηκαν αμέσως αντιμέτωποι με το νέο κύμα των επιδρομέων. Καρφώθηκαν απ' τις λόγχες τους και διασπάστηκαν σε δέκα μεριές. Οι γυφτοχαλκιάδες οπισθοχώρησαν πρώτοι, συμπαρασύροντας και τους υπολοίπους σε άτακτη φυγή. Οσοι προλάβαιναν, γλύτωναν. Οσοι στέκονταν ξαφνιασμένοι, χάνονταν σε κείνον τον ορμητικό τυφώνα που προχωρούσε ακάθεκτος. Συγκεντρωμένοι οι επαναστάτες δεν κυνηγούσαν τους διάσπαρτους

φυγάδες αλλά συνέχιζαν ν' ανεβαίνουν όλοι μαζί την Εζρά, κοντεύοντας στον Παρεμβολίτη και στον Αη - Γιώργη.

"Γιουνάν! Αν είναι δυνατόν!", ψέλλισε ο Στρατοδίκης σαν ακολουθούσε λαχανιασμένος το 2ο τάγμα των εσκυντζίνων του Σελίμ. Ηδη συναντούσαν τους σκόρπιους ναυταίους που οπισθοχωρούσαν ανάμεσά τους τρομαγμένοι και ματοθωριασμένοι. Κόντευαν κι αυτοί στην εκκλησιά του Αη - Γιώργη που φαινόταν να αποτελεί το σημείο της οριστικής σύγκρουσης με τους ολιγάριθμους ψαράδες. "Γιουνάν! Μα πού βρέθηκαν, για τ' όνομα του Αλλάχ!". Η γραιγο - τραμουντάνα που φύσαγε απ' το Μπεη-νταγ έσερνε την οσμή του έκπληκτου ιδρώτα του στο πόρτο.

Η φωνή του Μουεζίνη ακούστηκε να ξεπηδά φονική απ' το απομακρυσμένο του θεωρείο. Το λιμάνι καιγόταν. Οι άπιστοι προσέβαλλαν για μια ακόμη φορά το Ισλάμ. Ο τσαουσμπάς Φαΐκ Σελίμ πέρασε με τον στρατό του μπροστά απ' τον πέτρινο πύργο των πιστών της ισλαμικής θρησκείας στο Γκαζιλέρ - Κουλεσί και σταμάτησε εμβρόντητος και κλονισμένος. Ολος ο στρατός του σταμάτησε μαζί του και τίναξε τα γιαταγάνια του στον αέρα με κατεύθυνση προς το μνημείο. Μια τούρκικη φανατική ιαχή ενωμένη απ' τις αγριεμένες φωνές των παλαίμαχων βρόντηξε προς την Εζρά. Οι παλαίμαχοι Τούρκοι που 'χαν σηκωθεί από νωρίς απ' τους τεκέδες κι απ' τον καφενέ του Ρασίντ του Αραβα για να πνίξουν τους Οβριούς, τώρα πλησίαζαν λυσσασμένοι, με τα ψαρά τους γένεια να τρέμουν οργισμένα και ρυθμικά με το πορωμένο τους σύνθημα όπως και τη μέρα της σφαγής των γυναικοπαίδων των Ελλήνων: "Γιουνάν - Γιουνάν, άτιμοι Γιουνάν, τα λιοντάρια του προφήτη θ' ανεμίσουν στα λάβαρα ξανά κι οι τζιμήδες θα πνιγούνε στη θάλασσα".

"Θάνατος στους γκιαούρηδες", γόγγυξε υστερικά ο Σελίμ και μια χαοτική ιαχή επανέλαβε την κραυγή του απ' τη μεριά του στρατεύματος.

"Πού βρέθηκαν οι Γιουνάν, Σελίμ, από πού ήρθαν;", φώναξε προς τη μεριά του ο λαχανιασμένος στρατοδίκης.

"Να με ρωτάς πού θα βρεθούν σε λίγο", απάντησε ο Σελίμ. "Αυτό να με ρωτάς, για να σου πω, στην Κόλαση".

Ο καπετάνιος και τ' αρχοντόπουλα πύκνωσαν την αιμοβόρα τους αγέλη και παρατάχθηκαν αποφασισμένοι στη γραμμή της σφαγής. Οι Μωαμεθανοί του όχλου, αποκαμωμένοι απ' το θρησκευτικό ξέσπασμα της ημέρας έσπευσαν ν' απομακρυνθούν απ' την επικείμενη σύγκρουση των αντίθετων παρατάξεων και διασκορπίστηκαν προς τα μαύρα σοκάκια του καπνισμένου οβραίικου μαχαλά. Εμειναν όμως οι παλαίμαχοι που ενώθηκαν με τον στρατό. Μια σαπίλα αναδυόταν στην γκριζωπή ατμόσφαιρα. Μύριζε ακόμη αίμα και καταστροφή.

"Ο Σεϊτάν στους δρόμους, ο Σεϊτάν στους δρόμους", κραύγασε ένα στόμα και χάθηκε πανικοβλημένο. Πίσω απ' το μνημείο των πιστών του Γκαζιλέρ - Κουλεσί ξεπρόβαλε ένας θηριώδης άνδρας με γυρτά μουστάκια και γκρίζα παγερά μάτια. Ο γνώριμος πειρατικός γάντζος στο 'να του χέρι αναθάρρησε τους ολιγάριθμους Ελληνες και παραξένεψε τους Τούρκους. Απ' τα σαρκώδη του χείλη έσταζε αίμα που κυλούσε στο σαγόνι του αποτρόπαια και φρικιαστικά.

"Λύκε", φώναξε ο καπετάνιος, και ο Γιουνάνκουρτ βρέθηκε με δύο κινήσεις στην παράταξη των Ελλήνων. "Ωστε θυμάσαι ακόμη τ' όνομά μου", γέλασε σαρκαστικά ο Ομάρ.

Τώρα το ποδοβολητό των παλαίμαχων που πλησίαζαν ολοένα, χύθηκε στ' αυτιά των επαναστατών πιο ηχηρό. Βάλθηκε να γραΐσει το ανατριχιασμένο πετσί τους. Και το πολεμικό τους εμβατήριο που το συντρόφευε, βροντοκόπησε όμοια με το φτερούγισμα ενός τερατώδους γύπα που σήκωσε τα γαμψονύχια του για να ξεσκίσει.

"Ενα ποίημα δεν σου 'ταξα για τον πόνο σου;", ακούστηκε να μιλά σχεδόν τραγουδιστά ο ποιητής από το Ικόνιο προς τον πιο μεγάλο και γνωστό άνδρα απ' τους παλαίμαχους Τούρκους. "Να 'το λοιπόν" ξανάπε φανατισμένος καθώς ακολουθούσε κι' αυτός. "Εμπρός, δώσε μου την έμπνευσή μου, εμπρός!", φώναξε ο ποιητής.

"Δεν είναι ώρα για ποιήματα", έκραξε τρέχοντας προς τη μεριά τους ο στρατοδίκης.

"Το ποίημα του Αλλάχ είναι ο πόλεμος", ξαναπάντησε ο ποιητής.

"Μόνον όταν η νίκη είναι στα χέρια μας, προστάζει το Κοράνι".

"Και τώρα, και τώρα έτσι είναι. Ετσι δεν είναι στρατιώτη;"

Ο παλαίμαχος Τούρκος θάρεψε πως ξύπνησε στις καπνισμένες σκηνές των παλιών του εκστρατειών. Θάρεψε πως βγήκε όξω κι οπλίστηκε για να πολεμήσει. Θάρεψε πως ήταν πάλι ο νιος εκδικητής, ο φονιάς του Μουχαμέτη. Κι έπειτα πάλι έσουρε τις παράξενες θύμισες στο κεφάλι του, νόμισε πως τον πονούσε. Η ήττα απ' τον Ταμερλάνο, η μεγάλη μετά εκστρατεία προς την Κίνα, οι απεσταλμένοι του σουλτάνου με τα μεγάλα σαρίκια και τις χρυσές περικεφαλαίες... Η κινέζικη γειτονιά στην Τεχεράνη...

"Δεν είναι λογικός αυτό ο πόλεμος. Είμαστε ήδη νικητές", συνέ-

χισε ο στρατοδίκης.

"Ας ξανανικήσουμε", ξεφώνισε ο ποιητής. "Αλλη μια ωδή στρατιώτη μου".

Ο παλαίμαχος είχε τα μάτια του κλειστά καθώς εκστασιασμένος, απέναντι απ' τους Γιουνάν. Τους Γιουνάν που τους ήξευρε ακόμη και κείνη η γυναίκα στην Κίνα... Που μετά την έσφαξε σαν τραγί... Μια τόσο ωραία, τριανταφυλλένια ομορφιά... Τα 'χε ξαναθυμηθεί στον καφενέ του Ρασίντ του άραβα... τα 'χε ξαναθυμηθεί όλα...

"Δεν είναι λογικό να ξαναφυτρώνουν σαν κολάσματα", βρουχιόταν πάντα με γλιτσερή φωνή ο στρατοδίκης.

"Μα δεν είναι δαίμονες. Αυτό δεν λέγαμε και στον καφενέ; Αυτό είναι παράλογο, να τους βλέπουμε ακριβώς έτσι", παρατήρησε ο ποιητής.

"Δαίμονες", μονολόγησε ο παλαίμαχος, "κολάσματα... Και μετά που έφυγα από την Ανατολή για να 'ρθω να τους πολεμήσω... Και μετά εκείνος ο ντερβίσης, ο περίεργος ντερβίσης... που μ' ήξερε απ' τον Εσπερο... Που μου 'ταξε πως αν με ματαδεί θα πεθάνω...".

"Ξύπνα στρατιώτη μου, πολέμα", μεσολάβησε ο ποιητής απ' το Ικόνιο.

Ο παλαίμαχος άνοιξε τα μάτια αψύς κι αποφασισμένος. Και προχώρησε. Και κοίταξε απέναντι απ' το Γκαζιλέρ - Κουλεσί. Κι είδε. Κι είδε πάλι σαν όνειρο, σαν εφιάλτη μαζί, κείνον τον παράξενο ντερβίση. Είδε τον ντερβίση που περιπλανιόταν στην Ανατολή. Ηταν αυτός, αυτός που του 'χε τάξει το θάνατο. Ο ίδιος ολόιδιος ο άσπλαχνος ντερβίσης που στεκόταν τώρα απέναντι μαζί με τους Γιουνάν... Πρώτα γούρλωσαν τα μάτια του, ύστερα έκαμε να μιλήσει, μα τον έπιασε μώρα. Ενιωσε ένα σφίξιμο σαν ένα μαύρο παγωμένο χέρι να του πιέζει την καρδιά κι έπειτα τέλος, έγειρε ξεψυχισμένος πάνω στον αποσβολωμένο ποιητή. Κατόπιν σωριάστηκε ανάσκελα στ' ανακατωμένα γρανιά του δρόμου με τις κόρες των ματιών πάντοτε καρφωμένες προς τον Ομάρ Γιουνάνκουρτ...

Στο μεταξύ ακούστηκε το ποδοβολητό των αλόγων των σπαχήδων που ανέπτυξαν γρήγορο καλπασμό για να διασπάσουν τις τάξεις των επαναστατών. "Αλλάχ ουάκ μπάρ", έγρυξε μαζί τους ο Σελίμ και οι εσκυντζίνοι ακολούθησαν φωνασκώντας. "Μια χεριά βρωμόσκυλα είναι. Σφάξτε τους άπιστους που τόλμησαν να σηκώσουν κεφάλι". Ο στρατοδίκης παρακολουθούσε απ' το μνημείο άφωνος και σαστισμένος. Οι Ελληνες απάντησαν μ' αλαλαγμούς. Ο Ομάρ έσυρε το σπαθί

του κι έκανε νόημα στον καπετάνιο. Η παράταξή τους άνοιξε εσκεμμένα σε δύο πλευρές και τα μισά απ' τ' άλογα των σπαχήδων τρύπωσαν στο κέντρο των επαναστατών που αμέσως μετά έκλεισαν τις γραμμές τους κι έπεσαν με μανία στους επιτιθέμενους για να τους κατακρεουργήσουν.

"Πίσω, είναι παγίδα", φώναξε μάταια ο Σελίμ. Πρόλαβε να τραβήξει τα γκέμια του αλόγου του και με μία ιπποστροφή βρέθηκε στους εσκυντζίνους του και ανασυντάχτηκε με τους υπόλοιπους ιππείς. "Ατιμε διάολε", έβρισε προς τον Ομάρ. Εκείνος, γραπώνοντας τους αναβολείς ανέβηκε σ' ένα από τα αιχμαλωτισμένα άλογα και χαμογέλασε ειρωνικά προς τον τσαουσμπάς.

"Αυτόν", είπε κι έδειξε ο Σελίμ. Οι τοξότες του στήθηκαν στην μπροστινή γραμμή από τους πεζικάριους και τον σημάδεψαν στη στιγμή. Τα βέλη ορθώθηκαν σαν ένα φονικό σύννεφο και ταξίδεψαν προς την Ελληνική εμπροσθοφυλακή. Τρεις ψαράδες έγειραν στο βρώμικο έδαφος μα ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ συνέχισε να στέκει στο άλογό του. Ενα βέλος είχε καρφωθεί στον αριστερό του ώμο κι ένα άλλο στο μηρό του. Γελώντας συνέχιζε ν' ανεμίζει τη σπαρτιάτικη λόγχη του και να προκαλεί σε νέα επίθεση.

"Αδύνατον", ψέλλισε ο στρατοδίκης. "Αδύνατον", και το μουρμουρητό του σκεπάστηκε από νέους αλαλαγμούς και νέες κλαγγές όπλων. Οι εσκυντζίνοι χύμηξαν αποφασισμένοι. Τα ταμπούρλα ηχούσαν ρυθμικά μεσ' το βαθύ σούρουπο που οξύμωρα λαμπύριζε στο πεδίο της μάχης απ' τη δανεική λαμπάδα του πόρτου. Το 2ο τουρκικό τάγμα όρμησε θυελλωδώς για να πνίξει με τις πλατιές του μάζες το θράσος των επαναστατών. Η μάχη γινόταν σώμα με σώμα. Τα γιαταγάνια σφύριζαν για να κερδίσουν την εύκολη αντιπαράθεση. Προχώρησαν ανοίγοντας ρήγμα απ' τη δεξιά πλευρά των Ελλήνων που μάχονταν λυσσασμένα και μανιακά.

Αξαφνα, πίσω απ' το Γκαζιλέρ - Κουλεσί ακούστηκε ένας πολεμόχαρος βρόντος, άπληστος κι εκδικητικός. Ο Αποσπερίτης είχε χαθεί πίσω απ' τα σταχτιά σύννεφα που καλούσαν τα τύμπανα της μάχης σαν να 'ταν τα ίδια τα ταμπούρλα της βροχής.

Δυνάμωνε ο βρόντος. Εναρμονιζόταν ρυθμικά με τα τούρκικα τύμπανα μέχρι που οι πρώτες στάλες της βροχής ανακάτεψαν τα συντρίμμια στο χώμα με το βρώμικο αίμα.

"Ο Ελληνος, ο Ελληνος, ο...".

Ο στρατοδίκης έσυρε το σχεδόν παράλυτο απ' την έκπληξη κορμί

του πέρα απ' το μνημείο του Ισλάμ. Οπισθοχωρώντας προς τον Αη - Γιώργη αντίκρυζε το φανατισμένο επαναστατικό σώμα των Εθνικών που πλαγιοκοπούσαν το τάγμα των εσκυντζίνων φωνάζοντας ένα παράλογο σύνθημα. Δίπλα τους οι οπλισμένοι καλόγεροι βαστούσαν στα χέρια αναμμένα κεριά και τρυπούσαν το ελαφρύ σκοτάδι.

Οι επίλεκτοι σπαχήδες έδιναν τη μάχη με τους θαλασσινούς του Ομάρ που εξακολουθούσε να πολεμά λαβωμένος, θανατώνοντας όποιον έβρισκε μπροστά του. Ο Σελίμ μάταια προσπαθούσε να σταματήσει την ακράτητη ορμή του και γύρισε απεγνωσμένα προς τα πίσω για να οργανώσει την άμυνα του στρατού του στην οπισθοφυλακή. Ο Δημήτριος Πανούδης και ο Γερμανός Χρυσόπουλος οδήγησαν τους επαναστάτες απ' τα χαλασμένα τειχιά της βορεινής πύλης και σαρώνοντας τη φρουρά του σαντζάκ - μπέη κομμάτιασαν τα πρώτα σημεία αντίστασης των εσκυντζίνων. Ολιγάριθμοι οι Ελληνες κι από τις δυο πλευρές, μα αιφνιδιαστικοί και γενναίοι, έβαλαν την αγαρηνή στρατιά του στη μέση και πάλεψαν να την πετσοκόψουν.

"Ο Σεϊτάν, ο Σεϊτάν", ούρλιαζε πάλι ένας πεζικάριος αντικρύζοντας τον έφιππο Ομάρ να οδηγεί τους ψαράδες προς την εκκλησιά του Αη - Γιώργη.

"Σπόρος τούρκικος να μη μείνει διόλου", ξεφώνισε, αναμαλλιασμένος. "Σφάχτε αδέλφια, μη μαγαριστεί το αίμα!".

"Εως ότου λυθούν οι φλέβες", απάντησε κραυγάζοντας ο Χρυσόπουλος απ' την άλλη πλευρά, παρασύροντας τους Εθνικούς.

Ο Σελίμ οπισθοχωρούσε διαρκώς μέχρι που κόλλησε με το άλογό του στα λιθάρια του Αη - Γιώργη, πλάι απ' τον αποσβολωμένο στρατοδίκη. Η μάχη μαινόταν ακόμη λυσσαλέα κι αμφίρροπη. Τα τύμπανα εξακολουθούσαν να ηχούν και να εκλιπαρούν τη βοήθεια του προφήτη για να μεσολαβήσει μέσα απ' το θολό περίγραμμα των σκούρων βουνών. Ο πύργος του Μουεζίνη στ' ανατολικά έμοιαζε να δείχνει στις νεκρές ψυχές τον δρόμο προς τη Μέκκα και η φανατισμένη του φωνή μάλλον είχε τώρα μετατραπεί σ' έναν παρατεταμένο, γεμάτο συντριβή οδυρμό.

"Ποιός είναι αυτός ο ...Τζαλούτ[53];", φώναξε αγανακτισμένος ο Σελίμ προς τον στρατοδίκη δείχνοντας τον Ομάρ Γιουνάνκουρτ. "Ποιός είναι αυτός ο αναθεματισμένος διάβολος, μου λές;".

"Διάβολος,καλά λες" ψιθύρισε ο καντιασκερής. Ο πειρατής συνέ-

[53] Γολιάθ

χιζε να πολεμά με τα δύο βέλη στο κορμί του ενώ ένα μαχαίρι ψηλά καρφωμένο στην πλάτη του φαινόταν να μην τον ενοχλεί διόλου. Τ' άλογό του χλιμίντρισε καθώς τράβηξε τα χαλινά και ο ίδιος όρμησε σ' ένα σπαχή δαγκώνοντας το λαιμό του με τα ίδια του τα δόντια.

"Επρεπε να 'χε πεθάνει", είπε με παράπονο ο Σελίμ. Ο στρατοδίκης γούρλωσε τα μάτια του και φώναξε μ' όλη του τη δύναμη σαν ν' ανακάλυπτε ό,τι χειρότερο μπορούσε να φανταστεί. "Το ταρίχ! Το ταρίχ".

"Τι σκούζεις καταραμένε;".

"Το ταρίχ στο σαράϊ. Ο μύθος των Γιουνάν... ο βρικόλακας του ταρίχ!", απάντησε τρέμοντας ο στρατοδίκης.

Ο Σελίμ γύρισε αμίλητος προς τους επαναστάτες κι αναγνώρισε στη θέα του Ομάρ έναν φονικό δαίμονα να σκορπίζει το θάνατο χαμογελώντας. "Αδύνατον", συλλογίστηκε ανατριχιασμένος κι ένα ρίγος διαπέρασε τη ραχοκοκκαλιά του.

Η βροχή άρχισε να δυναμώνει. Οι Τούρκοι στρατιώτες ολοένα και υποχωρούσαν απέναντι στον αλλόκοτο καβαλάρη που τα μαλλιά του έσταζαν μαζί αίμα και νερό. Τα τύμπανα εξακολουθούσαν να βοούν λες και συνόδευαν ακόμη την παράξενη ιαχή των Ελλήνων.

"Ο Ελληνος, ο Ελληνος...".

Ο τσαουσμπάς πήδηξε απ' τ' άλογό του και κτύπησε μ' όλη του τη δύναμη τη θύρα της εκκλησιάς. Εκείνη πλατάγιασε και υποχώρησε στην ορμή του. Τα γυναικόπαιδα από μέσα τσίριξαν τρομαγμένα. Ο Σελίμ χύμηξε αλλοπαρμένος προς το ιερό αφήνοντας τις υγρές του πατημασιές στο διάδρομο. Πήδηξε σιμά στην Αγία Τράπεζα και απάντησε τον ιερέα. Ηταν ο πατήρ Νικόλαος, ο Ηγούμενος απ' τη Μονή του Οσίου Λουκά που 'ρθε για να βοηθήσει τα γυναικόπαιδα, χαμένος απ' τη φυγή των καλογέρων του. Ο Σελίμ τον έπιασε απ' το λαιμό με το 'να του χέρι και μέσα στις αλλόφρονες φωνές των γυναικών τον έσυρε προς την έξοδο, βρίζοντας κι απειλώντας.

Εξω οι αστραπές χάραζαν και κοίλαιναν τον σκοτεινό ουρανό φωτίζοντας από λίγο τις αιμόκοφτες σκηνές της αδυσώπητης μάχης.

"Εδώ τραγόπαπα, εδώ", φώναξε και τον έσπρωξε με δύναμη προς τον τοίχο. Κι απευθυνόμενος στον καντιασκερή:

"Τι 'πες μπρε πως είναι αυτός ο δαίμονας, έ; Βρικόλακας δεν είπες; Ε, τώρα θα δούμε!".

"Τι θα κάμεις;", ρώτησε ο στρατοδίκης.

"Εδώ, γκιαούρη", βρυχήθηκε ο τσαουσμπάς. "Κάμε τις προσευχές

σου καταραμένε ειδεμή θα σφάξω τα γυναικόπαιδα της εκκλησιάς. Ακούς; Να ο βρικόλακάς σου κι οι χίλιοι του δαίμονες. Εμπρός, κάμε τα τελεσίμ[54] που ξέρεις, αλλιώς θα πεθάνετε όλοι, άνδρες και γυναίκες.

Ο Ηγούμενος αντίκρυσε από μακρυά τον Ομάρ Γιουνάνκουρτ να περιφέρεται στην αντάρα της μάχης με τα βέλη και το μαχαίρι μπηγμένα στο κορμί του. Ολάκερο το σώμα του άχνιζε απ' την πάλη ενώ το αίμα εξακολουθούσε να ρέει απ' τα σκισμένα του χείλη. Εμοιαζε με ξωτικό, με νεκροζώντανο, με δαίμονα το πολέμου. Τρόμαξε ο ιερέας κι έκαμε το σταυρό του.

"Εμπρός τραγόπαπα", έσκουξε ο Σελίμ, "κάνε ότι ξέρεις αλλιώς μπαίνω μέσα".

"Θεέ μου, τι 'ναι αυτό που βλέπουν τα μάτια μου;", μουρμούρισε κείνος κι αμέσως έπιασε την ευχή του. "Ευχή συγχωρητική του σοφωτάτου πατριάρχου Κυρού Μαξίμου του Λογίου. Κύριε Ιησού Χριστέ..."

Οι πρώτες στάλες της βροχής μούσκεψαν το καλυμμαύχι του.

"... και διαλυθήναι ποιήσαι το δύστηνον αυτού σώμα εις τα εξ ων συνετέθη... διάλυσον Κύριε το σώμα αυτού ολοτελώς και το δέρμα του σώματος αυτού εις χουν μετα συσκευασθήτω γενέσθω ή κατά φύσιν φθορά και κατά φθορά...".

Ξόρκιζε το βουρκόλακα που αρνιόταν να πέσει χάμω και να γονατίσει, να δεχθεί το μοιραίο. Ο Σελίμ τον έβριζε να συνεχίσει.

"...φθόνω και συνεργεία του πονηρού τοιούτων υπέστη ολίσθημα". Η βροχή έμπαινε τώρα μέσα στην εκκλησιά απ' την σπασμένη θύρα σαν να προετοίμαζε μια νέα τιμωρία. Πάσχιζε να σώσει τα γυναικόπαιδα. "...το δε σώμα αυτού τη παρά σου δημιουργηθείση φύσει δοθήναι...".

Οι άμοιροι επαναστατούσαν. Το γένος του έπιανε το σπαθί και πετσόκοβε τους ασιάτες. Δεν ήταν άνθρωποι αυτοί, δεν ήταν το ήσυχο ποίμνιο του θεού. Νόμισε πως θωρούσε την κόλαση κι ένα παγωμένο μαύρο χέρι σαν να του χάϊδευε το σβέρκο.

Αυτός είναι, συλλογίστηκε. Ο δαίμονας που 'δα στο φαράγγι του Μούρμαινας. Καλά είπα και στους άλλους πως δεν ήταν άγιος. Ομως...

Απόσωσε τά λόγια του και σταμάτησε να ξορκίζει. Ενα πνίξιμο

[54] Μαγικές αγωγές, τελέσματα

στο λαιμό τον εμπόδισε να συνεχίσει. Ενας κόμπος στο καρύδι δεν τον άφηνε να καταπιεί. Αντίκρυζε τον μαινόμενο καβαλλάρη καθώς άπλωνε το φονικό και ξωπίσω του τα πρόσωπα των Εθνικών και των καλογέρων με τα μακριά μαλλιά κολλημένα απ' τη βροχή να συντροφεύουν το αιματηρό του μονοπάτι. Δάκρυσε απ' τον πόνο, δεν κατάφερνε ν' αναπνεύσει. Εδωσε με το ζόρι, προσπάθησε.

"Ημαρτον θεέ μου!", είπε και σταμάτησε ξανά. Ο κόμπος του τυραννούσε το λαιμό. Σφίχτηκε, κοκκίνισε, έχανε πάλι την αναπνοή.

Ο αφορισμένος βρικόλακας για μια στιγμή τον κοίταξε χαμογελώντας. Ενοιωσε ένα ευχάριστο ρίγος, μια θέρμη επικούρεια και γαληνή. "Για το θεό" μονολόγησε και φοβήθηκε μήπως αμαρτάνει. "Δεν τον φοβούμαι, δεν τον μισώ. Χριστός και δαίμονας είναι μαζί, Ελληνας". Δεν συνέχισε άλλο. Δεν μπόραγε να πει τι. Μα κι αν μπορούσε, πάλι δεν ήθελε.

"Μίλα καταραμένε, μίλα βρωμογκιαούρη", πρόσταξε ο Σελίμ που τον είδε να σταματά. Ο γέροντας παρέμεινε βουβός, έσφιγγε το στόμα και το σφράγιζε με όσο κουράγιο διέθετε σουφρώνοντας τα χείλη του δυνατά. "Μίλα παλιόπαπα, γιατί θα σφάξω γυναίκες και παιδιά!", ξαναδιέταξε αγανακτισμένα ο τσαουσμπάς και τον άρπαξε απ' τα κάτασπρα γένια του σέρνοντάς τον στην πέτρινη καμάρα του καμπαναριού. Μα και αν λυπόταν τα παιδιά και τις άμοιρες γυναίκες, κι αν αμάρταινε το ίδιο, δεν μπόραγε ωστόσο να συνεχίσει, δεν τόθελε πια. Ο Σελίμ σήκωσε το γιαταγάνι του και τον χτύπησε βίαια με την πλατιά πλευρά της λάμας στο κεφάλι σωριάζοντάς τον στο πλακόστρωτο καλντερίμι. Ο γέρος έπεσε βουβός κι έπιασε το πρόσωπό του που έσταζε αίμα απ' το κτύπημα του κρανίου. Ζούσε, πονούσε, μα δεν ήθελε να συνεχίσει. Ελληνας είναι σκέφτηκε, δεν είναι Σατανάς.

Η βροχή δυνάμωνε ακόμη πιο πολύ, έγινε καταρρακτώδης. Ο ρυθμός των τυμπάνων ανακατεύτηκε απ' την βουή του νερού και της καταιγίδας, μπερδεύτηκε απ' την φασαρία της μάχης. Ο στρατοδίκης είχε αγκαλιάσει σ' έξαλλη κατάσταση τα τειχιά της εκκλησιάς του Αη - Γιώργη και αγκομαχούσε με την πλάτη στον πόλεμο. Κτυπιόταν κι έτρεμε ανεξέλεγκτα, αφρίζοντας από το στόμα, στα πρόθυρα μιας δαιμονικής επιληψίας.

"Σήκω χαμένο σκυλί, σήκω που να σε πάρει και να σε σηκώσει τον ίδιο. Σήκω και ξόρκισέ τονα, τον βλέπεις πού' ναι καταραμένος. Είναι βρικόλακας πανάθεμά σε, είναι ειδωλολάτρης", μούγκρισε ο τσαουσμπάς Σελίμ απεγνωσμένα. "Ειδωλολάτρης".

Ο γέροντας άδραξε τον λίθινο τοίχο της καμάρας κι έσπρωξε με τα πόδια του για να σηκωθεί. Αργοπάλεψε, η βροχή ξέπλενε το τρελό το αίμα απ' την πληγή, ζαλιζόταν κι αγωνιούσε μήπως ξαναπέσει. Μα τα κατάφερε στο τέλος. Στάθηκε ζαβλακωμένος κάτω απ' το καμπαναριό κι ένιωσε πως δεν άκουγε τίποτα. Μήτε τους ήχους της μάχης, μήτε τις βρισιές του Τουρκαλά, μήτε το θόρυβο της βροχής, μήτε τις ιαχές των Ελλήνων.

"Ειδωλολάτρης", ψιθύρισε στον εαυτό του ειρωνικά και γέλασε πλατιά. Γύρισε τη ματιά του ψηλά πάνω απ' το ανώφλι της εκκλησιάς του και μελέτησε την τοιχογραφία του Αη - Γιώργη του καβαλάρη του νικητή, που εξολόθρευε το δράκοντα. Κατόπιν, γύρισε και κοίταξε τον μαινόμενο αγγελοκρίτη ιππέα στο σταυροδρόμι της Εζρά που 'σπερνε σαν Απόλλωνας το θάνατο και το μαράζι στην Τουρκιά και κούνησε το κεφάλι του σαν να καταλάβαινε. Εφτυσε στα μούτρα του Σελίμ κι αρπάζοντας το σκοινί του κωδονοστασίου βάρεσε με λύσσα την καμπάνα και φώναξε προς τους επαναστάτες:

"Λευτεριά ή θάνατος μωρέ!".

Αμέσως μετά ένα δυνατό χτύπημα απ' την κόψη του γιαταγανιού του Τουρκαλά χώρισε το κεφάλι του απ' το γέρικο κορμί του...

Ο ήχος της καμπάνας αργόσβηνε σιγαλά. Μα ο τρεμουλιαστός της απόηχος τρύπησε τ' αυτιά του στρατοδίκη που 'βγαλε μια κραυγή παρατεταμένης φοβίας.

Κτυπιόταν πάνω στον τοίχο κοιτάζοντας κι αυτός το περίγραμμα του Αγίου στην τοιχογραφία που φωτιζόταν τώρα απ' τ' αστέρια της νυχτιάς. Οι φλόγες είχαν παντού καταλαγιάσει και μαύρος δειλός καπνός χυνόταν στη ματοβαμμένη ατμόσφαιρα του Εσπέρου. "Το ταρίχ, το ταρίχ", ούρλιαξε ακατανόητα κι συνέχιζε να βροντά το κεφάλι του στις πέτρες με μια ακατανόμαστη επιθανάτια αγωνία. "Το ταρίχ, ο μύθος, το ταρίχ". Είχε χαθεί σ' έναν εφιάλτη που δεν καταλάβαινε κανείς. Ο ποιητής απ' το Ικόνιο προσπάθησε μάταια να τον ταρακουνήσει. "Ηθελα να γράψω ένα ποίημα, το πιο δαιμονικό ποίημα, μα τον Αλλάχ!".

Ο στρατοδίκης εξακολουθούσε να γογγύζει αφρίζοντας μ' άναρθρες κραυγές.

"Κι αν ο παλαίμαχος είχε δίκιο για τους Γιουνάν; Κι αν είναι δαιμονικοί, αυτοί, οι γραφές τους, οι φιλοσοφίες τους, τ' αγάλματά τους;", ξανάγρυξε ο ποιητής αγαναχτισμένος, δίχως να λαμβάνει σημασία. Το αίμα άρχισε ν' αυλακώνει τους κροτάφους του στρατοδίκη.

"Κι αν είναι δαιμονικοί το ίδιο όπως εμείς βαφτίζουμε τους σοφούς; Κι αν δαιμονικός σημαίνει θείος, ανώτερος κι όχι σατανικός; Κι αν ο Μωάμεθ που 'δε στον ύπνο του την ειδωλολάτρισσα Οζά, τη θεά των ταξιδευτών, είχε τελικά άδικο που την αρνήθηκε; Αλλάχ! Ο νους μου δαιμονίζεται και ζητά να ταξιδέψει στην ταξιδεύτρα θεά. Σαν βουρλός ειδωλολάτρης ζητώ το ταξίδι της!", βροντολάλησε παραδομένος στην ανοσία του ζάλη και χωρίς να το καταλάβει έγειρε πάνω στα πτώματα των ομοφύλων του. Η σαΐτα ενός Μανιάτη τοξευτή τον είχε διαπεράσει απ' άκρη σ' άκρη. Αργοσάλευε. Ηταν μια - δυο στιγμές. Με μάτια θολωμένα είδε μπροστά του τη γη των τουρκογενών του προγόνων, τη γη στην οποία ολοένα και πλησίαζε. Μια γη δίχως ουρί, μια γη απέραντη από στέππες. Και πάνω της να τρέχει και να καλπάζει ένα ξύλινο άλογο. Οι τροχοί του ματώνουν τη γη του. Απ' την ξύλινη κοιλιά του ξεπηδούν φρικτοί δαίμονες σαν αγάλματα με βοστριχωτά μαλλιά. Φωνάζει αλλά δεν τον ακούει κανείς. Μια γυναίκα με λευκά ρούχα τον πλαγιάζει σφυρίζοντας. Αλλά δεν ξέρει αν είναι ο Οζά ή κάποια άλλη ειδωλολάτρισσα θεά. Και το λυπητερό της σφύριγμα ακολούθησε το παράλαλο ταξίδι του, το ίδιο εκείνο σφύριγμα που μελοποίησε το στερνό του αλλοπρόσαλλο ποίημα.

Οι εσκυντζίνοι οπισθοχωρούσαν τώρα ανίκανοι να κρατήσουν τον Ομάρ που εφορμούσε ακάθεκτος και θυμωμένος. Οι Τούρκοι, μη έχοντας άλλη επιλογή, άρχιζαν να στριμώχνονται σιμά στο Γκαζιλέρ - Κουλεσί και στο Βυζαντινό ναό.

"Εδώ, μαζί μου!", βγήκε η φωνή βαριά και λαρυγγώδης απ' την άγρια χοάνη του τσαουσμπάς Σελίμ προς τους σπαχήδες. "Εδώ, γρήγορα!", πρόσταξε τους εκλεκτούς του ιππείς και σύντομα κείνοι άφηναν τις θέσεις τους κι οπισθοχώρησαν έφιπποι προς τη μεριά του διοικητή τους. Καθώς έχανε τη μάχη κι η ματαιότητα κυβερνούσε πια τη λογική του, αποφάσισε να εκδικηθεί, μ' όποιον τρόπο διέθετε και μπορούσε τη φάρα των Γιουνάν.

"Σκυλιά, γκιαούρηδες, θα μου το πληρώσετε", βρούχισε πορωμένος με μάτια που γυάλιζαν στη νυχτιά. "Στο ναό. Εμπρός, να σφάξουμε τα γυναικόπαιδα", και προχώρησε προς τη σπασμένη θύρα καλώντας και τους υπόλοιπους.

Προχώρησε δύο βήματα και σταμάτησε ξαφνιασμένος. Δεν άκουγε πια τα πέταλα των αλόγων πάνω στον πλακόστρωτο δρόμο. Γυρνώντας πίσω αντίκρυσε τους σπαχήδες να τον θωρούν τρομαγμένοι και αμετακίνητοι. "Στην εκκλησιά δεν σας είπα μπρε, τι με κοιτάτε

σαν χάνοι;". Μα κείνοι, σταθεροί σαν αγάλματα δεν κουνήθηκαν καν.

"Στ' όνομα του Αλλάχ, τσαουσμπάς", διαμαρτυρήθηκε ένας ιππέας. "Είναι αμαρτία για μας, δεν μπορούμε να σκοτώσουμε στο ναό. Αμαρτία μεγάλη".

"Γιατί μπρε καταραμένοι, γιατί;", λύσσαξε ο Σελίμ.

"Ο Αη - Γιώργης είναι ο προστάτης των σπαχήδων τσαουσμπάς. Είναι και δικός μας θεός. Γι' αυτόν σφάζουμε το κουρμπάνι μας. Μη μας ζητάς άλλα. Κατάρα και αμαρτία, μα τον Αλλάχ, να ντροπιάσουμε το ναό του. Κατάρα και αμαρτία".

"Στο διάβολο!", έβρισε ο Σελίμ. "Επρεπε να σας σφάξω όλους όξω απ' το Συναγώι. Δεν είστε Τούρκοι εσείς, μία με τον Μουχτάρ τον Τσιφούτη, τώρα με τους Ρωμιούς. Μπάσταρδα σκυλιά".

"Εξω απ' το ναό τσαουσμπάς και μη σε μέλλει", έδωσε θάρρος ο Σπαχής, "θα τους συγυρίσουμε τους γκιαούρηδες όπως κάναμε και τις προάλλες στο πόρτο".

"Κάντε όπως θέλετε, δεν με νοιάζει. Είμαστε οι κατακτητές, οι αγαπημένοι του Προφήτη. Ο Αλλάχ είναι μεγάλος, μπρε", είπε πνιγμένος απ' την βροχή εκείνος κι ανέμισε μάταια το γιαταγάνι του.

Κι ο στρατός των εξουσιαστών του Εσπέρου ετοιμάστηκε για το κύκνειο άσμα του. Αναδιπλώθηκε στα τειχιά του μνημείου των πεσόντων της ισλαμικής πίστης, έτοιμος να χύσει το στερνό του φαρμάκι. Επαψαν κατ' ουσίαν να πολεμούν οι ζωντανοί. Ο Προφήτης της Ανατολής, ο άυλος μοβόρος Μουχαμέτης έπινε το αλμυρό νερό απ' τη στάμνα της αρχαίας λευκόπεπλης ιέρειας. Ξεδιπλώθηκε γεμάτη δέος η ηχώ των αιώνων καθώς ο ανεμοστρόβιλος της ψυχής σάρωνε τις λογικές εκφάνσεις. Η βία ξεχύθηκε και πάλι στο πεδίο της μάχης, ολόγυμνη και προκλητική.

"Σπείρτε αλάτι στα γδαρμένα κόκκαλα", μούγκρισε ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ μετατρέποντας τ' όνειρο σ' εφιάλτη. Κι η αρχέγονη πεπλοφορούσα ιέρεια χαμογελούσε στους Ελληνες όμοια με την πρώτη ασημένια αχτίδα της πανσελήνου που ξεπήδησε για λίγο απ' τα μαύρα σύγνεφα του ρυπαρού ουρανού. Τα στερνά στόματα των εσκυντζίνων σφήνωναν απ' τα λεπίδια των Εθνικών. Η ακράτητη δύναμη της αρχαιότητας ξεσπάθωσε στα ριζά της αγαρηνής καρδιάς καθώς στο θέατρο του θανάτου τα πνεύματα του παρελθόντος σαγήνευαν τους θνητούς με μαγικούς ανεξίτηλους ρόλους. Κι οι άψυχοι πλέον παλαίμαχοι που πίστεψαν πως θα πετάξουν τους άπιστους στη θάλασσα ξανά, πρόφτασαν κλεφτά να ιδούν τα λιοντάρια του Προφήτη

γδαρμένα από τούτη την αόρατη στους θνητούς ιέρεια. Εμοιαζε να χλευάζει το τουρανικό τους τραγούδι και να χαρίζει τη γδαρμένη λεοντή του λαβάρου τους σ' έναν νέο Ηρακλή που τους εξεφτέλιζε θανάσιμα.

"Να μη μείνει κανείς ζωντανός! Οτιδήποτε στο Εσπερο δεν μιλά, δεν κινείται και δεν μυρίζει σαν Ελληνας να γίνει στάχτη", μούγκρισε πάλι ο πειρατής κι υγρή πορφύρα ξανάβαψε το σιδερένιο μισοφέγγαρο του χεριού του.

Ο Φαΐκ Σελίμ είχε πια γονατίσει όταν τον πλησίασε αργά - αργά ο Τζελάνικο ρεΐς, ο Σικελός πειρατής με το δαμασκηνό μαχαίρι που είχε ήδη αποκτήσει την ίδια απόχρωση με το κοκκινωπό του γένι. Εσκυψε πάνω του ενώ εξακολουθούσε πάντοτε να τραγουδά με τον ίδιο ρυθμικό μοβόρικο σκοπό των ακριτών.

"Είμαι βλάκας καντιασκερή; Πές μου, είμαι βλάκας;", ούρλιαξε λίγο πριν ξεψυχήσει ο Σελίμ, ο διοικητής των στρατιωτών του Εσπέρου.

Μα ο στρατοδίκης δεν του απάντησε. Κειτόταν ασάλευτος μπροστά στη θύρα της εκκλησιάς με το κρανίο σακατεμένο απ' τις πολλαπλές επιληπτικές του κρούσεις στο πέτρινο ντουβάρι. Τ' άψυχα χείλη του έμοιαζαν τώρα σαν να χαμογελούσαν λυτρωμένα κι ευχάριστα. Εδειχνε και ήταν νεκρός μα και ξαλαφρωμένος συνάμα από 'ναν δύσμοιρο εφιάλτη. Από πάνω απ' την τοιχογραφία του ναού, ο Αγιος αβόγγητος καβαλλάρης με το κοντάρι που συνέτριψε τα λογικά του, τον κοιτούσε ακόμη αψύς κι εκδικητικός.

***

Ψηλά από τη βορεινή πύλη των τειχών του Εσπέρου, η άμαξα του σαντζάκ - μπέη εγκατέλειπε μες τη βροχή την κατεστραμμένη πόλη του πλούτου και της συνωμοσίας, κατευθυνόμενη προς τα βάθη της επαρχίας του Τεκέ κι από κεί έξω από την Αττάλεια στ' οβραιόκαστρο, στο Τσιφούτ - Καλεσί. Μέσα σ ' αυτήν κι ο παχύς Μουλάς που παρατηρούσε απ' το μικρό παραθυράκι τα βρώμικα αποκαΐδια μιας απροσδόκητης μάχης στα παράλια του ταραγμένου Αιγαίου. Αχ! Πώς ανεμίζουν οι θρύλοι και το παράλογο στα χαρακώματα της ιστορίας, συλλογίστηκε ανατριχιασμένος, καθώς η ξύλινη ρόδα ταρακουνήθηκε στον ανώμαλο καρόδρομο. Πόσο δύσκολα ανάβει και πόσο εύκολα σβήνει το λυχνάρι του κόσμου. Πόσα δαι-

μόνια κυκλοφορούν ανάμεσά μας σε τούτη τη γη που πρέπει να την κάνουμε δική μας. Ομορφη γη, ξελογιάστρα. Ομορφη γη κι αφιλόξενη. Θα περάσουν αιώνες κι αιώνες, σκέφτηκε, για να την ποτίσουμε με τη σοφία του Αλλάχ. Αιώνες κι αιώνες, ξανάπε στον εαυτό του, καθώς η άμαξα χάραξε στη λάσπη τις γραμμές της κολασμένης τους φυγής.

Απέναντί του χωμένος στην ωχρή φορεσιά του καθόταν αμίλητος ο παράξενος εκείνος άνδρας που μέχρι τώρα εξουσίαζε τον Εσπερο. Ωχρός κι αυτός, χλωμός, κίτρινος σαν να του ρούφηξαν οι βρικόλακες το αίμα. Γλύτωσες σαντζάκ - μπέη, γλύτωσες περίεργε Επαρχε. Μα τι θα πεις στ' Οβραιόκαστρο; Πώς θ' απολογηθείς στους Τσιφούτηδες για τούτο τον χαμό; Και στην Πύλη τι θα πεις για τον στρατό μας; Πώς θ' αντιδράσουν οι Οβραίοι κόλακες του Σουλτάνου στην Εντρενέ; Ο Μουσά ετοιμάζεται να πολεμήσει τον Μωχάμετ. Ποιός θα νικήσει; Και κείνος θα με πιστέψει άραγε; Ποιά τύχη μας περιμένει μόνον ο Αλλάχ το γνωρίζει.

Γύρισε τα μικρά στρογγυλά του μάτια και κλεφτοκοίταξε προς το σκουρόχρωμο πέλαγος. Κι αμέσως μετά έστειλε το βλέμμα του δειλά στο θολό περίγραμμα των άγριων πλαγιών που ξεδιπλώνονταν μπροστά τους. Τι γη είναι αυτή; Τι πλούτος, τι απόλαυση; Οχι, δεν τον έφτιαξε τον τόπο αυτόν ο Αλλάχ, δεν τον σμίλευσε με τα χέρια του. Είναι παλιός και μακρινός, μυρίζει απ' το σπέρμα των Θεών των Γιουνάν, μονολόγησε δυσαρεστημένος. Πόσοι μονάρχες παρέλασαν απάνου του, πόσες στρατιές, πόσα λάβαρα κυμάτισαν στους ανέμους του. Και τώρα εμείς, οι πράσινοι αγγελιαφόροι του Μωχαμέτ. Μπα, ξανάκανε με παράπονο και ξεφύσηξε στα μακριά του γένεια. Ατιμο να πεθαίνεις μακριά απ' την πατρίδα σου, άτιμο.

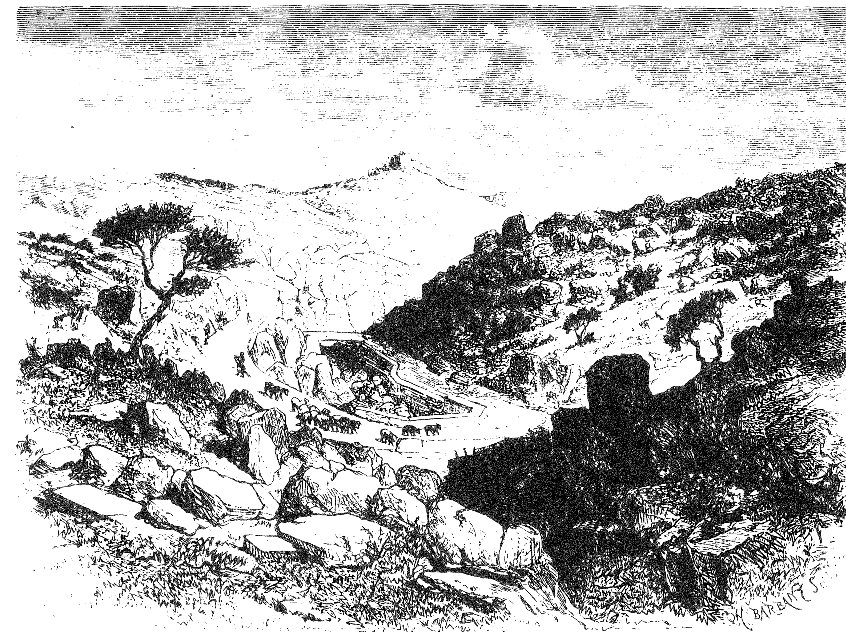
Θα 'θελε, σκέφτηκε, να ταξιδέψει μακριά, να πάψει ν' ακούει και τ' όνομα ακόμη τούτης της γης των Γιουνάν. Ναι, θα 'θελε να πάει πολύ μακριά, να 'φτανε ακόμη μέχρι την Κίνα. Μέχρι την Κίνα; Ξαναμουρμούρισε θολωμένος. Οχι, ξανασκέφτηκε, χωρίς να ξέρει το γιατί. Ακόμη και κει ήτανε σίγουρος, ακόμα και κει θα μιλούσαν για τους Γιουνάν. Αχ, άτιμο να πεθαίνεις μακριά.

Κι ο κρύος αέρας της νύχτας γλύστρησε απ' το παραθυράκι της άμαξας κι έφτασε στη μύτη του προκλητικός. Η σκληρή μυρουδιά του αίματος έτσουξε τα ρουθούνια του και ξαναμονολόγησε σκεφτικός. Ατιμο πράμα, ναι.

Στο τέλος, σύγκρυος ιδρώτας τον έλουσε απ' την κορφή μέχρι τα

νύχια σαν συλλογίστηκε το αμέτρητο χάος των απόκοσμων θρύλων μιας γης καταραμένης κι αρχαίας όπως εκείνης που άφηνε πίσω του...

***

Για ώρες πολλές μετά τη δύση ένα φράγκικο καράβι ταξίδεψε με τεντωμένα πανιά κάτω από το φως της σελήνης, προσπαθώντας να ξεφύγει από το μπαρουτοκαπνισμένο λιμάνι της σφαγής. Τα ρεύματα και τ' αλλόκοτα αγριοβόρια κείνης της απρόσμενης νυχτιάς έκαμαν το παράλαλο ταξίδι του τόσο ταχύ, που ανέλπιστα, πριν καν ξημερώσει, μπόρεσε και σίμωσε τον κόλπο της Ρόδου. Μ' απεγνωσμένο σινιάλο για βοήθεια προσάραξε κατατσακισμένο στο λιμάνι μας κι οι ναύτες του βάδισαν ταλαίπωροι στο σκοτάδι, αναζητώντας φροντίδα κι αναπαμό. Εξαίρεση απετέλεσαν δυο Βενετσιάνοι φυγάδες που, μόλις αποβιβάστηκαν, έτρεξαν σαν παλαβοί στα καλντερίμια του κάστρου αναζητώντας τον πλακόστρωτο ανηφορικό δρόμο των Ιπποτών. Στην αρχή οι ιερείς των ευρωπαϊκών καταλυμάτων του Καστέλλου πίστεψαν πως επρόκειτο για επίθεση των Τούρκων απ' τη γειτονική στεριά της Μικρασίας. Ομως, οι δύο κατάκοποι άνδρες, που τρύπωσαν αλαφιασμένοι στη "γλώσσα" της Ιταλίας, διεβεβαίωσαν το Μεγάλο Μάγιστρο πως κηρύχτηκε επανάσταση από τους Ελληνες και μόλις κι οι ίδιοι είχαν γλυτώσει απ' του χάροντα τα δόντια. Εξαιτίας της εξονυχιστικής έρευνας του Μαγίστρου, που σχεδόν καλέμισε τους κάθαιμους άντρες, έλαβαν αφορμή οι φήμες πως ήσαν τούτοι πράκτορες μυστικοί του Πάπα Ιωάννη. Αλλά όσο κι αν μίλησαν, τα λόγια τους ήσαν ασυνάρτητα και κάθε τους έκφραση και κίνηση δήλωνε τρόμο και δέος σπαρακτικό. Επιστρατεύτηκαν οι πάντες για να τους εξετάσουν. Ο κρυφός ιερέας της Αραγκώνας, ο αλχημιστής της Γερμανίας, ο καμπαλιστής της Ωβέρνης, ο εραλδιστής της Προβηγκίας, ο ερμηνευτής και ο δοξολόγος της Αγγλικής "γλώσσας", ακόμη τέλος κι ο αστρολόγος της Καστίλλης. Κανείς, ωστόσο, δεν κατάφερε να δώσει ένα συμπέρασμα ακριβές και κατανοητό. Οι φυγάδες αδυνατούσαν να συνεννοηθούν σα να 'χαν παραδώσει τα λογικά τους στον Εξαποδώ. Είπαν, μάλιστα, πως μουσουλμάνοι ιππείς απ' το Ικόνιο κατέβαιναν στον Εσπερο για να ενισχύσουν τους επαναστατημένους ειδωλολάτρες και τους χριστιανούς μοναχούς, που όλοι μαζί οδηγούντο από έναν αφορισμένο βρικόλακα. Οι ιππείς τούτοι, έλεγαν, εν μέσω σπασμών και αναφιλητών, προέρχονταν απ' την Τσακωνιά της Σύλλας, τραγουδούσαν ακριτικά εμβατήρια στ' αρχαία ελληνικά, όπως κι οι μακρινοί τους πρόγονοι, απ' το Μωρηά της Ελλάδας, κι ανέμιζαν ρόπαλα κι απελατίκια που 'χαν πάνω τους μπαϊράκια, και λάβαρα με τη μορφή του Αγίου Γεωργίου!

Ο Μάγιστρος εξακολούθησε με φανατική περιέργεια και καχυποψία την ανάκριση. Οι φυγάδες οδηγήθηκαν με το φως των πυρσών στη Μυστική Αίθουσα της Οικοσημολογίας κι οι ιερείς των καταλυμάτων έριξαν

την τράπουλα των "ταρό". Και στους δύο ως ερμηνευτικό χαρτί ετύχαινε το φύλλο της "Σελήνης", όπου δύο εξαγριωμένοι λύκοι ήταν σχεδιασμένοι με πρόσωπα που κοιτούσαν προς ένα ανθρωπόμορφο φεγγάρι. Κατόπιν, τους έδεσαν τα μάτια, και τους έστησαν μπροστά στον μεγάλο καθρέφτη του παράξενου δώματος και τους ανάγκασαν να πουν ποια απ' τα εραλδικά σήματα των εντοιχισμένων γύρω - γύρω θυρεών απεικονίζονταν κατά τη διαίσθησή τους επάνω του. Και οι δύο, μιλώντας σχεδόν ταυτόχρονα, είπαν στην αρχή: "Du Loup" - "Του Λύκου". Οι ιερείς κοίταξαν προς τα πίσω και αντίκρυσαν το θυρεό με τον ανορθωμένο λύκο, το ανοικτό στόμα και την προεξέχουσα ερυθρά του γλώσσα. Μετά είπαν: "De la main" - "Της χειρός" και οι ιερείς πρόσεξαν την κομμένη παλάμη που φέρεται ως ευλογούσα στον εν λόγω θυρεό. Ακολούθησε η φράση "Les triangles entrelacés" - "Τα συμπεπλεγμένα τρίγωνα" κι όλοι πρόσεξαν το οικόσημο με τ' άστρο του Δαυίδ. Υστερα, η φράση πάλι: "La croix gammée" - "Ο Επικαμπής ως γαμμάδιον σταυρός" και τώρα όλοι παρατήρησαν σκεπτικοί τον θυρεό με το αργέγονο έμβλημα του Ηλίου. Ο Μάγιστρος αγροικούσε τις πνιχτές τους φωνές και χτυπούσε νευρικά και ταραγμένα τα δάχτυλά του πάνω στο ευρύ, στρογγυλό τραπέζι της Μυστικής Αίθουσας. "Αλλο ένα!", απαίτησε φωναχτά και τότε, οι σχεδόν υπνωτισμένοι φυγάδες είπαν πάλι συγχρονισμένα: "La coquille" - "Το κοχύλι", για το οικόσημο με το κοχύλι που τοποθετούσαν στην επωμίδα τους οι προσκυνητές των σταυροφοριών.

Ο Μάγιστρος φόρεσε απότομα τη σκουρόχρωμη κουκούλα του και κατέβηκε γοργά προς την αυλή. Ο Λύκος, η κομμένη χειρ, το εξάκτινο αστέρι, το γαμμάδιον και, τέλος, το κοχύλι. Η ιστορία είχε διαβαστεί... Βαδίζει πέρα δώθε - και μας κοιτά όλους στα μάτια.

Ο αστρολόγος ουρλιάζει βαθύτατα θλιμμένος: "Χάσαμε το μυστικό "κλειδί". Μας το 'κλεψε ένα "κελιππότ", ένας λύκος, ένας μπόζγκουρντ, ένας γκρίζος λύκος".

Αξαφνα, ο αλχημιστής πετάγεται όρθιος και ζητωκραυγάζει με υστερικές ιαχές: "Αυτό είναι, αυτό είναι, το πιο απλό στοιχείο που ψάχναμε για την παρασκευή της φόρμουλας!". Ο Μάγιστρος τον αγροικά παραξενεμένος. "Δεν μ' ακούτε; Γκρίζος λύκος, δηλαδή, γκρίζα λίθος. Ναι, αυτό είναι, το αντιμώνιο! Η πλέον δηλητηριώδης των ενώσεων", ξανάσκουξε ενώ τα μάτια του έμοιασαν με αλχημιστικά μπουκαλάκια που άλλαζαν συνεχώς χρωματισμούς.

Το βρήκαμε; Αυτό ήταν λοιπόν το νόημα της έρευνας; Κι ο Μάγιστρος γιατί δεν δείχνει, ωστόσο, ιδιαίτερα ικανοποιημένος; Προχωρεί

διαρκώς αναστατωμένος καθώς η μπέρτα του ανεμίζει πίσω απ' το λιπόσαρκο κορμί του. Σταματά. Με πλησιάζει. Με κοιτά στα μάτια, με ξεψαχνίζει. "Είναι σατανικό", του ξεφουρνίζω τη σκέψη μου, "αυτό δεν είναι Ιπποσύνη!".

"Σατανικό;", καγχάζει εκείνος. "Χα, ο Σατανάς αποκαλεί σατανικό πάντα το αντίθετό του. Μα, τι φτιάχνουμε δω πέρα, ξέρεις;".

"Υποτίθεται, τον τέλειο άνθρωπο, τον Ιππότη. Οχι τον μαγικό ανθρωπίσκο στα μπουκαλάκια της αλχημείας". Συγχύζομαι, αγανακτώ, επαναστατώ. Το μωσαϊκό της υποψίας μου είχε πια ολοκληρωθεί και γω ήμουν έτοιμος ν' απαρνηθώ μέχρι και τη στερνή του ψηφίδα. Θυμάμαι το διάλογό του με τον αλχημιστή, παλιά, όταν ιπποκόμος τότε, τους έπαιρνα στο κατόπι, στο διάβα των αλόγων τους. "Τι σημαίνει ανατολή;", ρωτώ τους ιερείς αγριεμένος.

"Καμπάλα, αριθμοσοφία, κάποια αλχημεία, μέρος της αστρολογίας", απαντούν κάποιοι από δαύτους.

Γελώ σαρκαστικά. "Αυτή 'ναι η Ιπποσύνη λοιπόν; Σατανικές τελετές χριστιανοφανών Ναϊτών στο ναό του Σολομώντα, πλάι από ισλαμοφανείς Ισμαηλίτες; Αλληγορίες, συμβολισμοί, όλα μαζί ένα τίποτα κάτω από τον ήλιο. Ιπποσύνη...". Νομίζω πως ακούω τις κλαγγές των κονταριών στις ασπίδες, πως βλέπω τους νεκραναστημένους Ιππότες, τις αιμάτινες κηλίδες που χαράζουν τους κροτάφους των ηρώων. "Κι' Ελληνισμός;".

"Η φιλοσοφία, οι τέχνες, τα γράμματα", απαντούν άλλοι, την ώρα που ο Μάγιστρος πατάει στο μωσαϊκό ψηφιδωτό απ' την αρχαία Λίνδο και πλησιάζει θαρρευτά την ανάσα του στη δική μου.

"Οχι, όχι μόνον αυτά. Ελληνισμός είναι το αιώνιο τραγούδι του Πολέμου. Αυτή, η δική μας Ιπποσύνη. Η Ιπποσύνη των ηρώων, των γιών της Ιλιάδας κι όχι τούτη των αριθμών και της μαγείας. Τα Κύκλεια Επη, ο Πρίγκιψ Ιγκόρ, το Τραγούδι του Σιντ, το Ρολάνδειο Ασμα, ο Κύκλος του Αρθούρου, οι μάχες του Ζίγκφριντ".

"Κι όλα τούτα, τι", ρωτά ο εκστατικός Μάγιστρος.

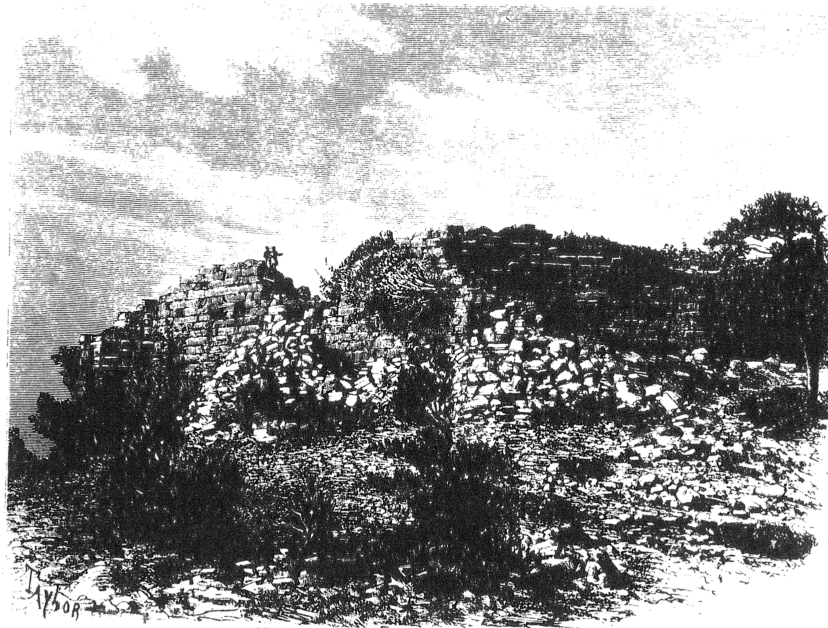
"Ολα τούτα, το έπος του Διγενή Ακρίτα, οι κυνηγημένοι Απελάτες, που το μετέδωσαν σε όλους εμάς στην Ευρώπη, πριν τρεις αιώνες".

"Οι Παυλικιανοί αιρετικοί του Βυζαντίου, οι δικοί μας!", φωνάζει ένας ιερέας.

Τον κοιτώ σαρκαστικά. "Οι Ελληνες", μουρμουρίζω, κι αυτό μάλλον από μόνο του, είναι αρκετό...

Ηταν ακόμη πνιγηρό το σκοτάδι, όταν ο Μάγιστρος διέταξε έκτακτο πολεμικό συμβούλιο και οι σκοπιές των Ιωαννιτών Ιπποτών διπλασιάστηκαν στις επάλξεις με τα φλάμπουρα, μαζί με τις ταραγμένες φλόγες των πυρσών. Κάποιοι στη Δύση φοβόντουσαν τα καταραμένα πουλιά που 'σκιζαν τον ουρανό του Αιγαίου Πελάγους. Μόνο που μια σπείρα εξ αυτών, πολύ περισσότερο κι από τα μαύρα αγαρηνά κοράκια, έτρεμε το ξαναπέταγμα των μελανοπόρφυρων δικέφαλων αετών που με περισσή χαρά θα ματαξέσκιζαν τη σάρκα της.

***

Κοχύλι του Ποσειδώνα το άρμα
όπου φυσούν σέρνοντάς το οι Τρίτωνες.
Κοχύλι του ΟΜ η αρχέγονη πηγή
του Βισνού του μεγάλου
Κοχύλι του Θείου Λόγου τ' αυτί
του προφήτη Μωάμεθ.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ

ΣΤΟ χάραμα, ο γεροδεμένος μελαχρινός άνδρας με τα γκρίζα εξώκοσμα μάτια, βρέθηκε έξω από τα τείχη της πόλης να προχωρεί με αργά σαν πεθαμένου βήματα πλάι στη θάλασσα, στην ψιλή αμμουδιά του χωριού των ψαράδων.

Η χρυσή αυγή ξεχύθηκε απ' τα κορφοβούνια του Μπέη - Νταγ και η κιτρινοπόρφυρη χρειά της ταξίδεψε δυτικά προς την αιγαιοπελαγίτικη ακτή, αποκτώντας πάνω στα βαθυγάλανα νερά μια χρωματιστή ιδέα πρασινωπής ανταύγειας. Λαμποκόπησαν οι ψιλοί κόκκοι της άμμου, ασήμισαν. Λες κι ο καλεσμένος από τα βάθη του αρχέγονου χρόνου πειρατής περπατούσε στ' αστέρια του γαλαξία. Προχωρούσε σαν ζαλισμένος, όμοια με το λαό του που προσπαθούσε να ορθοποδήσει τσακισμένος στην άκρη ενός τρομερού γκρεμνού, στις χιονισμένες κορυφογραμμές της ιστορίας. Ξωπίσω του ακριβώς, η καπνισμένη γεμάτη αίμα πόλη που κυρίευσαν οι Εθνικοί τόσο παράξενα κι απρόσμενα όπως μεταμορφωνόταν ο κόσμος στις αρχές του 15ου αιώνα.

Η σκιά του ξεμάκραινε πέρα καθώς προχωρούσε προς το Ναό του Ποσειδώνα, όπως τον παρατηρούσαν από τα ψηλά τείχη του Εσπέρου σαν μια κουκίδα στην αλμυρή πελαγίσια άφρη οι τρεις πολεμικοί του σύντροφοι. Ο Μανιάτης μιλούσε ανάερα με τον Πανούδη κι ο ρεΐς τους έκαμε παρέα με το νεραδιάρικο τραγούδι του.

"Θα 'θελα να ξέρω πού πηγαίνει", έκανε με μισόκλειστα βλέφαρα, σχεδόν νοσταλγικά, ο Δημήτριος.

"Σώπα. Εχεις αυτό που ζητούσες. Γύρευες μιαν επανάσταση και την έχεις στα χέρια σου. Μη ζητάς περισσότερα", απάντησε ο Γερμανός ρουφώντας την υγρή αύρα λαίμαργα και παθιάρικα.

"Κι εσύ αδελφέ;".

"Νιώθω πως εξετέλεσα το μεγάλο μέρος της αποστολής μου. Οταν γυρίσω στο Μυστρά για να παραδώσω τα μαντάτα, θα σταθώ στο Δεσποτικό, μπροστά στον Πλήθωνα και θα τον αντικρύσω σαν άντρας προς άντρα. Ναι, θα του πω. Μιλούσες για Ελληνες. Ορίστε, υπάρχουν. Μιλούσες για στρατό εθνικό. Ορίστε, υπάρχει. Μιλούσες για την παλιά θρησκεία. Νά 'τη, εκεί στην μακρινή όχθη της Ιωνίας κάποιοι τη δοξάζουν ακόμη. Ναι, έτσι θα του πω και θα δακρύσει. Τον ξέρω τον δάσκαλο, τον ξέρω καλά. Θα δακρύσει, θ' ανοίξει τα χέρια του και θα μ' αγκαλιάσει.

Και μετά θα περπατήσω στα καλντερίμια του Μυστρά, οι γέροι θα μου δίνουν το χέρι, οι γυναίκες θα με κρυφοκοιτάζουν απ' τα παραθύρια και θα με ρένουν μ' άνθη και οι νιοί θα μ' ακολουθούν στις καμάρες και θα με ρωτούν τα χίλια δυο για τον Εσπερο".

"Και μετά;", ρώτησε ο Δημήτριος με περιέργεια.

Και μετά; Η φράση ταξίδεψε στο νου του Γερμανού κι επαναλήφθηκε πάμπολλες φορές.

"Μετά", έκανε και κείνος, ξεφυσώντας όμοια μ' ερωτευμένο. Καθώς κοιτούσε τη μικρή κουκίδα στην απέναντι αμμουδιά της ακτής του Αιγαίου, νόμισε πως βρισκόταν στην κορφή του Ταϋγέτου.

"Μετά", ξανάπε. "Μετά θα τριγυρνώ σαν τους ποτήδες που πάνε στα καπηλειά για μια κούπα κρασί κι οι άλλοι τους κλείνουν κατάμουτρα τη θύρα. Ετσι θα νιώθω. Ωσπου μια μέρα θα κατηφορίσω προς τη θάλασσα, θ' αρπάξω ένα καράβι και θα πηδήξω πάλι σε τούτον τον μαύρο τον τόπο".

"Οπως ο Οδυσσέας", είπε ο Δημήτριος.

"Ο Οδυσσέας;".

"Ναι, έτσι είναι μια άλλη ιστορία. Ετσι την λένε οι ψαράδες εδώ. Μετά τον πόλεμο γύρισε στην Ιθάκη για ν' ανταμώσει τους δικούς του. Εκατσε λίγο, γύρισε από δω, γύρισε από κει, ώσπου στο τέλος ξανατράβηξε για την Τροία. Και μετά αλλού, και μετά πιο πέρα και ξανά σ' άλλα βασίλεια". "Κι η Ιθάκη;", ρώτησε ο Γερμανός. "Ναι, κυνηγούσε να 'βρει την Ιθάκη για χρόνια. Ομως πολύ μετά το πάλεμά του κατάλαβε πως δεν την βρήκε κι ούτε υπήρχε λόγος να την ψάξει ξανά. Γιατί την είχε πάντα την Ιθάκη μαζί του. Εδώ, κρεμασμένη στο σπαθί του. Σκέφτομαι πολλές φορές, που λές, ότι χρωστάμε στο παρελθόν".

"Οχι, Δημήτριε. Στο μέλλον χρωστάμε. Μόνον έτσι γεννιούνται τα παραδείγματα. Αν θες να βαστάξεις λίγο πυρό κάρβουνο μεσ' τη

στάχτη του κόσμου που χάνεται, τότε στέκεις όρθιος με σπαθάτο στήθος στον γκρεμνό της ιστορίας και φωνάζεις: Δεν υπάρχει θάνατος. Εγώ είμαι ο άρχοντάς του".

Αναστέναξε ο Μωραΐτης. Ηπιε πάλι δυο γουλιές απ' τον θαλασσινό αγέρα κι ένιωθε να μεθά. Ξανακοίταξε προς τη μακρινή κουκίδα.

"Κι όμως Γερμανέ, θα 'θελα να ξέρω πού πηγαίνει".

"Σώπα", ξανάκανε ο άλλος.

"Περπατά και δεν έχει σκιά. Μιλά με τους νεκρούς και χάνεται απ' τους ζωντανούς. Ερχεται, φεύγει, κανείς δεν καταλαβαίνει τίποτα", είπε με παράπονο ο Δημήτριος.

"Οταν ήμουνα μικρός είχα έναν παπά στο Μυστρά που τον στραβοκοίταζαν όλοι. Ηταν παράξενος άνθρωπος. Μια μέρα που ανεβήκαμε ψηλά στο βουνό, ήταν του Αη - Λια, το θυμάμαι σαν τώρα, έσφαξε ένα πετεινάρι και ράντισε το ξωκκλήσι. Μου κακοφάνηκε γιατί λυπήθηκα το κοκόρι. Το 'δε κείνος και μου 'πε πως ο Ηλιος έτσι το θέλει, να χάνεις εκείνο που αγαπάς. Παλιά στην κορφή του Ταϋγέτου, οι Σπαρτιάτες θυσίαζαν άλογα. Ετσι είναι Δημήτριε, πάντα θα χάνεις εκείνο που αγαπάς".

"Σκοτώθηκα παραλίγο για κείνο που αγαπώ", έκανε μ' έμφαση ο Πανούδης.

"Το κέρδισες μ' αίμα και μ' αίμα θα το κρατήσεις. Και θα το χάσεις και θα το πάρεις... Μια ζωή θα φτάνεις και θα το ζητάς".

"Οπως τον Εσπερο. Για πόσο θα τον έχω, δεν ξέρει κανείς", είπε σχεδόν κυνικά.

"Ξέρεις όμως πια τι θα κάμεις".

"Θα μείνω εδώ και θα ξαναπεριμένω τα τσακάλια να γυρίσουν περισσότερα. Κι αυτό θα γίνει, κι η μάχη θα 'ναι πιότερο φονική", είπε σαν να ξέρναγε λύσσα ο Δημήτριος. Ο Τζελάνικο ρεΐς σφύριζε πάντα και τραγουδούσε ερωτικά.

Σώπασαν για λίγο και γύρισαν όλοι να κοιτούν προς την μικρή μαυριδερή κουκίδα που τραβούσε ακόμη μακρύτερα και βαθιά. Ελαμπε τώρα ο ήλιος καθώς ξεμύτισε ολόκληρος από το βουνό. Ο μπάτης ολόδροσος ανατρίχιασε τα σκισμένα απ' τη μάχη κορμιά τους. Η ποτισμένη απ' την ολονύκτια βροχή γη ανέδυε αμυδρά κύματα ατμού προς τις πονηρές ηλιαχτίδες. Τα πόδια τους κρέμονταν από τα ψηλά τειχιά προς τα κάτω σαν των μικρών παιδιών που σκαρφάλωσαν στο κάστρο και προκαλούσαν το 'να το άλλο να σταθούν κοντύτερα στον κίνδυνο.

"Κοίτα", έδειξε ο Δημήτριος προς την αμμουδιά του χωριού. Μια δεύτερη κουκίδα ξεδιάλυνε απ' τα βάθη της ακτογραμμής. Εν' άλλο μικρό σημαδάκι φαινόταν τώρα να ξεχωρίζει ακόμη πιο πέρα από το σημάδι του άνδρα που παρακολουθούσαν απ' ώρα. Είχε κατεύθυνση προς την πρώτη κουκίδα σαν να προσπαθούσε να τη φτάσει και να την πιάσει. Μα κείνη δεν την απέφευγε. Προχωρούσε ολόισα κατά πάνω της διατηρώντας την ευθεία της πορεία σταθερή κι απαράλλαχτη.

"Γερμανέ!", έκαμε ο Πανούδης συγχισμένος και σηκώθηκε ορθός. Η δεύτερη περίεργη κουκίδα προχωρούσε σίγουρα πιο γρήγορα απ' την πρώτη μειώνοντας φανερά τις αποστάσεις. "Γερμανέ!".

Ο Χρυσόπουλος τον έπιασε απ' τους ώμους και τον τράβηξε πάλι προς τα κάτω με τρόπο πειθήνιο κι εφησυχαστικό.

"Ησύχασε", τού 'πε με σιγουριά. "Ησύχασε".

"Μα Γερμανέ, πρέπει να πάμε. Κάποιος ορμά κατά πάνω του".

"Εκαμε ό,τι του ζήτησες και με το παραπάνω. Ασε τον τώρα ήσυχο στα μυστικά του. Αυτός ξέρει καλύτερα από μας".

"Θέλω να μάθω τι θα του συμβεί, για πού ξεμακραίνει", είπε ο Δημήτριος μ' αγωνία.

"Για πού ξεμακραίνει;", είπε κάπως άψυχα ο ρεΐς, που μίλησε για πρώτη φορά. "Για την κοιλιά του ψαριού βέβαια", ξανάκανε το ίδιο άτονα.

Ο Γερμανός συγκράτησε χαμογελώντας στωικά τον νεαρό συμπολεμιστή του κι αφέθηκε μαζί του να κοιτά την Αιγιοπελαγίτικη γαληνάδα. Λαμπύριζαν οι μύριοι κόκκοι της άμμου σαν μικρά ξωτικά που τα σήκωνε ο αέρας της θάλασσας. Κείνη η ολόδροση αύρα κυμάτισε παιγνιδιάρικα τα μακριά τους μαλλιά σαν να τους χάριζε ένα πονηρό μήνυμα απ' τ' ανεξερεύνητα βάθη των ουρανών:

"Κανείς δεν μπορεί μικρέ μου φίλε να ξεύρει τους ορισμούς των θεών. Κανείς...", είπε, κι ο μπάτης ταξίδεψε κι έσβησε τη λαλιά του πάνω στα πορφυρά λάβαρα με τους δικέφαλους αετούς που ξεδιπλώθηκαν τρομαγμένοι. Ο ρεΐς είχε πιάσει τώρα ένα ερωτιάρικο τραγούδι για μια κόρη απ' την Πόλη που μιλούσε στα πουλιά του Βοσπόρου τον καημό της...

***

Η μακρινή κουκίδα πλησίαζε περισσότερο. Σιγά- σιγά μεγάλωσε

κι άλλο. Αρχισε ν' αποκτά την απόχρωση της όψιμης στάχτης καθώς το ασαφές της περίγραμμα ιρίδιζε χαμένο το ίδιο κι εμφανιζόμενο με διαρκείς εναλλαγές παράξενων ακαθόριστων σχημάτων Εν τέλει κείνο το ακανθωτό περίγραμμα σταμάτησε να τρεμοπαίζει κι η θολερή σκιά μετατράπηκε σε μια πιο καθαρή εικόνα ενός έφιππου άνδρα που 'ριχνε το άτι του σ' έναν παράλληλο με την ακτή καλπασμό στην υγρή αμμουδιά.

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ σήκωσε αδιάφορα το βλέμμα του προς αυτήν και ξεχώρισε με την κόγχη του ματιού του ένα - ένα τα διακριτικά της σημεία. Την πρόσοψη ενός κουρασμένου αλόγου, το κεφάλι του ν' ανεβοκατεβαίνει ρυθμικά και ταλαίπωρα, τα τέσσερα πόδια του ενωμένα σε δύο και το σκυφτό κεφάλι του ιππέα σχεδόν ενωμένο με τη χαίτη του, όμοια με τη θωριά ενός σύγχρονου κενταύρου.

Πλησίασε προς το Ναό του Ποσειδώνα με τα γκρεμισμένα κιονόκρανα κι έβρεξε τις μπότες του στη ρηχή ακύμαντη θάλασσα. Λευκές εντυπώσεις ενός παλιού ονείρου ξεπρόβαλλαν οι κορφές τους, ακανόνιστες και τσακισμένες κι άλλες γλειμμένες απ' το αλμυρό νερό, στρογγυλωπές όπως τα βότσαλα του πολύχρωμου βυθού. Και κείνος ο πονηρός παντεπόπτης, ο ρόδινος ατίθασος ήλιος. Είχε ένα ασπρουλό στεφάνι γύρω του σαν πλεκτό γιορντάνι από εξωτικά μαργαριτάρια.

Τώρα ο καλπασμός του αλόγου γινόταν ευδιάκριτος. Μπορούσε κι έβλεπε το καστανοκόκκινο χρώμα του, το λαμπερό απ' τον ιδρώτα γυαλιστερό του δέρμα, τις φτέρνες του ιππέα που πίεζαν τα πλευρά του, τη σκαμμένη απ' τις οπλές του υγραμμένη άμμο που εκσφενδονιζόταν στα ρηχά νερά. Ακόμα πιο μετά, και τα περήφανα ανασηκωμένα του ρουθούνια, τις μεγάλες φλέβες που ξεχώριζαν σαν διακλαδωμένα ποτάμια στο σπαθάτο του στήθος.

Ακουγε πιο έντονο το αγκομαχητό του ζώου. Τον χαρακτηριστικό ήχο απ' το σκαφτό καλπασμό του πετάλου που γδέρνει την αμμουδιά και το απότομο χρεμέτισμα και το χλιμίντρισμα που συνόδεψε την ανόρθωσή του στα πισινά του πόδια.

Ο καβαλλάρης του χαμογέλασε σαρκαστικά και πίεσε πάλι το άλογο, επιχειρώντας μια κυκλική πορεία γύρω απ' τον χαλασμένο Ναό, περιεργαζόμενος εξεταστικά το κτίσμα και τον γνώριμό του επισκέπτη. Ο πειρατής τον κοίταζε κατάματα σαν να τον προκαλούσε να του μιλήσει.

"Καλοσημαδιά μου φαίνεται. Εφτιαξε ο καιρός, έτσι δεν είναι;",

έτριξε η φωνή του καθώς γυρόφερνε τα μάρμαρα.

"Πάντα βασιλεύει καλωσύνη στη θάλασσα πριν ξεσπάσει τρικυμία", απάντησε ξερά ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ και ξεκούμπωσε το λευκό καταφαγωμένο του ένδυμα. Σκουροκόκκινες βαθιές χαρακιές αυλάκωναν το σκαμμένο του δέρμα που αναζήτησε άπληστα την επικούρεια ζέση του αιμοπότη ηλίου.

"Πόσο βέβαιος ήμουν ότι θα σ' έβρισκα εδώ πέρα!", έκανε ο καβαλλάρης και συνέχισε την πορεία του τσαλαβουτώντας στο νερό και κυκλώνοντας τα φαγωμένα κιονόκρανα.

"Τόσο, όσο πως θα μ' αντάμωνες μετά από μισή ζωή;", ρώτησε πικρόχολα ο πειρατής.

"Παράξενη που 'ναι η ζωή μπρε, παράξενη. Ενα χαμίνι, ένα μπάσταρδο γενιτσαράκι με το 'να χέρι κουλό και λειψό και μετά η πόλη, ο πλούτος... άαπ!", έκανε με το χέρι του μια χαρακτηριστική κίνηση αφανισμού. "Λες κι άνοιξε η γη και τα κατάπιε όλα σε μια στιγμή". Το άλογο έκλεινε τον κύκλο του και σταματούσε αργά δυο τρεις οργιές μακριά απ' τον Ομάρ.

"Μπάσταρδος ένας Ελληνας και καθαρός ένας Γκαρέμτα; Θράσος που τό 'χεις μωρέ Μουχτάρ".

"Οπως κι αν έχει, χαίρομαι που σε βλέπω Ομάρ. Και να μη σου φαίνεται περίεργο. Βλέπεις, είμαι σίγουρος πως έχεις εκείνο που πρέπει ν' αποκτήσω. Και συ σαν καλός παλιός φίλος σίγουρα θα μου το δώσεις", χασκογέλασε αηδιαστικά.

"Τέτοιο ηθικό!", έκανε τάχα έκπληκτος ο Ελληνας. "Η πόλη σου κάηκε, ο μαχαλάς σου γκρεμίστηκε, το συνάφι σου ξεπαστρέφτηκε. Οι πιο διαβολεμένοι σου εχθροί κυβερνούνε τον Εσπερο. Και συ με το χαμόγελο στο στόμα. Τέτοιο ηθικό δεν το περίμενα, ξέρεις".

"Το κοχύλι Ομάρ, το κοχύλι. Μόλις το πάρω θα ταξιδέψω για την Αττάλεια και μετά θα περάσω στο μαχαλά των Οβραίων στη Ρόδο. Μ' ένα καράβι των Ιωαννιτών θα μπαρκάρω για τη Νάπολη κι από κει γραμμή για το Βατικανό. Η Αυτού Ιερότης, ο ίδιος ο Πάπας της Ρώμης θα με υποδεχθεί στον Αγιο Πέτρο και οι σωματοφύλακές του θα συνοδεύσουν το διάβα μου", παρατήρησε με πονηρό συνωμοτικό ύφος, "θα γονατίσω ευλαβικά στα ιερά λείψανα της Χριστιανοσύνης", έκανε με μια θεατρινίστικη χειρονομία, "και θ' αποσυρθώ στα ενδότερα των μυστικών δωμάτων της Αποστολικής Βιβλιοθήκης όπου με τον αγαπητό μου Πάπα θα συζητήσω τα περί οικονομικής μου αποκαταστάσεως και πολιτικής μου χρησιμότητος". Το ύφος του ήταν

κοροϊδευτικό και χυδαίο.

"Ηλίθιε Μουχτάρ, πόσο έκδηλη είναι πάνω σου η ματαιοδοξία της φυλής σου", τον διέκοψε ο Ομάρ. "Λες και δεν ξέρω πως ο Πάπας Ιωάννης είναι Οβραίος και Σιμωνίτης, καημένε. Κι αν σου 'λεγα πως ταξίδεψα απ' τη Νάπολη ως έμμισθος του Βενετικού πληρώματος;", ρώτησε με τραχιά φωνή από ατσάλι.

"Το ίδιο θα μου 'κανε", έκανε κάπως ταραγμένος ο Γκαρέμτα.

"Αυτό που έχει σημασία είναι πως το μαγικό κοχύλι του Μουφτή Αμπντούλ - αλ - Χαμέτ θα πάει στο Βατικανό κι ο Πάπας θα το χρησιμοποιήσει για τους σκοπούς του. Είναι το τελευταίο αντικείμενο που λείπει για να συμπληρώσει την ιερή συλλογή της Στοάς. Και αυτό δεν αλλάζει με τίποτα", έφριξε και κέντησε τα πλευρά του αλόγου του για να χυμήξει.

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ έφτυσε μια βρισιά κι έφερε την πάλα του να χαϊδέψει τα παχιά του μουστάκια προτού ξεχυθεί κατά πάνω του. "Κάνεις λάθος Γιοσέφ Μουχτάρ, αλαΐμπεη του ιππικού των φαντασμάτων. Το κοχύλι του Μουφτή ανήκε πρώτα σε τούτον το Ναό που βρισκόμαστε τώρα. Και δω θα μείνει για πάντα. Οσο κι αν το κενό σου κεφάλι αρνείται να το πιστέψει".

Το χτύπημα ήταν βαρύ και δυνατό αν και όχι ιδιαίτερα γρήγορο. Το χατζάρι του Γκαρέμτα εναντιώθηκε στην κίνησή του και πρόλαβε ν' αμυνθεί. Ο ήχος ξεπήδησε ξερός και αυτό γιατί ο Ομάρ δεν άφησε να παραταθεί ο θόρυβος της σύγκρουσης των σπαθιών, μόνο τράβηξε αμέσως προς τα πίσω τη λόγχη του για να ξαναριχτεί σαν φονική σαΐτα.

"Πότε πρόλαβες να γιάνεις απ' τη μαχαιριά, ρωμιόσκυλο; Επρεπε να 'χες ψοφήσει πάνω στα βρωμοσόκακα του Χας - Γκιορέμ", φώναξε ο Τουρκοβριός και με μια έξυπνη ιπποστροφή ξαναβρήκε το μέτωπο προς τον πειρατή και κάλπασε εναντίον του.

"Φαίνεται πως τα ρωμιόσκυλα έχουν πολλές ζωές, έτσι Μουχτάρ;".

"Το κοχύλι αναθεματισμένε, το κοχύλι", ούρλιαξε ο Γκαρέμτα κι έσκυψε κατεβάζοντας το γυριστό του χατζάρι για να διαγράψει ένα ημικύκλιο στον αέρα που ήχησε όμοια με το σκίσιμο του μεταξιού.

"Το δόρυ του Λογγίνου, το Αγιο Δισκοπότηρο, τώρα και το κοχύλι του Ποσειδώνα. Μαζεύετε, μαζεύετε, μαζεύετε. Μια ζωή μαζεύετε. Αιώνες τώρα συλλέγετε πλούτο και πετράδια σαν τις ανόητες κίσσες. Πουλάτε κι αγοράζετε συνειδήσεις, πιστώνετε τους βασιλείς και βα-

σιλεύετε τις πίστεις τους. Μα οι περισσότεροι από σας δεν ξέρετε πώς να κρατάτε ένα σπαθί", κάγχασε ο Ομάρ ειρωνικά.

"Θα κυβερνήσουμε τον κόσμο", σύριξε η φωνή του Οβραίου. "Θα μαζέψουμε τα πάντα. Ξέχασες το μαύρο και το λευκό από τους ιερούς λίθους της Καάμπα στη Μέκκα, τ' Αστέρι των Δερβισών, τις Κρύπτες των Λάμα και τόσα άλλα.Κάθε τι ακριβό και ανεκτίμητο θα φτάσει στα χέρια μας, θ' αγοράσουμε τη γη, θα τρυπώσουμε σ' όλες τις θρησκείες και θα οργώσουμε τους λαούς με το υνί του Γιαχωβά. Ολα τα σύμβολα θα υπηρετούν τις δυνάμεις και τα συμφέροντά μας".

Ο Ομάρ πήδηξε πάνω στη σέλλα και το ζώο, τρομαγμένο, τράβηξε το λαιμό του. Τα γκέμια ξέφυγαν απ' το χέρι του Μουχτάρ κι ο ίδιος έπεσε απότομα πάνω στην άμμο, άτσαλα και νευρικά. Το άλογο αφηνίασε και κάλπασε ακατανόητα προς το νερό. Αρχισε να κολυμπά μες τη θάλασσα σε μια ανεξήγητη και απρόβλεπτη πορεία προς τα σκουρογάλανα βάθη. Εμοιαζε ν' ακούει τα κελεύσματα του πατέρα των αλόγων Ποσειδώνα που το έλκυε στοργικά στην υγρή, ακύμαντη αγκαλιά του.

"Το κοχύλι", έκανε πάλι σχεδόν άναρθρα ο Μουχτάρ και ξαναχτύπησε μανιασμένος. Οι κινήσεις του ήταν ταχύτατες και παρ' ότι πιο αδύναμος, ήταν σίγουρα κάτοχος μιας επιδέξιας τεχνικής ανατολικού χαρακτήρα. Εξακολουθούσε να εναντιώνεται στον Ομάρ, επιδιώκοντας την κρούση των σπαθιών που θ' απεδείκνυε όπως και στην προηγούμενή τους μονομαχία την ακριβή του λάμα ανώτερη του σπαθιού του αλλόκοτου αντιπάλου του. Από απόψεως τεχνοτροπίας η μονομαχία έμοιαζε με τη μάχη ενός γοργοκίνητου Αραβα κι ενός αψύ Σταυροφόρου.

"Τα σύμβολα, Ελληνα, τα σύμβολα! Θα δοξάζετε τα σύμβολά σας αλλά θα υπηρετείτε εμάς. Οι Στοές της γνώσης και του μυστηρίου θα υπακούουν στις προσταγές μας. Μία τεράστια συλλογή αποκρυφιστικών αντικειμένων θα δελεάζει τους φιλοσόφους και τους ερευνητές της χαμένης γνώσης. Βασιλιάδες και στρατιωτικοί θα σέρνονται στα πόδια μας. Λαοί και φυλές θα υπηρετήσουν τους εκλεκτούς του Γιαχωβά, τους γιούς του Ισραήλ. Οι αρχαίες πηγές αναφέρουν πως εκείνοι που θα συλλέξουν τα μυστικά σύμβολα των ανθρώπων, των θεών και των γιγάντων, κάποτε θα κυβερνήσουν. Οι άνθρωποι δεν ξέρουν σε τι πιστεύουν. Μαγνητίζονται απ' αυτά τα σύμβολα των ανωτέρων δαιμόνων και ακολουθούν νομίζοντας πως έφτασαν κοντά στο θεό. Τι πιο απλό απ' το να νοιώσουν αυτή την έλλειψη και να γονατίσουν

κάποτε μπροστά μας, ασπαζόμενοι την μία και μοναδική θρησκεία που θα τους προσφέρουμε; Ρωμιοί, Ελληνες! Βαλθήκατε να σταματήσετε την ορμή μας με μία σκέψη κι έναν πολιτισμό που θα οδηγούσε τον άνθρωπο στην ελευθερία του πνεύματος. Χαλάσατε κάποτε τα καράβια μας, μας εμποδίσατε να βγούμε στην Ευρώπη. Ομως πλησιάζει η ώρα που θα χαθείτε μια για πάντα γιατί εκείνο που θα κυριαρχήσει στον κόσμο θα 'ναι ο ανεπίστροφος δρόμος της Ιουδαϊκής σκέψης. Ο,τι γίνεται δεν θα ξαναγυρνά, θα χάνεται στην εφήμερη στιγμή του. Ο κύκλος θα μετατραπεί σε μία ίσια, δίχως γυρισμό και παράδοση γραμμή. Το κοχύλι, Ελληνα, το κοχύλι! Αυτό είναι που ζητώ. Θα ενώσω τους κρίκους της μαγικής αλυσίδας που ζητούν οι αδελφοί μου στη Ρώμη και το σχέδιο θα πραγματοποιηθεί. Σιγά - σιγά κανένα σύμβολο δε θα μείνει στον άτιμο τον τόπο σου και τίποτα δεν θα σας θυμίζει πως έχετε κάτι αρχαίο για να πιστεύετε. Οι Τούρκοι βοηθούν τον σκοπό μας, Ναοί, αγάλματα, τέχνες κι αισθητική. Τίποτα πια. Ερχεται ο θάνατος του πολιτισμού κι η κυριαρχία του παρά. Η θρησκεία της φάρας μου. Τίποτα δεν πρέπει να ζήσει απ' την αρχαία σου πίστη. Κι αυτό το κοχύλι πρέπει να χαθεί από σας όπως μαζί μ' αυτό κι οι θρύλοι του. Το μυστικό του δεν έψαχνες καταραμένε; Ε, θα στο πω εγώ, αυτό είναι: Η λήθη! Λαοί χωρίς μνήμη και παράδοση είναι νεκροί λαοί. Ακριβώς όπως σας θέλουμε".

Ο Ομάρ βρυχήθηκε σαν πανθηρας και κτύπησε κάνοντας επίθεση με τη μύτη της λόγχης. Το χατζάρι απ' τα ξακουστά καμίνια του Χοροζάν δεν κατάφερε ν' αντέξει την ορμή του. Παράδοξα, η λόγχη απ' τους αρχαίους φούρνους του Ευρώτα υποσκέλισε τ' ανατολίτικο σπαθί και το αίμα τινάχτηκε απ' το στήθος του Τουρκοβραίου που ξεφύσηξε μ' ένα πονεμένο αγκομαχητό.

"Τι ανόητοι που 'μαστε εμείς οι Ελληνες! Αλλο από μύθους δεν έχουμε να λέμε", χλεύασε σαρκαστικά ο Ομάρ. "Κι όμως τούτο το παλιόσπαθο ξέρει να ματώνει".

"Ηθελα τον Εσπερο, τον ήθελα δικό μου. Κι ήρθες εσύ να τα καταστρέψεις όλα", έφτυσε ο Μουχτάρ με λύσσα.

"Κάποτε με κυνήγησες. Τώρα θα σε κυνηγήσω εγώ. Μέχρι το θάνατο", απάντησε ο πειρατής φαρμακερά.

"Το κοχύλι, αναθεματισμένε! Μου το 'χε τάξει ο ραββίνος. Μια περγαμηνή μέσα σ' ένα ασημένιο θηκάρι.. ένα κοχύλι που σπέρνει το Χάρο, όπως λέγαν κι οι Ρωμαίοι, το κοχύλι της νεκρανάστασης...".

"Αυτό ζητάς;", φώναξε ο Ομάρ δείχνοντας τον κουρσάρικο γάντζο

του. "Αυτό, άτιμε;"

"Δεν έπρεπε να κλέψεις το θηκάρι. Ο ραββίνος μου 'χε τάξει την περγαμηνή, το κοχύλι, τον Εσπερο...

"Ούτε και 'γω κατάλαβα γιατί μου γυάλισε και τό 'κλεψα τότε. Αυτή 'ταν η μοίρα μου".

Σηκώθηκε μ' όλη τη δύναμη που διέθετε κι επετέθηκε. Ο Ομάρ πάτησε πλάγια και τού 'σκισε επιδέξια τον ώμο.

"Επρεπε να σε σκοτώσω τότε που 'σουνα μικρός", βόγγηξε αγανακτισμένος ο Μουχτάρ.

"Σίγουρα θα 'ναι το σφάλμα της ζωής σου".

Ο Ιωνας κλώτσησε δυνατά. Το χτύπημα ήταν απρόσμενο και παράξενο. Ο Μουχτάρ δεν μπόρεσε ν' αντιδράσει στην κίνηση του οχτρού του που 'ταν πράξη μαθημένου κουρσάρου κι όχι λεπτεπίλεπτου ξιφομάχου. Δέχτηκε το λάκτισμα στ' αχαμνά του και γονάτισε πονεμένος. Οταν έκαμε να σηκωθεί το καρύδι του συνάντησε την άκρη της λόγχης που χάθηκε βαθιά στο λαιμό του για να ξαναβγεί κόκκινη και φονική.

Ενα πρωτόγονο ένστικτο ξέφυγε απ' τα στήθια του Ομάρ με τη μορφή μιας άγριας ιαχής. Ο Μουχτάρ ταξίδευε προς το θάνατο συνοδευόμενος απ' την τραχειά της χρειά, γνωρίζοντας στις στερνές στιγμές της ζωής του έναν αρχέτυπο μεταφυσικό τρόμο.

Το άλογό του είχε ήδη χαθεί απ' τον ορίζοντα, βυθισμένο στα μυστικά των Τριτώνων. Και κείνος, πλημμυρισμένος στο αίμα που το 'πινε λαίμαργα η αχόρταγη ξελογιάστρα αμμουδιά, ατένιζε τον χρυσόμορφο ήλιο με μάτια γυάλινα και στρογγυλά.

Οι γλάροι έκρωζαν αναστατωμένοι, φτερουγίζοντας ανήσυχα πάνω απ' το Ναό. Ενα ταραγμένο σμήνος από ψαρώνια έκοβε τα φτερά του σαν ψυχοπομπός προς τις ανατολικές πλαγιές των απέναντι λόφων με τη θελκτική πρασινάδα. Σύντομα η ψυχή του νεκρού και τα πετούμενα τ' ουρανού εγκατέλειψαν τ' αλμυρολάξευτα μάρμαρα και ο ημίγυμνος άνδρας παρέμεινε ολομόναχος στ' απρόσιτο λημέρι του, σαν γαλαζωπή σκιά στον εκτυφλωτικό ολοφώτιστο χώρο.Μπήκε στο ιερό και σήκωσε το κοχύλι του απ' την ασπίδα του θυσιαστηρίου.

"Το μυστικό του κοχυλιού", ψιθύρισε αναλογιζόμενος τα χρόνια της μακρινής αναζήτησης. "Ατέλειωτα ταξίδια για να μάθω την αλήθεια του στην ίδια την πηγή του", μουρμούρισε πάλι ειρωνικά κι αυτοσαρκαστικά.

"Λένε πως οι Θεοί πέθαναν, πως έσβησαν απ' τους ποταμούς της

βρώμικης λήθης. Ενας για τους Χριστιανούς, ένας για τους Μουσουλμάνους, ένας για τους Ιουδαίους, ένας Θεός τώρα για όλους. Μα τούτη η γη δεν είναι η μονόχνωτη έρημος για να 'χει έναν μόνο βασιλιά. Είναι μια γη γιομάτη αντιθέσεις. Και κάθε τοπίο της, κάθε της γωνιά κρύβει και το παλάτι ενός απ' τους πολλούς της βασιλιάδες. Πώς μπορούν να πεθάνουν όσο εκείνοι που τους πίστεψαν συνέχισαν το αίμα τους μέσω των παιδιών τους; Πεθαίνει το φως, σβήνει ο ήλιος; Στερεύει η θάλασσα; Οχι, δεν πεθαίνει η φυλή μου γιατί όπως κι εγώ έχει πολλούς Θεούς μέσα της κι όχι έναν. Βράζουν μέσα της και ξαναγεννιούνται. Θεοί οι πολεμιστές, Θεοί οι ήρωες, Θεοί οι γίγαντες, Θεοί και οι βασιλιάδες. Θεοί όλοι μας. Θεϊκό εκείνο του οποίου η μνήμη, η αλήθεια και η χαρά παραμένει αιώνια. Μα Θεός και κείνος που όλα τούτα τ' αρνείται και διαλέγει δίχως φόβο και ντροπή το μονοπάτι του Θανάτου. Λήθη; Αυτή 'ναι το μυστικό; Ανόητε συλλέκτη. Δεν υπάρχει λήθη όσο οι άνθρωποι συνεχίζουν να ζουν μέσα απ' τους απογόνους τους. Γιατί αυτό που 'ναι πάνω κι από τα σύμβολα είναι οι μύριες φωνές κι οι προσταγές των προγόνων που σου φωνάζουν να ξυπνήσεις και να σηκωθείς. Ναι, ας με συγχωρέσουν οι Θεοί για την αναίδεια που 'χω να πιστεύω πως έμαθα το μυστικό τους, το μυστικό του κοχυλιού.

Ομως αυτό είναι, το ξέρω. Το μυστικό είναι το αίμα. Αίμα Ελληνικό πάνω κι από θρησκείες. Οι φωνές που φωνάζουν μέσα απ' τα βάθη του, είναι το ίδιο το αίμα των προγόνων που βράζει μέσα σου και σε προκαλεί. Τίποτ' άλλο κι όλα τούτα μαζί".

Γονάτισε. Δύο στάλες αίματος απ' την αρχαία του λόγχη έβρεξαν το παράξενο γαλαζοπράσινο κοχύλι. Το χούφτωσε και με τα δυό του χέρια και πλησίασε την ανάσα του κοντά του λες και το θόλωνε για να το γυαλίσει. Μα κατά βάθος δεν ήταν αυτός ο λόγος που ξεφυσούσε πάνω του τη θερμή του αναπνοή. Περισσότερο αναστέναξε στις χρωματιστές του πινελιές, βγάζοντας έναν βαρύ αργοσάλευτο πόνο που δεν ήθελε να τον φανερώσει μήτε καν στ' αναρίθμητα βότσαλα. Εισέπνευσε βαθιά και ρούφηξε τ' ατίθασο αεράκι στα κουρασμένα του πνευμόνια ευχαριστημένος. Δεν είχε το ύφος του κανένα ίχνος λαγνείας μήτε παθιάρικης ηδονής. Απλά, ικανοποιόταν απ' το γδάρσιμο της ψυχής του που 'φερνε 'κείνος ο μακρόσυρτος αρχέγονος πόνος σαν να χαιρόταν για μια διαρκώς επαναλαμβανόμενη απ' τα βάθη των αιώνων συντριβή.

Επιασε την άκρη του κοχυλιού και φύσηξε μέσα του δυνατά και

παρατεταμένα. Κείνο αντιλάλησε την πνοή του μ' ένα θλιμμένο βουητό όμοιο με συρτή παραπονιάρικη φωνή. Επανέλαβε το ίδιο, προσπαθώντας να ταρακουνήσει την ήρεμη θάλασσα, να της γεννήσει άξαφνα κύματα, να την κάμει να χορέψει στη μελαγχολική του μελωδία. Δεν κατάφερε να πετύχει παρά έναν απαλό παφλασμό σαν να πηδούσε πάνω απ' την επιφάνεια το πανέμορφο γαλανό χελιδονόψαρο. Επειτα κι άλλον, κι άλλον...

Καθώς είχε τα μάτια του κλεισμένα μ' ευλάβεια, ένα κουδούνισμα από βαριές μεταλλικές αλυσίδες τον ξύπνησε πονηρά.

"Ακούς πια τους οδυρμούς του κοχυλιού καλύτερα κι απ' ό,τι περίμενα", έκανε καθάρια η κρυστάλλινη φωνή του ξανθογάλανου άνδρα με τον βρεγμένο απ' το νερό ολοπόρφυρο χιτώνα.

Ο Ομάρ Γιουνάνκουρτ προτίμησε να σιωπήσει.

"Ελα", του 'γνεψε με το μαλακό του χέρι. "Ελα", του ξαναψιθύρισε μαγικά μ' έναν τόνο ακατανίκητης υπνωτικής ομορφιάς. Ηταν μια εξαίσια φωνή που ηχούσε ωραιότερα κι απ' το κελαριστό κύμα της λύρας του Μουσηγέτη.

Ο πειρατής τον κοιτούσε πάντα ασάλευτος, μ' ένα βλέμμα ταξιδεμένο και φευγαλέο.

"Λύκε, γιε του κοχυλιού", ξανατραγούδησε γεμάτη κάλλος η φωνή. "Η μοίρα σου σε καλεί στην αιώνια σου φωλιά. Κόπιασε στην αγκαλιά της. Θα ξαναχαθείς στο μυστικό του κοχυλιού και θα ξαναγεννηθείς. Θα φύγεις πάλι και θα ξανάρθεις. Αιώνια θα φεύγεις και θά 'ρχεσαι αθάνατος και νικητής. Ελα. Ιππευσε το άρμα του Ποσειδώνα!"

Ο Ομάρ γύρισε διστακτικός τη ματιά του πέρα προς τα μαυροκαπνισμένα τείχη του Εσπέρου. Σκέπαζαν την πόλη όπου έζησε με πάθος τη λατρεία του αίματος σ' όλη του τη νιότη. Την πόλη που γνώρισε την νίκη των Εθνικών σαν ένα κακόλογο αστείο πριν την αναμενόμενη επιστροφή των φονερών φουσάτων της τουρκικής λαίλαπας. Τ' όμορφο τ' όνειρο, την λαμπρή ψευδαίσθηση, την ανέλπιστη σαν απατηλή ζωγραφιά νίκη, σαν το χαρούμενο ψέμμα.

Στέριωσε το κοχύλι στ' αυτί του κι αφουγκράστηκε τους οδυρμούς. Είχαν καταλαγιάσει, οι ψυχές ξεδίψασαν πνίγοντας την οργή τους, και τώρα έφτανε η στιγμή του γυρισμού.

"Ελα", ξανακελάηδησε η φωνή.

"Ερωτας, πόθος, οργή, μίσος, χαρά και λύπη, ανθρώπινα συναισθήματα", καγχάλησε σκεφτικός. "Πόνος κι ευχαρίστηση, ιδανικά και

οράματα, ηδονές κι αποστροφή, σπαραγμοί, θνητές ρουφηξιές απ' τ' ασκί της ζωής. Πόσα ευτελή και θλιβερά συναισθήματα χάνω", μουρμούρισε με τη σιγουριά του Αθανάτου.

"Ελα, σε καλεί ο χρόνος", ξανάπε ο ξανθωπός άνδρας. "Ο χρόνος ένα παιδί 'ναι που παίζει κι αυτό με βότσαλα. Θαρώ πως θα παίξω τώρα κι εγώ", απάντησε στραβώνοντας τα χείλια του.

Ξανακοίταξε τις μακρινές σκιές στο κάστρο του Εσπέρου. Οι σύντροφοί του αργοσάλευαν αδιάφοροι στις επάλξεις με τα λάβαρα των δικέφαλων αετών, προσμένοντας γενναία το κέλευσμα του Χάρου στο μέλλον. Χαμογέλασε ειρωνικά. "Δεν τη θέλω την αθανασία σου μωρέ", έκανε προς το στοιχειακό του κοχυλιού. "Βάστα τη για σένα, στην εχαρίζω".

Αμέσως μετά, σήκωσε το κοχύλι μπρος στην αόριστη ματιά του κι αφού παρατήρησε με παιγνιδιάρικο ύφος το εσωτερικό του σαν να χλεύαζε την αιωνιότητα, το πέταξε απότομα πάνω στο λευκομάρμαρο κιονόκρανο. Το γαλαζοπράσινο κέλυφος των αιώνων έσπασε, χωρίζοντας τις ζωηρόχρωμες ανταύγειές του στ' αδηφάγα νερά. Παρατηρούσε με διαλεχτό για τους αθανάτους πόνο τα μικρά πολύχρωμα κομμάτια που χάνονταν στο βυθό, σα να γλυστρούσαν απ' το χάραμα του χρόνου τα πιο παράδοξα μυστικά της ζωής.

"Αιωνιότητα", είπε με ύφος χλευαστικό κι αδιάφορο. Κι έτσι όπως χανόταν για πάντα η αθανασία, στα γκριζογάλανα μάτια του σχηματιζόταν η απόχρωση του θανάτου, το ίδιο παράξενα όπως χαράκτηκε στα στραβωμένα γεμάτα θράσος του χείλη μι' ατέλειωτη παγερή ειρωνεία. Στη στιγμή η μαρμαρυγή της σκιάς του στοιχειακού έσβησε σα στερεμένο θειαφοκέρι και χάθηκε στην άφρη του πόντου.

Ο Λύκος σήκωσε το λεβέντικο κορμί του και δρασκέλισε το ιερό του ερειπωμένου Ναού, με τα χέρια τεντωμένα ψηλά, σαν να ευχαριστούσε τους Θεούς που 'γινε θνητός κι άνθρωπος κοινός όπως όλοι. Απ' το ζωνάρι του τράβηξε το μοιραίο θηκάρι και τοποθέτησε σ' αυτό το αγχέμαχο λεπίδι του που εφάρμοσε ταιριαστά. Πράγματι, κείνη η παράξενη βυζαντινή θήκη είχε εν τέλει φτιαχτεί για τη λόγχη που ερχόταν απ' τα βάθη της ιστορίας. "Δεν υπάρχει κόσμος για τους νεκρούς κι άλλος για τους ζωντανούς. Ψυχή και σώμα είναι μαζί. Ενα, ουρανός και γη". Η θάλασσα άρχισε με μιας να φουσκώνει και τα κύματα έγλειφαν τ' αρχέγονο δάπεδο. Οι γλάροι στριμώχτηκαν πάνω απ' το Ναό κι έκαμαν μια προσπάθεια να κρύψουν τον ήλιο της Ανατολής. Και κείνος, στριφογυρίζοντας μανιασμένος και προκλητικός,

χόρευε τραγουδώντας την ιδέα και την απόφασή του να πολεμήσει στον τόπο του μέχρι το δείλι της θνητής του πια ζωής. "Το μυστικό του κοχυλιού!", φώναξε προς τα τρομαγμένα δελφίνια. Χόρεψε στην αρχή σαν μαινόμενος Δερβίσης, χόρεψε τους χορούς των πλανητών, χόρεψε το χορό του αλόγου, χόρεψε και το καβάλημα της τίγρης. "Ελληνοι", ένιωσε πιο μετά ένα σκίρτημα. Από το κάστρο άρχισαν να τρέχουν όλοι προς την μεριά του. Ετρεχαν οι καλόγεροι, έτρεχαν οι Ζεϊμπέκοι, οι Βυζαντινοί φυλακάτορες του Εσπέρου, οι Μανιάτες, έτρεχαν οι εθνικοί των χωριών, έτρεχαν κι οι Κρητικοί. Πίσω απ' το Ναό γλύστρησε και κείνη η λιογέννητη νια που τον έσυρε στη γιορτή του λιοστασίου και του θύμισε, πριν μέρες, τον σκοπό του. Βαστούσε στην αγκάλη της το μικρό αγόρι που 'σωσαν οι Ζεϊμπέκοι κι ο ρεΐς. "Τούτη η γιορτή ήταν δική μου", επανέλαβε τα παλιά της λόγια ο Ομάρ και σταυροφίλησε το μικρό. "Απ' αυτό θα μεταγεννηθεί ένας μύθος". Ο ρεΐς πλησίαζε με τον Πανούδη και τον Χρυσόπουλο τραγουδώντας τον πολεμικό Ζεϊμπέκικο δυνατά.

"Πού είν' ο Αλέξανδρος ο Μακεδόνις,
που όρισε την οικουμένην!"

Ο Λύκος συνέχισε να χορεύει μόνος του, καταμονάχος του στο ιερό. Γονάτιζε με το 'να χέρι στο σιλαχλίκι του, σφύριζε να διώξει τα πνεύματα, βαρούσε τη γης με την παλάμη του για να της κλέψει τη δύναμη.

Τέλος, βγάζοντας μιαν αφύσικη, θεϊκή κραυγή, αναδιπλώθηκε και τίναξε τα πόδια ψηλά, χαράκωσε τον καρπό του με το λεπίδι του Λεωνίδα και πρόσφερε σπονδή αίματος στο θαλασσόλουστο Θεό. Χόρεψε κείνον τον μαινόμενο πυρρίχειο σαν αρχαίος νεκροζώντανος Σπαρτιάτης...

***

Ακόμα και σήμερα, όπως η βάρκα περνά γιαλό - γιαλό έξω απ' τα ερείπια της πόλης του Εσπέρου, κάθε βράδυ που η σελήνη γιομίζει, ακούγεται λένε ένας μικρός θόρυβος σαν από κοχύλι που σπα. Λες κι οι μύριοι ψίθυροι που ψευτοπηδούν κι ανασταίνονται, ταξιδεύουν στην ακροθαλασσιά και δίνουν μιλιά στα στοιχειά που ξεδιαλύνουν τις ιστορίες του τόπου.

Γιατί όπως ορμήνευαν οι γέροι πριν το ξεριζωμό, ένας παράξενος Δροσουλίτης ξεπηδά στην Πανσέληνο μέσα απ' τα φευγάτα κύματα της Μικρασίας και μια αστείρευτη αγριωπή μελωδία χύνεται στα βότσαλα που πλέκουν τα κιονόκρανα, όμοια με τον οδυρμό της αιώνιας ψυχής που διαλέγει τη μοίρα των θνητών απ' την αθανασία των Θεών. Ετσι, από 'ναν περίεργο εγωισμό.

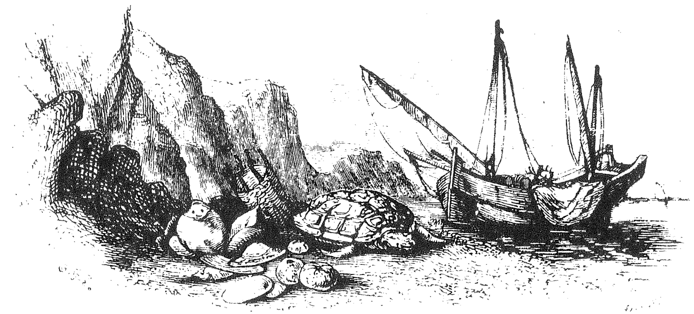
Οι γοργόνες απότομα σταματούν να χορεύουν γιατί φανερώνεται το μυστικό του κοχυλιού κι οι Τρίτωνες βουτούν στα κατάβαθα της θάλασσας τρομαγμένοι. Ο θαλασσοπροφήτης Πρωτέας μεταμορφώνεται φοβισμένος σε δράκο και πνίγεται στην άβυσσο με τους ναυτικούς. Κι οι υπόλοιποι μάντεις του πόντου κρύβονται δειλά πίσω απ' την άφρη της αλμύρας. Τα στοιχειά του κάστρου σέρνουν τα κοντάρια τους και τις περικνημίδες πίσω απ' τα τειχιά, κι οι νεράϊδες της αμμουδιάς τρέχουν σκιαγμένες απ' τον άξαφνο θόρυβο.

Γιατί, απ' το Ναό του Ποσειδώνα στο χωριό των ψαράδων, μέχρι και στα σκοτεινά παλάτια της Αμφιτρίτης, ακούγεται μια μακρόσυρτη πολεμόχαρη ιαχή. Την ακούω κι εγώ, πνεύμα πια χτισμένο στα τειχιά του καστέλλου της Ρόδου. Την ακούμε όλοι μας οι νεκροί ίσαμε δω και ξεδιψάμε απ' τις πικράλμυρες χοές των πιο παράδοξων μυστικών του Αδη. Τι ιαχή!

Αφουγκράσου την!

"Είναι ο πολεμικός πυρρίχειος του πειρατή Ομάρ Γιουνάνκουρτ, το ειρωνικό βάρβαρο γέλιο του αγέρωχου ***Λύκου της Ιωνίας!****"*

***

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ